

מי האיש החפץ חיים וגו'. מאמר זה יסד רבינו על פסוק זה, ולהלן כסוף אות ו' חזר ומלביש צו את כלליות השגמו. והנה מממת שכבר נתחילת דבריו כאן, אחר שהביא את לשון"כ מי האיש החפץ חיים, כמזכר בסמוך הכלל הוא שצריך לנקש שלום וכו', שזהו מעין לשון"כ בקש שלום ורדפהו שצפסקוס הסמוכים^(א), על כן הלגנו גם פה חלק מפסקוס אלו, ולהלן (סוף אות ו'), נביאם שוב עם כל השייך להם. וזלשה"כ בנהלים (לד, יג-טו): לכו בנים שמתעו לי, יקלחת ה' ולמקדס: מי האיש החפץ חיים, אהב ימים ללחוא טוב: ללך לשונך מרע, ופסקתיך מדבר מרמה: סור מרע ועשה טוב, בקש שלום ורדפהו: ופיסה המה"ד (סס): נקש שלום בקמת יהיה לעשות שלום בין איש לאחיו ורדפו. ר"ל מאדו תהיה ממזר אחר

השלום. והמלביש (סס) ביא: נקש שלום. לא שמתקש שלום ע"י שתצרה מן בני אדם, רק 'רדפהו', שפמלל בין בני אדם, והגם שהם עלולים לרצו וימנה, תרדוף אתה את השלום. ומוצא ציקרא רבה (ט, ט): גדול שלום, שכל המנוות כמדי צבו 'כי תראה', 'כי תפגע' (שמות כג), 'כי יקרא' (דברים כג), היינו שאם צאת מלוא לידך, אתה זקוק לעשותה, ואם לאו, אי אתה זקוק לעשותה. כרס הכא, 'בקש שלום ורדפהו', בקשהו למקומן (בין מנקה וסודי), ורדפהו למקום אחר (אף מעבר אליהם). וביאר המהר"ל בנתיבות עולם רודף אחר השלמתו, והוא מתנועע אחר השלמתו. והרי הזרע, כאשר יושלם אז הוא נח וכו'. ולפיכך השלום, שהוא השלמת הכל, חייב

שלום בין ישראל וכו' שלא יהיה מוחלק במדותיו ובמאורעותיו. וכמזכר צליקה"ר (יו"ד ריב"ה ה, א), שעיקר כח הלינה"ר הוא מריבו השינויים שבעולם וכאשר זוכים לגלות שאלה כל הארץ כצדו, וכל הריבו נמשך מאחדותו יתברך, אזי נכבטל כח הלינה"ר ומנשך שלום רב, וז"ל: עיקר כח הלינה"ר נמשך מריבו השינויים, כי בשורש הכל, קם הכל אחד, ואין קם שום שינוי ח"ו, ושם כולו טוב, ואין שם שום רע והתנגדות כלל. ועיקר אחיזת הרע שמשם כח הלינה"ר, שמשם כל ההתנגדות, הוא נמשך רק מצמינת ריבו, ששם יש שינויים וכו'. על כן לא היה כח הלינה"ר לגלות שקרו להסית ולהדיח את האדם, עד שהתחיל הריבו והשינוי צמין בני אדם, דהיינו שנתהוו שינויים, שהוא כשנצרכה חוה ועשנו שנייים, ואז היה שני דעות, אז דייקה היה לו כח להסית. כי עיקר אחיזתו מריבו ושינוי דעות, והעיקר כשנצרכו בני אדם, שאכלס עיקר הצמירה, וכמ"ש (קהל) ו' עשה האלהים את האדם ישר, והמה נקשו להם השפונות רבים', וכמו שפירש"י שם, שתיקף שעשעו שנייים, שנקראו 'המה', מיקף 'בקש מצונות רבים', לסור מאחרי המקום, ומטאו נגדו

(נמדי השלום ב): נקשהו למקומן ורדפוהו למקום אחר. הנה כל דבר הוא זורע באדמה, הוא מתנועע ולומת, עד שיגיע אל השלמתו, וכאשר האדם לרדוף אחריו, ולא יהיה לו מנוח עד שיצא אל השלום.

ואני תפלה

מילואי הכמה

צריך לבקש שלום. מלינו שיחסו ח"ל נמסכת אבות (א, יג) את ענין נקשת ורדיפת השלום למידתו של הארץ הכהן^(ב), ובדאיפת באבות דרבי נתן (יג, ג-ו): וז"ל הלל אומר, הוי מתלמידיו של אהרן, אהב שלום, ורודף שלום, ומשים שלום בין איש לאשמו, אהב את הצריות, ומקרנן לתורה וכו'. 'אהב שלום' כ"ל, מלמד שיהא אדם אהב שלום בישראל בין כל אחד ואחד, כדרך שהיה אהרן אהב שלום בין כל אחד ואחד, שנאמר (מלאכי ג) 'מרת אמת יהיה צפיהו, ועלנה לא מנאל צפמיו, צבלום וצמישור הלא רעו, ורבים הניצ ממוון'. כשהיה אהרן מהלך בצדה, פגע בו הלך אשמו, ומנן לו שלום. עמון בקש אותו האיש לעבור בצדה, אמר, אוי לי, היאך אשא עיני אח"כ ואתראה את אהרן, בושפי הימנו שנתן לי שלום. מנאל אותו האיש מונע עלמו מן העצירה. וכן שני בני אדם שעשו מריבה זה עם זה, הלך אהרן וישב אלל אחד מהם, אמר לו, בני ראה צדיק מרו אומר, מנקה את ליבו, וקורע את בגדיו, אומר, אוי לי, היאך אשא את עיני ואתראה את חבירי, בושפי הימנו, שאני הוא יושב אללו, עד שמסיר קנאה מליבו. והלך אהרן וישב אלל האחר, ואמר לו, בני ראה צדיק מהו אומר, מנקה את ליבו, וקורע את בגדיו, ואומר, אוי לי, היאך אשא את עיני ואתראה את חבירי, בושפי הימנו, שאני הוא שסרמתי עליו. הוא יושב אללו, עד שמסיר קנאה מליבו. ועוד כמה אלפים היו בישראל שנקראו שם 'אהרן', שאלמלא אהרן לא צא זה לעולם, שהיה משים שלום בין איש לאשמו, ומזוונות זה עם זה והיו קורין שם הילוד על שמו וכו'. רודף שלום' כ"ל, מלמד שיהא אדם רודף שלום בישראל בין כל אחד ואחד, כדרך שהיה אהרן רודף שלום בישראל בין כל אחד ואחד, שנאמר 'סור מרע ועשה טוב, בקש שלום ורדפהו'.

אנא יי, רחם עלינו ברחמיך הרבים וכו', ורחמיך ששלום בעולם, וברחמיך הרבים תשים שלום בפמליא של מעלה בפמליא של מטה, ותבטל את כל מיני מחלוקת מן העולם, מרת אמת יהיה צפיהו, ועלנה לא מנאל צפמיו, צבלום וצמישור הלא רעו, ורבים הניצ ממוון. כשהיה אהרן מהלך בצדה, פגע בו הלך אשמו, ומנן לו שלום. עמון בקש אותו האיש לעבור בצדה, אמר, אוי לי, היאך אשא עיני אח"כ ואתראה את אהרן, בושפי הימנו שנתן לי שלום. מנאל אותו האיש מונע עלמו מן העצירה. וכן שני בני אדם שעשו מריבה זה עם זה, הלך אהרן וישב אלל אחד מהם, אמר לו, בני ראה צדיק מרו אומר, מנקה את ליבו, וקורע את בגדיו, אומר, אוי לי, היאך אשא את עיני ואתראה את חבירי, בושפי הימנו, שאני הוא יושב אללו, עד שמסיר קנאה מליבו. והלך אהרן וישב אלל האחר, ואמר לו, בני ראה צדיק מהו אומר, מנקה את ליבו, וקורע את בגדיו, ואומר, אוי לי, היאך אשא את עיני ואתראה את חבירי, בושפי הימנו, שאני הוא שסרמתי עליו. הוא יושב אללו, עד שמסיר קנאה מליבו. ועוד כמה אלפים היו בישראל שנקראו שם 'אהרן', שאלמלא אהרן לא צא זה לעולם, שהיה משים שלום בין איש לאשמו, ומזוונות זה עם זה והיו קורין שם הילוד על שמו וכו'. רודף שלום' כ"ל, מלמד שיהא אדם רודף שלום בישראל בין כל אחד ואחד, כדרך שהיה אהרן רודף שלום בישראל בין כל אחד ואחד, שנאמר 'סור מרע ועשה טוב, בקש שלום ורדפהו'.

צריך לבקש שלום

ומוצא כספר כוכבי אור (ששן ושמה ו): שמעתי מאבי הרה"ח ר' נחמן מטולטשין הכ"מ, על אודות המקרא (ישעי ט) 'ויקרא שמו פלא יועץ, אל גיבור, אבי עד, שר שלום', שפירוש המקרא הוא שהש"ת שהוא 'פלא יועץ, אל גיבור, אבי עד', יקרא שמו של מלך המשיח 'שר שלום'. והיה רגיל לדבר מזה כמה פעמים. והכלל היואל נצארה מדבריו והצבעים מדברי מוהר"ת ז"ל הקדושים בתכלית הקדושה, שלכאורה יש להנמיח זה, כי הלא משיח דקנו, לא צלצד ענין השלום יתקן ויכניס בכל אחד, כי גם יכניס בכל אחד שאר מידות טובות, כמו אמת ואמונה וכו', ולמה זה יהיה קנאה משה הקדוש רק על ענין שלום. אבל מכל זה אנו רואין רוממות הדבר הזה. כי צלמח כל גליותיו זה הוא רק מתמת שנאת חיים, ועל כן נחארך ומנשך כל כך. כי גלות צבל שאחר חורבן הראשון, שהיה מתמת עצובה וזה וכו' (יומא ט), לא נחארך רק עד שעשים שנה, וגלות האחרון הזה שנתהווה מתמת שנאת חיים, נחארך ומנשך בריבו עמוס ומופלג בלי שיעור וערך כל כך. כי הענין הזה של שנאת חיים, וכן שאר דברים שצין אדם לתצירו, אפילו יוס כיפור ויוס המעלה אינו מופר עד שירעה את צבירו (יומא פה), וכל שכן וכל שכן על העוון החמור של לשה"ר שהוא גרוע ביותר, וכמוצן לכל משכיל בעומק פירוש המאמרי חז"ל (ערבין טו) שאמרו על לשה"ר שהוא שקול כנגד עבודה זרה וגילוי עריות וספיכות דמים. אלל עומס ותוקף ההתנגדות שהתנגדות שעל זה גדול ושגב בלי שיעור וערך, עד שגם הפקש כשצבירים והלדיק שצציקים אשר עמד נכסיון צלמח, והיטה כמנו לקצול עול תורה וצבירת התאוות וכו', ובענין זה גם צהם נפלה שלצבת. כי מי לנו גדול מצבתי י"ה, ראוון ושמעון וכו' שהיו דיקקים נוראים כללה ותוקים הצלמונה כל כך כמוצא צפמיו אמת, ואשפ"כ בענין הקנאה והתלוקפת לשה"ר ושנאת חיים, גם הם נכשלו ולכדו, עד שעבר אלל על זה וזה ליבנו על אלה חשכו עינינו, על שעדיין מרקד בינן ועל כן גם אנשי כנסת הגדולה קצבו לנו על זה לנקש ולצרך שלום פעמים בכל יוס צרכת 'שים שלום', אפילו צצבת ויוס טוב.

סיפור התגלות המאמר

של מי האיש החפץ חיים' (לקוטי א סימן ל"ה) יש בו סוד כוונות לולב, א"ע שלא נזכר בו דבר ממצות לולב. וכן 'בקרוב עלי מרעים' (שם ק"א) כמדומה לי שיש בו כוונות קידוש, וכי"כ שארי המאמרים. ושמעתי מפיו הקדוש שאמר, שרצה לישות פירוש על העץ חיים, אף פירוש פשוט אינו נצרך, רק צריכין לשמר תורה שיהיה פירוש, וכבר אמרתי כמה תורות השייכים לעץ חיים. גם שמעתי בומר שאמר,

התורות והמאמרים שבספריו הקדושים הם כלליות, וכל מה שאתה ממשמש בהם אתה מוצא בהם טעם נפלא וחדש ומתוק לחיך ומאיר עינייך מאד, ויש בהם עמקות גדול בדרך פשט וברור סוד ונסתר. כי כל התורות יש בהם סודות נסתרים ונפלאים שבלים ויקרים (ס). **בשאינו** יודע לתת עצה בנפשו זה בח' חלוקת העצה, שליבו חלק ואינו יכול להכיר, וכשהש"ת עורר לתת עצה לנפשו לו בח' שלום, שנתאחד חלוקות העצה שבלבו ונגמול לו עצה אחת אמיתית (ליקוטי נתיקת ה). גדול מעלת השלום בין אדם לתבירו, כי כל אחד מישראל הוא צנצנו ושכל מיוחד ועל כן דעתו משונה מתבירו, אבל צריכין שיוכלו יחד באבהו שיבואו לידי הכרעה ושלום, ואז דייקא ע"י שיוכלו כל השינוי דעות יחד, ע"י דייקא חכו להשגת אלקות (ליקוטי נתיקת ה, לב).

גדול השלום, ששקול נגד כל מעשה בראשית וליקוטי נבדבר תשי"א. השלום משלים הכל, ומפני כן נקרא שלום, מלשון השלמה, כי כאשר אין שלום או לא אחד חלק וחסר השלמה, ובשלום ישלם עד שאינו חלק, שרירי יש שלום האחד עם האחד, ואז הרבר של דור חיים אבות א. יח. ד"ע, כי שלום משמעו הוא קשר הדברים יחדוים, והוא חוט המחרו ומחבר, ואותיות השם הקדוש שכל החיות כלולות בו מקשרים ומייחדים, ולזה נקרא 'השם המיוחד', ובכ"ש חז"ל שמי המיוחד לי, ולזה נקרא שלום, שנאמר 'ויקרא לו ה' שלום', ואמרו 'שמו של הקב"ה שלום' ודור אבות הו. 'שלימים' ונתיקוין ורד"ה מה שתישבי לאפיקורוס, כי ע"י השלום יודע לחיוב וידע לאפיקורוס שלום וליקוטי (ס). **בשאינו** יודע לתת עצה בנפשו זה בח' חלוקת העצה, שליבו חלק ואינו יכול להכיר, וכשהש"ת עורר לתת עצה לנפשו לו בח' שלום, שנתאחד חלוקות העצה שבלבו ונגמול לו עצה אחת אמיתית (ליקוטי נתיקת ה). גדול מעלת השלום בין אדם לתבירו, כי כל אחד מישראל הוא צנצנו ושכל מיוחד ועל כן דעתו משונה מתבירו, אבל צריכין שיוכלו יחד באבהו שיבואו לידי הכרעה ושלום, ואז דייקא ע"י שיוכלו כל השינוי דעות יחד, ע"י דייקא חכו להשגת אלקות (ליקוטי נתיקת ה, לב).

מסילת הקשרים * על מאמר זה יסד מוהר"ת את ההלכות הבאות: יו"ט ב', תנוכה ג', פורים ד', הלוואה ה'. (א) הנה ע"פ רוב, נהג רבינו להציג בריש המאמר את הפס' או מאמר חז"ל שעליו מייסד את דבריו. ואין דרכו לבאור, אלא עד אחר שמציע את כל הקדמותיו וכו', כמבואר בכלל י' (מח"י כללי העיון). ויתכן לומר, שמרמז לנו בזה, שישלם בראשית כלום, ומפני כן נקרא שלום, מלשון השלמה, כי כאשר אין שלום אין אדם יודע לתת עצה בנפשו זה בח' חלוקת העצה, שליבו חלק ואינו יכול להכיר, וכשהש"ת עורר לתת עצה לנפשו לו בח' שלום, שנתאחד חלוקות העצה שבלבו ונגמול לו עצה אחת אמיתית (ליקוטי נתיקת ה). גדול מעלת השלום בין אדם לתבירו, כי כל אחד מישראל הוא צנצנו ושכל מיוחד ועל כן דעתו משונה מתבירו, אבל צריכין שיוכלו יחד באבהו שיבואו לידי הכרעה ושלום, ואז דייקא ע"י שיוכלו כל השינוי דעות יחד, ע"י דייקא חכו להשגת אלקות (ליקוטי נתיקת ה, לב).

ותשים שלום בין כל עמך וישראל יעמקו, ומוב יהיה בעיניך בקרובו יקברך ואת עמך ישראל בקב עת ובקב שעה בשקומך הטוב. ויקבם מקרא שקתוב 'שלום רב יארהיך תורתך ואין קמו מכשול'. יהי שלום בחייתך שלוח בקרבותיך וקב גנך למדי' יי, וקב שלום בקיה למען אחי ורעי אדרבה קא שלום בקב למען בית יי אלהינו אבקשה טוב קה יי עמ קעמו יתן יי וקב את עמו שלום. יהי קרצון שקשצר ופתח לכלליות השגתו, ראוי לנו להתבונן השבת תחילה בפס' או מאמר חז"ל זה והקשריו, ובכן פתחו עיני שבלבו להמשכת הארת המאמר. כמו שמוציא בוהר ובמודרש, שבבואר לבאר פס' מסויים, פתחו תחילה בפס' אחר, כי ממנו נמשכה השבת כמבואר בחי"מ (שבת). ואכן במאמר דנו, גילה את רבינו כמעט בפירוש, שפתח את המאמר 'הכלל הוא שצריך לבקש שלום וכו', שהוא ממש כהמשך ללשון המאמר 'מי האיש וכו', ומכך נובל להקיש אף למאמר 'מבואר הללן (אות ו') על הפסוק 'כי שפתי כהן ישמרו דעת', שע"י הרב הכופר יצרו, יתגלה האהבה שבדעת שהיא למעלה מהזמן, שע"י נמשך שלום נפלא בעולם כעין דלעת"ל (אות ד').

בעצן הדעת טוב ורע וכו'. ועיקר החיות השינויים הוא הזמן, ששם כל השינויים, כמ"ש 'תצוננה משנה עיתים, ומחליף את הזמנים וכו', וכנראה צחות ריבוי השינויים שעי' הזמנים, קור ומוס, קין וחורף, יום ויללה וכו', ואפילו ציום אחד יש שינויים רבים, ומבואר בדברינו (בשר וחלב ד) מה שנאמר בעצן חיים בתחילתו (שער א, ה), שאין יום דומה לחצירו, ואין רגע דומה לחצרתה וכו'. ומשם נמשכין כל המאורעות של האדם,

כל מה שעובר עליו. כי השי"ת משגיח ברחמיו ומנהיג עולמו בחסד, ומשנה עיתים בתצונתו ומחליף את הזמנים, שעי"ו עובר בעולם בכלל וצפרט כל המאורעות, לטוב או להיפך ח"ו, ועל כל אדם צפרטיות עובר מה שעובר, כפי השגחתו יתברך. וכמו כן נשמה דעמו מחצירו, כפי טעמו ושורשו, וכפי מה שעובר עליו. והעיקר הוא הבחירה, כי האדם לריך לכוון דעמו בכל יום ובכל עת ובכל שעה ובכל מה שעובר עליו, להאמין באמת שהכל לטובתו, כי הכל רמזים מהשי"ת להשיצו אליו באמת (ליקו"מ ד). ומי שמכוון דעמו להשי"ת, ובכל מה שעובר עליו הוא מקשר ומקרב עמו להשי"ת, בין בטיבו בין בעקו, כמ"ש 'בה' אהלל דבר, באלהים אהלל דבר, וכמ"ש (תהלים עא) 'ואני תמיד אֲחַיֵּל וכו'', הוא מבטל כל החיות היצ"ר והספ"א שנאחו בהשינויים, כי הוא כולל כל השינויים בהשי"ת, ששם כולל חד כנ"ל. ואם היו כל בני אדם מתנהגים כך לכלול הכל באחד, בודאי היה הכל באהבה ושלוה ואחדות, והיה כל העולם מתוקן בתכלית התיוון. כי זה יקר מן הכל, כמ"ש (ויקרא יט) 'ואהבת לרעך כמוך, א"ר עקיבא, זה כלל גדול בצורה' (ספרא קדושים פ"ב, ד). כי באמת אע"פ שדעת כל אדם משונה מחצירו כמ"ש רז"ל (ברכות נח.), אע"פ כ"ר ריך כל אחד לאהוב את חצירו כנפשו, ולידע שהכל אחד. כי כל הפעולות משתנות נמשכין מאחד הפשוט, והשי"ת ברא כל אחד בדעה משונה מחצירו דייקא, כדי שכל אחד בשינוי דעמו יִקְלָל באחדות עם חצירו, ולא יבואו לידי קנאה וסגנה וקטטה ח"ו. יחד, ויכללו כולם כאחד, שזה יקר מאוד אלל השי"ת כשפעולות משתנות נכללין באחד הפשוט (עי' ליקו"מ ח"ב צ). אבל מריבוי השינויים, משם החיות היצ"ר כנ"ל, עד שמסיתו למה שמסיתו וכו'. ועל מה שמתרבו בני אדם ביותם, יש כח להיזה"ר ביותר להטמיה את האדם, אפילו הגדול במעלה. והעיקר ע"י בני אדם, שמתלבש את עצמו בבני אדם שאינם בעלי כח כל כך, וממתייחס, ואח"כ על ידם יכול להטמיה ח"ו אפילו את הגדולים ביותם, כמ"ש אדמו"ר ז"ל (שיהר"ן פא) שצני אדם הם מונעים גדולים מאוד וכו', וכן אמר שהאדם יש לו כח להכשיל את חצירו יותר מהיזה"ר וכו', עיי"ש. ועל כן כל כח היזה"ר ביותם הוא ע"י מחלוקת (ליקו"מ סב), וכמו שהפליגו רז"ל (יומא ט): בעולם גנות המחלוקת שעי"ו נחרב בית שני וכו', ועדיין לא חזרנו לארצנו עיי"ו.

בין בטיבו בין בעקו וכו'. לשון זו נשמה בדברי רבינו (בבא מצ"א ג' פמ"ט), ואכן מנינו שהמקור (תיקון לג, עו ע"א), נוקט לשון זו, בדרוש העוסק במהות מידת היראה¹, וז"ל: *אית מאן דדחיל לקוב"ה בגין דיחון צנוי, ויסקי עותריה צהאי עלמא, ואי חסר מהאי, לא

דחיל ליה. האי לא שוי ליה יראה ה' לעקרא. אבל מאן דדחיל לקוב"ה בין בטיבו בין בעקו, הא דא שוי יראה ה' ביה לעקרא. דחלת דרגין אינון דיראה: אית יראה בין בטיבו בין בעקו, ואית יראה דחיל לקוב"ה בטיבו ולא בעקו, ואית יראה דלא שוי לה עליה לעקרא, בין לטיבו בין לעקו. דליק גמור שוי לה עליה לעקרא בין לטיבו בין לדינא, בינוני שוי ליה עליה לטיבו ולא לדינא, רשע גמור לא שוי ליה עקרא לא בטיבו ולא לדינא. ופירש המחקר מדבש (סג): **בין בטיבו בין בעקו וכו'.** בין כשטוב לו ובין כשר לו, ויש יראה שירא האדם מהקב"ה כשטוב לו ולא כשר לו, ויש יראה שירא את יראת ה' והשיג את יראת ה' לעיקר. ששלוש מדרגות הם בענין היראה: יש שירא את ה' בין כשטוב לו בין כשר לו, ויש יראה שירא האדם מהקב"ה כשטוב לו ולא כשר לו, ויש יראה שירא את יראת ה' ומקבל אותה עליו לעיקר, לא כשטוב לו ולא כשר לו (שלישי חתם על יראה ה' אפילו בהשקפה מפייע לו מיוס). דליק גמור משיב ומקבל עליו את יראת ה' לעיקר בין כשטוב לו ובין כשהנהגת הדין שורה עליו, בינוני משיב ומקבל עליו את היראה בעת שטוב לו (כדי שלא יעשו ממש את הפסוק, אבל לא כשהדין שורה עליו, רשע גמור אית עקו ומקבל עליו את יראת ה' לעיקר לא כשטוב לו ולא כשהשורה עליו

הנהגת הדין.

ב למדנו, שבשני אופנים מתפרשת מלות אהבה, שהיא אהבת הקב"ה: ה' האהבה את בוראו מחמת שיש לו בעיות, ואריכות ימים, ובניו בציבור, וזולת על שונאיו, וכל דרכיו מוקנים, ובשגיל זה הוא אוהב אומו, אך אם יהיה לו להיפך ח"ו, שהקב"ה יחזיר עליו הגלגל בדין קשה, יִקְנָה אומו, ולא יאהב אומו כלל. ולכן אהבה כזו אינה אהבה שיש לה עיקר (נפי שהיא תלויה בדין). אהבה הנקראת שלימה היא כשהיא צני אופנים, בין כשהקב"ה מתנהג עימו בדין, בין כשמתנהג עימו בחסד, ומיקון דברי האדם הוא, שיהיה להקב"ה על דרך ששני צדדים אהבה זו להיות אפילו אם הוא נוטל ממך את נשמתך, וזוהי אהבה שלימה שהיא בשני האופנים.

שלא יהיה מחולק במדותיו וכו'. יסוד זה מכונה בדברי הנעש"ט ותלמידיו, בשם 'מידת ההשקפה', וכן מובא בנדר שם טוב (אות ט) על לשה"כ (תהלים טו) 'שוי' ה' לנגדי תמיד': שוי' לשון השמות. בכל דבר שאירע לו יחל הכל שיהי אללו, בין בענין שמצדדיו אותו בני אדם או מצדדיו אותו, וכן בכל שאירע דברים, וכן בכל האכילות, בין שאוכל מעדנים בין שאוכל שאר דברים, הכל שיהי צנוה היזה"ר ממנו מכל וכל. וכל דבר המאורע, יאמר, הלא זה נשלת מאיתו ית', ואם צנינו הגון כו'. וכל כוונתו היא לשם שמים, אבל מנל עמו אין חילוק. והוא מדרגה גדולה מאוד. וכן האדם לריך לעבוד השי"ת בכל כוחו, שהכל הוא לורך גבוה, שהשי"ת רוצה שיעבדו אותו בכל האופנים, הכוונה, כי לפעמים אדם הולך ומדבר עם בני אדם, ואז אינו יכול ללמוד, ולריך להיות דבוק בהשי"ת כשמתכוון ולייחד יחודים. וכן כשאדם הולך בדרך ואינו יכול להתפלל וללמוד כדרכו, ולריך לעבודו באופנים אחרים, אל יעזר את עצמו בזה, כי השי"ת לריך שיעבדוהו בכל האופנים, פעמים באופן זה ופעמים באופן זה, לכן הזמן לפניו לילך לדרך או לדבר עם בני אדם, בכדי לעבוד אותו באופן השני. ונחפזת שלמה (פ' שמות, ד"ה ויסקר) ביאר: זה כלל גדול במעלת ומידת האדוקים הדבקים בה' תמיד, שהם צנתי' השמות כל הימים, לא יעשו ולא ישתנו צניצות תהפוכות הזמן, מכל אשר יעבור עליהם צנוה"ו מנוב ועד רע חלילה, לא יעצבו מרוב פחד, ולא יתהללו ברוב שמחה, כי הכל שיהי אליהם. כאשר הם צניצותם בהשי"ת, הנה הם

מפילת הקשרים * (ד) בא זה אומר דרשני, בפרט ע"פ כלל ב' (מח"כ כלי העיון) ששקל רבינו בפלס לשון הקדוש מה לכפול ומה להאריך וכו'. (ד) לכאורה כלליות המאמר עוסקת במידת האהבה ובחינותיה, אף הפס' מי האיש החפץ חיים וכו', שעליו מיוסד המאמר, בא אחרי הפס' 'לכו בנים שמעו לי, ראת ה' אלמדכם', ומשמע שהמאמר אכן עוסק גם במידת היראה. וכפי המבואר להלן מענין הצמצומים (אותיות ב"ג), ומצוות התורה (אות ד'), שהם בחי' יראה כידוע. (ה) יתכן ברובו להאמר שההלן (אות ה') שיש ב' מיני אהבות, אהבה שבמדים ואהבה שבעת. היינו שאהבה שאינה בשלימות, אהבה שצדקת, עיי"ו אהבה שלא יהיה לו חילוק בין בטיבו בין בעקו, שעי"ו בחי' אהבה זו זוכה שיתרבה השלום, בבחי' לא ירעו ולא ישחיתו וגו', שזוהו שלימות האהבה, והבן. (ו) כמובא להלן בסמוך (ריש אות ב'), עיי"ש.

עצה ותושיה

צריך שיהיה שלום לכל אדם במדותיו, היינו שלא יהיה מחולק במדותיו ובמאורעותיו, שלא יהא לו חילוק בין בטיבו בין בעקו תמיד ימצא בו השי"ת, ולא יתבהר ולא יתבאר משום דבר שבעולם, רק כל מה שעובר עליו בכל יום, כל טובות, הן ייסורין וצרות ודאגות והרפתקאות ח"ו, ידע ויאמין שהכל צטובתו הנצחית, ודייקא עיי"ו יוכל להתקרב לשי"ת אם ירצה באמת (ליקו"מ, כסלחט ג).

מפילת הקשרים

אכן עוסק גם במידת היראה. וכפי המבואר להלן מענין הצמצומים (אותיות ב"ג), ומצוות התורה (אות ד'), שהם בחי' יראה כידוע. (ה) יתכן ברובו להאמר שההלן (אות ה') שיש ב' מיני אהבות, אהבה שבמדים ואהבה שבעת. היינו שאהבה שאינה בשלימות, אהבה שצדקת, עיי"ו אהבה שלא יהיה לו חילוק בין בטיבו בין בעקו, שעי"ו בחי' אהבה זו זוכה שיתרבה השלום, בבחי' לא ירעו ולא ישחיתו וגו', שזוהו שלימות האהבה, והבן. (ו) כמובא להלן בסמוך (ריש אות ב'), עיי"ש.

מילואי חכמה

למעלה מן הזמן, לכן לא ישתנו צניצות העוה"ו שהם תחת הזמן ומקריו. **בין בטיבו בין בעקו וכו'.** ראה מעלה במקו"מ ד"ה 'בין בטיבו בין בעקו וכו' בדברי הוהב, וראינו להביא את דברי האור המאיר (פ' נשא, ד"ה נשמע מדברי) המנאר מאמר זה: נשמע מדברי קודש זהר ה'נ"ל, השלמת נפשו של אדם את אלוקים באהבה ויראה, יתבונן מאוד בצנתי יהיה באהבתו ויראתו תלויה בדבר, ואין זה אהבה ויראה של כלום, כי בעל דבר בטלה אהבה ויראה, ומאומה אין צידו. על כן יראה האדם הרוצה לגשת אל עבודת הקודש פנימה לעבוד את הבורא צ"ה בכל נפשו ומאורו, יכנס בקרבו אמונתו יתברך דלית אתר פנוי מיינה¹, ובכל מקום שנומן עיניו לראות ואזנו לשמוע וכדומה מפרטי חושין, יהיה האמונה תקוע בליבו, שאין שום דבר בעולם שאין שם התלבשות אלקות, ורואו לו כזה ראה וקדש את עצמו בעבודת בוראך. וכיון שיתן נפשו דתכמתא, או באהבה או יראה, ושארית ו' ימי הצנין (שעט המדות), נתפשטו מרום הנמולות עד הנמוכים שצמדריגות, ויכול לעורר נפשו מהם לתקן מידותיו, לדעת על מאי אמי להאי עלמא, לקטוט מידותיו. והכל באמצעות הנצרכים צדומס נומח חו, וצוה תולה תיקון בנין מלאו קוממו, וגם בתיקונו את עצמו, כומו יפה ג"כ לצנות קומת השכינה לערך אחיות שמתנו למעלה, כי בכללות הדוממים וזוממים ונצרכים, יש שם איברי השכינה אשר מונח בצדא להעלות לנמרוס שִׁפְטָם.

סיפור התגלות המאמר

אמר שיכולים לדקדק בהם כמו במקרא, כי יש שם כוונות הרבה. כי לפעמים הוא חוזר וכופל הדברים שנדמה שהוא ללא צורך, ובאמת יש שם לדקדק בזה, כי יש שם כוונה גדולה. גם אמר שהתורות שנכתבו בלשון הקדושה, הלשון בעצמו הוא מסוגל, כי הוא כלליות. ועיקר הוא המוסר וההנהגות טובות ועצות טובות היוצא

ואני תפלה

בְּאֵתֵי קִצְוֵי יְיָ אֱלֹהֵי
יְאֵלֶּהִי אֲבוֹתַי אֲדוֹן
כֹּה־לִּי וְיִחַן וְיִחַן פְּנֵיהֶ
וְיִשְׁמַח בְּפִי לְרַחֵם
וְיִגְדֵל וְיִגְדֵל שְׂתִיבֵי
בְּחֶסֶד וְיִחַן וְיִחַן
וְיִשְׁפֹּעַ עָלַי שְׂכָר
וְדַעַת דְּקִדְשֶׁךָ וְכֹחַ
וְיִבְרַךְ מֵאֲתָתְךָ שְׂאוֹבָה
וְיִחַן וְיִחַן עַל יְצִיר הַרְע
וְיִכְוֹף לְהִשְׁתַּעֲבֹד לְךָ
בְּאֲמָתְךָ וְאֲבֹתֶיךָ
אוֹתְךָ וְיִתְקַבֵּל אֲלֵיךָ
בְּכָל יְמֵיךָ, בֵּין בְּטִיבוֹ
בֵּין בְּעֵקְוֵי חַס וְשְׁלוֹם,
תְּמִיד אֲתִקְרַב אֵלֶיךָ.
וְאֲבֹתֶיךָ יִקְרָם מִקְרָא
שְׂתִיבֵיךָ וְיִתְקַבֵּל דְּבָרְךָ
בְּאֵלֵהֶם וְיִתְקַבֵּל דְּבָרְךָ,
וְיִתְקַבֵּל דְּבָרְךָ תְּמִיד,
וְיִתְקַבֵּל וְיִתְקַבֵּל לְהַסְבִּיר

ה' הנה נאמר 'זוה' ה' את יראו, את המייתלים למסדו, כמה רחב ורחק ה' בצדיקים, לפי שצדיקים עושים שלום למעלה ועושים שלום למטה, וזה מביאם ומייחדים את הכלה (הפסוק) בצעלה (ו'), ולפיכך הקב"ה רוצה באלו שיראים ממנו ועושים רעיו.

צדיקים שנקראו גיב ברית שלום (ט) והנה לשון זו 'צרות שלום' נאמרה על פינתם בן אלעזר, לאחר שקיבל על מעשה זמרי בן סלוא, כדכתיב בספר במדבר (כה, י-ג): 'וַיִּצְדַּק ה' אֶל מִשְׁחֵה לְאִמְרוֹ: פִּינָחָס בֶּן אֱלֵעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַגִּיד אֶת חַמְטוֹ מֵעַל צִנִּי יִשְׂרָאֵל, בְּקִנְיָו אֶת קַנְזָתוֹ מְחוֹכֵס, וְלֹא כְלִימִי אֶת צִנִּי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָתוֹ: לָכֵן חָמַר, הֲגִינִי נִתָּן לֹא אֶת צְרִיתִי שְׁלוֹם: וְהִיטָה לִּי וְיִקְרְעוּ אֶת־קְרִי צְרִית קְהֵלָת עוֹלָם, שֶׁפֶת מִשְׁחֵה קָפָה לְאַלְהֵיו, וַיִּבְרַח עַל צִנִּי יִשְׂרָאֵל: ופירש"י (ס): **את צריתי שלום**, שהיה לו לצרית שלום, כאלה המחוּק טובה וְנִתְּנוֹת לְמִי שְׁעוֹשֶׂה עִימוֹ טוֹבָה, אִף כֹּאֵן פִּירַשׁ לוֹ הַקֶּבֶ"ה שְׁלוֹמוֹתָיו. **צרות שלום**, שאע"פ שכבר ניתנה כהונה לזרעו של אהרן, לא ניתנה אלא לאהרן, ולצניו שנמשחו עימו, ולתולדותיהם שילידו אחר הַמִּשְׁחָה, אֲבָל פִּינָחָס שְׁוֹלֵד קוֹדֵשׁ לִכֹּן וְלֹא נִמְשַׁח, לֹא בָּא לְכַלֵּל כְּהוּנָה עַד כֹּאֵן, וְכֵן שֵׁנִיּוֹ בְּצוּחִים (קא): 'לֹא נִתְּכָהּן פִּינָחָס עַד שֶׁהֲרֹגוּ לְזִמְרִי'. וצ"ל הרמב"ן ורבינו חזקוני (ס), 'צרות שלום' היינו התכללות מידת הדין צניות הרחמים, שזהו סוד יחוד ומיוחדוּם שם ה' בעולם, כלומר שהבטיחו הש"ת שיוכל לייחד ולפרסם שמו ויתבדל בעולם תמיד, וכפי שהרחיב וצ"ל וזה המלבי"ם (ס) ע"פ דרכו, וצ"ל: **הני נתון לו את צריתי שלום**, מפורש במקום אחר (מלאכי ג) 'צריתי היתה איתו החיים והשלום' (ע) שופטים ט, ולתול"ל (צ"ר ט, ג) בעת גדרו של יפתח, וכל שכן לדעת המדרשות (ילקוט פ"ט פינתם משעל) ש'פינתם זה אליהו'. והמוות ב'ע"י התנגדות היסודות ופירודם, וה'שלום' הוא פְּלוֹס כלל כוחות הגוויה והסכמתן זה עם זה, והקב"ה כרת עם כלל המליאות צרות שלום, כי כל המליאות מורכב מכוחות מתנגדים זה לזה, והם מפורדים איש מאחיו, רק שכנית אל חי, שהוא נשמת המליאות וחיותו וקיומו, הוא המחבר כל כוחות המפורדות אשר בכלל הצריחה, ועושה שלום ביניהם. וזהו מה שאמרנו (שג) שמשא מלאו להקב"ה 'קושר כתרים לאומיות', היינו שהוא המקבץ אומיות המפורדות בהמליאות, ועושה מהם מכתב מחובר, וממוכס מתאחד לגוף כולל, שהוא העולם הכללי וצביות כל כוחות האדם בעולמו הקטן נכניעם תחת נפשו האלקית, הוא דוגמת האלקות המשים שלום בעולמו הגדול. ועל זה אמר לו הקב"ה למשה 'משה, אין שלום בעירך?' (שלימדו דרך

אֶרֶץ, שִׁשְׁאֵל כִּיבּוֹל בְּשֵׁלוֹם הַקֶּבֶ"ה. וצ"ל הדבר, שרימו לו שישקם את השלום בעולם). וצ"ל מסר פינתם נפשו במעשה זו וצ"ל כל כוחותיו לקנא קנאת ה', נעשה שלום בעירו הקטנה, ר"ל בְּגִיְיָוִתוֹ, וזכה לצרות החיים והשלום. ומובא בזה (בראשית, לב ע"ה) שמדריגת 'צרות' זהו צני' צדיק, וצ"ל: מאן 'צרות', דא 'צדיק' יודא דעלמא. ומובא עוד בזה (השמות, ט"א רנו ע"ה), שמדריגת הצדיקים נקראת 'צרות שלום', וצ"ל: דרגא ד'צדיק' דצדיקי 'עץ החיים' וכו', אציקרי 'צרות שלמה'. ופירש הממוק מדבש (ס): **דציקרי עץ החיים**. הדציק שהוא היסוד נקרא עץ חיים, כמו התפארת הנקרא עץ חיים. כי היסוד הוא משך התפארת, כמוצא בזה (פינתם, רלו). 'גוף וצרות חשבינן חד' (ט). ועוד אמרו בזה (מקד, קצד ע"ג): 'זוה' ה' את יראו, את המייתלים לחסדו' (מהלים קמו). כמה קוב"ה אחרעי זהו צדיקא, בגין דצדיקא אינון עבדין שלמא לעילא ועבדי שלמא לתתא, ואעלין פְּלָה בצעלה, ובגין כך קוב"ה אחרעי זהו צדיקו דחלנין ליה ועבדין רעותיה. ופירש הממוק מדבש (ס): **שלמא לעילא וכו'**, ר"ל שמתקנים את היסוד, כי כל צניות יסוד נקרא שלום. וצ"ל הרמ"ז (ס): **דצדיקא אינון עבדין שלמה וכו'**. הענין, שהצדיקים שורשם בקו האמנעי, בסוד 'צדיק כחמר יפרח' (מהלים צג), וכנודע בכונת הולבצ"ם (פ"ח ע"ה הולבצ ג), ולכן עושים שמי שלומות, דרוחא וגופא, וכאמור צרי עקיבא שנכנס בשלום ויאל בשלום, כדאיחא בצפר הכוונות. וצ"ל (נח, נט ע"ה), מצואר עוד, שע"י עסק התורה הנקראת צרות, וע"י שמירת הצדיק קודש, נקרא האדם 'צדיק', וצ"ל: 'ועמך כולם צדיקים, לעולם יירשו ארץ, נרר מטעני מעשה ידי להתפאר' (ישעיה ס). וצ"ל אינון ישראל דמשדלי צאורייתא, וידעי ארתינן דאורייתא, דבגינה יוכון לעלמא דאתי. תא חזי, כל ישראל אית לון חולקא לעלמא דאתי, מאי טעמא, בגין דנטרין צרות דעלמא אתקיים עליה, כמה דאת אמר (ימייה לג) 'אם לא צריתי יומם וליילה, חוקות שמים וארץ לא שמתי', ועל דא ישראל דנטרין צרות וקצילו ליה, אית לון חולקא לעלמא דאתי. ולא עוד, אלא בגין כך אקרון 'צדיקים'. מכאן אוליפנא, על מאן דנטרין האי צרות דעלמא אתקיים עליה, אציקרי 'צדיק'. מנא לן, מיוסף, בגין דנטר ליה לצרות עלמא וזה דצדיקי 'צדיק', ועל כך 'ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ'.

מילואי חכמה

ומהו 'אוהב שלום ורודף שלום', הוא ע"פ מאמר הכוזב 'או יחזיק במעוזו, יעשה שלום לך, שלום יעשה לך, דהיינו כשמחזיקין בתורתו יתבדק ועבודתו, עושה שלום בפמליא של מעלה, דהיינו בין השמים עליונים, וממילא נעשה שלום בפמליא של מטה. ומפרש התנא כ"ל יעשה זאת, לזה אמר 'אוהב את הצריות ומקרבן לתורה', והנה כל העולמות נבראו בכ"צ אומיות המורה, 'צאורייתא ברה קוב"ה לעלמא, וצאורייתא מתנהג עלמא' (והר מרומה, קסא). וכשולמד תורה לשמה בדור, מעלה ומקרב את העולם לשורשו, אל התורה, וצמורה כתיב 'וכל נמיצותיה שלום', ונעשה שלום בפמליא של מעלה בין השמים עליונים, וממילא נעשה שלום בפמליא של מטה, ולא יהיה מלחמות.

לאהרב את השמים בכ"ב מקום הן בטיבו בו'

ע"פ (ט) שנין זה עמיד להתגלות לעמיד לצוא, וצ"ל: 'זהו ה' למלך על כל הארץ ציוס הואו יהיה ה' אחד ושמו אחד', אטו האידנא לאו אחד הוא? א"ר אחא בר חיננא, לא כעוה"ו העוה"ב, העוה"א, על בשורות טובות אומר 'צריך הטוב והמיטיב', ועל בשורות רעות אומר 'צריך דיין האמת'. לעוה"ב, כולו 'הטוב והמיטיב'. ובספר התניא (אגרת הקודש, יא) צ"ל כ"ל יתן לכות למדריגה זו, אף בשטף מאורעות העוה"א, וצ"ל: כשיצטוו האדם בעומק הצנתו וייליי צדעתו הַיְיָוִתוּ מאין בכל רגע ורגע ממש, האין יעלה על דעתו כי רע לו, או שום ייסורים מצני חיי ומווני, או שארי ייסורין בעולם. הרי הַיְיָוִתוּ, שהיא חכמתו יתבדק, הוא מקור החיים והטוב והעונג, והוא העדן שלמעלה מעוה"ב. רק מפני שאינו מושג, לכן נמת לו רע או ייסורים, אצל צלמת אין רע יורד מלמעלה, והכל טוב, רק שאינו מושג, לגודלו ורובו טובו. וזהו עיקר האמונה שבשצילה נברא האדם, להאמין דלית אחר פניו מיניה, וצ"ל פני מלך חיים, ועל כך 'עזו ותדוה במקומי', הואיל והוא רק טוב כל היום. ועל כך, ראשית הכל, שיצמח האדם ויגל בכל עת ושעה, ויחיה ממש בצאונותו צה' המחמה ומיטיב עימו בכל רגע. ומי שֶׁמְקַטְטֵב ומתאונן, מראה בעלמנו שיש לו מעט רע וייסורין, ותסר לו איזה טובה, והרי זה ככופר ח"ו. ועל כך הקציקו מידת העצבות במאוד חכמי האמת. אצל המחמין לא יחוש משום ייסורין בעולם, וכל ענייני העולם, הן וְלֹא שוין אלנו בהשוואה אמיתית.

מסירת הקשרים

יט) לכאורה לא נתבאר פה בדברי רבינו מדוע נקראו הצדיקים 'ברית שלום', אך מהמתבאר להלן (אותיות ג' ד' ועוד) נראה, שע"י שמתגברים הצדיקים על יצרם, ע"י ציבוחם לגלות את הטוב והאור הגנוזים, ובכך למצוא את הש"ת בין בטיבו (אהבה) בין בעקו (דיון), ובכך הם עושים 'שלום' בין שתי הנהגות הללו, ובבחי' ספירת ה'צדק' והיסוד הכוללת בתוכה את שניהם, כידוע בספרי קבלה. (ב) שבהשגח הפסוקים שם במלאכי נאמר 'כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא', שדרש זאת רבינו להלן (אות ו') בארוכה, שמה הרב בוודאי יבקשו תורה וכו', ע"ש, וכפי שביאר עוד (אות ג'), שלמדריגה זו ד'מלאך ה' צבאות' וזכה הצדיק ע"י שפוחה את יצרו, ע"ש. ויתכן לרמוז ולבאר עוד, שע"י שקינא על מעשה זמרי שלא שלט ביצרו, בבחי' הרשעים שהם ברשות ליבן כדלהלן (אות ז'), וזה בכך פינתם לְמַעַן בחי' יתרון כפיית היצר, בחי' קישור הדעת אל הלב, ועל כן זכה דייקא ע"י"ו להבטחת ה'ברית שלום', בחי' שלימות מדינת הצדיקים, והבן. (כא) והוא קענין המבואר להלן (אות ג') שזה הצדיק הכופה את יצרו, בחי' מלאך ה' צבאות', הוא עושה ובונה את אומיות התורה, וכפי שנתבאר עוד להלן (אות ו'), שע"י"ו הוא בוודאי יודע את התורה, כי אפילו מדברים שמעיים הוא מלקט אותיות התורה. (כב) והנה התפארת היא בבחי' התורה כידוע, שאף היא נקראת שלום, בחי' 'וכל נתיבותיה שלום'. ויתכן לרמוז ולבאר בזה, שהצדיקים (שהם בחי' יסוד') והתורה הם בבחי' אחת, והצדיקים הם אלו המגלים ומשפיעים את השלום שיש בתורה. וראה לעיל במקו"ח ד'ה וכל נתיבותיה שלום' בדברי הוהר המבאר שאת נתיבות השלום שיש בתורה, ואחוז הברית, והוא המשפיע. (ג) כמובא כל זה להלן בסוף המאמר בדברי מוהר"ן.

ואני תפלה

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, וְכֵן שִׁיחָה אֲרָבָה וְשִׁאֵם גְּדוֹלֵם בֵּין כֶּף יִשְׂרָאֵל עֲמֵךְ וְכֶף אֲחֵר וְאֲחֵר וְדָבָר עִם בְּרָבוֹת בְּרָאת שְׁמַיִם, עַד שֶׁכָּפְנוּ עֲמָךְ בֵּית הַתּוֹרָה, כִּי אִפְלוּ מְדַבְרִים הוּא מִלְקָט אוֹתוֹת הַתּוֹרָה. וְיִתְּכֵן לְרִמּוֹ וּלְבָאָר בּוֹה, שֶׁהַצְּדִיקִים (שֶׁהֵם בְּחִי' יסוד') וְהַתּוֹרָה הֵם בְּבַחֵי' אַחַת, וְהַצְּדִיקִים הֵם אֵלוֹ הַמְּגַלִּים וּמְשַׁפְּעִים אֶת הַשְּׁלוֹם שִׁישׁ בְּתוֹרָה. וְרָאה לְעֵיל בְּמִקוּ"ח ד'ה וְכֹל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם' בְּדַבְרֵי הוֹהֵר הַמְּבַאֵר שֶׁאֵת נְתִיבוֹת הַשְּׁלוֹם שִׁישׁ בְּתוֹרָה, אֹחוֹז הַבְּרִית, הוּא הַמְּשַׁפֵּעַ. (ג) כְּמוֹבָא כֹּל זֶה לְהֵלֵן בְּסוֹף הַמְּאָמַר בְּדַבְרֵי מוֹהֲרַ"ן.

עצה ותושיה

על ידי התורה ועל ידי צדיקים יכול לאהוב אותו יתברך בכל מקום, הן בטיבו וכו', ויכול להיות שלום בין ישראל וצאניהם זה את חבריו (קצוה יקו"ט מוהר"ן ז"ל, ב).

אין מלאך של נמלא
 זו שם הוי"ה (כי שם הוי"ה
 הא שממנו) עשה זה נמלא
 בכל מקום, כמו הנשמה
 הנמלאת בכל איבר ואיבר
 וממנו אמתו. ומפני כך יש
 לאדם למלאך את השם
 הוי"ה בכל הספירות
 (כל שנים האילנות), וכל
 הכסאות (כל שנים הבריאה),
 וכל המלאכים (כל שנים
 היצירה), וכל איבר ואיבר
 של האדם הגשמי (ששנים
 הששה), כי אין מקום פנוי
 מאד אין סוף ז"ה, לא
 בעליונים ולא בתחתונים,
 כי כבודו מלא עולם.

ואני תפלה

"תהי'ת יי ודבר פי,
 ויברך כל בשר שם
 קדשו לעולם ועד.
 וקלא פי תהלתך כל
 היום הפארתך חסדי
 יי עולם אשרה, לדור
 ודור אודיע אמונתך
 בפ"י רבנו של עולם
 רחם עלי ועל כל
 ישראל, ויבני להאמין
 בך באמונה שלמה
 תמיד, ולא יעלה על
 לבי שום פקדה ופקק
 ובבול באמונתך
 הקדושה. ואהיה רגיל
 תמיד לומר האמונה
 בפי פפוש וכו' כי אמת
 יודע גדל בה אמתת
 אמונה הקדושה שיש
 לה בה להוציא גם אותי
 מכל המקומות והענינים
 שגדתי שיש עלי ודי
 מעשי הרעים. רבנו
 של עולם, יהא אמת
 תשוב תחיינו ועמך
 ישמחו בך, תן לי עצה
 שלמה עתה במקומי
 באפן שאובה להתחיל
 לשבב אלקי באמת, ולא
 אשוב עוד לבקלה. ובני
 התחיות את עצמי על
 די האמונה הקדושה
 באמת, באופן שאובה
 להתרבה בך בקבל עת
 והתיות סמוך בקרב
 אלקי תמיד בקרב
 המקומות והדרגות
 שבעולם, כי מלא כל
 הארץ כבודך ובקב
 מקומות ממשלתך,
 ואמת מחיה את פנים,
 ואמת מלא כל עולמי
 וכו' בקב עולמי ולי
 את פנוי מן, אל
 אמונה ואין עול צדיק
 וישר הוא. איום ונורא,
 תן לי אמונה שלמה, תן
 לי אמונה חזקה ונכונה
 באמת, תן לי אמונה
 קדושה שיהיה לה בה
 התחיות אחי בקב
 עת בקב מה שעובר
 עלי, באפן שאובה
 תמיד להתקרב אלקי
 להתרבה בך תמיד מכל
 המקומות שבעולם,
 עד שאובה חיש קל
 מתרה להשקפה שלמה
 באמת, ולתקן כל מה
 שקלקלה, ולא איטו
 בכפוא קוף ככל אשר
 שאליה מאתך בעל
 הרחמים זה פה וכןמה
 (תק"ח ח"ב, נא).

מלא כל הארץ כבודו. אחר שזכרנו (באות א') שענין השלום תלוי בזה שימלא חמדי את השי"ת בכל מאורעותיו, הולך ומונה כעת שלוש ידיעות (כט) נחומות, להם נכרך האדם (י) ומחילה מצד את הידיעה ש'מלא כל הארץ כבודו', שמקור לשון זו הוא במראה המרכבה העליונה המנוצח בריש ספר ישעיה (ו, א-ג), וחסה"י: **בָּשָׂגַת מוֹת הַמַּלְאָךְ עִינֶיהָ, וְהָרָאָה אֶת אֱלֹהֵי יֵצֶבַע עַל פְּסָא רָם וְנִשָּׂא, וְשׂוּלָיו מְלֹאִים אֶת הַהִיבֵל: שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ, שֵׁשׁ פְּנֵימִים שֵׁשׁ פְּנֵימִים לְאָחַד וְכוּ': וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר, קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' זְבָאוֹת, מְלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: ופירש"י (סג):**

על כסא שמיים ורגליו זכיל, ב וצריך לדעת, שמלא כל לית אתר פנוי מיניה. וכתב הדוס מרגלותיו זכיהמ"ק. **הארץ כבודו, ולית אתר פנוי מיניה,** עיקר התכלית, שזכריים לידע כי **עומדים ממעל. זשמים. לו. לשמשו.**

וקל זה אל זה. וטולין רשות זה מזה, שלא יקדים האחד ויחטיל ויתחייב שריפה, אלא אם כן פתחו כולם כאחד. והו שייקדו ז'וצר אור': 'ובולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים זה מזה, וותמיים זכאהב רשות זה זה' (א) להקדים ליוצאם בנתח רוח, זשפה זכורה וזנעימה, קדושה כולם כאחד, עונים זכיהמה ואומרים זכיהמה, קדוש קדוש קדוש ה' זכיהמה, מלא כל הארץ כבודו. ועוד פירש המלבי"ם (סג): **וקל זה אל זה, שהמלאכים כל אחד נשפע מחזירו, וכאלו השיג ישעיהו בחזיון זה, כי הזמינו המלאכים זה את זה להשכיל גדולה יוצאם וקדושתו.**

קדוש קדוש קדוש. לפי פשוטו מה שחזר ג' פעמים 'קדוש' הוא כענין 'מלך מלכי המלכים' וכו', ור"ל שאין קדוש קדוש קדושתו. **מלא כל הארץ כבודו.** ר"ל הגם שהוא קדוש בתכלית הקדושה והרוממות, מכל מקום כבודו ותהילתו מלא גם כל הארץ, שהוא הקצה השפל מזכריותו, כי השגחתו מלאה את כל, אין דבר ריק ממנה.

לית אתר פנוי מיניה. זהו הידיעה השניה שזכר האדם לדעת. והלוי לניין שמקור לשון זו היא מדברי המיקו"ו (מיקון נה, לא ע"ג), המזכיר שאין מלאך או ספירה, או אפילו איבר, שלא נמלא בו שם הוי"ה הממיה אמתו, על אף שייחיהם הרבים. וז"ל: **לית מלאך דלא אשתכח זיה שם הוי"ה,** דאשתכח בכל אמת, כגוונא דאשתכח בכל איבר ואיבר. דלית אתר פנוי מיניה, ולא זכיהלויין ולא זכיהתאין. וזשמות רבה (ב, ה) מוצא עוד: **שאל גוי אחד את רבי יהושע בן קרחה, מה ראה הקב"ה לדבר עם משה מתוך הסנה. אמר לו, אילו מתוך חרוב או מתוך שקמה, כך היית שואלני? אלא להוציאך חלק אי אפשה, למה מתוך הסנה, ללמדך שאין מקום פנוי בלא שכינה, אפילו סנה. ופירש הענין יוסף (סג): **אילו מתוך חרוב או מתוך שקמה.** שהם גזוהים משאר אילנות. **כך היית שואלני.** ולכן אין לרין לתת טעם, דהמעשה כך היה. **להוציאך חלק אי אפשה.** מתחת שאתה תפסת לקושר גדולה וזוקה, שיש לתת טעם לדבר. **שאין מקום פנוי בלא שכינה.** אלא שלא ניתן רשות לענין לראות. **אפילו סנה.** שהוא מקום כר ושפל. וזכיהתא הפתחת ליון (סג): **א"ל אילו מתוך חרוב וכו'.** שהעכו"ם אומרים דל"ה, על רשות כבודו, כי לדעתם הסרוחה הוא מתרומם מן העולם השפל, ורק על השמים כבודו, שאין כבודו להיות בעולם השפל, אלא אמתו בני ישראל אומרים 'מי כה' אלהינו, המגביה לנו לשבת, המשפיל לראות זשמים וזכיהר', שגדול כל כך זכיהתא בתכלית, עד שאין הזבל אלנו בין השמים והארץ, דגם הארץ מלא כבודו וכו', כי הקב"ה, שהוא הבורא הרוחניות והגשמיות, שיה לו הגשמיות כרוחניות, לכן נתגלה למשה מתוך הסנה ממש הרוחו על הרשעים, כי בכל מקום מקומו.**

מילואי הכמה

צריך לדעת שמלא כל הרץ כבודו ולית אתר פנוי מיניה וכו'. והלוי לניין, שידיעות אלו עוקרים גדולים הם נחומות התפירות והרכה, וכפי שהארכיו רבות זכיהרם זכיהרם הנעש"ט ותלמידיו. ומתחת הכתה הקיולו, ליקטנו זשמת מוער זכיה, וזכיהלן. כך מוצא זכיהרם זכיהרם ע"ה"ט (פ' זכיהרם, טו) זכיהרם ענין מלא כל הארץ כבודו, וז"ל: **'כבודו' מלאשן לזש, ור"ל שהשי"ת זכיהלו מלבוש אפילו בכל הגשמיות, והו מלא כל הארץ כבודו, אפילו בגשמיות.** וזכיהלזת יעקב יוסף (פ' זכיהרם, יז) הכחיש עוד זכיה, וז"ל: **'מלא כל הארץ כבודו, ואין דבר גדול או קטן נפרד ממנו, כי הוא המזוי בכל המציאות כולן.** ולכן יכול האדם השלם לייחד יחודים עליונים אפילו בעמשו הגשמיים, הן מאלכו ומשמה ומשגל ומשח ומתן, וזכיהרם הגשמיים זכיהרם לנין זכיהרם וכו'. והו שאמר (משלי ג) **'זכל דכיהרם דעבו,** כמו (זכיהרם ד) **'יודע אדם את חוה, שהוא יחוד חווג.** וזכיהרם מגיד זכיהרם ליעקב (הקדמה ז) מוצא זכיה ער, וז"ל: **תחלת הכל ראוי לדעת ש'מלא כל הארץ כבודו, ולית אתר פנוי מיניה, והוא 'צתוך עלמין' וכו'. וזכיה זה נראה זכיהרם בכל דבר, כי בכל מקום יש חיות הבורא זכיה, כי זכיהרם יהיה זכיהרם הוואו טעם או ריח או מראה או אהבה, רזה לומר שהוא דבר נאה, או דבר נורא, או דבר מפואר, וכן שארי מידות. וכאשר נפשית אמתן מן הגשמיות, וזכיהרם רק הרוחניות זכיה, כגון הטעם או**

מסירת הקשרים

(כט) וראינו לעורר בזה לבב הולומדים, שהנה ע"פ כלל ב' (מח"י כללי העיון), ששקל ודקדק רבינו בלשון קדשו מה להוריד ומה להוסיף וכו' (ובפרט מאמר דנו, שהוא מהמאמרים שכתבו בלשון קדשו). א"כ בודאי כוונה מיוחדת יש במה שנקט בלשון ידיעות אלו, ונדרשים אנו להתבונן במידת האפשר מה חידוש וחילוק יש בכל אחת מהם שאין בחבירתה. וע"ד המבואר בכלל ט"ז (מח"י כללי העיון), שכשמביא רבינו מספר ראיות לענין אחד, נדרש הולומד להתבונן מה חידוש ישנו בכל אחת מהם, והבן (ל) היינו שידע ויתפעל מכן בפנומיות לבבו, וכמבואר להלן (אות ז') ש'כל אחד יודע שיש אלקים בכלל, אך העיקר הוא שישקשר ליבו לדעתו, שאזי כשיודע שיש אלקים, יודע בכלל שמלא כל הארץ כבודו וכו', ע"ש. (לא) בבחי' המבואר לעיל (אות א') שצריך לבקש שלום וכו' ולאחוב זה את זה. וראינו לעורר בזה לבב הולומדים עור, דהנה מפי' זה מתבאר שהידיעה ש'מלא כל הארץ כבודו, היא ידיעה והשגת המלאכים, אך רבינו נקט זאת כלפי כל אדם, שנצרך הוא לידיעה זו, וע"פ כלל י"א (מח"י כללי העיון) נדרשים אנו להתבונן כיצד עולים דברי רבינו במסילה אחת עם פשט הכתוב. ויתכן לומר בקשרי המאמה, שבעוד שידיעת המלאכים בהשי"ת, שלימה היא מעת בריאתם, משא"כ ישראל שהם בשר ודם ובעלי בחירה, אעפ"כ יכול כל אחד כפי בחינתו לזכות גם הוא לשלימות ידיעה זו, אף בזה העולם, והו ע"י שיכפה את יצרו, ובבחי' 'ברכו ה' מלאכיו גיבורי כח וכו', אליו אינו דמתגברין על יצרוהו, אינו דמיון למלאכין ממש' כמבואר להלן (אות ג, אות ו'). עוד יתכן לרמוז בזה בקשרי המאמה, שענין כפית היצר הוא בכך שכופים את ליבם לידיעות ית' (כדלהלן אות ו') ומוצאים אותו תמיד, בין בטיבו בין בעקו (כדלעיל אות א'), ועי"ז זוכים לשלום נפלא ולהאבה שבעתה, שוהו אף למעלה ממדרגת המלאכים, ובבחי' 'אהבה שהיה בין ישראל לאביהם שבשמים קודם הבריאה' (כדלהלן אות ה'), והבן

ואיהו מומלא כל עלמין וסובב כל עלמין. זהו הידיעה השלישית שנאמר האדם לדעת, וכוללים בה שני עניינים: א. שהוא יחדך ממלא את כל העולמות. ב. שהוא סובבם. וראינו לניין שמקור לשון זו היא מדברי הרע"א מהימנא זוהר (פינתם, רכב ע"א, רע"א מהימנא), בהם גילה דברים נוראים מגדולתו ורוממותו יתברך, וז' : 'עילת העילות על כולה, דלתקרי הוי"ה, איתמר ביה 'אָל מי תדמינוי וְאָפְּהוּ, יאמר קדוש' (ישעיה מ), 'אָל מי תדמינוי אָל, ומה דמות תערכו לו' (שם), 'אני הוי"ה לא שְׁנִיתִי' (מלאכי א), לא מטי ביה חובין לאפשרא אֲתוּי, י' מַה, ו' מַה, דלית ביה פירודא, ועליה

מזי שעוסק במו"מ בעכו"ם. ואיתא גליקו"מ (רמד): מי שהוא מעורב בין העכו"ם, דהיינו שיש לו עסקים ומשא ומתן עמהם, נריך לשמור עצמו מאוד מאוד שלא יזיק לו, כי בקל יוכל להפסד צדקתו ח"ו, לחלק עצמו ממדריגת ידמותו שיש לו. כי לא די להאדם שהוא צדוק השפל, אשר מלאכים אין להם כח לעמוד בזה העולם, כמו שמצינו שפעם אחת באו מלאכים בזה העולם ונלכדו מאוד (עי' זהר בראשית נח. גבי המלאכים שאלו אצל אברהם אבינו). אבל באמת ישראל יש להם כח יותר ממלאכים, והם יכולין לעמוד בזה העולם ולהתגבר על העוה"ז, ולהצדק בהצדקה יתברך שמו. אבל להיות ג"כ מעורב עם העכו"ם, זה קשה מאוד, על כן נריך לשמור עצמו מאוד מאוד, להיות קָתֵד חזק כל ימיו ממדריגת כשרותו ויהדותו.

אלהא אחרת למיבז ליה חיון, הדא הוא דכתיב (נחמיה ט) 'ואתה מתיבז את כולם' (צ"ב). ובגינה אמר דניאל (דניאל ד) 'וכל דארי ארעא פְּלֵה חשיבין, וְקִמְצִיגָה עֲבָד בחיל שמיא'. איהו מקשר ומיחד זינא לזינייה עילא ותתא, ולית קורבא להו בצרעא יסודין אלא קוב"ה, כד איהו בינייהו. ופירש הממוק מדבש (שם): **איהו סובב על כל עלמין.** בסוד אור מקיף. **ולית לו אל סובב לון לכל סערא וכו'.** כי האין סוף הוא מקומו של עולם. **ולית מאן דנפיק מרשותיה לבר.** מפני שהמקום סובב להַגְמִינָא בתוכו. **איהו ממלא על עלמין וכו'.** כי כמו שהאין סוף ב"ה כולל כל הנמצאים, כן הוא ממלא באורו את כולם בצחינת אור פנימי, באופן שאין דבר ריק ממנו. **איהו מחיה לון וכו'.** והלמלי יזייר העדר שְׁפָעו על רגע חלילה, היו כל העולמות בטלים. **איהו מקשר וכו' עילא ותתא.** ר"ל ע"י שהאין סוף ב"ה מתלבש בהם, הוא מקשר את כל הספירות ואת כל הפרצופים. **ולית קורבא להו בצרעא יסודין וכו'.** כלומר שהאין סוף ב"ה מנמנע את אורו כדי להחיות את כל הארבעה יסודות, והוא מקשרם יחד שלא יתפרדו זה מזה, שע"י חיבורם נמצאים כל מציאות הגשמיים צדוק"ו.

מזי שעוסק במו"מ בעכו"ם יאמר קדוש' (ישעיה מ), 'אני הוי"ה לא שְׁנִיתִי' (מלאכי א), לא מטי ביה חובין לאפשרא אֲתוּי, י' מַה, ו' מַה, דלית ביה פירודא, ועליה איתמר (תהלים ה) 'לא יגורך רע'. דשליט ביה. איהו תפיס ככולא, ולית מאן דתפיס ביה. ואיהו לא אֲתַקְרִי הוי"ה וכלל שמהן, אלא בצחשפוט נהוריה עלייהו, וכד אֲתַמְלִיק מינייהו, לית ליה מגרמיה שם כלל מינהון, כי הוא מה שנאמר (קהלת ו) 'עמוק עמוק מי ימלאנו'. לית נהורא יכיל לאסתכלא ביה דלא אֲתַחַשְׁתָּ, אפילו כתר עליון, דאיהו נהוריה תקיף על כל דרגין, ועל כל יְיָלֵי שמיא עילאין ותתאין. איתמר עליה (תהלים יח) 'שַׁח חוֹשֶׁךְ סַמְרוֹ, ועל חכמה ובינה (שם ט) 'עַן וערפל סביביו', כל שכן שאר ספיראן, כל שכן חיון, כל שכן יסודין, דאיון גופין מתיים. איהו סובב על כל עלמין, ולית לו אָל סובב לון לכל סערא, עילא ותתא ולארבע סטרין, בר מיניה, ולית מאן דנפיק מרשותיה לבר. איהו ממלא כל עלמין, ולית אחרת ממלא לון. איהו מחיה לון, ולית עליה אלהא אחרת למיבז ליה חיון, הדא הוא דכתיב (נחמיה ט) 'ואתה מתיבז את כולם' (צ"ב). ובגינה אמר דניאל (דניאל ד) 'וכל דארי ארעא פְּלֵה חשיבין, וְקִמְצִיגָה עֲבָד בחיל שמיא'. איהו מקשר ומיחד זינא לזינייה עילא ותתא, ולית קורבא להו בצרעא יסודין אלא קוב"ה, כד איהו בינייהו. ופירש הממוק מדבש (שם): **איהו סובב על כל עלמין.** בסוד אור מקיף. **ולית לו אל סובב לון לכל סערא וכו'.** כי האין סוף הוא מקומו של עולם. **ולית מאן דנפיק מרשותיה לבר.** מפני שהמקום סובב להַגְמִינָא בתוכו. **איהו ממלא על עלמין וכו'.** כי כמו שהאין סוף ב"ה כולל כל הנמצאים, כן הוא ממלא באורו את כולם בצחינת אור פנימי, באופן שאין דבר ריק ממנו. **איהו מחיה לון וכו'.** והלמלי יזייר העדר שְׁפָעו על רגע חלילה, היו כל העולמות בטלים. **איהו מקשר וכו' עילא ותתא.** ר"ל ע"י שהאין סוף ב"ה מתלבש בהם, הוא מקשר את כל הספירות ואת כל הפרצופים. **ולית קורבא להו בצרעא יסודין וכו'.** כלומר שהאין סוף ב"ה מנמנע את אורו כדי להחיות את כל הארבעה יסודות, והוא מקשרם יחד שלא יתפרדו זה מזה, שע"י חיבורם נמצאים כל מציאות הגשמיים צדוק"ו.

מזי שעוסק במו"מ בעכו"ם

מזי שעוסק במו"מ בעכו"ם יאמר קדוש' (ישעיה מ), 'אני הוי"ה לא שְׁנִיתִי' (מלאכי א), לא מטי ביה חובין לאפשרא אֲתוּי, י' מַה, ו' מַה, דלית ביה פירודא, ועליה איתמר (תהלים ה) 'לא יגורך רע'. דשליט ביה. איהו תפיס ככולא, ולית מאן דתפיס ביה. ואיהו לא אֲתַקְרִי הוי"ה וכלל שמהן, אלא בצחשפוט נהוריה עלייהו, וכד אֲתַמְלִיק מינייהו, לית ליה מגרמיה שם כלל מינהון, כי הוא מה שנאמר (קהלת ו) 'עמוק עמוק מי ימלאנו'. לית נהורא יכיל לאסתכלא ביה דלא אֲתַחַשְׁתָּ, אפילו כתר עליון, דאיהו נהוריה תקיף על כל דרגין, ועל כל יְיָלֵי שמיא עילאין ותתאין. איתמר עליה (תהלים יח) 'שַׁח חוֹשֶׁךְ סַמְרוֹ, ועל חכמה ובינה (שם ט) 'עַן וערפל סביביו', כל שכן שאר ספיראן, כל שכן חיון, כל שכן יסודין, דאיון גופין מתיים. איהו סובב על כל עלמין, ולית לו אָל סובב לון לכל סערא, עילא ותתא ולארבע סטרין, בר מיניה, ולית מאן דנפיק מרשותיה לבר. איהו ממלא כל עלמין, ולית אחרת ממלא לון. איהו מחיה לון, ולית עליה אלהא אחרת למיבז ליה חיון, הדא הוא דכתיב (נחמיה ט) 'ואתה מתיבז את כולם' (צ"ב). ובגינה אמר דניאל (דניאל ד) 'וכל דארי ארעא פְּלֵה חשיבין, וְקִמְצִיגָה עֲבָד בחיל שמיא'. איהו מקשר ומיחד זינא לזינייה עילא ותתא, ולית קורבא להו בצרעא יסודין אלא קוב"ה, כד איהו בינייהו. ופירש הממוק מדבש (שם): **איהו סובב על כל עלמין.** בסוד אור מקיף. **ולית לו אל סובב לון לכל סערא וכו'.** כי האין סוף הוא מקומו של עולם. **ולית מאן דנפיק מרשותיה לבר.** מפני שהמקום סובב להַגְמִינָא בתוכו. **איהו ממלא על עלמין וכו'.** כי כמו שהאין סוף ב"ה כולל כל הנמצאים, כן הוא ממלא באורו את כולם בצחינת אור פנימי, באופן שאין דבר ריק ממנו. **איהו מחיה לון וכו'.** והלמלי יזייר העדר שְׁפָעו על רגע חלילה, היו כל העולמות בטלים. **איהו מקשר וכו' עילא ותתא.** ר"ל ע"י שהאין סוף ב"ה מתלבש בהם, הוא מקשר את כל הספירות ואת כל הפרצופים. **ולית קורבא להו בצרעא יסודין וכו'.** כלומר שהאין סוף ב"ה מנמנע את אורו כדי להחיות את כל הארבעה יסודות, והוא מקשרם יחד שלא יתפרדו זה מזה, שע"י חיבורם נמצאים כל מציאות הגשמיים צדוק"ו.

אחר לתת לו חיים, זהו שכמו 'ואתה מתיבז את כולם'. ובשילוב אמר דניאל 'וכל דארי ארעא פְּלֵה חשיבין, וְקִמְצִיגָה עֲבָד בחיל שמיא' (ובל יזייר האין לו נפשים ללמוד כגון, וכליו הוא עשה ופועל בצלם השמים), והוא מקשר ומייחד מין צמיח למעלה ולמטה, ואין קרבה ב' יסודות זה לזה, אלא הקב"ה ששהו צנינים.

בלא אלקותו אין להם שום חיות וקיום כ"ל. מוצא זה בזה"ק ובפסרי פנימיות המורה, בסוד הפסוק 'ומלכותו ככל משלה', שמידת המלכות היא הנותנת חיות לכל העולמות, כמו גם לאומות העולם, ואף למדורי הקליפות, שאם לא כן, כביכול יש אחר פנוי ממנו יתברך ח"ו. והנה נעת שישארל עושין לרזו של מקום, ששלימות זה היה בזמן שציהמ"ק קיים, אך גם בגלות בשעה שישארל מקיימים המורה והמנוח כראוי, הרי אז חיות הקליפות היא רק בצמזום לזוך תיקונם, ואזי נעשים אף בצחינת 'כסא לקדושה'. אך כשאין ישראל עושין לרזו של מקום, הרי הם יונקים מן המלכות יותר מכדי חיונם, בצחינת 'שפחה כי מירש גבייתה', שזהו צחינת נפילת המלכות לזין הקליפות, ואזי מלמזמת המלכות את אורה והשפעתה כדי למעט יניקתם ממנה. וזאתה אף שלמראית עין, אין לה שום ממשלה, אך בסוד 'ומלכותו ככל משלה' יש גם שם חיות אלקות נסמרת ועלמנת, כי לית אחר פנוי מיניה. ויש להוסיף, שישנה חלוקה ברורה בין גילוי האור והמשכחו למטה כשמלכזש בעולמות היורה והעשיה, ששם יכולה להראות אף מציאות הופכית ממש, שכביכול ח"ו אין שם אלקות כלל"י, לזין גילוי האלקות שבעולמות אצילות ובריאה, ששם אין שום אציות הקליפות כלל, ושם מלכותו יתברך שוררת מאז כן עתה בגילוי מוחלט (ובצחינת הקליפות הנמלכת שם, אלו הם הפסירות של עולם הבריאה המאציות בנויים עליונים, בהם מתלבזש הארת עולם האצילות, בצחינת 'אורות וכלים' ההכרמיים להמשכת האורות).

וכן אימא בתיקו"ו (תיקון טו, קמ ע"ג): "אינינו כתרין תחאין, אינינו קליפין לעשר ספירין, ועשר ספירין מוחא בגוייהו, ואלין קליפין אינינו מחינה זין ישראל לאציהם שצשמם. זאלין קליפין מתלבזש קוב"ה ושכינתיה, לקיימא שכינתיה 'ומלכותו ככל משלה' (תהלים א), ולקיימא זיה 'כי מלך על כל הארץ אלהים' (שם מז). אזל לעילא צחתיה איתמר 'לא יגורך רע' (שם ה), אזל קליפין דליה לעילא אינינו לזושי, מכמה גוויין שפירין דנהורא, דמנהון אחפזט

קוב"ה בגלות, ואחלזש זאלין אחרנין, בזין לנטרל לישראל דאינינו מתלבזשין זאלין קליפין, ודא איזו 'ככל רחם לו רגו' (ישעיה סג). כדקמיתא יבז לון זידא שלית דאיהו גבריאל, ולא הוה מונחא לסמא"ל ולמשריין דליה אלא ע"י שליחא, בזין מוזין דישארל, אחלזש הוה זון, וכזככול אחי ליה ע"י דקוב"ה. והאי אס ישראל אזלין צאורח מישר ומקיימין אורייתא ופיקודין דליה. ואס ח"ו לא מקיימין אורייתא ופיקודין דליה, יבז עשר כתרין זידוי דסמא"ל, ולא זריך מונחא, לא מידא דקוב"ה, כל שכן משליחא דליה. ודא גרס לפרעה דאמר 'לי יאורי ואני עשיתיני' (יחזקאל כט), בזין דחוא כתרין ונכראין זידא דסמא"ל. דבקמיתא כד הוו כתרין תחאין זידא דקוב"ה, מה כתיב זישארל, 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך' (דברים כח), וזומנא דאינינו כתרין ונכראין זידא דסמא"ל, לא קְּטְלו אומין דעלמא זישארל, ועזדין זהו כרעותיהו. עד שעתא דפורקנא, דיתקיים זהו 'ואת רוח הטומאה אעביר וגו' (זכריה יא). דלזין קליפין גרמין אפרשות זין קוב"ה וזין ישראל, ודא איזו רוא 'כי אס עוונתיכם היו מזדילים זיניכם לזין אלהיכם' (ישעיה נט). ועמיד קוב"ה לאעצרא אלין קליפין, ולתחואה לישראל צמוחא מלגא, דהא הוה דכתיב (שם ז) 'ולא יכנף עוד מוריק, והיו עיניך רואות את מוריק', ולא יהיה מחינה זין קוב"ה ושכינתיה וזין ישראל. ופירש המתקן מדבש (שם): **לקיימא שכינתיה ומלכותו ככל משלה.** כדי להחיות גם את החיונים, ע"י יגיוני השכינה המתפשטת להחיות אותם, כסוד מה שכתוב 'ואתה מחיה את כולם'. ולקיימא זיה כי מלך על כל הארץ אלהים. פירושו, להראות כי גם בעולם התחתון הגשמי הוה לצדו משיגה על כל פרט ופרט. ודא איזו **צנל רחם לו רע.** שהקב"ה ג"כ יורד בגלות ומתלבזש בצלושי החיונים, מחמת רכות ישראל.

מיוצאי חכמה

ובכל לשונות העכו"ם יבול לצמוח בהם אלקות. עבודה זו, למזא את אלקות יתברך בכל לשונות העכו"ם וכדומה, יקוד מוסד הוה צמורת הספירות. והנה נאמר בצדאשית (יא, ח) גבי דור הפלגה 'ויהי כל הארץ שפה אחת ודבירה אחת', ודשו חז"ל זירושלמי (מגילה י, ע"ח) שדירבו בלשון הקודש. וזיאר צמאור עינים (פ' נה, ד"ה ויהי כל הארץ), שזהו שורש חיות יגיונות הקדושה שנתערבו צאומות עולם ולשונם, וח"ו: כי צאורייתא זרל קוב"ה עלמא, וצאורייתא מתנהג עלמא, וכמו דלית אחר פנוי מיניה, שצכל מקום הוה חיותו ואלקותו, ואורייתא קוב"ה עדין, אס כן כל העולמות וכל האומות אין להם חיות רק מן המורה. ומהו המורה שחיותן ממנה, הוה, כי אחר דור הפלגה כתיב 'כי שם כלל ה' שפת כל הארץ', אף שנתצלו כל הלשונות, מכל מקום נשאר בכל הלשונות דבר מה מלשון"ק, איזה חיותו הכמוזים צמורה, ומהן הוה חיותן, עד שיש זורך לעולם צאומות, וכמאמר רז"ל (סנהדרין ד) 'טע צכתפי שתיים, פת צאפריקי שתיים'. ולכן גלו ישראל זין האומות, כדי שיצרכו אותיות הקדושים, אציות המורה שנתערבו זיניהם, ע"י עסק ודיוצור עמהם, וישארל מעלים הדיוצורים שורשם, להמורה. ואס היו ישראל עובדים את ה' בדעת שלימה, היו ממחרים להשלים המורה, ולברר מהם מה שגפלו זיניהם, רק ע"י קטנות קְּלָס, זריך להתארח הגלות צמשך הזמן, עד שיצוא משיח צמורה זימיו, ואז יקויים 'כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה וגו', והזין.

ובכל לשונות העכו"ם. ואינו להרחיב ולהציל צוה זיאר יקודי ומשוב, בני מהות לה"ק ושורשה, לעומת שאר שצעים לשונות העכו"ם. הנה זיאר חז"ל צמסכת סוטה (לו ע"ג) שלמד יוסף הדריק מפי המלך גבריאל את כל שצעים הלשונות, זלינה טרס עומדו לפני פרעה, וכאשר נוכח פרעה שצנוסף להס בקי הוה אף זלשון"ק, נוכח לדעת צוממות לשה"ק ויחודיותה על פני שאר הלשונות. וכך מונח עינין זה צובר (פינתם, ריג ע"ג): 'רבי חייל פתח, 'עדות זיהוסף קָמו וגו' (תהלים פא), הוה אוקמוה, דלולויף שצעין פְּקָקין, ולשה"ק ימיר, דהא הוה דכתיב 'שפת לא ידעתי אשמע'. ופיח הרמ"ו על הוה (שם): **לדלוויף שצעין פתחין ולשה"ק ימיר.** ככז צספר חסד לאצרהם (מעין ג, נה ה) שעד דור הפלגה היה אזור הנשמות הכסרות פתוח לכל הנולדים, וצדור הפלגה חילק הקב"ה האומות לשצעים שרים וכו'. והס הנלשעים אשי דור הפלגה, היו רויים להמשך אור הפנים, לשה"ק, לצד האמור, ולתקן ח"ו ו"ן קליפה, ואס ישעו כן יוכרח העולם להיכנס, לכן הוורק להסיר מהס לשה"ק ולמסור להס שצעים לשונות, להיותם תחת שצעים השרים החיונים הסובצים את הקדושה, וכוסח דווקא צעשיה. ואמנם זריכים הס לְּקוּיָתָם אור מהקדושה, אזל הוה נהירו

עצה ותושיה

צריך דעת שמא לא כל הארץ כבודו וליתי אחר פנוי מיניה, ואיהו ממשא כל עצמין וסוכב כל עצמין. ואפילו מי שעובד במשוא ומתן בגוים לא יוכל להתנצל ולומר, אי אפשר לעבוד את הש"ת מחמת עוביות וגשמייות שנופל תמיד ע"יו מחמת העסק שעובד תמיד עמהם, כי בכל הדברים הגשמיים ובכל לשונות הגוים יבול לצמוח בהם אלקות (קציר זיק"ט כ"ג).

מסירת הקשרים

לד) והנה להלן (אות ו') תפס רבינו כמשל דדוגמא להבדלי העולמות, את החילוק שבין עולם היצירה והעשיה דייקא. ויתכן לרמוז ולבאר בטעם הדבר, שהוא מחמת ששם עיקר הברורו שבעוה"ז, שהוא עולם העשיה, להמשיך דעת מעולם מוכרך יותר, ששם ישנו גילוי אלקות בהיר יותר, והבן. (לה) בבח' המבואר לעיל (אות א') ש'צריך לבקש שלום וכו', שלא יהא לו חילוק, בין בטיבו בין בעקו תמיד ימצא בו הש"ת'.

י"א אלו עשר ספירות התחתונות של הקליפות, הן קליפות ולבושים לעשר ספירות הקדושה (בעולמות יורה ועשיה), ועשר ספירות הקדושה אשר שם הן מוחין צמוכס, ואלו הקליפות (יורה ועשיה) הן מחילה זין ישראל לאציהם שצשמם (כדי להטיל על דם את האורות של עשר ספירות הקדושה, כשאין ישאל ראוי לקבל את אור העינין מהקדושה בעלמא). זאלו הקליפות מתלבזש הקב"ה וצבייתו (לזין ההגה התחתונים), כדי לקיים שכינתו 'ומלכותו ככל משלה', ולקיים קב"ה מה שכתוב 'כי מלך על כל הארץ אלהים'. אזל למעלה צמקומו (בעולם האצילות), נאמר 'לא יגורך רע' (כי שם אין שום אציות חיונים), אזל הקליפות שלו למעלה הס לזושים אלו הספירות של האציות, והס סוד עולם הבריאה), והס מנמה גוויים יפס המאצייים (כי לכל ספירה יש גוון אחר כצמאור זירש המקוינים), שמהס נתפשט הקב"ה כשירד כביכול בגלות (בעולמות התחתונים), ומתלבזש צאומה לזושים אחרים של הקליפות (מהס הספירות שבעולמות יורה ועשיה), כדי לשמור את ישראל שס מתלבזש בגלות זאלו הקליפות (ר"ל כשישארל בגלות, הם מלזשים זאורי חז"ל מצחינת החיונים), וזוה מה שכתוב 'ככל רחם לו רע' כי קודם שמתאז ישארל נתן הקב"ה את תמתי השפע להחיונים זיד שליח, שהוה גבריאל (כד הנוהה), וזוה לא היה מוון ל"מ ולמחמת שלו אזל ע"י שליח ונא היה יטל הס"מ לזק שפע הקדושה ומחמת עוונות ישראל (שע"ו יגו למ"ג), מתלבזש הקב"ה בקליפות (ר"ל שטיטו הקדושה מתלבזש בסס), וכביכול אז צא השפע להס"מ ומחמתו ע"י הקב"ה (הרמ"ו דרך הקדושה צמזום), וזוה נאמר אס ישראל הולכים נדך הישר ומקיימין את המורה והמנוח שלה (בעידם צמזום, אזל שזין זוכס עדיין להצולה, אז מקבל הס"מ את שפע דרך הקדושה צמזום), ואס ח"ו ישארל לא מקיימין את המורה והמנוח שלה, אז יש להס"מ ימתון גזול עד כי נתון הקב"ה עשר ספירות העלמאות זידו של הס"מ (שהוה יכול לנעוט בסס כרענו), ואזן זריך מוונות, לא מידו של הקב"ה, כל שכן שאינו זריך לקבל משליח שלו (דריש המתפלל גבריאל, אזל נתקן לו שפע מהקדושה דרך ספירות המוחות, שצחינות וזוה יתקן להס שפע דב), וזוה גרס לפרעה שאמר לי יאורי ואני עשיתיני, לפי שצרתה את הספירות של הקליפות זידו של הס"מ (שהוה שולט בסס כרענו, שצחינותו שזים להס"מ כח נעלמו ח"ו), כי בתחילה כשהיו ספירות התחתונות זידו של הקב"ה (וידעו הס החיונים על כוסח הוה מנח מה כמזו צבני ישארל, ויראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא

כל מה שהמדריגה יותר עליונה, נתמעטו הלבושים. ובספר יקרא דשנחא (ג) ציאר ורימו לעובדא ולמעשה, שעי" שמינת קדושת השבת וזכה לדיעה זו ממנו, ו"ל: שבת הוא בחינת דעת, כמ"ש (שמות לא) 'לדעת כי אני ה' מקדשכם', וע"י קדושת שבת וזכין לידע

צדיעה שלימה כי 'מלא כל הארץ כבודי', ולי' אתר פנוי מיני' כלל. כי באמת בכל ששת ימי המעשה נאמר בהם 'כי טוב', ונאמר 'ירא אלהים את כל אשר עשה, והנה טוב מאוד', ודרשו ר"ל (ב"ר ט, י) 'מאוד,

זה מלאך המוות וכו'. כי אפילו בסטרא דמותא, שהם בחינת ימי רע ממנו, יש בהם ג"כ נילואות הקדושה מצחינת אומיות התורה, שהם בחינת טוב, שזה בחינת טעם כחפשי שתיים, פת צאפריקא שתיים' כמבואר בפנים, וכמ"ש 'אתה מחיה את כולם', רק ששם

רבו הלבושים והאומיות מכוסים ומנומלמים מאוד, ואינם יכולים לקבל אור מלמעלה, על כן רצינו להמשיך עליהם הארת קדושת שבת, צחינת 'זכרהו מאחד בשבת' (מילתא יתרו, מסכתא דנדרוש, ז).

כי שבת הוא בחינת שצירת וציוול הרע לגמרי, ואז נכנס כח היל"ה ר"ד כמבואר צוה"ק (מרומה, קלטה), וע"י שפופה את יצרו, היינו הימי רע והמידות רעות, עי"ז הרע נחבלבל לגמרי נגד הימי טוב שבהם, ואזי האומיות צולטות ומצטרפין ומאירין ביותר וכו'. ועל כן אמרו

כי כל מה שהמדריגה יותר עליונה, נתמעטו הלבושים, ונתמעט הצמצום, ואז הוא מקורב יותר אל השי"ת, ויכול לאהוב את עצמו עם השי"ת באהבה יתירה:

ר"ל (שבת קי"א) 'השומר שבת וכו', אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש, מוחלין לו'. כי כשמקשרין את עצמו באמת לקדושת שבת, עי"ז יכולין לעלות מכל הימי רע, שהם בחינת כל המידות רעות, ולדבק את עצמו צהשי"ת גם משם, ולסוב בשפופה שלימה.

ליקוטי הגה"ק

לאהוב את עצמו עם השי"ת באהבה יתירה. ומבואר בספר דרכי נועם (שיעורים, ג): רבינו חזר על לשון ז' ג' פעמים, ולאורה הלשון קצת לא מוצא. אבל באמת רבינו רמז כאן ליקוד האהבה וכלל, כי זהו יסוד ושורש עבודת ה', לאהוב את עצמו עם ה', כלומר מאהב את עצמו, בצדן שאתה חלק ממידות קדושה, גם צימי רעה שנדמה לך שזרקו אותך, אתה עדיין חלק ממלכות קדושה ואתה שייך אל ה'.

לאהוב את עצמו עם השי"ת באהבה יתירה. והנה מצוי שפושין לשון ז' נקט רבינו בספרו"מ (מעשה יב), כשהוא ממאיר את מכוונת האהבה נאמן של המלך (קודם שהיה השביע והפיוד של הממלכה). ו"ל: וכן היה להמלך אהב נאמן, שהיה אהב את עצמו עם המלך צההבה נפלאה ונוראה מאוד מאוד, עד שלא היה אפשר להם כלל שלא יראו זה את זה חיה שעה. אך אעפ"כ יש שעות שרצינו להתפרד קצת, והיו להם נורות שהיו מצויירין זרות שניהם, והיו משעשעין עצמן בצללו הנורות צעת שפפרו אחד מחצירו. והנורות האלו היו מצויירין איך המלך עם האהוב נאמן אהבים עצמן ומחבקים ומנשקים עצמן צההבה גדולה. והיה סגולה לאלו הנורות, שמי שהיה מסתכל בצללו הנורות היה מגיע לו אהבה גדולה מאוד, (היינו שמידת האהבה צאה למי שהיה מסתכל בצללו הנורות). וגם האהוב נאמן קיבל האהבה מן המקום שהראה לו המלך.

מילואי הכמה

לאהוב את עצמו עם השי"ת באהבה יתירה. וענין מלות אהבה ה' מוצא בספר החינוך (מלה חס): נלטווינו לאהוב את המקום צ"ה, שנאמר 'ואהבת את ה' אלהיך'. וענין המעשה. ונמשכו ונחננו בפקודיו (מלואים) ופעולותיו, עד שנשיגהו כפי יכולתנו, ונחננו צהשמות בכליות העונג, וזאת היא האהבה המצויינת. ולשון ספרי (ואמתה, ה) 'לפי שנאמר 'ואהבת', איני יודע כיצד אהב אדם המקום, תלמוד לומר 'היו הדברים האלה אשר אנוכי מְנַחֵךְ היום על לבבך', שממך כך אתה מזכיר את מי שאמר והיה העולם'. כלומר, שעם המצוינות צמורה מתיישב האהבה בלב צהכרת. ואמרו ז"ל (סו, ז), שזאת האהבה חייב האדם לעורר בני אדם צהצבנו לעבוד, כמו שמינו צהצבנהם. שורש מעוה זו. ידוע, שלא יקיים האדם מלות ה' צ"ה יפה, רק צהצבנו אותו. דעי המעשה. שראוי לו לאדם שישים כל מחשבתו וכל נגמתו אחר אהבת ה', ויעריך צלבו תמיד כי כל מה שהוא צעולם מעושר וצנים וכבוד, הכל כאין וכאפס ותוהו כנגד אהבתו צ"ה, וייגע תמיד כל היום צבקשת החכמה, למען ישיג ידיעה צו. סוף דבר, יעשה כל יכולתו להרגיל מחשבות ליבו כל היום צמחמתו ויחודו, עד שלא יהיה רגע אחד ציום וצלינה צהקיו שלא יהא זוכר אהבת אדוניו בכל ליבו. והענין על דרך משל, שיהא זוכר צהצבת ה' תמיד, כוכרין המושק תכלית החשק צחשוקתו, שישגי להצילה אל צימו.

לאהוב את עצמו עם השי"ת באהבה יתירה. ענין מלות אהבה ה' (ח"ב, מאמר ד, יא), זה ציאר צחצוה את מידות האהבה והיחלה והמדריגות צבהן (ומחמת קולר הידיעה צבאלו מדצריו צבינו לשון וצקיור רב, וממלך לעיין בפנים, או צספר פלג יועך (ערך אהבה להקצ"ה), צהביא דצריו צחמנות, ע"ס). וצחצוה דצריו הקדים שיש שמי מדריגות צמידת האהבה צצין בני האדם, האחת היא 'אהבה הטבעית', כלומר שאהב את צחצוה צעבור הטובות הנמשכים לו ממנו, שמקור אהבה זו היא מחמת טעם האדם לאהוב את עצמו, והשניה היא 'אהבת הרוממות', כלומר שאהב את צחצוה מחמת שמשגי צשכלו את שלימות מידותיו וצדוהו, וכך ממשיכו שכלו לאהוב אותו צמאוד. והנה מדריגות אלו מצויית גם צהצבת הנורה יצבך, כי יש אשר אהבנו מחמת שהוא שורש וצביע כל טובות העולם, הן הצלות צרי שמים, הן הצלות צרי אדם, אבל יש שאהבנו מחמת שמשגי צשכלו את עונו גדולתו וצלימותו, וכפי ציאר צעל ספר הצרי את מהות מדריגת אהבה זו, ו"ל: נודע פשוט לכל אדם, אפילו מי שאינו משכיל צמהות הגלגלים והקפתם ומהלך הכוכבים צמסילותם, שאין צעל החמורה והמעלה יותר מן הצורה יצבך, וכל מאמינים שהוא צעל החמורות צחצבת, אחר שהוא הצורה, וכל זולתו צחצוה ממנו צחצוה. על כן ראוי לכל אדם שיאהב הצורה יצבך מצד הוה, והוא הוא אהבת האמת והצומות לדעת, לא זולת. כי דע לך אחי, צדעתך מצד שכלך, צהצורה יצבך הוא צעל החמורות, אחר שהוא אחד, וצרה הכל, וצוה האהבה יאות אלו. וצחצוה דצריו (סו, טו) ציאר, שאהבה זו, כיון שהיא שכלית, היא צריכה חיזוק מְקַיְיֶמֶת טעמי האדם, כדי שתקיים תמיד ולא תפוט, ו"ל: האהבה הצחה מן השכל צבעל החמורות, צריך טעם לתומכו. וצמה יסעדנו צצבע (כלומר, כיצד דרך הטעם לטעם כגון קו), שהוא ההשמות והדמיון אלו, שזה מוליד אהבה עוה צצבעו (כלומר, כפי ציאר (סו, טו), עוה, שהטעם הצורה צבעע האדם שהשמות והדמיון יולד אהבה עוה. שכלא ידע שני בני אדם שוים צדעוהים או מידוהים או מוגם, או צדיעת חממה ומלאכה מסויימת, או צחצוהם, יגרם להם צכך אהבה זה לזה), ככה האהבה אל האלקים, שאף היא אינה אלא מן השכל, על שהוא השלם וכולו מחמדים, אף היא צריך טעם לתומכה, שהוא ההשמות אלו, וזהו הדרך המגיע לאהבה רצה הזה ומחוקו. ואם לא מדע לך צמה משוה אלו ומה דמות תערכו לו, אשכילך ואומר לך, דמה לך דודי למידותיו, מה הוא רחום אף אהבה רחום, מה הוא חנון אף אהבה חנון, כאשר אמרו חז"ל (שם קלג). גם תשוב אלו צקיום ממות המורה, מפני שהם אלו אף הוא מקיים כל ממות המורה, כלומרם ז"ל (צרכות ו) 'אף יצחק, מנין שהקצ"ה צמת תחילתו כו"ס, ולאומרם צמדלם (ירושלמי ר"ה, ז) 'אשרו את משמרתך, מלמד שהקצ"ה מקיים כל המורה, ולאשר מקינו לנו צחצוה צקיום צנוסם הצרכות צעל הממות 'אשר קדשנו צמצוהו', 'מלואות' דייקא. נמצא, אשר אני אחוה לי הדרך לאהבה ה' ויראתו צחצבת, היא הצקיות צמידותיו ושמירת מלואותיו, כי צאלה תשתוה לו, וההשמות מוליד אהבה עוה. עוד ציאר צחצוה דצריו (סו, טו), שמחמת שאהבת ה' לישראל היא צצלימות המעלה, כדי להשפיע טובות צצלה, על כן צריכים אף הם להשמות אלו צמידת האהבה, ולאהוב אותו ביותר ללא תלות צצלה, עי"ש דצריו הנפלאים. וצחצוה לך ציאר עוד (סו, טו), שמחמת כן ראוי לנו לאהוב אותו אף כאשר שולטת ההנהגה הרעה וההסתר, ו"ל: אמר הכתוב (צריים ז) 'את ה' אלהיך תירא, אותו תעבוד, וצו צדצך', כלומר ייראה והאהבה צדצך צו, לא צך, ר"ל לעשות בהם נחת לו, לא צעבור שגיגע לך הטובה עי"ו, כי ראוי ויכול לכל צר לצב לאהוב את ה' צעבור היותו יצבך 'טוב', לא צעבור היותו מיטיב' לו, כאשר יאהב איש לעם ישר וטוב צעבור שהוא טוב ומיטיב לאחרים, אף שלא היטיב לו מימיו. ואם הלך פונה מעצמו להגיע עי"ז אל האורש וההצלחה המקוה, כחון עם זה עי"ש ממות ה' שמוה עם הצורה אף יצבך וכו', וצחצוה שאהב את אהבו אפילו לאחר צחצוה למקום צחוק, או אפילו לאחר צחצוה ליבו ממנו, אעפ"כ זה לא יסיר ממנו אהבתו. ונעשו צחצוה צצפוס כאשר צחצוה, וחפץ ליבו שלא יגיע לו שום פגם וזק או צער. כי ככה היא אהבת הקצ"ה לישראל, אפילו צעת שאנו מרחקים מאלרנו הקדושה ומאיכלו, צאריך עצמנו, וצחצוה ליצנו מחמתו, ולא מקיימים מלואותיו, רק חוטאים ומכעיסים לפניו, אעפ"כ לא יסיר חסדו וצחצוה הגדולה מאימתו כלל, ומצורה שכינתו צנינו, לשמור אותנו מכל נזק ופגם, ולהיטיב לנו, כנאמר (ויקרא כו) 'אף גם זאת צהיות צאריך אצביהם לא מאסמים ולא צעלתיים כללוםם להפר צרימי איתם', ונאמר 'לא הציע און ציעקב ולא רעה עמל צישראל, ה' אלהיו עימו וצרועת מלך צו, ופירש"י ז"ל 'אינו מדקדק אחריהם להתבונן צעצירות שלהם. ה' אלהיו עימו', אפילו מכעיסין וממרים לפניו, אינו זו מוסרם. 'צרועת מלך צו', לשון חזיה ורעות, וצרוגומו 'צכינת מלכהו צנינו' (ושכינת מלךם צנינו). וכן ראוי לנו לאהוב אותו צההבה עוה, אפילו צעת רעה וצרות רבות המולאות אותנו צגלות המר והארוך הוה, כאשר אמר איוב (איוב יג) 'הן יקטלני לו חַיִּל'.

מסילת הקשרים

כ" מה שהמדריגה יותר עליונה, נתמעטו הלבושים, ונתמעט הצמצום, ואז הוא מקורב יותר אל השי"ת, ויכול לאהוב את עצמו עם השי"ת באהבה יתירה. ומבואר בספר דרכי נועם (שיעורים, ג): רבינו חזר על לשון ז' ג' פעמים, ולאורה הלשון קצת לא מוצא. אבל באמת רבינו רמז כאן ליקוד האהבה וכלל, כי זהו יסוד ושורש עבודת ה', לאהוב את עצמו עם ה', כלומר מאהב את עצמו, בצדן שאתה חלק ממידות קדושה, גם צימי רעה שנדמה לך שזרקו אותך, אתה עדיין חלק ממלכות קדושה ואתה שייך אל ה'.

עצה ותושיה

כל מה שהוא הולך ממדריגה למדריגה הוא מתקרב יותר אל השי"ת, ויכול לידע את השי"ת כבהבה יתירה, ויכול לאהוב את עצמו עם השי"ת באהבה יתירה (פיק"ע, דעת כו).

ואני תפלה

(המשך) בקצ"ל וראיך ותמימך הוהים קרב טוב הצפון ונגזו אשר אתה נותן קדם רשות חפשי יבקש בנגווא דמלכא אשורי חקם וכו'. מלא רחמים הקשיתי לשאף, אבך מפקד לא יקשה ולא יפלא כף דבר ואני מאמין בנפלאותיך העצומים ובטובותיך הנוראים ובחסדיך הרבים וירחמיני הקדושים שצדו יעוה יתקנה ליבות קצ"ל וזה בבח ליבות הצדיקים הקדושים האמתיים הנוראים והנשגבים אשר בהם אנו נשענים תמיד, ובצדקם אין לנו שום פתרון פה יבקש אותך אפילו על דבר קטן שצקמנו. אבך בכחם הדרוץ אנו נשענים לחיות ולבקש פניך על צד הגדולות והטובות שצבל העולמות, כי בהם ובוהם מסיפיק גם עלי וכל כל ישראל ליבות אותנו קצ"ל טוב אמת ונצחתי. ערני למען שפוקה הושיעני למען חסדך. 'פרשתי' ודי אריך נפשי בארץ עיפה ק"ה. חמל עלי מלא רחמים וערני ורושיעני וצדק יבקש גם על הבלי עולם הזה וצחצוה אריך באמת ובהמים לעולמי עד וצחצוה צחצוהם, וצחצוה בי מקרא שצחצוה 'כי הצלת נפשי ממות הארץ רגלי מרחיף להתהלך צפני אלהים באור החיים'. ונאמר 'שובי נפשי למנוחתי כי ייגמל עקבי, כי הצלת נפשי ממות את עיני מן דמעה אר רגלי מרחיף אתה ים. קפני יי בארצות החיים. תודיעני ארח חיים שבע שפחות את פניך נעימות בימך צחצוה אמן ואמן (פיק"ע קמ"ב).

ימי טוב וימי רע. וכח צליקו"ה (י"ד עבודת אלילים ג, ט): עיקר כל התאוות וההסתאים ח"ו הם רק ע"י התגברות הרע הנלחם בהזמן דייקא, שכלול מרע וטוב, מבחינת ימי טוב וימי רע, מבחינת 'ציוס טובה יהיה צטוב, וציוס רעה וכו', שהם כ"ח עימים, עימים לטובה ולהיפך, מבחינת פגם עץ הדעת, שנאמר בו 'ציוס חלך ממנו וכו', 'ציוס' דייקא. כי עיקר התגברות המסית ע"י הרע הנלחם בהזמן דייקא, כי למעלה מהזמן כולו

ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה. אחר שביאר לעיל (אות א) שצריך לבקש שלום וכו' שלא יהיה מחולק במידותיו ובמאורעותיו, וביאר (אות ב) שלמנעם הקב"ה את אלקותו שלמנעומים רבים ואזנים עד נקודת עולם הגשמי וכו', מוסף כעת ומבאר, שלמנעומים אלו הם צמח' אומיות התורה, הנקראת 'טוב' כדלהלן (סוף אות ה')^(ט), המלוצשים בכל ימי העולם, והתפוכותיהם לטובה ולרעה. ומבאר עוד רבינו, שעבודה זו היא ע"י שכיפה את יצרו לרצונו יתברך^(ט). וכך הם

ג והנה יש שני מיני ימים, ימי טוב וימי רע, כמו שכתוב (קהלת ז) ביום טובה היה בטוב, וביום רעה ראה.

טוב, ואין שום רע כלל. זה כל עבודת האדם בזה העולם בהזמן והימים הקצוצים לו, שישתדל לנאח מהמדמה אל השכל, דהיינו שזכה לטוב הזמן שעיקרו בהמדמה, ולעלות אל השכל ששם נחשבטל הזמן, וכלל בו יתברך שהוא למעלה מהזמן (ליקו"מ ח"ב עט), שזהו כלל כל התורה והמנוחות. **ביום טובה היה בטוב.** וביאר בזה צליקו"ה (א"ח טוכה ג, ז): כשאלדס זוכה לאיזה טוב, לבחינת ימי טוב, הוא צריך להשתדל להרבות מאוד במעשים טובים וצעסק התורה כל מה שיוכל, בצחינת (קהלת ט) 'כל אשר תמצא ירך לעשות בצותך, עשה' - 'עד שאתה בצותך' (ליקו"ש קהלת חקטעט), כמ"ש 'זכור את צורריך בימי בצורותיך, עד אשר לא יבואו ימי הרעה וכו'. כי לכל אדם יש ימי טוב וימי רע, ובעת שמתגברין ח"ו הימי רע על האדם וקשה לעמוד נגדם, הוא צריך להשתמש עם כח הימי טוב שהיה לו בתחילה, דהיינו מה שזכה לעשות טוב מקודם. על כן כל זמן שאפשר צידו לעשות איזה טוב, הוא צריך לטווף מאוד ולמהר לעשות הרבה הרבה טוב, עד שלא יבואו הימי הרעה ח"ו, כולי האי ואולי יוכל להתגבר עי"ז להכניע הימי רע.

דברי שלמה בספר קהלת (ז, י-יז): **לֹא תִאמַר מִה הָיָה, הַיָּמִים הַקְּדָשִׁים הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלֶּיךָ וְגו': רָאָה אֵת מַעֲשֵׂה הַאֱלֹהִים, פִּי מִי יוֹבֵל לְתַקַּן אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה: צִיּוֹס טוֹבָה הִיָּה צְטוּב, וְצִיּוֹס רָעָה רָאָה, גַּם אֵת זֶה לְעֵמֶת זֶה עָשָׂה הַאֱלֹהִים, עַל דָּבָרֶת שֶׁלֹּא יִמְאָל הָאָדָם אֲתָרְיו מֵאֲוִיָּה: ופירש המג"ד (סג): **אֵל תִּאמַר וכו' שהימים הראשונים וכו'.** אל תחמה מפני מה היה זה, אשר ימים הראשונים, כדורו של יהושע וכדורו של דוד, היו טובים יותר מאלה הימים, כי אז מלאו טובה מרובה אשר לא נמצא כזה באלה הימים. **ראה את מעשה האלהים וכו'.** הסתכל את מעשה האלהים כמה הם מיושרים ומתוקנים, כי מי מצוי האדם יוכל לתקן את הדבר אשר קלקל אותו, אבל המקום צ"ה יוכל לתקן את הדבר אשר קלקל בעוון הדור. וכמ"ש רז"ל בראש השנה (יז): **אֵל בעוון הדור נגזר על גשמים מועטים, ולאחר זה היטיבו מעשיהם, מתקן הוא את הקלול, כי מורידים זומנם ובמקום היורר צריך, ואינו מאבד טיפה. ציוס טובה היה צטוב.** ציוס הוא טובה בעולם, היה צטוב, ר"ל קבל את הטובה, ותתענג בשן נפשך. **וציוס רעה ראה.** בעת הוא רעה בעולם, הסתכל בהרעה להבין על מה בזה, וקבל אותה למרק את העוון. **גם את זה לעומת זה וכו'.** ר"ל, הרעה עצמה שלא המקום, גם עשה אותה לעומת העוון, ר"ל מידה צמידה. **על דעת שלא ימצא וכו'.** ועשה כזאת בעבור שלא ימצא האדם להרהר אחריו מאומה, כי מגמול העונש ישכיל האדם לדעת את הפשע הדומה לה. ובפירוש צנין ירושלים על קהלת (סג) ביאר: **ראה את מעשה האלהים וכו'.** שהשי"ת עשה בעולם כ"ח עימים, ז' כפולות וי"ד עימים וי"ד ותמורותיהם, טוב ורע (דהיינו י"ד עימים הטובה וי"ד עימים הרעה, הנמנים בקהלת ג), כמ"ש (דברים ט) 'רא'ה נמתי לפניך היום את החיים ואת שלום וצורא רע, אני ה' עושה כל אלה. כי מי יוכל לתקן. לעשות מהרע טוב. אבל עם התורה יוכל האדם לתקן ולצבור הטוב מהרע, וכן נקראת התורה 'עולם המיקון'. **ציוס טובה היה צטוב.** בהזמן לאדם מזה לעשות, ותורה ללמוד, יהיה צטוב. **וציוס רעה ראה.** ציוס רעה מהתמורות, יראה לשמור את עצמו^(ט), וזה המיקון ע"פ התורה. **זה לעומת זה עשה האלהים.** כמ"ש בספר יצירה (ז, ב) 'טוב לעומת רע, רע לעומת טוב וכו', טובה שמונה לטובים, ורעה שמונה לרעים'. **על דעת שלא ימצא האדם וכו'.** בעבור שלא ימצא האדם להתרעם על השי"ת, כמ"ש (דברים ט) 'רא'ה נמתי לפניך היום את החיים ואת הטוב, ואת המוות ואת הרע, ובחרת בחיים'. ולהכי קאמר 'ראה', כי התורה אור, וע"י האור יכול האדם לצבור הטוב.**

ליקוטי הנחץ

ימי טוב וימי רע. ומנחם צעלים למרופה (מכתב שלט, יוס ב' פקודי מר"א): מכל מה שעובר על האדם כל ימי חייו, מילדותו עד זקנתו, צריך לשום אל ליבו להתקרב עי"ז דייקא להשי"ת. כי ההתרחקות שצביל התקרבות, והמניעות שצביל התשק, ובכל הייסורים יש הרצבות, ובכל העוולות יש יושר, ובכל הדינים יש רחמים, ובכל הנפילות והירידות יש השי"ת, ובכל המחלוקות שבעולם, בכליות העולם, ובפרטיות, בכל עיר ועיר, ובין השכנים ובכל בית ובית וכו' וכו', שכולם אחד כמבואר בדבריו הקדושים, בצולם יש שלום נעלם בתוכם, ובהימי רע יש ימי טוב. וכלל הכל, כי 'מלא כל הארץ כבודי', וחסדו וטובו יתברך מלא עולם, והכל לטובה, כי 'לית אחר פנוי מיניה'. אך לידע כל זאת, ולקבל חיות וקיום עי"ז, הכל הוא ע"י הצדיק האמת, צדיק יסוד עולם המקיים את העולם, בצחינת 'אלמלא מלחא, לא היו עלמא יכיל לְמַסְקַל מרייותא' (אם לא המלה, לנאמר הצדיק שהוא צדיק מלא עולם, לא היה יכול העולם לנבול את מרייתו). מה אשיב לך כל תגמוליה עלי, שזכית לידע מכל זה בצירור. אך שקשה מאוד להודיע לכת כל זה כאשר הוא בלצבי, אפ"כ מעט דמעט שאתם מופסים מזה בשלכם וליצכם, כל חד כפוס מה דמשתר בליציה, הוא טובה גדולה לפניכם, לפי כל אחד ואחד, בעוה"ז ובעוה"ב, להתקרב ולהתדבק בהשי"ת בכל יום ובכל עת מכל מקום שהוא, בין צטיבו בין בעקו ח"ו, בין צעליה ובין צרידה, ציוס וצבילה, שצבכו וצקומו, צבית וצשוק, בין כשאין יודעים כלל היכן הוא, אם הוא צחינת עייל, אם הוא צחינת נפיק, והוא רק מועה כשה אובד וכו' וכו', מכולם יכולים לזכור שמהילה לאל לנו מאמינים בהשי"ת ובמשה עבדו, ובצדיקי אמת שצכל דוד, ובפרט בהצדיק האמת שמאיר צדור הזה עד עולם. חזק בני וחזק, ותדע ותאמין שכל הדברים נאמרים גם אלץ בפרטיות, צכל מה שעובר עליך צכל יום ויום, ותאמין שהשי"ת עושה חדשות צכל עת, וצודאי יהיה אחריתך לטוב עם כולנו יחד, בעזרת השי"ת וחסדו וישועתו הנפלאה, כי לעולם חסדו.

ביום רעה ראה וכו'. ובספר עבודת ישראל (ליוס ב' דפסת, ד"ה והכלל) מובא כך: 'ציוס טובה היה צטוב וציוס רעה ראה', דהיינו שיש באדם מוחין דגדלות ושעות שיוכל לעבוד את צוראו צבירות וצתלהבות, ויש עימים זמן שמסתלק ממנו המוחין ושאר צקטנות. והכלל שצריך האדם לזכור בשעת מוחין דגדלות, להכין עצמו ולעשות רושם צקרב, הגם ועיר, ובין השכנים ובכל בית ובית וכו' וכו', שכולם אחד כמבואר בדבריו הקדושים, בצולם יש שלום נעלם בתוכם, ובהימי רע יש ימי טוב. וכלל הכל, כי 'מלא כל הארץ כבודי', וחסדו וטובו יתברך מלא עולם, והכל לטובה, כי 'לית אחר פנוי מיניה'. אך לידע כל זאת, ולקבל חיות וקיום עי"ז, הכל הוא ע"י הצדיק האמת, צדיק יסוד עולם המקיים את העולם, בצחינת 'אלמלא מלחא, לא היו עלמא יכיל לְמַסְקַל מרייותא' (אם לא המלה, לנאמר הצדיק שהוא צדיק מלא עולם, לא היה יכול העולם לנבול את מרייתו). מה אשיב לך כל תגמוליה עלי, שזכית לידע מכל זה בצירור. אך שקשה מאוד להודיע לכת כל זה כאשר הוא בלצבי, אפ"כ מעט דמעט שאתם מופסים מזה בשלכם וליצכם, כל חד כפוס מה דמשתר בליציה, הוא טובה גדולה לפניכם, לפי כל אחד ואחד, בעוה"ז ובעוה"ב, להתקרב ולהתדבק בהשי"ת בכל יום ובכל עת מכל מקום שהוא, בין צטיבו בין בעקו ח"ו, בין צעליה ובין צרידה, ציוס וצבילה, שצבכו וצקומו, צבית וצשוק, בין כשאין יודעים כלל היכן הוא, אם הוא צחינת עייל, אם הוא צחינת נפיק, והוא רק מועה כשה אובד וכו' וכו', מכולם יכולים לזכור שמהילה לאל לנו מאמינים בהשי"ת ובמשה עבדו, ובצדיקי אמת שצכל דוד, ובפרט בהצדיק האמת שמאיר צדור הזה עד עולם. חזק בני וחזק, ותדע ותאמין שכל הדברים נאמרים גם אלץ בפרטיות, צכל מה שעובר עליך צכל יום ויום, ותאמין שהשי"ת עושה חדשות צכל עת, וצודאי יהיה אחריתך לטוב עם כולנו יחד, בעזרת השי"ת וחסדו וישועתו הנפלאה, כי לעולם חסדו.

מסירת הקשרים

סא) וראינו לדקדק, שהנהגה לכאורה משמע מדברי רבינו פה ש"מי טוב היינו תורה, אמנם להלן (סוף אות ה') נקט בלשון קדשו 'התורה נקרא טוב', ולא הזכיר את בח' 'מי טוב'. ויתכן לרמוז ולבאר בזה, שבח' 'ימי טוב' בלשון רבים, זהו כנגד בח' נגלות התורה שבבח' 'הומנים והצמזומים, בח' פרטי המצוות ודקדוקיהם. אמנם התורה הגנוזה בבחי' 'ימי רע', עד שצריך להפשיטה מלבושה ולגלות אורה, בח' אורייתא דעתיקא סתימאה, היא נקראת 'טוב' ביהוד. בבחי' 'יום אחד יורוד לך', כי בבחי' 'ימי רע' הימים, בח' 'הומנים, אין נגלה טובה, אלא נקראת 'ימי רע', והבן היטב. סב) שעי"ז זוכה לידעית והשגת אלקותו בלבב שלם, ואזי מתגלה לו הנהגת טובו וחסדו יתברך בכל ימי עולם, בבחי' המשתק גילוי האור הגנוז אף בימי העולם, וכמבואר כל זה להלן (אות ז), ע"ש. סג) היינו שיכפה את יצרו, שהיא עיקר העצה בעת הימי רע, כמבואר במאמר.

הקודמים היו אומרים בכל פעם כן, ואז יוכל לסקל לו. ועל כן צריך כל אחד להחזיק עצמו מאוד מהלוואות, כי רציני להאמין שגם צהימי רע צענמס יש טוב, צחינת ימי טוב, צחינת 'ציוס קעה ראה, ראה' דייקא וכו' כמ"ש שם, ואז צודאי יוכל להשיג פרנסתו דבר יוס ציומו, ולא יטרכך לצוא לירי הלוואות ומוצות. כי אפילו מי שעוסק צמשא ומתן צגויים צריך לידע ולהאמין שגם שם נמצא השי"ת, כי בכל לשונות וכו' מלוצטין אוחיות המורה וכו' ומי שמאמין צזה צכה הצדיק הכופה את יצרו וכו', צודאי לא יחסר לו פרנסתו, כי הוא יוכל למצוא אוחיות המורה בכל הלשונות וכו' ולצנות תורה מהם, צחינת 'עושי דברו, לשמוע צקול דברו וכו', ואז צודאי יהיה נמשך לו שפע טובה וצרכה ע"י התורה שמצד צוניה משם, כי התורה היא מקור הצרכה והשפע וכו'. אך ע"י התגברות הימי רע על הימי טוב, עד שנעלם ממנו שגם שם צהימי רע צענמס נמצא טוב, ע"י אינו יכול למצוא אוחיות המורה צהמשא ומתן והעסק שלו, ואז יורדת השפע צלמאס גדול, כמו שמוצא שם שזיה קוד 'עד ללא ידע צין ארור הנן וכו' (ס"ו), וע"י מוכרה לצוא לירי הלוואות, שקוצר שעתה הם ימי רע, והימי טוב יצואו אחרי כן ויסלק לו. ועל כן צאמת כיון צגא לירי הלוואות, קשה לו מאוד שיצא מהם, וע"פ רוב אינו מסלק צמונו, כמ"ש ר"ל (צ"ג ה). הלוואי שיפרע צמונו, הלוואי ודאי, כי מאחר שאינו מאמין שגם שם צהימי רע צענמס יש טוב, איך ישיג ימי טוב. כי צאמת הימי טוב וימי רע הם בכל יוס ויוס, רק כל אחד כפי מה שמתגבר על יצרו ההגברי הטוב על הרע, כן נמשך עליו צחינת ימי טוב, והליפך - להיפך ח"ו. והעיקר שצריך להסתכל היטב ולהאמין שגם צברע צענמס, צחינת

ימי רע, גם שם יש טוב, כי מלא כל הארץ כבודו וכו' כנ"ל. אצל זה שנפל להלוואות ע"י שאינו יכול למצוא הימי טוב צתוך הימי רע, צודאי קשה לו לצאת מחוצות, כי הרע בכל פעם מתגבר יותר, מאחר שאינו משתדל ומסתכל למצוא הטוב צתוך הימי רע צענמס, כי ע"י עיקר התגברות הרע. ועל כן צאמת הוהיר צרינו ז"ל שזיהר מלהיות צעל חוב, וצפרט מי שרואה לעשות תשובה, כמ"ש

צספר האל"ף צ"ת הקדוש (ספר המדות תשובה, מו) ו"ל מי שרואה לשוב, יזהר מלהיות צעל חוב, כי מאחר שידע צענמס שצטקא והגברי הרע על הטוב, ועמה רוצה לשוב, ועיקר התשובה ע"י שמואל הטוב צתוך הרע צענמס, ומאמין שעדיין יש צו טוב ויש לו תקוה לשוב, צחינת (דברים ד) 'צקשחס משס את ה' אלהיך, משס' דייקא, מכל המקומות שנדה שם צין העכו"ס כמוצן שם צפרשה, על כן צריך צודאי ליזהר מלהיות צעל חוב, שנמשך מחמת שאינו מאמין ואינו מסתכל שגם צימי רע יש טוב, שמשס נמשכין כל ההלוואות והחוצות וכו' וכו'. ועל כן זה שנופל להלוואות נופל לעצדות, צחינת (משלי כג) 'עצד ליה לאיש מלוה, כי עצדות צחינת (צראשית ט) 'ארור כענן, צחינת 'ארור' הנאמר אלל הנמש, שזיה צחינת (צראשית א) 'ארורה האדמה וכו', צחינת 'צזנת אפיך וכו', שמשס כל היגיעות והעצדות של הפרנסה שנמשך מחטא אדם הראשון, שלא התגבר להכניע הימי רע כנגד הימי טוב, ואכל מעץ הדעת טוב ורע, שעל זה נאמר (משלי יב) 'אזיל ציוס יצקע כעסו, ציוס' דייקא, צחינת 'כי ציוס אכלך ממנו וכו', ציוס' דייקא. כי עיקר הפגם הגיע הציוס, שלא השתדל למצוא הטוב שצאמו היום להגבירו על הרע וכו', ומשם נמשך כל ההלוואות שהם מחסרון הפרנסה וכו', כנ"ל.

מירואי חכמה

אוריה, הייתי מתיירא שלא תמקיים נצואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נצואתו של אוריה, צידוע שנצואתו של זכריה מתקיימת. בלשון הזה אמרו לו, עקיבא ניתמתנו, עקיבא ניתמתנו.

בורדאי ימצא שם ימי טוב וכו' בודות. ורואו להציא צזה את דברי המדרש צבראשית רבה (ט, ח"ג), הודיע על הסוק (צראשית א, א) 'ירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד, שמטרת ההגות הדין והרע צעולס, היא כדי לצפות את הצריות לכל הטוב והעונג שצחי עושה, ולאשר יצבונו צמהות מידת הפורענות, ויכלו להצין כיצד לתקן משגיחם, ו"ל אמר רב הונא, 'הנה טוב מאוד', זו מידת הטוב, 'הנהה טוב מאוד' (שגאמר צבראשית ו"א), זו מידת ייסורי. וכי מידת ייסורין טובה מאוד, אצמחא. אלל שעל ידיה הצריות צאים לחיי העוה"ב. וכן שלמה אומר (משלי ו) 'ודרך חיים תוכחת מוסר'. צמקק, אל וראה, אחיזו דרך מציאה את האדם לחיי העוה"ב, הוי אומר זו מידת ייסורי. וכו'. א"ר שמעון צר אצא, 'הנה טוב מאוד', זו מידת הטוב, 'הנהה טוב מאוד', זו מידת הפורענות. וכי מידת הפורענות טובה היא מאוד, אלל שוקד על הפורענות היאך להציאה. א"ר סימון צסם רבי שמעון צר אצא, כל המידות צטלו, מידה כנגד מידה לא צטלה. רבי הונא צסם רבי יוסק, מתחילת צרייתו של עולם צפה הקצ"ה שצמידה שאדם מודד צזה מודדין לו, לפיכך אמרו חכמים 'הנהה טוב מאוד', זו מידה טובה וכו'. א"ר שמעון צן לקיש, 'הנהה טוב מאוד', זו מלכות שמים, 'הנהה טוב מאוד', זו מלכות הימייים. וכי מלכות הימייים טוב מאוד, אצמחא. אלל שהיא טובעת דקיון של צריות (היינו צענון ודין מי שצובר על דם), שנאמר (ישעיה מה) 'אנכי עשיתי ארץ, ואדם עליה צראתי' (סו). ופירש הען יוסק (סס): **שוקד על הפורענות.** פירוש ששוקד וצענן על הפורענות מידתו ציצלנה, להיות העונש כנגד העצירה, שיצין האדם איך נענש על מלאך מידה כנגד מידה, ויצין שהוא צהשגחה, וישצו צהשגחה, וכלשוה"כ (דניאל ט) 'וישקדה ה' על הרעה, מלשון דקדוק ותקנה. **כל המידות צטלו וכו'.** רבי סימון לפרש אצח, ואמר 'כל המידות צטלו, כלומר מידת העונש של צריצו מידות צית דין צטלו, 'ומידה כנגד מידה', להיות מין העונש כמין החטא, אלל צטלה. **מתחלת צרייתו של עולם צפה הקצ"ה.** היינו מה צכתוב יצרא אלהים כו' מאוד, ו'מאוד הוא' מידה, כמ"ש צצרכות (נד) צמשנה 'צכל מאודך, צכל מידה שמוודד לך, כי זה היה תכלית הצריאה, להכיר השגחתו שיצרך צצרך, והשגחתו מתפרסם ע"י צחינת דין, מידה כנגד מידה, **ואדם עליה צלאמי.** שיהיה צמשפט, והוא המלך.

מפירות הקשרים

(סד) כלומר שצחמת שהוא ימצא בימי רעה, אוי השפע יורד אליו רק כדי חיונו בצמצום להחיותו, ולא יותר. (סה) בחי' כרך גדול שברומי, המרמז למדור הקליפות, שאף המשוקע במקום שפל זה יכול למצוא שם אלקותו יתברך. כדלעיל (אות ב). וראינו לצייין בזה, שר"ע, הלא הוא זה ש'פתח את לנו הפתח שהמשכיל ידע ויבין שבכל הדברים גשמיים יש אלקותו וחיותו, כי הוא זה שדרש את בחי' 'טט ככתפי שתיים, פת באפריקי שתיים, כמובא במקו"ח ד"ה 'טט ככתפי וכו' מדברי הגמ' ע"ש, ועל כן הוא דייקא זה שזכה להסתכל היטב בחי' הימי רע' ולמצוא בהם 'ימי טוב', והבן. (סו) היינו שעיקר תכלית מלכות רומי היא להוות כרצונת מרדות לישראל (ראה ר"ה ג), וכן בררש הסוגיא דירושלמי תענית (ג). שהובא לעיל (אות ב) במקו"ח ה"ה 'היכן אלקיך וכו', שאמרו שם, שבקץ גלות ישראל 'הקבה' מעמיד עליהן מלך קשה כהמו, ומידו כן עושין תשובה והן נגאלין וכו', ע"ש. וע"פ זה ה"ה יתכן לרמוז לבאור, שזוהו שאנו משיבין ואומרים לזה השואל 'היכן אלקיך', שאלקותו מלושבת ונעלמתו בדרך גדול שברומי, לו, שכאשר תכפה יצרך, יתחיל לך שיהו כופים אותך תחת שיעבודם, זה בצמצום מלכות האבות יתברך אליה, בכדי שתכפה עצמך למצותיו ותתקרב אליו, ובכך תצא משיעבודם, כי כל תכלית בריאתם היא רק כדי לקבץ לה, והבן.

ואני תפלה

אָנָּה יי רחמן מלא רחמים, פודה ומציל, גואל חוק, חושב מחשבות לבד ידח מקד נדה, עמר על ימינו וסמכני וצורני והושיעני שאופה לבך את יצרי להשתעבד לך ואופה לשבר ולקבל כל המאורות וכל המדות רעות שנתאווו בי ותכוני מעתה לימי טוב, ואופה להגביר הימי טוב על הימי רע, להכניע ולהשפיע ולקבל ולקבל כל הימי רע תחת הימי טוב. ואופה להבין וליראות ולמצא ולצלות הטוב הקבש בימי רע, ולקבד הטוב מן הרע. ותחום ותחמל עלי מעתה, ותצילני ברחמיך המיד מימי רע. שלא יהיה קהם שום בח להתגבר עלי חם ושלום, כי בעוונותי קבד עקרו עלי ימי רע הרבה יותר מדי, עד אשר 'בשפ פח הספל'. חום ותחמל עלי מעתה והצילני ויחמלני ויפלטני ויפדה נפשי מן הימי רע. וצורני וצורני לקשור ולהכניע ולקבל כל הימי רע תחת הימי טוב. והצילני מקד רע, מקד ממשש עון, ומקד התאורות ומדות רעות. ואופה לקבש עצמי במתן יי בקשתך גדולה ואופה מעתה שיהיה כל ימי טובים, ואבדה ימי פסוב האמת, ושנותי בענש צעיון, שאופה לצקס קל ימי בעבודתך ובהורתך באמת, ויהיה דבך ויהיה כלך בך ביראה ואהבה גדולה באמת ובאמונה בקדשה ובטהרה המיד לעולם ועד. ואופה קנים מקרא שפתוב 'סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו'. ואופה לבקש שצום תמיד, שיהיה לי שצום במדותי ובמאורעותי, שתמיד אמצא השם יתברך בכל מקום ובכל זמן ובכל אדם. ותופני תמיד שאהיה רודף שלום, לעשות שלום בין ישראל עמך, בין איש לקברו ובין איש לאישו בקדשה ובטהרה גדולה, ותעורני שאתה בקלף העושים שלום בין ישראל לאביהם שבשמים (יחזקאל ט).

ואני תפלה

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהינו אבותינו שתתרחם עלינו ותענינו שנקמה לפניך בתורתך הקדושה תמיד יומם וליילה. לא ימוש ספר התורה הזה מפינו ויפני ורענו עד עולם. ונזכה להבין ולהשכיל את כל דברי תורתך הקבין כל דברי התורה הקדושה על ברין ואמתותן בטהירות גדול. ונזכה להבין דבר מהותך דבר וליחדש תמיד חדשים אמתים בתורתך הקדושה, החדשים שהיו לך קדושתך ורצון לפני כבודך. ותפנו על ידי עסק התורה, שנקמה על ידי זה להשובה שלמה באמת. על כל חטאינו ועוונותינו ופשעינו, שתחטאנו וישעונו וישפשינו לפניך מיום היוותנו על האדמה עד היום הזה, והפאור שבחורתי ותיורתי למוטב באמת לאמתו. ונזכה על ידי עסק התורה הקדושה, לברר ולקטט ולהעלות כל ניצוצות הקדושים וכל הצדקים מפלגיות כל העולמות הקדושים וכל הצדקים הקדושים על ידינו בין הקדושות, ונתפזרו לקומם שנתפזרו ונפלו לקומם שפלו. אמן יי מלא רחמים, חושב מחשבות לבלי ידח מפוך גדוה, אמתה נדעת כי אי אפשר לנו לקרוב ולהעלותם בעצמנו, רק ברחמיך רבים יי, ונתקדש ועל הניצוצות הקדושות ועל האותיות הקדושים הקפויים ומופזרים בין הגוים והקפויים, וענינו לשוב בתשובה שלמה לפניך באמת, ותמנה ותחיש לברר ולקטט ולגאור את כל הניצוצות הקדושות מן העולמות והשיבים לקומם בשלום. ותחזיר ותשלם פנים כל העולמות בקום ובכל השמות הקדושים שפגמו בעוונותינו, ולישב הקדש את נדתינו, ותחזיר ותקבצם בקדש שנינו, ויקום מקרא שכתוב 'ושב יי אלהינו את אבותינו ונתקדש לפניך מלך העמים אשר הפיצך יי אלהינו לפניך. אם יהיה נדחת בקצה השמים מושם קבוצך יי אלהינו ויתעלה ויתעלה את השכינה מגלותה ויתקדש מלפניך, ותשלם את השלום את העדת הקדושה, ותקשיף דעת הקדוש ורחמיים גוילים בעולם. ותבטל כעם ואכזריות מן העולם, ויקום מקרא שכתוב 'לא ירע ולא יחזירו בקדש קדשי, כי מקרא הארץ דעה את יי, כמים קיים כמים' (קרי"ת טא).

אותיות התורה הם המחייין את כל דבר, ומנואר נספר יצירה, שהשי"ת ברא את העולם ומקיימו כל צ' נתיבות חכמה, עשר ספרות וכ"ג אותיות, ומהם נזכר הכל, והם המרכיבים את הכל. וכתיב 'בדבר ה' שמים נעשו', 'בדבר' מלשון 'דיבור' וכמו שדרשו חז"ל 'בעשרה מאמרות נברא העולם', היינו שבראם באותיות, המכונות 'אזניו', והמיון וזריפו אלו עם אלו, ועשה מהם מילים ומינות המכונות 'צמים'. וכך אינא נספר יצירה (נוסח דפוס מנטובא, פ"ג): עשרים ושנים אותיות חקקו, חזקו, שקלו, והמיון א' עם כוונן, וזירפו, וזכר זהם נפש כל היצור ונפש כל העמיד לזכר. כיצד, שקלו והמיון אל"ף עם כוונן וכוונן עם אל"ף, צי"ת עם כוונן וכוונן עם צי"ת, וכן כולם, וכוונן חוזרות חלילה, ונמלאות יולאות צל"ל שיערים, ונמלא כל היצור וכל הדיבור ולא משם אחד. ועי' במילוא"ם בדברי המחמיו נפישונו לדברים.

כי עיקר חיותם של המאמר קמוס הנ"ל, אצל מתיך כשווכין לידע ולגלות זאת שגם הם מקבלים חיות ממנו יתברך, אזי נתגלה מלכותו יתברך. כי עיקר ההעלמה הייתה ממחמת התגברות הקליפות כנ"ל, אצל כשמתגלים הקליפות אזי נתגלה מלכותו יתברך כביכול.

מילואי חכמה

אותיות התורה הם המחייין את כל דבר, ומנואר נספר מתיך לחכמה לשי"ת מקדיליה (פ"ד): במדבר תהלים (פ"ג) אמרו ו'ל' אלו ימנו פרשיותיה של תורה על הסדר, שאלמלא יתנו על הסדר, כל מי שהוא קורא זהם יכול לבראות עולם ולהחיות המתים. לפיכך נתמעט סידורה של תורה, שנאמר (ישעיה מד) 'מי כמוני יקרא ויגידה ויעררה לי משוטי עם עולם, ואותיות ואשר תפאנה יגידו למו'. ובמקום אחר (תמונא עקב, ג) אמרו ו'ל' מכו דמדי (משל ה) 'אורח חיים פן תפלא, נעו מעגלותיה לא חדע', ועולמילים הם שציליה של תורה, שאלמלא ידעו הצדיות סדרה של תורה, היו יודעים לרפאות את החולים ולהחיות את המתים.

אותיות התורה הם המחייין את כל דבר ודבר, ומנואר נספר נזכר מים חיים (פ' בראשית, א, ח): נודע דבר שאמר הנשע"ט על פסוק (תהלים קיט) 'לעולם ה' דברך נכב בשמים', כי הנה אומן צבר וזם העושה כלי, דרך משל, הורף לוקח שברי חסיות כסף, ועושה מהם כלי אחת יפה ונאה עד מאוד, הנה ודאי צנת עשיית הכלי הנית צה חממו ופעולת מעשה ידיו, וכח הפועל ננפעל להיות על ידו נעשה הכלי, אצל אחר גמר פעולתו ועשיית הכלי על תכוונה, אין להאומן אשר עשהו שום מחשבה ושום עשיה עוד עליה, והכלי עומד תמיד על משקל, בלתי השגתה וקליטת פני האומן, כי הוא עשה הכלי כי מיש, משצברי כסף כלי נאה, ועל כן אחר גמר עשייתה אינה נריכה עוד להאומן, כי עיקרה היה במציאות קודם שבראה ליד האומן. ולא כן באומנות אלקינו יתברך שמו לעולמי עולמים, כי הוא ברא כל העולמות יש מאין, וקודם הבריאה לא היה במציאות כלל שום נברא ומנלא. גם היו כל העולמות כמו שיהי קודם בריאתן, והיו לאפס ואין ממש. ועיקר צורך חיות האומן הוא בכח הראשון שהנית בוראם צ"ה וצורך שמו בבריאתן, והמה אותיות התורה אשר בהן ברא את עולמו. דרך משל, במאמר 'יהי רקיע בנותן המים וגו'', הנה באותיות אלו נתהווה הרקיע, ועד עתה האותיות האלו הם הם חיות קיומן של השמים ושמי השמים, ואלמלי יזויר העדר שפע חיות האותיות הנשנים ברגע אחת, מתיך ומיד יוחזרו לכמו שהיה, לאין ואפס ממש, והיו כלא היה. וכמו כן בכל העולמות שלמעלה ושלמטה, וזה שאמר הכתוב 'ועולם ה' דברך נכב בשמים', כלומר 'דברך' אשר יצרת בבריאת השמים להיות אמר ויהי, עד הנה הוא ניכר ועומד בשמים, להיות על ידו קיום השמים. עד כאן דברי פי חכס חן. ועיקר קיום אותיות התורה בשמים וארץ וכל אשר בהם, הכל הוא כשישראל מקיימן אותיות האלו למטה בארץ. וידוע מה שאמרו חז"ל (ע"ג א) על פסוק 'יהי ערב ויהי צוקר יום הששי', מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית, ואמר, אם ישראל מקבלין את התורה, מוטב, ואם לאו, אחזיר אתכם לתוהו ובוהו, עד כאן. כי מ"ו אס לא יקיימו ישראל את התורה יסתלקו חיות האותיות אשר מונח בהם מיום האסקה הארץ, וממילא יוחזרו לתוהו ובוהו. ועיין גם בספר התניא, שער היסוד והאמונה, א.

מבואות

ולכן נקרא האור הקדמון 'אין סוף', כי לאימיתו של דבר אינו נפסק ונכבה חלילה, אלא מתלבש ומצטמצם, וכל זה לשיקולו וברואים להקליל, ויכול הוא להחיותם. **פרצופים וספירות**. והנה כל עולם ועולם מורכב בכללות מה' פרצופים: אריך אנופין, באא, אימא, ו"א ונוקביה (ע"ח שער יא, ה). ובפרטן אתה מוצא י"ב: עתיק ונוקבא, אריך אנופין ונוקבא, ואבא ואימא עילאין, וישראל סבא ותבונה, ו"א ונוקביה, ויעקב ולא (ועי' בעץ חיים, שער י, א). ושורש כל הפרצופין האלו הם בעשר הספירות הכלולות שיש בכל עולם ועולם. פרצופין אלו הם סדר ההשתלשלות שבנותן כל עולם ועולם, וככל שהספירה או הפרצוף עליון יותר, כך הכיטוי המאפיל על האור המשתלשל מהאור אין סוף פחות יותר, וממילא מאיר יותר. כל בחינות הסתר הללו נערכים לבחינת 'כלים' ל'אור', שכשם שהכלי מצמצם את אשר נמצא בתוכו למקום אחד, כך העולמות, הפרצופים והספירות, הינם כאמור מקום משכן האור הנמשך מהאור אין סוף, וממילא גם כלי הגשה אל התהוות העולמות והברואים כולם. וכאן חשוב לציין את המבואר בעץ חיים (שער ג, א), שבין עולם ועולם אין כל ניתוק והבדלה, וזאת ע"י בחינה המבריחה בין עולם ועולם, והיא 'מלכות' של העולם העליון, אשר יורדת ונעשית ראש לעולם התחתון ממנה. כך בין עולם האצילות לעולם הבריאה, בין עולם הבריאה לעולם היצירה, ובין עולם היצירה לעולם העשיה. למשל, ההשתלשלות שמועלם היצירה לעולם העשיה (שבזה מדבר רבינו במאמר באות ו), הנה המלכות, שהייתה הבחינה הרחוקה ביותר מבחינות יחסית בעולם היצירה, מחמת שהיא המידה האחרונה בעולם זה, כאשר היא מתגלה בעולם העשיה היא ניצבת בראש, ולפי ערך זה היא נעשית הבריחה והמאירה ביותר במקומה החדש,

כל מה שהמדרגה היא למטה, שם הם אותיות התורה **בצמצום יותר** וכחם צל"ק"ה (יו"ד שילוח הקן ג), שחיות הקליפות נמשכת מנח"י מאמר קמוס המנואר צל"ק"מ (ח"ג צ"ג), וכל כווס הוא מהסתרת אור ה', ולכן מתיך כשמתגלים שמלא כל הארץ כבודו, מיד הם נופלים ומתגלטים. ח"ו: עיקר גלות השכינה היא, שנתעלס מלכותו יתברך כביכול, ממחמת התגברות הקליפות והספ"א בעוונותינו הרבים. ומי שזוכה להכיר אמתו יתברך עכשיו בגלות המר הזה, כי זוכה להאמין ולידע כי צאמת 'מלכותו בכל משלה', ואע"פ שהעכו"ם שהם הקליפות מושלים על ישראל עם קדוש, אע"כ מאמיינים כי הקליפות צענמס הם מקבלים חיות ממנו יתברך, כי הוא יתברך ממיה את כולם 'ומלכותו בכל משלה', רק שהם מקבלים חיות מבחינת 'איה', מאמר קמוס וכו'. ועי' שמאמיינים ויודעים זאת צאמת, עי"ו הם נכנעים ונופלים, כי עיקר חיותם הוא רק מבחינת ההסתרה וההעלמה של המאמר קמוס הנ"ל, אצל מתיך כשווכין לידע ולגלות זאת שגם הם מקבלים חיות ממנו יתברך, אזי נתגלה מלכותו יתברך. כי עיקר ההעלמה הייתה ממחמת התגברות הקליפות כנ"ל, אצל כשמתגלים הקליפות אזי נתגלה מלכותו יתברך כביכול.

ליקוט הנחה

אותיות התורה הם המחייין את כל דבר ודבר, ומנואר נספר מים עמוקים (ג, ג) צבאור לזה: כי בכל דבר מלוצים אותיות המורה, ובתוך האותיות גנו חיות אין סוף יתברך (עי' ליקו"מ ד, ט). ונראה דברך אפשה, דמיות ה'אותיות', ומיות ה'אין סוף' שצמוכס, הם שמי צמינות אהבה המנוארים להלן (אות ה): אהבה שצמינים ואהבה שצדנע. כי חיות 'אותיות המורה' הם צמינת אהבה שצמינים, כי הם אותיות וזיורים, צמינת גבול ומידות. וחיות ה'אין סוף' הגנו בתוך האותיות, וזה אהבה שצדנע. וזה מה שמנואר במאמר (להלן בסמוך) שאחר שמפליין את הרע, האותיות מאירים צומת, כי מקבלים אור רב מנעילא. וכן כחם צל"ק"ה (אור"ח מנוכה ג), שהאהבה שצדנע מאיר בתוך הימים והמידות, שהם האותיות.

מחייין את כל דבר ודבר, ומנואר נספר מים עמוקים (ג, ג) גני לשון זו: יתכן שרמו צמה שכחם 'כל דבר ודבר', 'דבר' דייקא, היינו 'בנה' אהלל דבר, צל"הים אהלל דבר'. כי המורה הנקראת 'דבר' היא שורש חיות כל הדברים, ומטעם זה חיות 'דבר' הוא שם כללי לכל הדברים, (כמנואר צב"ה"ל על מאמר ד'). ובשורש, צמורה, כל הדברים הם דבר אחד, ורק למטה נפרדים ומתחלקים לדברים רבים משוים זה מזה. ושורש כל הפירושים והשינויים הם שני המידות חסד ודין, שצצורסם הם שני העמות הוי"ה אלה"ם, ועי' שהאלם מונח את אותיות המורה המלוצבים בכל הדברים, הוא מחזיר את הדברים לשורשם ועושה שלום ואחדות ביניהם, ולכן אין או חילוק אלו בין צטיבו בין צעיקו.

אחר בריאתן חלילה, אס יסתלק השגתה בוראן מהן אף על רגע כמימרא, חיותן וקיומן הוא בכח הראשון שהנית בוראם צ"ה וצורך שמו בבריאתן, והמה אותיות התורה אשר בהן ברא את עולמו. דרך משל, במאמר 'יהי רקיע בנותן המים וגו'', הנה באותיות אלו נתהווה הרקיע, ועד עתה האותיות האלו הם הם חיות קיומן של השמים ושמי השמים, ואלמלי יזויר העדר שפע חיות האותיות הנשנים ברגע אחת, מתיך ומיד יוחזרו לכמו שהיה, לאין ואפס ממש, והיו כלא היה. וכמו כן בכל העולמות שלמעלה ושלמטה, וזה שאמר הכתוב 'ועולם ה' דברך נכב בשמים', כלומר 'דברך' אשר יצרת בבריאת השמים להיות אמר ויהי, עד הנה הוא ניכר ועומד בשמים, להיות על ידו קיום השמים. עד כאן דברי פי חכס חן. ועיקר קיום אותיות התורה בשמים וארץ וכל אשר בהם, הכל הוא כשישראל מקיימן אותיות האלו למטה בארץ. וידוע מה שאמרו חז"ל (ע"ג א) על פסוק 'יהי ערב ויהי צוקר יום הששי', מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית, ואמר, אם ישראל מקבלין את התורה, מוטב, ואם לאו, אחזיר אתכם לתוהו ובוהו, עד כאן. כי מ"ו אס לא יקיימו ישראל את התורה יסתלקו חיות האותיות אשר מונח בהם מיום האסקה הארץ, וממילא יוחזרו לתוהו ובוהו. ועיין גם בספר התניא, שער היסוד והאמונה, א.

השתלשלות העולמות, וצורך ההשפעה לקליפות כדי חיותן. הנה מבואר במאמר רבות מסוד ענין הקליפות והצורך לתת להם כדי חיותם בלבד (אותיות ב-ג), ושסוד ענין זה כרוך בסוד ענין השתלשלות העולמות וצמצום אלקותו יתברך בבושים רבים, (וראה עוד להלן אות ו) שנקט רבינו בלשונו 'מצא שהמדרגה הפחותה של עולם היצירה הוא בחינת דעת לעולם העשיה שנתחתה', כדוגמא לכך ש'כל אחד לפי בחינתו הוא בחינת דעת לבחינה שנתחתה'. ועי' פ' כלל ג' 'מחי' כללי העיון), אינו נוקט משל ודוגמא באופן סתמי, אלא יש בכל מכוון גדול לענין המאמר. וראינו לבאר הענין בתמציתיות, כפי המתבאר בזה בדברי האר"ז במקומות שונים.

העולמות - צמצום האור אין סוף. מבואר בעץ חיים (שער א), שבתחילת כל הבריאה היתה כל המציאות מלאה באור, ולצורך קיום העולמות צמצם את אורו לצדדים, והמשיך בתוך פה אחד דק אור בצמצום, והקו מתפשט ויורד בתוך החלל הפנוי, ומטע לפני סיום החלל נפסק קו זה, ונתפשט כל האור הראשון בצורה של עיגול, והוא הנקרא 'אדם קדמון דעיגולים'. ואח"כ המשיך שוב אור מהאור אין סוף דרך הקו הנ"ל, ונמשך עד למעלה ממקום נסנתיים האור הקודם, ונעשה בחינת 'עולם האצילות', וכן על זה הדרך שאר העולמות. הרי שכל העולמות הם כגלדי בצלים, זה לפני זה. ובתוך בחינות העיגולים הללו, המשיך על דרך זה אור מהאור אין סוף, אלא שהוא בבחינת יושר: 'אדם קדמון', ואח"כ 'אצילות', ולמטה ממנו (או לאחריה בעוביו) 'בריאה', ועל זה הדרך עד 'עולם העשיה'. נמצא שהאור אין סוף שהיה מתחילה כביכול את כל המציאות, ונסתלק לצדדים, מצטמצם קמעא קמעא, לבוש על לבוש, בדמות ד' העולמות: אצילות, בריאה, יצירה ועשיה.

מזיקות הרמקוס מן הקדושה מאד, הוא מולא גס שם אלקותו וחיותו יתנבך הנסתר שם, כי אין שום רע עומד כנגדו, שיוכל להסתיר ממנו אורו וחיותו הנעלם שם, מאחר שאין בו שום אחיות הרע כלל, וכמבואר מזה דברי רבינו ז"ל במאמר 'מי האיש החפץ חיים'. ועל כן הדדיק האמת הוא מולא חיותו יתנבך בכל מקום, אפילו במקומות הרמקוס המהורה וכו'. וכל זה תלוי במיקון הדבית דייקא, כי 'דיק' הוא מאן דנטייר דבית^(ט) (דיק הוא מי ששומר את הדבית), כי 'עיקר' דילרא דישא על עריין (עיקר היחיד הוא בענין איסורי העריות), והלדיק דנטייר דבית וכדש את יצרו ועמד דנטינות דבית, עי"ז דייקא הכניע מאד את סטרא דמסאכותא, עד שכל הרע שבעולס נדחה ונפול לפניו, והוא יכול לגלות הסוד הנעלם בכל מקום, אפילו במקומות הרמקוס, שהוא הסוד שהיה מקיים העולם קודם מתן תורה (היינו מידת טובו יתנבך לקיים ולחיות את כולם על אף כל חטאיהם ועוונותיהם, כמבואר בליקו"מ ח"ב עמ', ע"ש).

ליקוטי הנחל

מחמת ריבוי הדבשים וכו' אינם נתראים אותיות התורה. ומונח באורח מישור (ג) דבאר ליה: זמן שישאל בטלם מן התורה והמנוח, מתגבר היחיד ומכסה את אותיות התורה בדבשים רבים, ואינם מאירים לימים ולמידות ולמאורעות העולם, ועלם האהבה שבמינים, ועשים ימי רע. ואף שבמציאות אותיות התורה קיימים, וגם האהבה השורה במידות קיימת, אבל המגברות הקליפות מכסות את האותיות, ומבליגות את הטוב והאהבה, ומגביר את הימי רע, ומזה מתבלבל הטוב ונעלם לגמרי. וגם בגשמיות נעלם הטוב והזכרה ממאורעות העולם, והשפע יורד דלמנוס גדול. ואז האדם נופל למידות רעות וללשונות העכו"ם, דהיינו שמתחיל להקשות קשיות על השי"ת, למה עשה לו ככה, ואומר שאין הקב"ה משגיח עליו, דבחינת 'אם יאמר לך אדם איה אלקיך', שכל זה בכלל לשונות העכו"ם, שאל עי" שנתגברים הימי רע. ומחמת שנעלם הטוב, אין האדם יודע איך להתעורר לשוב לשי"ת, ומזה הוא מתייאש עד שמוציא את עצמו מן הכלל ח"ו.

התחממות נודע. והוא עומד אחד יש בעולם ומנו לדיק נקרא אחד על שם האחדות שמיחד את עצמו עם כל המדרגות שמן הארץ עד לרקיע. **מחמת ריבוי הדבשים וכו' אינם נתראים אותיות התורה.** ובספר מאור ושמש (רמז שמה"ט, ד"ה ויראה לומר ע"פ) ציאר את סדר השמשות לירופי האותיות מעולם נעלם, שמהילת היו בסוד 'נקודות', ולאחר מכן נגטרפו בעולם האצילות ועשו 'אותיות', ובעולם היצירה ל'פסוקים', ובעולם העשיה למקרא, וכו'. איתא בספרי קודש (עמק המלך שער א, ד), שכשעלה דבראו הפשוט לדברא את העולמות, התנוף 'נקודות' מעצמותו יתנבך שמו, שמהותן הנקודות נעשו 'אותיות', ונתגלגלו דברא שפנים ואחור (אלו משונות תחילת ירופי האותיות, המונחים בספר יצירה פרקים ג-ה), וכל ירופ מר"א האלפ"א צי"ת נגטרף עם שם הוי"ה צ"ה, ועי"ז נבראו כל העולמות, ע"י ירופי האלפ"א צי"ת נגטרפו עם שם הוי"ה צ"ה. וזהו נקרא תורת האצילות, שבמורה זו נבראו כל העולמות. ובעולם הבריאה נגטרפו האותיות להיות 'מצוות', ומגטרפין ג"כ עם שארי השמות שאינם נמתקין. ועל זה ג"כ אמרו חז"ל (סו"ט פתלים ג), שמי שיועד ירופי התורה, יוכל להחיות מתים. ובעולם היצירה, שהוא עולם המלאכים, מגטרפין שם 'פסוקי' התורה, רק שמתגטרפין הפסוקים עם שמות המלאכים, כגון 'ויאמר יעקב כאשר ראו' (בראשית לז), הוא נוטריקון ר'פאל אוריאל מ'יכאל. ושם בעולם המלאכים, הפסוקים מגטרפין עם שמות אותן המלאכים. ובעולם היצירה, הירופ הוא כמו שנמקרה לנו לירופים, שהוא 'מקרא' התורה בהמשיות שזה כאשר היא. ולזה כיון האר"י ז"ל שכתב (פע"מ שער הקדישים ג) 'שמקרא הוא בעשיה, שרומז למה שאמרנו, שבעולם העשיה סידור המקרא והפסוקים הם כמו שהיא מסודרת בדיניו.

מבואות

ההכרחי אל הקליפות. וזהו שנאמר (תהלים קב) 'ומלכותו בכל משלה', שהמלכות מושלת 'בכל', אף בבחינת הקליפות, שכן הם זקוקים אליה, ולשפע המגיע דרכה. **התהוות הקליפות.** וכדי להבין זאת נצרכים אנו לעוד הקדמה, כיצד נתהוו הקליפות. וכך נתבאר בזה בעץ חיים (שער ט, ב), ש'שפת שפירת המלכים, כאשר נשברו כל' ז' ספירות תחתונות וירדו אל עולמות התחתונים ב"ע (בריא, יצירה, עשיה), ירדו בחינות נוספות עמהם. כי ספירות 'הכמה' ו'בינה' אשר מעל ה' ספירות, הם משפיעים להם את חיותם. שהרי בעולם התיקון, וכן קודם השבירה, ספירות חכמה ובינה הינם פרצופי אבא ואימא, המשפיעים אל פרצופי זו"ו, (שהם במקורם ה' ספירות תחתונות של כלליות האצילות). והנה דרך התחברות שפירצופי אבא ואימא לזו"ו היא, שהמוחין דו"א מתלבשים בנה"א (נצח, הוד, יסוד) דאבא, ונה"א דאבא מתלבשים בנה"א דאימא, ויחדיו הם נכנסים ומתפשטים לכל אורך פרצוף ה'א, כמבואר כל זה בארוכה בעץ חיים (שערי כ, כא, כה ועוד). ועל כן כאשר אירעה השבירה ב'ו' הספירות, נפגמו גם חלקים של הספירות חכמה ובינה, שכן הם נמצאים בתוך ה' התחתונות, ו'תלמיד' ש'גלה, מ'גלין רבו עימו' (מכות ז). והפגם הוא ב'אחוריים' דחכמה ובינה, שהם לפי ערך 'נה"א דאבא ואימא', שהם המשפיעים לז"א כאמור. והנה בחינות 'הכמה' ו'בינה' הם לאור התיקון פרצוף אבא ואימא, ופרצוף 'שראל סבא ותבונה', סך כולם ד' בחינות. וביצירת ז' בחינות

מי שכופה את יצרו הרע וכו' אזי הרע נתבלבל לגמרי. וציאר מוהר"ם בליקו"ה (י"ד מילה ג, ו): הלדיק האמת השלם נחלת השלימות, הנקי מן החטא לגמרי, שאין בו שום נדנדו פגם כל שהוא דק מן הדק אפילו כחוט השערה, מחמת שהוא נקי לגמרי, על כן בכל מקום שנכנס לשם מולא שם אלקותו וחיותו וחסדו יתנבך כי באמת הוא יתנבך ממהי את כולם, אפילו הרמקוס ממנו, ואפילו בעשר חמירין דמסאכותא (במדורי הקליפות, שהם עשר ספירות דטומאה) מגיע חיותו יתנבך, כי בלעדו יתנבך אין שום חיות לשום דבר שבעולס. רק שבמקומות הרמקוס מהקדושה, שם חיותו נהעלם וזכרונה גדולה, ועל כן מי שאינו נקי מן החטא לגמרי, כשצב למקומות כאלו אזי נסתר ממנו חיותו יתנבך הנעלם שם, כי הרע חופה על הטוב, כי אין הרע נחבטל נגדו, מחמת שיש בו עדיין איזה פגם כל שהוא. אבל הלדיק האמת הנקי לגמרי ואין בו שום אחיות הרע כלל, על כן בכל מקום שנכנס לשם, אפילו

מילואי חכמה

שם יבולין למצוא אותיות התורה. ומונח בספר מאור עינים (פרשת בראשית): אר"ל במסכת תענית עומד אחד יש בעולם מן הארץ עד לרקיע ומנו לדיק כי נודע ממה שכמו אלגו במקום אחר שהבורא צ"ה צרא את כל העולמות בהתורה שהם כ"צ אותיות המורה שהבורא צ"ה נמנע את עצמו באותיות ותחילת מנומו ואצילותו היה צלות א' ואחר כך נמנע אור שפעת יקרו והדרו עם אות א' צלות ב' וכן עם אלף ב' אותיות צלות ג' וכן מאות לאות הן המגלות אלהותו עד אות תי"ו שתי"ו הוא סוף המדרגות ששם הוא טוב ורע תי"ו תחיה תי"ו תמות שהיא הבחירה נודע והלדיק האמיתי נריך לקשר את עצמו עם כל המדרגות אפילו עם מדרגות התחתונים שהוא במקום הבחירה שהוא בחינת תי"ו ולקרב את עצמו עמהם במדרגה אחר מדרגה בסוד תשר"ק עד אות א' שהוא אלופו של עולם מאחר שאפילו המדרגות התחתונות נבראו באותיות התורה כי גם אות תי"ו הוא האותיות התורה שגם שם נמנע המגלות אלהותו של אלופו של עולם כאמור אלא שהוא בסוף המדרגה רחוק מן הא' על כן נריך הלדיק המקשר את עצמו בצורה צ"ה לקשר את עצמו בצחינת כל האותיות של התורה מתי"ו עד האל"ף לקרב כל המדרגות לאלופו של עולם שהוא עיקר עבודה השלימה שימעלו למעלה כל המדרגות התחתונות נודע. והוא עומד אחד יש בעולם ומנו לדיק נקרא אחד על שם האחדות שמיחד את עצמו עם כל המדרגות שמן הארץ עד לרקיע. **מחמת ריבוי הדבשים וכו' אינם נתראים אותיות התורה.** ובספר מאור ושמש (רמז שמה"ט, ד"ה ויראה לומר ע"פ) ציאר את סדר השמשות לירופי האותיות מעולם נעלם, שמהילת היו בסוד 'נקודות', ולאחר מכן נגטרפו בעולם האצילות ועשו 'אותיות', ובעולם היצירה ל'פסוקים', ובעולם העשיה למקרא, וכו'. איתא בספרי קודש (עמק המלך שער א, ד), שכשעלה דבראו הפשוט לדברא את העולמות, התנוף 'נקודות' מעצמותו יתנבך שמו, שמהותן הנקודות נעשו 'אותיות', ונתגלגלו דברא שפנים ואחור (אלו משונות תחילת ירופי האותיות, המונחים בספר יצירה פרקים ג-ה), וכל ירופ מר"א האלפ"א צי"ת נגטרף עם שם הוי"ה צ"ה, ועי"ז נבראו כל העולמות, ע"י ירופי האלפ"א צי"ת נגטרפו עם שם הוי"ה צ"ה. וזהו נקרא תורת האצילות, שבמורה זו נבראו כל העולמות. ובעולם הבריאה נגטרפו האותיות להיות 'מצוות', ומגטרפין ג"כ עם שארי השמות שאינם נמתקין. ועל זה ג"כ אמרו חז"ל (סו"ט פתלים ג), שמי שיועד ירופי התורה, יוכל להחיות מתים. ובעולם היצירה, שהוא עולם המלאכים, מגטרפין שם 'פסוקי' התורה, רק שמתגטרפין הפסוקים עם שמות המלאכים, כגון 'ויאמר יעקב כאשר ראו' (בראשית לז), הוא נוטריקון ר'פאל אוריאל מ'יכאל. ושם בעולם המלאכים, הפסוקים מגטרפין עם שמות אותן המלאכים. ובעולם היצירה, הירופ הוא כמו שנמקרה לנו לירופים, שהוא 'מקרא' התורה בהמשיות שזה כאשר היא. ולזה כיון האר"י ז"ל שכתב (פע"מ שער הקדישים ג) 'שמקרא הוא בעשיה, שרומז למה שאמרנו, שבעולם העשיה סידור המקרא והפסוקים הם כמו שהיא מסודרת בדיניו.

מסילת הקשרים

עא) בבח' המובא להלן (אות ו') מדברי זוהר 'ברכו ה' מלאכיו גיבורי כח, אלין אינון דמתגברין על יצריהון', שמפרש זאת רבינו על זה הרב הכופה את יצרו ומגלה את אותיות התורה הנעלמות וכו', עי"ש. וי"ל שרמו בזה ביותר על ענין שמירת הברית, ודו"ק.

זה שכופה את יצרו, היינו שכופה את ימי רע וכו'. וזלוק"ה (פרי"ם ד, א-ב) ציאר מוהר"ם ענין זה, וקשרו לנקודות נוספות במאמר¹⁰, ועיקר דרשמו כאן מיוסדת על דרך הלימוד ש'זה לעומת זה עשה האלהים', היינו שנלמד צד הטוב מהיפוכו שצד הרע¹¹, וזלוק"ה הכלל, כי

'מלא כל הארץ כבודו', ואיהו 'ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין', וליה אתר פנוי מיניה, ואפילו בעמקי הקליפות יכולין למנוח את הש"ת. ומי שכופה את יצרו, אזי כשמדבר עם הגויים או רואה

מעשיהם, אזי הרע נופל ונתבטל נגדו, ונתגלה הטוב שהיה נתעלם שם וכו'. והנה התורה הזהירה אותנו שלא לילך בחוקות העכו"ם, ולהתרחק מהם בתכלית הריחוק ושלא להתדמות להם וכו'. כי צאמת, אע"פ שצאמת לאמיתו יכולין למנוח אלוקו יתברך אפילו בלשונות העכו"ם, כי איהו מחיה את כולם, וכמבואר היטב במאמר הנ"ל, אע"פ אסור לכוון לשם, כי יוכל להתפסס שם מחמת ריבוי הקליפות, שהם רצים על הטוב, והטוב מתעלם שם בתכלית ההעלם, על כן יוכל להתפסס ציניהם ח"ו. ועיקר הזהרה ההיירה אותנו התורה שלא ללכת בחוקותיהם דייקא, כמ"ס (ויקרא יח) 'בחוקותיהם לא תלכו'. כי 'את זה לעומת זה עשה אלהים', וכמו שנקדשה יש שני מיני אהבות, אהבה צדימית, ושם יש צחינת 'ימי טוב וימי רע', כמבואר במאמר הנ"ל (אות ה), ויש אהבה שדעת למעלה מהמוח ומהמידות, ושם הוא צחינת כולו טוב, כי הוא צחינת אורייתא דעתיקא סתימאה דעתיקא לאתגליא לעמיד לצוא, שהוא צחינת כולו טוב, ושם הוא למעלה מהמידות, למעלה מהשכל, כי אי אפשר לנו להשיג בשכלנו אור האהבה הזאת שדעת כנ"ל, כמו כן את זה לעומת זה בסט"א יש שני צחינות, יש צחינת קליפות וסט"א שהם צחינת ימים, צחינת ימי רע, והם כנגד ימי טוב, ושם יש כמה נילוצות מהימים והמידות שנפלו כידוע, ויש עוד צחינת סט"א שהוא כולו רע, ואין שם שום טוב, ואין שם שום דעת כלל, היינו שהם כסילות ורע גמור, ואין שם שום טוב ושום שכל ושום נילוך של הקדושה, ועל כן כל מנשיהם הם עלי שום שכל וטעם אפילו של טעות. כי צחינת הקליפה של הימים והמידות, יכולין למנוח שם כמה נילוצות דקדושה כנ"ל, ועל כן יש שם איהו טעם וענין, אע"פ שהוא בטעות, כי הם מהפכים דברי אלהים חיים מחמת ריבוי הרע, אע"פ כע"פ יש שם איהו טעם של טעות ושקר. אבל צחינת הקליפה השניה, שם אין שום נילוך ואין שם שום טעם, כי אין שם שום שכל ושום נילוך, והוא שורש הסט"א והקליפה, כי כל הסט"א מקבלין משם. וזה צחינת חוקת העמים, כי חוקה הוא

דבר שאין צו שום טעם, וצדקושה, חוקות התורה הקדושה הוא צחינת למעלה מהשכל, והוא צחינת אהבה שדעת שיתגלה לעתיד, כגון מלות פרה אדמה שנאמר בה (במדבר טו) 'חוקת התורה', שלא יתגלה זה הסוד עד לעתיד, ואפילו שלמה ע"ה אמר (קהלת ו) 'אמרתי אהבתי והיא רחוקה' על מלה זו, כמו כן בקליפה חוקת העמים הוא צחינת הקליפה השניה הנ"ל, שהוא למטה מהימים והמידות, שאין שם שום טעם כלל. ועל כן נקראים 'חוקה',

ונשארין אותיות התורה לבה, אזי מקבלין אור רב מלמעלה: נמצא, זה שכופה את יצרו, היינו שכופה את ימי רע, כשהוא מדבר עם העכו"ם או שרואה מדותיהם, אזי תיכף הרע

וכמו שאנו רואין שחוקותיהם הם צלי שום טעם כלל, כי הם צחינה זו. וזהו צחינת עבודה זרה שלהם, שהם שטות נגלה ומפורסם, ואין להם שום טעם על זה, ואע"פ הם אדוקים בה, כי זה צחינת הקליפה השניה הנ"ל, שהוא כולו רע, ואין שם שום שכל ושום נילוך דקדושה כנ"ל, וכמוצא בכתבים (טעמי המצוות פ' יאר) שהעבודה זרה אין זה שום נילוך דקדושה, והוא צחינת זואה ממש, שהוא מותרות גמור שאין צו שום טוב, צחינת (ישעיה ל) 'לא תאמרו לו', וכמוצא (והר פינתא רלח). וזה צחינת (ההלים ט) 'כי כל אלהי העמים אלילים', 'אלילים' דייקא, כי 'אלי' לשון דבר שאינו, כמו שפירש"י (ויקרא יט, ד). כי הם אליל גמור שאין שם שום טוב, ועל כן אין שם שום טעם ושכל, ועל כן נקראים חוקות העכו"ם כנ"ל. ומי שמתחבר עם העכו"ם ומתדמה להם ח"ו, יכול להתפסס ברשעתו, עד שיהיה נתפסס ח"ו צחינת הקליפה השניה הנ"ל, שהוא צחינת חוקות העכו"ם, שהוא כולו רע ח"ו. וכשנופל לשם ח"ו אזי אין סומך צידו ח"ו, מאחר שאין שם שום נילוך דקדושה כנ"ל. ועל כן הזהירה אותנו התורה לפרוש מדרכיהם ולהתרחק מהם, והכל אסור משום חוקות העכו"ם, היינו כדי שלא יהיה ניתפסס ח"ו צחינת הקליפה השניה, שהיא צחינת חוקות העכו"ם ששם אין שום טוב, ומי שנופל לשם ח"ו קשה לו לנאת משם כי אין סומך צידו, מאחר שאין שם שום נילוך ושום טוב כלל וכו'. אבל צאמת לאמיתו גם זאת הקליפה השניה שהוא כולו רע, ואין שם שום טוב, אע"פ כ צודאלי היא מקבלת חיות מהש"ת ב"ה כצדקו, כי צלעלו לא היה לה שום חיות, וצדקושה שהיא ג"כ מקבלת חיות מאיתו יתברך, כי הוא יתברך מחיה את כולם. אך מבואר ע"פ דברי רבינו הקדוש ז"ל בכמה מקומות, ובפרט במאמר 'זאיה השה לעולה' (ליקו"מ ח"ב יב), שחוקת הקליפות והסט"א מקבלין חיות מהקדושה הגבוה ביותר למעלה מכל הקדושות, זואת הקדושה הוא סמום ונעלם בתכלית ההעלם, צחינת מאמר סמום, ומשם דייקא מקבלין חיות חוקת הסט"א, דהיינו צחינת עבודה זרה. כי מחמת זואת

ילקוט הנחל

ע"י כח של יוסף הדקי שהתגבר על יצרו, ע"י נכנע הרע של מצרים ונתבטל נגדו. ועל כן היה יכול יוסף לפתור חלומות. כי החלוס הוא מעורב עם דברים בטלים כמ"ס ר"ל (ברכות נה), שזה צחינת התערבות הטוב עם הרע. כי האמת שיש בהחלוס זה צחינת טוב, צחינת ימי טוב, והשקר ודברים בטלים של החלוס, זה צחינת ימי רע. ומחמת שהימי רע מכסין על הימי טוב, צפרט צחינה בחלוס, שאז הוא אחיזתו כידוע, על כן אי אפשר לעמוד על פתרון החלוס. אבל הדקי כמו יוסף הדקי, שכפה את יצרו והכניע הימי רע, אזי תיכף כששומע החלוס, אזי הרע היינו הימי רע, נופל ונתבטל, ונתגלין רק הימי טוב, שהוא צחינת האמת והטוב שבהחלוס, שהוא פתרון החלוס. וזה צחינת חלוס פרעה שלא יכלו לעמוד על פתרונו (בראשית מא), כי חלומו היה שצב שני

זה שכופה את יצרו היינו שכופה את ימי רע. וזלוק"ה (א"ת מוכה ג, ז) דרש ציאר והנציח ענין זה, בהמבואר צפרט מקן, העוסקת בגדולת יוסף הדקי, וז"ל: זאת הפרעה מדברת מגדולת יוסף הדקי שנתגלה בצרך מצרים ע"י שכפה את יצרו (במעשה דאשת פוטיפר, ועל שהיה י"ב שנים ציית הסוהר ולא יהיה אחר ה', ועד), וע"י זכה שנתבטל הרע נגדו, היינו הימי רע, ועל כן נעשה 'מושל על כל ארץ מצרים' (בראשית מה), שהוא חוקת הרע, 'ערות הארץ' (בראשית מז). כי חוקת הרע של ארץ מצרים נתבטל נגדו, עד שנעשה מושל עליהם והכניע כל הרע של מצרים, עד שהיו יכולים ישראל להיות שם אח"כ בגלות, כמו שמוצא בספרים (זכר ושב, קפד), שצבטל זה הוכרח יוסף להיות שם מקודם, כי אם לאו, לא היו יכולים לצבול את הגלות של מצרים, שהיה שם חוקת הרע מאוד, אבל

מבואות

למה כמה פעמים שפע כדי חיות, ע"י שאנו מכוונים להמישך אליהם מהקדושה. ואולם, כאמור, אם תומשך הקדושה אל הקליפות בשופי, יגברו הם חליה. ולכן אין להמישך להם רק בבחינת אחוריים, וכבר דרך אגב, כמבואר בכל ענין במקומו, כדי שלא ימשך להם רק כדי חיות, לצורך קיומם בלבד, שהוא צורך גבוה. והנה ישנם כמה מקומות בהם אנו ממשכים חיות לקליפות, כגון שיער החטאת דראש חודש, כמבואר בפע"ח (שיעור ר"ח, א) וז"ל: הנה ענין השיעור לחטאת, ליתן חלק חיות מעט אל הקליפות, כדי להעלות מתוכם בחינות חיותם שהיא בתוכם, שהיא המלכות דעשיה, סוד י"א סמני הקטורת. וכל זמן שלא הגיע זמנם להיבטל מכל וכל, כדכתיב (ישעיה כה) 'בלע המוות לנצח', אין אנו יכולין להעלות בחינות חיות זה שבהם, אם לא שניתן חיות קצת להם להעמידם, כדי שתתעלה היא. וזהו ענין שיער דראש חודש, שהוא חלק חיות להם, ובהו אנו יכולין להעלות המלכות המתקה אותן, ולכן השיעור הוא חטאת, שהוא במקום עון והחטאת, שהוא בקליפות. עכ"ל.

מסיירת הקשרים

(עב) ולכן יש לעיין בחילה במאמר זה מראשיתו לסופו היטב, כפי שהורה רבינו ללמוד ממאמרו הקדושים, שאם לא כן, רבים מן הקישורים, וכן דברי מוהר"ם בזה, לא יבנו באר היטב, כי חלק מדבריו מוזכר רק בחלקים מאחוריים יותר ובדרוש זה בזה. (עג) וכמוצא בכלל ו' (מו"י כללי העיון) שייסד ר"אבר"ן, וז"ל: 'כל הנמצא מצד הקדושה והטוב, נמצא כנגד זה מצד הטומאה והרע כקוף בפני אדם, ונלמד כמה פעמים צד הטוב מהיפוכו שבצד הרע', (בנספחים שבסוף הספר הבאנו ביאור קצר על כלל זה, ע"ש).

עצה ותושיה

זה שמתגבר על יצרו וכופה את יצרו הרע וכו', אפילו מדברים גשמיים הוא יכול ללקט אותיות התורה, ואפילו כשהוא מדבר עם הגויים או שרואה מידותיהם, הוא יודע את החיות אלקות וכו', וזכה שיתגלו לו סתרי תורה וכו', וזכה לשעם טעם אור האהבה שבעת וכו', ורואה ומשיג את האור הטוב ונגונו, היינו התורה הגנוזה והצדיקים הגנוזים (פיק"ט, דת"כ).

האיש החפץ חיים, שעי"ו שמואלץ חלקותו יתכרך מעמקי הקליפוט, עי"ו זוכין לאהבה שזדעת. כי עמקי הקליפוט, היינו הקליפה השניה הנ"ל, בחינת עבודה זרה וחוקות העובדי כוכבים, הם מקבלין חיותם מנחמת ההסתרה וההעלמה של האהבה

הקדושה הוא בחינת סתום ועלם זכלית ההעלם, על כן הם מקבלין חיותם משם דייקא, עי"ש. ועל כן אפילו כשנפולין לשם ח"ו, אע"פ שזדמה שאי אפשר לנאת משם בשום אופן ח"ו, אע"כ אין שום יאוש בעולם כלל, כי גם שם יכולין למאור

אלקותו יתכרך, כי הם גם הם מקבלין חיות ממנו יתכרך, כי הוא יתכרך ממיה את כולם. ואזי אדרבא, כשזוכה לשזב משם ולמאור שם אלקותו יתכרך, ע"י שזוכין לידע

שגם שם נסתר הוא יתכרך זכלית ההסתרה, אזי הידיעה הוא חלית העלייה, כי צאין עי"ו להקדושה הגבוה מאוד מאוד שהיתה נעלמת שם כנ"ל. וזאת הקדושה הגבוה בחינת מאמר סתום שהם מקבלין חיות משם, זה בחינת אהבה שזדעת, שהיא למעלה מהמידות והימים, שהיא בחינת 'אורייתא דעתיקא דעמידא לאתגלילא לעמיד לזבא'. וזה שכתב רבינו ו"ל בזמנא מ'י

ששוכן על הטוב, היינו אותיות התורה, נתבטל וגופל, ואותיות התורה בולטין, אזי הוא יודע התורה שבאותו הדבר:

אור האהבה שזדעת, כי נמגלה האור הגנוז הזה שמשם הם מקבלין חיות מגודל ההסתרה, והדריק שזוכה להצין את זאת, אזי נמגלה לו ההסתרה וההעלמה, ורואה ומשיג עי"ו דייקא אור הגנוז שמשם היו מקבלין חיותם כנ"ל. אבל לריכין לזה דריק גדול ונורא מאוד, שיוכל לעלות ולהוליא את הנופלים לשם, וְלַשְׁפֵּר קליפה זו, ולגלות אור הקדושה הגבוה, אור הגנוז הנ"ל.

שגם שם נסתר הוא יתכרך זכלית ההסתרה, אזי הידיעה הוא חלית העלייה, כי צאין עי"ו להקדושה הגבוה מאוד מאוד שהיתה נעלמת שם כנ"ל. וזאת הקדושה הגבוה בחינת מאמר סתום שהם מקבלין חיות משם, זה בחינת אהבה שזדעת, שהיא למעלה מהמידות והימים, שהיא בחינת 'אורייתא דעתיקא דעמידא לאתגלילא לעמיד לזבא'. וזה שכתב רבינו ו"ל בזמנא מ'י

ליקוטי הנחצ'

מיצואי הכמה

הַשְׁפָּעַע וְהַשְׁפָּעַע שני הרעב, שזהו בחינת זו ממש, שהתגבר הַשְׁפָּעַע שני הרעב, שהם בחינת הַשְׁפָּעַע ימי רע, על הַשְׁפָּעַע שני הַשְׁפָּעַע, שהם ימי טוב, זכרית 'מתגלגלה הפרות הרעות וכו', עד אשר נתכסה ונתמלס לגמרי, ע"י הימי רע שסיפה עליהם, זכרית 'ולא נודע כי צאו אל קרבניה'. ועל כן לא היה יכול שום אדם לעמוד על פתרונו, לזכר האמת והטוב שבו, כי אם יוסף הדריק, כי אללו נתבטלין הימי רע, בחינת 'שבע שני הרעב', ועל כן היה יודע פתרון האמת של המלום, וזכה להחיות עם רב, לקבץ אוכל הַשְׁפָּעַע שני הַשְׁפָּעַע, שהם בחינת ימי טוב, כדי שלא יוכלו להתגבר שני הרעב, שהם ימי רע וכו', שזהו בחינת האוכל שאסף יוסף הַשְׁפָּעַע שני הַשְׁפָּעַע, כי 'למחיה שלחו האלהים' (בראשית מה), להחיות עם רב' (בראשית ט), וזה בחינת 'חלום פרעה אחד האף', כי לפתור חלום פרעה, להכניע הַשְׁפָּעַע שני הרעב וְלַגְלוֹת הַשְׁפָּעַע שני הַשְׁפָּעַע, הוא ע"י הדריק שזכה לאור האהבה שזדעת, שהוא בחינת 'יום אחד הוא יודע לה' וכו' (כמבואר להלן בזאת ה')

הטוב היינו אותיות התורה. ובספר שם יתכן (ליקוטי, ח) הרמז בציאור ענין זה, וזו: 'התורה מלינו נחלקת לג' מדריגות: הא' הם האותיות המורה בעלמם, והב' הטעמים. והג' הנקודות, והד' הנקודות, והה' הנקודות - ה' תנועות גדולות וה' תנועות קטנות כידוע - וי"ג טעמים (וכללום יחד נקראים מ"ה אותיות). והנה אותיות בלי נקודות אין להם שום הברה כלל, ואינם אלא נחפסים בראיית העין, ואין יכולים להתנענע כלל. וע"י הנקודות הם מתנענעים ע"י מולאות הפה, אבל עינין אינם מתפרשים לידע כוונת פירוטם על צדק, אם לא ע"י הטעמים, כמ"ס צדק אין בין המורה (מדריס לו) וצינו צדקא, אלו פסקי הטעמים. והנה כמו כן בחינת הנבראים כולם, מראש המדריגות עד סופן, יש בהם ג' חלוקות הנ"ל: הא' גופי הנבראים שהמליטם הוא יתכרך יש מאין, וזהו החומר שבהם. והב' הוא רוח הים שבהם וזרעם, שכמו שלכל דבר שלמטה בעולם השפל יש חומר וזרה, גוף ונפש, כמו כן הוא בכל נְבִיאִי מעלה, שנלתי הרוח הפנימי שבהם לא היה להם הרגש וקוים כלל, רק גולמים, כל אחד ואחד לפי מדריגתו, כענין האותיות בלי נקודות, שאין להם תנועה והברה כלל. ולכן מלינו בכל מעשה בראשית כתיב 'אמירה' ו'עשה', וכן אמרו (זנות ה, ח) 'זעזרה בהמרות נברא העולם', וכתיב (ישעיה מה) 'אף ידי יסדה ארץ'. היינו ש'אמירה' הוא הולאתם אל הפועל מאין לש, וה'אמירה' הוא רוח הים שנתן כנס הוא יתכרך. ודבר זה מקובל צדיק, שכלל חומרי כל הנבראים הם נכללים בזכ"ו אותיות המורה, שבהם נברא כל היצור כ"כ חפלים, כמ"ס צדק יצירה (פ"ב), שמתחלקים לג' א"ש' ו' כפולות וי"ב פשוטות, וכל אחד הוא כלל, כולל כמה סוגים, והם לרופי האותיות וגולגולם בנ"ל שער, פנים ואחור (משנזכר לרופי אותיות הנמנים שם צדק יצירה), ומהם יוצא כל היצור. וכן זרית הכ"ו אותיות עצמם מורים על עניינם וחומרם, כל אחד לפי עניינו, רק שבעולם השפל המגושם נתגלמו צירוף אשר צדיק, שנכתב בהם מורה הקדושה. והי"ד נקודות הם רוח הים שנתגלמו, שהם מעמידים אותם, וע"י יש להם חיים ותנועה ופועלה, כמו שע"י הנקודות יש תנועה לאותיות. וכמו שהנקודות אינם נכתבים במורה, וכן בהברה צפה אינם נרשמים כמו האותיות עצמם, שמשמנה הברתם לפי ענין מקור יליאתם, אם יתקף ואם מתקן, או מלשון ושפתיים ושיניים, רק נקרים במחשבה דחיקתם, או בהתחברת הדיבור ובקמיותם. כמו כן ענין הרוח חיים הוא נעלם בנבראים, כמו רוח החיים נכדס ובעל חיים, שאינו נראה ונרגש כלל, רק מושג במחשבה. והלו הם ל"ב נתיבות חכמה שברא בהם הוא יתכרך את עולמו, הנוכחים צדק יצירה (פ"ב), שהם כ"ב אותיות וי"ד נקודות. וכל אלו נתגלו בנבראים בששם ימי בראשית, אבל עדיין לא נשלם תיקונם, עד שנברא האדם, שכולם נמסרו צידו, שהוא יהיה מושל עליהם ע"פ דרכיו והנהגתו במעשיו אם לטוב ואם להיפוך ח"ו. הרי שכל ענין הנהגתם וסידורם של כל הנבראים מלוי צו, כמו הטעמים שבהם מתפרשים הכמוצים כפי נטיית הטעמים, אם לחבר אם להפסיק, אם למעלה אם למטה, והם י"ג טעמים. הרי שע"י האדם נשלם מספר מ"ה מאורות וכו' א"ס גימטריא מ"ה, כמספר מ"ה מאורות הנ"ל.

ואני תפלה

רְבוּנוּ שֶׁ עוֹשֶׂה, הוּם וְהַמֶּלֶךְ עָלֵי וְתַשְׁפִּיעַ עָלַי בַּח וּבְיָרֵךְ דַּרְךְ שִׁיחַ מִן הַכַּחַשׁ וְהַבְּרִיחַ שֶׁל הַצְדִּיקִים הַאֲמִתִּים אֲשֶׁר יָכוּ לְכַפֵּר אֶת יָצְרָם, אֲשֶׁר הֵם דּוֹמִים לְמִלְאָךְ יִי צְבֹאוֹת מְקִישׁ וְעִמְדוֹ בְּנִסְיוֹנוֹת רַבּוֹת אֵין מִסְפָּר, וְכִבְשׁוּ אֶת תְּאוֹתָם, וְכִפּוּ אֶת יָצְרָם תַּחֲתָם, עַד אֲשֶׁר שְׂבִרוּ וּבְמִלְאָךְ אֶת יָצְרָם לְגַמְרֵי וְיָכוּ לְהִתְדַבֵּק בְּךָ בְּאֵמַת בְּחִבְלֵי הַמַּעֲלָה וְהַשְׁלֵמֹת. שְׂאֵין שְׁלֵמוֹת אֲחֵרִים וּבְכוּתָם וְכֵתֵם הַדְרֹדֵי נִשְׁעָנִי, שְׂתַחֲסֵם וְתַחֲמַר עָלַי בְּכוּתָם, וְתַשְׁפִּיעַ עָלַי מִכֶּהֱם וּבְיָרֵךְ, וְתַעֲרֹנֵי שְׂאֻזָּה גַם בְּן לְבָב וְלִהְבִּיעַ וְלִשְׂבֹר וְלִבְטֹל אֶת יָצְרֵי הָרַע, שְׂאֻזָּה לְשֹׁבֵר וְלִבְטֹל כָּל הַתְּאוֹת רַעוֹת וּמְדוֹת רַעוֹת לְגַמְרֵי, וְלֵאמֹר יִשְׂאֵר בִּי שׁוֹם רַע כְּלֵי, וְאֻזָּה לְשׁוֹב בְּחִשְׁבֵי שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ בְּאֵמַת וּבְכֶבֶד שְׁלָם. וְתַעֲרֹנֵי שְׂתַרַע שְׂנֵאוֹתָ בִּי וּפְלִי וְהַבְטֵל לְגַמְרֵי, וְהַטּוֹב וְהַחֲוֶה הַקְדוּשָׁה הַנְּעִלֵם וְנִסְתָר בִּי וּבְמְדוֹתַי, הַכֵּל יִתְבַרַךְ וְתַעֲלֶה וְחַוֶּכֶף עָלַי אוֹר רַב מְלֻעָא, עַד שְׂאֻזָּה לְצִוְרֵי וְיִתְקַדֵּשׁ כֵּל הַטּוֹב שְׂבִי וְתִבְנֵי לְעֵלּוֹת מְדֻרָא לְדְרָגָא בְּקַדְשָׁה גְדוּלָה, עַד שְׂאֻזָּה לְהִתְקַרֵב אֵלַיךְ וְלִהְתְּדַבֵּק בְּךָ וּבְהַתְוֶה הַקְדוּשָׁה בְּאֵמַת וּבְחִבְיֹת. וְתַפְתַּח לִי אוֹר הָרַעַת שְׂאֻזָּה לְהִכִּיר אוֹתְךָ וְלִהְתְּדַבֵּק בְּךָ תָּמִיד בְּאֵהְבָה וְתִרְהַב בְּאֵהְבָה רַבָּה וְאֵהְבֵת עוֹלָם בְּאֵמַת וּבְאֵמֻנָה בְּקִדְשָׁה וּבְחִבְיֹת. וְתַמְעַט הַצְּמוּצִים וְהַלְבוּשִׁים הַמְּכַזְּבִים, וְהַמְּסַכִּים הַמְּבַרְרִים, אוֹתְךָ לִירַע לְעֵבֶר וְלִהְיֵה אוֹתְךָ בְּלִי צְמוּצוֹת וּלְבוּשִׁים רָבִים, וְהַקְרִיבֵנִי אֵלַיךְ בְּהִתְקַרְבוֹת גְּדוּלָה וּבְהַתְוֶה הַרְעָה עַתְּ דְקַדְשָׁה, מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם (מִקְוֵי ט').

הרע ששוכן על הטוב, היינו אותיות התורה, נתבטל וגופל, אזי הוא יודע התורה שבאותו הדבר: כמספר דרכי נועם (שיעורים, ג): הנה כשנשים לזכר ראה שרבינו חזר על הענין הזה ג' פעמים באריות מופלגות. שבתחילה כבר אמר שאין נותן אור רק כדי חיונו, ומאחר רק שנתבטל הרע, ואח"כ חזר נמלא כשכופה את יצרו וכו', ואח"כ חזר על זה ומוסיף ענין שמיכות הקול מלעילא, כמו רוח הקודש. וז"ע מה מחדש והוסף כאן, ומדוע חזר רבינו ג' פעמים על אותו ענין שלא כדרכו. אבל הנראה שרבינו מדבר מג' מדריגות שונות: המדריגה הראשונה היא לכפות יצרו בפשיעות, דהיינו להסיר מחשבתו ממשצבות של יאוש וכפירות או תאוות והרהורים. ובקטע השני המתחיל 'נמלא זה שוכפה' רבינו מוסיף את הענין של הדיבור עם העכו"ם וראיית מידותיהם. ולכאורה עם איהו עכו"ם צריך לדבר, ומהו שראיה מידותיהם. ויש לרמוז בזה דהוכיר כאן המידות, כי אחר שהסיר דעמו ממשצבות הרעות, מתחיל בנין הדעת, ואז על האדם לדעת שכל הרע שבו לא שייך לו כלל, אלא הוא נמשך ממידות העכו"ם. וזה נרמז בזה שמדבר עם העכו"ם, היינו עם הרע שבו, ואז רואה שכל הרע שבו הוא ממידותיהם, ועי"ו יכול להאמין שהוא שייך אל הקדושה. והבחינה השלישית, בזה מציא רבינו את מאמר הוה"ק, שם כמובן בפניות שהדגירה הואת שייך לנדיקים הגדולים מאוד, 'ציוורי כח', שמועטים קלא מלעילא, ומצטלין כל הדינים והגזירות. ורק כאן הוכיר רבינו ענין של פורים, שיש הארה חלקית לכן צריך להאמין חיות אל הרע לא שבו רק בשכרות, ואינו מקיימים זאת כאשר ראו נולדים את המורה שלהם. ויש לרמוז ג' דגות אלו גם כמה שכתב רבינו בענין אותיות המורה ג' לשונות שונים, אזי אותיות 'צולטות', ונמראים, ומאירים' ביותר. גם בזה צדור שאין זה רק לתפארת המליכה. ויש לרמוז בזה, ד'צולטות' הוא לדעת שיש כאן חלקות והיא שייכת אלל, 'נמראים' היינו שהאדם מתחיל להצין דעתו ש'מלא כל הארץ כבודו', וליט אתר פנוי מיניה, ו'מאירים' היינו שהאמונה מתחזקת, עד שיהיה לאדם כח להאיר לאתרים את הדעת הזאת, שזה עבודת הנדיקים כנ"ל.

מבואות

י' בתרין דמסאבותא, ורצו חלילה להכניע את הקודש וכו', ע"ש כל הענין. ומעתה נבוא לביאר כוונות השתיה בפורים. דהנה מבואר בפע"ח (שער ר"ח תוכה ופורים ג) שבוים הפורים שיש בו הארה גדולה ועצומה רב מאוד, רצוננו שמתאיר האהרה הזו גם לניצוץ קדוש השוכן בתוך העשר ספירות דמסאבותא, ועי"ו יושך לחיות אותם 'בדרכו', דהיינו כדי חיותן ולא יותה. ואשר על כן מרבים אנו בשתיה ביום הפורים כל כ"ד, ע"ד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי' (מגילה ט), ואז יאמר תוך כדי שכרות ובטעות 'ברוך המן', ובכך יברך את הניצוץ קדוש המחיה את הקליפות, אך בכדי חיותם בלבד. ולכן אין לומר זאת 'בהכרה', כי אז יתן לומר יותר מדי כח וחיות. ובאופן אחר אך דומה מבואר שם, שהחיות לא תבוא שם בהכרח ע"י הטעות ב'ארור המן ברוך מרדכי', כי אף בעצם השתיה המרובה, אנו ממששיכים הארה גדולה, שיהיה זה כח להאיר גם להניצוץ ההוא שבתוך הקליפה. ובאופן מרחיק לכת מבואר במתברת הקודש (שער פורים), שע"י השתיה המרובה מאירה באדם הבנה ברורה שהכל הוא חלקות, עד כדי כך שלא אכפת לן אם יאמר 'ברוך המן' בהכרה ברורה.

כוונת השתיה בפורים. פעם נוספת שאנו ממששיכים חיות מועטת לחיצונים, היא ע"י רבינו השתיה בפורים (שמבואר עניינו במאמר א' ג). ובבואנו לבאר זאת, צריכים אנו תחילה להקדים את המבואר בשער הכוונות (דרושי תפלת השחר א'). וכן בשער מתאיר רשב"י (פ' תרומה, ד"ה ואת המשכן תעשה), שכשם שישנו עשר ספירות דקדושה, כך בחינת מקיף אחד על גביהן המחיה אותם, ואותו מקיף הוא ניצוץ קדוש, הנותן להם כדי חיותם, בשביל שלא יאבדו ויכלו. ובכך נתחלקות הקליפות לאחד עשר בחינות (י' שלהם), עשרה בתרין דמסאבותא, אחד של קדושה, סוד המקיף המחיה אותם), והם קקוף בפני אדם. ועשר ספירות דסט"א הללו נרמוזות בכמה אופנים, ועיקר הכוונה בהם הוא בעת אמירת סדר פיתום הקטורת, שאף שם ישנו עשר ועוד אחת, שהוא כנגד האור המקיף והמחיה אותם. וראה בסידור האר"י דרבי שבתי (כוונות פיתום הקטורת), המשווה את הגרוע שבסימנים, שהוא ה'חלבנה', שריוח רע, ל'חמץ', שהחלבנה' עולה בגימטריא המ'ן. ובשער הכוונות (דרושי פורים) מבואר, שעשרת בני המן הם כנגד

גבורי כח עושי דברו. וצלק"ה (טובה ג, א) קישר את כלל ענייני המאמר עם ענין טובה, ויצא שפילו כששאל עושים על המורה, יכולים להזכיר ולמלא אותיות המורה גם שם, ולגנות מורה מדשה, שעי"ז יכולים לשב להש"מ. ח"ל: דימי מתתיהו גברה מלכות יוון

הרשעה על עמך ישראל, להשיחיתם תורמך ולהעבירם על חוקי רנוך, ורזו לבטל את ישראל מכל המורה, והנס היה ע"י הכהן הגדול. כי כשמלכות הרשעה, שהוא הסט"א, מתגברין על ישראל בכלל או צפרט, ואין מניחין את ישראל לינך צדרכי

ו"ש בוו"ק (לך לך דף 5 ע"א) **ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו, אלין אינון דמתגברין על יצריהון, אינון דמיין למלאכין מומש. עושי דברו, דעברין להאי דבה. לשמוע בקול דברו, אינון זכייין למשמע קלין מלעילא.**

ה' באמת, לעסוק בתורה ומצוות, ורוצים להשיחית ולהעלים התורה לגמרי ח"ו, ולפעמים מתגברים ח"ו מאוד מאוד, עד שהטוב שיש בישראל בכל אחד ואחד נתעלם לגמרי, עד שאין יודעים כלל איך להתעורר עלמנו לשב להש"מ באמת, אזי עיקר התיקון הוא רק ע"י הדקיק הדור האמת. כי ע"י שזכין להתקרב להדקיק האמת, אזי כשהדקיק האמת עוסק עמו ומדבר עימו ורואה מעשיו ומידותיו, אזי הרע נתבטל ומצולצל לגמרי כנגד הדקיק האמת שכפה את יצרו והכניע הימי רע, ואזי הרע נופל, והטוב מתגלה אפילו מעמקי עמקי הקליפות (כמבואר היטב במאמר). כי הדקיק יכול לגנות המורה ולגלות הטוב מכל אדם שבעולם, אפילו אם הוא במקום שהוא. וזה היה חוקך הנס של טובה, שמלכות הרשעה חשבה, שע"י שהתגברו על ישראל לבטלם מתורה ומצוות, ע"י אין להם תקומה ח"ו, מאחר שעיקר חיותנו וכוחנו הוא רק מהתורה והמצוות. אבל השי"ת הפליח חסדו עימנו ושלח לנו אז את מתתיהו כהן גדול וחצרו הכהנים שהיו גיבורי כח, וגבורתם היה מן הקדושה, ע"י שזכו להתגבר על יצנם, שע"י זכו לגבורתם הגדולה, כי היו לדיקים גדולים מאוד, וע"י שהיו גיבורי כח, בחינת גיבורי כח עושי דברו הנאמר במאמר, ע"י זכו להכניע ולהשפיל ולבטל מלכות יוון הרשעה, כי הרע נפל נגדם והיו יכולין לגלות הטוב, דהיינו התורה, אף בזמן שישראל צטלים מן התורה והמצוות ע"י התגברות מלכות הרשעה. כי הדקיקים גיבורי כח יכולים לבנות התורה מכל דבר, כי הוא מופשט את הימי רע ע"י כפיית היצור וכו', ואזי נמוסף בטוב ע"י שכלה את הימי רע כי מתחילה לא היה מאיר כל כך וכו'. וזה בחינת נר תוכה שאנו זוכין עכשיו להמשיך ולגלות אור התורה גם למטה מעשרה טפחים, ששם יש אחיות החיצונים כידוע (פע"מ טובה ד), ועכשיו ע"י הכח של הדקיקים גיבורי כח עושי דברו, שהם מתתיהו וצניו, ע"י נכנע ונופל הרע, היינו הימי רע, היינו אחיות החיצונים, ונתגלה הטוב, היינו הימי טוב, גם למטה, עד שאנו יכולין לבנות את התורה ולגלות אור בכל מקום. ועל כן מלות נר תוכה הוא בחוק צרשות הרבים מדינה (א"ח ס' תרע"א, ה). כי רה"ר הוא מקום אחיות הסט"א, שהוא בחינת רה"ר כידוע (והר פינחס, רמד), אבל עכשיו גם שם נתגלה אור התורה, כי הרע, היינו הימי רע, נופל, ע"י כח הדקיקים גיבורי כח כנ"ל, ונתגלה הטוב, דהיינו התורה, בכל מקום, ואזי נמוסף צו אור רב מלעילא. וזה בחינת אור הגרות של טובה. כי המדליק צריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה, כי כשמגלין אור התורה למטה, וצנין ועושין את התורה מלוכשת ומסותרת במדור הקליפות, אזי נמוסף צה אור רב מלעילא כנ"ל. וזה בחינת נר תוכה מוסף והולך, כי מעלין צדוקש, כי בכל פעם שמתגלה התורה יותר, נמוסף אור יותר מלעילא, בצחינת לשמוע בקול דברו כנ"ל.

י"י זכרו ה' מלאכיו, אלו הם הדקיקים שצדק, שהם משובים לפי הק"ה מלאכי מרום שצדקים, לפי שהם גיבורי כח, שמתגברים על יצנם כגיבור מוצר המתגבר על שונאו (וי"ו כן הם עושי דברו). לשמוע בקול דברו, שזוכים לשמוע בכל יום קול מלמעלה בשעה שנצרכים לך.

י"ח כתוב 'ברכו ה' מלאכיו, גיבורי כח עושי דברו, לשמוע בקול דברו'. צוה וראה, עד כמה צריך האדם לשמור עצמו מתטלו (שלא יעשה אפילו חטא קל, כי כבידה גורמת עברה), וללכת בצדק מתוקן (שיהיה לעשות מצות ומעשים טובים), כדי שלא יצאו אותו ה'ה"ה, שהוא מקטרג עליו כל יום ויום, כמו שלמדנו. ופי שהאם מקטרג עליו תמיד, צריך האדם להתגבר עליו ולעלות עליו במקום חוק, שלא יוכל ה'ה"ה להזיזו ממקומו (שיחזקו במקום הולכות שיהיה חיי גבורה תהיה), ואם ה'ה"ה ר' מתגבר ביותר אז צריך להיות גיבור ממנו, ע"י שימתגבר במקום הגבורה (שיעלה מהלכות ויתאחד בצורה ח''). לפי ששאלה מתחוק עליו, אז הוא צדק הגבורה ומתדבק בה, כדי להחזיק על ה'ה"ה ופי שה'ה"ה הוא חוק הדיני לפעמים הוא מתגבר בחסין קשה, כיון שישו על חסן הדין, או צריך האדם שיהיה חזק ממנו (י"י שיחזקו צדיקה, שיהיה חזק מהגבורה), ואלו הדקיקים הם המלאכים של הקב"ה, שצדיקים וממשיכים כח וגבורה מצד הגבורה על הקשה, כדי להתגבר על ה'ה"ה. והם גיבורי כח עושי דברו (העושים ומתקנים את מידת המלכות הנקראת דברו), ועליהם נאמר 'ברכו ה' מלאכיו, (כי הם ממיים מלאכי ה'ה"ה ליוסף ר"ה), והם דומים ליוסף שנקרא צדיק וגיבור, על שמר את בריית הקודש הנרשם בו.

ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו. כעת מרחיב ומבאר רבינו כיצד זוכה האדם ע"י כפיית היצור למלא את אותיות המורה הנעלמים בחסדו והימי רע, והלאים, ע"פ מה שדרשו צוהר על הפסוק 'ברכו ה' מלאכיו וכו' (ע"ה).

את לשו"כ והשי"ן לו, ולאחר מכן נבוא את לשון הזהר. הכח מומזר זה פומח צו דוד בתיאור שפלות האדם, ומסיימו בשבחו של מקום, ואף מומין וקורא לכל מעשה בראשית לבוא ולנצח את השי"ת, וכדכתיב בתהלים (קג, יז-כב): **יְקַדֵּךְ ה' מַעֲלֹם וְעַד עוֹלָם עַל יְהוָה, וְיִצְרְאוּ פְּקִדֵי יְעֻשָׂוֹת: ה' מְשַׁמְרֵי הַכֵּן פְּסָאוֹ, וּמְלַכְוֵהוּ בְּכָל מְשָׁלָה (ע"ה): בְּרָכוּ ה' מְלַאכָיו, אֲשֶׁר כָּח עֲשִׂי דְבָרוֹ, לְשִׁמּוֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בְּרָכוּ ה' בְּכָל צְבָאוֹ, מְשַׁרְתָּיו עֲשִׂי רְלוּנוֹ: בְּרָכוּ ה' בְּכָל מְקוֹמוֹת מְשָׁלָתוֹ, בְּרָכִי נְפִשֵׁי אֶת ה': ופירש המג"ד (שם) **וּמַסַּד. חַסֵּד ה' עַל יִרְאוֹ** הם ישראל מכל אומה ולשון, מהעוה"ז, עד עולם הגשמות. **וּתְקוּמוֹ.** לדקת ה' על יראיו שמורה היא לבני צנים, ולא יבטל. אם כן **הַחַסֵּד לֹא צְעוּה"ז וְלֹא צְעוּה"ב (ע"ה).** עושי דברו לשמוע וכו'. ר"ל לא יעשו צעבור קיבול שכה, כי עושים דברו צעבור לשמוע בקול דברו, וזה כל מגמתם. ודרשו ח"ו"ל בויקרא רבה (א, א) ש'מלאכיו גיבורי כח' הכוונה לנצרכים המתחזקים, והמפרשים במקום ביארו להכוונה לדיקים, הן מצד ש'מלאכיו' זה שליחים, והדיקים הם שלוחי השי"ת בעוה"ז, והן מצד שנקראו הדיקים 'גיבורי כח' ע"ש שמתגברים על יצנם, ח"ו: רבי תנחום צר חנילאי פתח, 'ברכו ה' מלאכיו, גיבורי כח עושי דברו וגו'.' צמה הכתוב מדבר, אם צעליונים הכתוב מדבר, והלא כבר נאמר 'ברכו ה' כל צבאיו', הא אינו מדבר אלא בתחתונים. עליונים, ע"י שהן יכולין לעמוד בתפקידיו של הקב"ה, נאמרו 'ברכו ה' כל צבאיו'. אבל תחתונים, ע"י שאינן יכולין לעמוד בתפקידיו של הקב"ה, לכך נאמר 'ברכו ה' מלאכיו', ולא 'כל מלאכיו'. דבר אחר, נקראו הנציצים 'מלאכים', הלא הוא דלתיב (המבדק ס) 'ישלח מלאך ויוליאו מלאכיהם וגו', וכי נלתיב ה' היתה, והלא משה היה, ולמה קורא אותו 'מלאך', אלא מכאן שהנציצים נקראים מלאכים. ופירש המהר"ו (שם): **מלאכיו גיבורי כח.** טעם שנקראים הדיקים 'גיבורי כח', יש לומר שהם כובשים יצנם, בְּקַבְלָם 'כל אשר דיבר ה' קודם שישמעו. אלא **במתחזקים.** הם הדיקים, שהם 'מלאכיו גיבורי כח', שמתגברים על יצנם, לעשות דברו ולשמעו. **ולא כל מלאכיו.** אלא הנצחיים של המלאכים, הם הדיקים היומר שלמים, על דרך הכתוב 'ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא', פירוש, דומה למלאך ה' בקדושתו ובתשוקתו לצוראו וצניעותו. ועוד פירש העץ יוסף (שם): **אלא במתחזקים.** שהדיקים נקראו מלאכים ושלוחים של הקב"ה, ששולחם לעוה"ז לעשות רלונו. ע"י שאינן יכולין לעמוד בו, שקשה להם לעמוד בתפקידיו מפני שאור שבעיניהם, וכאלו אינם יכולים, ולכן החטא מצוי בהם, לכך לא נאמר 'כל מלאכיו'. וכך דרשו צוהר (לך לך 5 ע"א, סמרי תורה) בסוד פסוק זה: **'ברכו ה' מלאכיו, אלין אינון דיקיף צארעא,** דאינון חשבוין קמי קוב"ה כמלאכי עילאי צדיקעא, בגין דאינון גיבורי כח', דמתגברי על יצריהון כבצר טב דמתגבר על שגאיה. 'לשמע בקול דברו, דזכאן בכל יומא למשמע קלא מלעילא שעתא דאצטריכו. וראה עוד מטה במילוא"ה ד'ה' מלאכיו וכו' דמתגברין על יצריהון' דבברי הזהר.**

מילואי חכמה

נש חתקף עליה, כדין איהו כסטר גבורה ואתדנק ציה, לאתקפא. ובגין דההוא יצ"ה"ר חתקף, צעי צר נש דיהא חתקף מיניה. ואלין צני נשא לאתקפף עליה, אקרון גיבורי כח, לאשתכחא זינא עם זיניה. ואלין אינון מלאכיו דקוב"ה, דלחתיין מסטרלא דגבורה קשא, לאתקפא עליה. גיבורי כח עושי דברו, 'ברכו ה' מלאכיו, כיוסף דאקרי דיק וגיבור, ונטר צרית קדישא דלחשרים צגויה. ובאופן דומה מוצא צילק"ש (פליס רמו חתם): 'ברכו ה' מלאכיו וכו', ר' תנחום צר חנילאי אמר, גיבורי כח, זה משה, שאין גיבור כח כמשה, שישאל עמדו לפני הר סיני ולא

מלאכיו וכו' דמתגברין על יצריהון. ראה מעלה במקו"מ ד"ה 'ברכו ה' מלאכיו וכו' דבברי הזהר (לך לך), ובמקום אחר צוהר (וישב, קפט ע"ב) מוצא עוד ענין זה, ח"ו: **'ברכו ה' מלאכיו, גיבורי כח עושי דברו, לשמוע בקול דברו.** תא חזי, כמה אצטריך ליה לצר נש לאסתמלא מחזבו, ולמיהך בצורח מתתקנא, בגין דלא יסטי ליה ההוא יצ"ה"ה, דאיהו מקטרגא ליה כל יומא ויומא, כמה דלחיתמר. ובגין דאיהו מקטרגא ליה תדיה, צעי צר נש לאתקפא עליה ולאסתלקא עליה צאחר חתקפו, דצעי למחוי גבר עליה, ולאשתתפא צאחר דגבורה. בגין דכד צר

מסילת הקשרים

(עד) וראה עוד להלן (אות ו'), שם חוזר רבינו לפס' זה ומרחיב בו, ע"ש. (עו) ולהלן בסוף המאמר ביאר מוהר"ן, שמציאת אלקותו יתברך בכל לשונות העכו"ם ובכל הדברים גשמיים ובכל מדורי הקליפות, זה הוא בחי' 'מלכותו בכל משלה' ע"ש. (עו) ויתכן לקשר פסוקים אלו למובא להלן (אות ד') מענין 'חסד דאילו עם כולוה יומין', ובבחי' הצדיקים הנקראים 'ברית שלום' (לעיל אות א'). כלומר שעיקר המשכת החסד לעולם הוא ע"י הצדיקים שומרי הברית דמתגברין על יצריהון, והבן.

שלא להשפיע יותר מהראוי להם. וזכר בליקו"ה (א"ח ט"ז) הנכנס ה' (ח): ע"י עסק התורה לזכר, אע"פ שהוא עיקר החיות וקיום העולם, כמ"ש (דברים ל) 'כי הוא חייך וכו', אע"פ אי אפשר להמשיך חיות לכל זכאי עולם כי אם ע"י צנינות פשוטות,

שהוא מה שמצטלין ע"מ צנת ההכרת, שזה צנינות עסקי משא ומתן ומלאכה. כי גם מגושמים, שהם רחוקים מהתורה מאד, מכל שכן וכל שכן אומות העולם, שאי אפשר להם לקבל חיות מהתורה ממדת שהם רחוקים ממנה מאד, כל חיותם הוא רק ע"י צנינות הפשוטות של הדקיד הגדול וכו'. ועל כן לריכין שניהם דייקא, תורה ומשא ומתן. והו' 'שיגיע שניהם משכחת עוון', כי גם כשעסק צמורה

לזכר ואינו מצטל ע"מ כלל אפילו מה שמוכרת, ע"י נעוור העוון שהוא הסט"א ג"כ, כדי לקטרג, ממדת שאין נמשך להם שום חיות ע"י זה האיש שאינו מצטל את ע"מ כלל. כי מהתורה צעמנה אי אפשר להם לקבל חיות, ועל כן הם מקטרגים הרבה.

כי זהו צנינות מה שמחזיק צמורה (ג) שזריכים בכל דבר שצדקושה ליתן להסט"א ג"כ חייה חלק, כדי שלא יקטרגו, שזהו צנינות פגם איצו שהעלה עולות לזכר וכו' ע"ש. על כן צריך אפילו הדקיד הגדול לזכר את ע"מ הפשוטות, כדי להחיות הכל ע"י פשוטות דייקא, ואפילו אומות העולם. וע"י דייקא מצטל קטרוגס וכו', כי כשנותנים להם די חיותם וסותמין פיהם שלא יקטרגו.

אזי מקבלין אלו אותיות התורה אור רב יותר ממה שהיו מקבלין מתחילה. כי מתחילה לא היו מקבלין אלא כדי חיות הראוי לאותו מקום, כדי שלא להשפיע יותר מהראוי להם, כמו שכתוב בכתבי האר"י עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, היינו שימושך שפע להקליפות כדי חיונו ולא יותר.

מילואי חכמה

מלאכתו יתברך, עד שיקבל מלאכתו ללקוט כל הנשמות שפלו בין הקליפות של האדם הצליעל ונתערבו בו מראשו ועד רגליו, ועד שיגמור ללקוט אפילו אותם שפלו עד הרגלים, אין המשיג גולה, ואין ישראל נגאלים וכו'. ואלו כל ישראל היו צדים בתשובה גמורה, היה כח צדיקו יתברך להוציא כל הנשמות משם ברגע אחד. אבל מטאוותיו ממישים כוחה, וכמ"ש (דברים לז) 'אור ילדך תשי'. וכאשר יקלו הנשמות מלאכת משם, או גם שכינתו יתברך תלא משם, ויסתלק חיותם, וימותו הקליפות, והרשעה כולה צעקן תכלה. ובספר בני אהרן על שער הגלגלים (הקדמה ג) ביאר עוד בזה, ח"ל: הנה חנן באצות (ד) (יא) ד'העובר בצורה אחת קנה לו קטיגור אחד, ופרשו המפרשים ז"ל (והר קדושים פג), שהחוטא ע"י טעוה בורא משחית לחבל, וזמיר הוא מקטרג עליו, עד שיתן לו רשות מצידי דין השליין לעשות בו משפט כחוב כפי עוונותיו, ואז נמסר ביד אותו משחית ע"מ, והוא מייסרו, בסוד 'שקבך רעתך' (וימיה ג) וכן 'אמנוגו ביד עוונתי' (ישעיה סד), כמבואר כל זה בספרי היראה והמוסר (ראה אלשיך ויקרא יג, א) וכו', כי ע"י העצירה הוא נותן שפע וחיות מרובה לאותו חלק הקליפה המכוון בשורשו כנגד אותה עצירה, וע"י מתגבר ומקטרג למתות עליו מידת הדין הקשה. והנה לאחר שאותו משחית צעק אחרתו, וכלה בו חמתו, וזכר עד מרוס קלא, שהוא סוף גבול הרשות היתן לו, אז נחלש כוחו ופסס תקוה וקמלו, עד שצטל ממילואו.

אזי מקבלין אלו אותיות התורה אור רב יותר ממה שהיו מקבלין מתחילה. וזכר הרמ"ל צאדיר צמורה (מלאכה יחוד היראה), שאחד התפקידים שנתן הש"ת לרע ולקליפות (ובפרט קליפת נוגה) הוא לשמש כשומרים, לזכר יינקו מן הקדושה אותם שאינם ראויים, ואולם היראה מהש"ת צעמנו, מתגלה לו שאף אותם שומרים, הם בצוד השכינה, וע"י צעמנו מתגלים לו סודות עליונים, שהם צנינות הפרי הטמון בקליפה, ח"ל: הנה הקב"ה ע"ש הסט"א שהיה קליפה שומרת לפרי, זהו סוד מה שהקב"ה עשה העולם שיהיה חול. והאמת, שיש חול ויש צנת, והרוב הוא חול. וזה כי עשה הקב"ה שהיה הנהגה של שכינה מתלבשת בקליפת נוגה, וזה מי שאינו ראוי ליכנס בקדושה הפנימית. והנה גם אותה הקליפה אינה עושה אלא עבודתו של מקום, לייסר את הרשעים ולהביאם אל התורה. אבל לפי היראה כך היא ההשפעה. מי שקרא מן היראה רעה, שהיא קליפת נוגה, הנה הוא נמסר ביד שפתה לגדל אותו וליישר דרכיו, היא מלקח אותו כמו שצריך לו להיטיב מעשיו. אך כנגד זה אין לו ידיעה אלא צדדי הטבע, הצדדים של העולם, או בחכמות חילוניות, שגולם דרך חול. וממלא שפע"פ שלא יהיה טמא, יהיה חול, ולא יוכל לקבל מן הפנימיות. אבל מי שמחויק ציראת הרוממות, או השכינה ע"מ מייסרת אותו, ואז מתגלים לו הסודות הפנימיים, המתגלים לפי היראה, בסוד 'סוד ה' ליראיו, וצריחו להודיעם' (תהלים כה). זהו סוד מה שאמרו צמיקונים (כא, טא). שמתלמיד חכמים הם בצוד צנת, כי הם בצוד השכינה, ולא בסוד קליפת נוגה וכו', והם ממשיכים הידיעות הגדולות מלמעלה. והנה הדרך האמיתי להמשיך האורות הגדולים מלמעלה והידיעות העמוקות, הוא דרך היראה, שישים אדם דעתו לתשוב רוממותו של אין סוף צ"ה וייקל ממנו וכו', ואז ידרוך תחתיו היראה רעה, כי לא ייקל ממנו. אדרבא, אפילו יראת העונש ייקל דרך יראת הרוממות. ואז לא ילגטו עליו הנלי עולם, אלא דרך הידיעה האמיתית, ויקבל סודות עליונים. ואם ירגיל ע"מ צזה, בודאי ישיג חכמה עליונה, והמעשים הטובים שיעשה יהיו מעשים גדולים מאוד.

שלא להשפיע יותר מהראוי להם. וכן מובא בשער הגלגלים (הקדמה טו) בסוד ענין ייקת הקליפות: דע, כי ע"י חטאו של אדה"ר נפלו כל הנשמות לתוך עמקי הקליפות. והנה הקליפות הם שירי הוהימא והספולת שנברר מן הקדושה צמיתת המלכים של אדום, והקליפות האלו הם צעמנס הנקראים צנס דרגא דמותא. אבל הקדושה היא אלהים חיים ומלך עולם, ולכן הם רודפים אחר הקדושה הנקראת 'חיים', כדי ליוון ולהחיות ממנה. וצדוד שהקדושה צמוכה, הם חיים וציונים ממנה. וכשאין קדושה צמוכה, הם ממים, ואין להם חיות ושפע. ולכן הם טורחים אחר הקדושה, ומתחילים את נשמת האדם הקדושה, כי אז גורמים אל הקדושה, ואל אותה הנשמה שמכנס צרשותם, והם חיים וציונים על ידה. לפי שהנשמה הקדושה אי אפשר לה להקפדת ממקום הקדושה, כי הבורא יתברך חשב מתחצות לזכר ידח ממנו נדח, אפילו ניזון קטן של נשמה קדושה, וממקום קדושתו יתברך משפיע וממשיך מוון אל אותם הנשמות שבתוך הקליפות ההם, ומאיתו השפע ניזונים גם הקליפות, ולכן רודפים להחטיא את האדם, כאחד הרודף וטורח אחר מוונותיו, ולא יצחו יגנב כי יגנבו, למלא נפשו כי ירעב. והנה כאשר נמרב ציהמ"ק, גלתה שכינה בין הקליפות, לפי שהנשמות שגלו ציניהם, אין צנה כח ויכולת לנחת מתוכם, כיון שנפגמו צחטאם. ועל כן שכינתו יתברך, אשר עליה נאמר (דברים ד) 'כי ה' אלהיך אש אוכלה', נכנסת ציניהם כדי ללקט אותם ניצויות נשמות אשר צמוכם, ומצברת אותם ומעלה אותם למקום הקדושה, ומחדשם, ומורידם צעוה"ו, צנפות האנשים. וזהו תצין היטב סוד גלות שכינה. ומיוס שנמרב ציהמ"ק, זו

מסירת הקשרים

פה) בבחי' 'עושי דברו לשמוע בקול דברו', שכשנפשטין האותיות מהקליפות שהיו מפורדין ומפורדין בהם, אזי מקבלין אור רב מלעילא, וזוכין למשמע קליו מלעילא, בחי' שמיעת התורה. (פו) בבחי' המבואר לעיל (אות א') שצריך לבקש שלום וכו', שלא יהיה מחולק במידותיו ובמאורעותיו, ובין בטיבו בין בעקו, ימצא תמיד את אלקותו יתברך.

שזדוהו סוד כוונות השכרות של פורים. רבינו מביא בזה יסוד גדול במורת הקבלה, שבאשר מוכרחים הקליפות לקבל חיותם מהקדושה, לרין לפעול שלא יקבלו אלא צלמטוס, וכדי חיותם בלבד, וכפי שגילה האר"י ע"ן זה גבי סוד כוונות שכרות הפורים, שבאשר חיונה נמשכת מגילה (ו' ע"ג), ו"ל הגמ': אמר רבא, מיחייב איניש לבסומי בצוריא, עד דלא ידע בין ארור המן לצרוך מרדכי. ומוצא בזה בפע"מ (שער ר"ח חנוכה ופורים ו): **עד דלא ידע בין ארור המן לצרוך מרדכי.** הכוונה היא, כי ידוע שיש נילוף של קדושה בכל קליפה הפתיה אותה, ואם יסתלקו ממנו, לא ישאר לו חיות, ויתבטל לגמרי מיד. והנה ציוס הגדול הזה, שיש אותו הארה

גדולה, אנו רואין שגם לואת הנילוץ יגיע לו חיות לעצמו, מזה ההארה, אבל לא שייגיע כל כך להאיר לקליפה. ולזה לרין שישמכר האדם ציוס הזה עד שלא ידע בין ארור מן לצרוך מרדכי, אולי יגעה ויתן ברכה לאותו נילוף שבקליפה ויתבדך גם הוא, אבל לא תהיה ברכה כוונה שלימה, שאם יהיה כן יגיע לו הרכה, ותבדך גם הקליפה. וראה עוד לעיל בלואת זו, בעור המצואות, במצוא 'השמשלות העולמות וכו', שם הרמנו צביאור טעם צריאת הקליפות, ומפני מה מוכרחים לילוף חיותם מהקדושה, ומה גורם פיקוק יותר מכדי חיותם וכו', ובסופו ביארנו אף את כוונת השתיה בצורים, כפי המתבאר בדברי האר"י צכמה מקומות, ע"ש כל הענין.

מיאוי חכמה

שהיה בימי מרדכי ואסתר שהכל היה לטובה. וזהו 'חייב איניש לבסומא צפוריא עד דלא ידע כו', כלומר שמחוייב להתענג בהארת פורים, שיאמר שאינו צעום כלל שום רעה, שבין הדברים רעים, שהוא בכלל 'ארור המן', ובין הדברים הטובים שהוא בכלל 'צרוך מרדכי', הוא הכל טוב, ואין שום רע כלל בעולם, כי הכל מהצורא צ"ה המלך הטוב וכו'. והנה האדם המצבס את עצמו הוא בלי דעת, וכל דבריו הוא בלי דעת, וזה 'חייב איניש לבסומי צפוריא עד שלא ידע בין ארור המן לצרוך מרדכי', כלומר צדיקים שהוא בלתי דעת, כמו איש מצוסס, אין חילוק בין 'ארור המן', שהוא המכוון את עצמו לרעה ורואה לעשות להצירו, ובין 'צרוך מרדכי', הרואה לעשות טובה, הכל הוא טוב. רק הרואה לעשות רעה, הטובה הוא ממנו כמו איש מצוסס, דהיינו בלתי דעתו, צא ממנו טובה שהוא בלי דעת, כן הטובה הנצמח מעושה רע הוא בלתי דעתו. וכן צבם הדברים הבאים מלמעלה, אפילו שנראין כמו רע, הוא לטובה, רק צבם שנראה שהוא הרע, אין אנו יודעים הטוב שיבוא ממנו, והטוב שבא מזה הרע הוא בלתי דעתנו, כי לפי ראות עיני צבם ודס הוא רע, וזה הוא כמו איש מצוסס אשר אינו צדעתו.

ילקוט הנח"ל

סוד כוונות השכרות של פורים. וצליקו"ה (פורים ד, ג-ה) דרש מוהר"מ את כל ענין פורים עם המצואר בזה המאמר וקשרו, ו"ל: זה צחינת חוקף הנס של פורים, אשר הפילא השי"ת חקדו עימנו צימים הסם, ועשה לנו ניסים ונפלאות גדולות אשר כמוהו לא נהייטה. כי המן הרשע ראה להתגבר על ישראל צחינת קליפה זו השניה (כדכחצ מוהר"מ קודם לכן בהלכה זו, שצמו שבקדושה יש שני מיני אהבות, אהבה צימים, ושם יש צחינת 'ימי טוב וימי רע', ויש אהבה צדעת, למעלה מהמוח ומחמידות, ושם הוא צחינת כולו טוב וכו', כמו כן את זה לעומת זה צבט"א יש שני צחינות, יש צחינת קליפות וסב"א שהם צחינת ימים, צחינת ימי רע, והם כנגד ימי טוב, ושם יש כמה נילואות מהימים והמידות שפלו כידוע, ויש עוד צחינת סב"א שהוא כולו רע, ואין שם שום טוב, ואין שם שום דעת כלל, היינו שהם כפילות רע גמור, ואין שם שום טוב ושום דעת, כי כולל לא רנו לבלות לגמרי את ישראל כמו זה הרשע המן ימ"ש, כי הוא צחינת הקליפה שהיא רע גמור, שאין שם קדושת ישראל כלל, ועל כן חשב צמחשבתו שלא יהיה צאפשי ישראל להנצל מידו. כי מקליפה השניה הנ"ל אי אפשר ללאת, כי אין שם שום סומך, מאחר שאין שם שום טוב כנ"ל. אבל צאמת לאמינו גם זאת הקליפה השניה שהוא כולו רע, ואין שם שום טוב, אעפ"כ צוודאי היא מקבלת חיות מהשי"ת צ"ה כציכול, כי צלעדו לא היה לה שום חיות, ובהכרח שהיא ג"כ מקבלת חיות מאיתו יתבדך, כי הוא יתבדך מחיה את כולם וכו'. וזה צחינת חוקף הנס של פורים. כי המן הרשע חשב שלא יוכלו ישראל להנצל מידו ח"ו, מחמת שהתגבר עליהם בחוקף קליפה זו השניה הנ"ל, אבל השי"ת חמל על ישראל והקדים רפואה למכה, כי היה צאמות הדור מרדכי היהודי, ועולם חוקף מעלת מרדכי מוצא צכתיים (פע"ח פורים ה) שהיה אור גדול ונורא מאוד, והוא צחינת אהבה צדעת, כי מרדכי צגימטריאל ור"ל חס"ד כמוצא (ליקו"מ ס), רב חקד', זה צחינת אהבה צדעת, כי אהבה צימים הוא צחינת חסד שהוא 'יומא דלואל עס כולהו יומין' כנ"ל, רב חסד', זה צחינת אהבה צדעת, שהוא למעלה מחסד סתם, והוא צחינת רב חסד', וזה צחינת מרדכי כנ"ל. ומחמת שהיה מצחינה זו, על כן היה לו כח לשבד אפילו קליפת המן עמלק, דהיינו הקליפה השניה הנ"ל שאין צבם שום טוב כנ"ל, כי היה יודע ומשיג שגם הם מקבלים חיות ממנו יתבדך, מצחינת מאמר סתום, צחינת אהבה צדעת וכו' כנ"ל. כי מרדכי היה נאחז משם, על כן היה לו השגה זו. וכשווכין להשיג זאת שגם הם מקבלים חיות ממנו יתבדך

ואני תפלה

יְיָ יִשְׂרָאֵל יְקַיֵּם מִצְוַת הַשְּׂכָרוֹת שֶׁל פּוּרִים פֶּאֶשֶׁר צִוּוּנוּ הַקְּבִימוּ וְכַוֵּנוֹם לְבָרְכָהּ. וְתַעֲרֹנוּ וְתִשְׁמְרוּנוּ שֶׁלֹּא יִזְקֶה וְתִשְׁתַּחֲוֶה וְהַשְּׂכָרוֹת שֶׁל פּוּרִים כִּלְלָא בְּפוּךְ וְלֹא בְּנַפְשִׁי, וְלֹא נִזְקֶה שׁוֹם אֲדָם וְלֹא שׁוֹם דְּבָרֵי עַל עַד הַשְּׂכָרוֹת. רַק נִזְכָּה עַד יְדֵי הַשְּׂכָרוֹת שֶׁל פּוּרִים לְבִיא לְתוֹךְ שְׂמֵחָה גְדוּלָה וְתִדְוָה רַבָּה וְעֲצוּפָה מְאֹד, לְתוֹךְ שְׂמֵחָה שֶׁל פּוּרִים, אֲשֶׁר אֲנִי מְאִיר הָאָרֶז וְנִפְלְאָה וְעֲצוּפָה שֶׁהָיָה הָאֶרֶץ מְרֻדֵכִי אֲשֶׁר אֵין וְנִפְלְאָה בְּכָל יְמֵי הַשָּׁנָה (ויק"ה ח"ב, ט).

מסיאת הקשרים

(פ) בבחי' התגלות האבה שבדעת, שלמעלה מהזמן והמידות, בחי' אורייתא דתיקא סתימאה שעתידיה להתגלות לעת"ל כאשר ישפוט הקב"ה לבושויו, ואזי כשיתגלה הפנימיות, היינו אלקותו, יתרבה השלום וכו', כדלהלן (אות ה'). כלומר, שעל כן חייב איניש לבסומי בפורי'א עד דלא ידע בין ארור המן לצרוך מרדכי, כי בפורים מתגלה הארה זו דלעת"ל, שהיא בחי' ביטול הרע לגמרי, בחי' 'לא ידעו ולא ישיחו וגו'.

נעשה ונשמע. רבינו מנחם כעת את השגמו בלשון ארומה אמרו ישראל בנתן תורה - 'נעשה ונשמע', וכדכתיב בשמות (כד, ג): 'ויצא משה ויספר לעם את כל ה' ואת כל המצוות אשר צוה ה' את ישראל ויאמרו כל אשר צוה ה' ונעשה ונשמע. חז"ל פירשו 'נשמע' על השמירה. תחילה 'נעשה' מצד חוקור אחר הטעם, וע"י כך 'נשמע' להבין טעמי המצוות וטובותיהם. ומוצא במסכת

מתחילה עושין ובונין לאותיות התורה

וכו' ואח"כ נשמע. וראינו למקור לזה את המוצא גם בספר המדות (משנה טו, ח"ו): המתחיל לעבוד את ה', הקצ"ה אומר לו, יודע אני, שפסקתי ולרונך לעבוד אותי, אבל מה הוא הפטוחות (העירובין לך), שמה למחר תעוזב אותי, אם כן איך תקרב אותך בשביל הרנון שריתי, ואיך תגלה לך תיכף דברים נסתרים. אלא כן תעשה, בתחילה אהוב אותי כן, ותעשה מצוותי אע"פ שאין אתה יודע השכל של המצוה, ועבוד אותי פשוט בלא חכמות, וכשתעבוד אותי כמה ומניח, אזי אאמין לך ואגלה לך טעם ושלל של כל דבר ודבר, ותקרב אותך בכל מיני התקרבות, כי הזמן הרב שעבדת אותי מקודם, הוא פטוחות שלא תעוזב אותי.

ליקוטי הנחצ

מפורשים (ילקוט משלי תתקמד). כי פורים הוא בחינת התגלות אור האהבה שצדעת שיגלה לעמיד לבוא, ועל כן לא יתבטלו ימי הפורים אפילו לעתיד. כי כל המועדים הם זכר ליציאת מצרים, ויציאת מצרים היה שיאלו מתחת יד פרעה, ופרעה הוא ראש לכל הקליפות, אבל אע"פ הוא בחינת הקליפה שהוא אלל התגלות הימים והמידות, כי 'פרעה' אחיות 'ערך', ושם המקום שמתחילין המוחין לירד ולהתפשט בבחינת ימים ומידות, ושם אחיות פרעה, ובחודאי הוא קליפת חוקה וקשה מאוד, מאחר שאחיותו בהתחלה ממש, אבל הוא סמוך לבחינת הימים והמידות. אבל המן עמלק הוא שורש הרע והקליפה, בבחינת (גמדה כד) 'ראשית גויים עמלק', כי הוא יונק מהסתרת והעלמת הדעת והמוחין, מבחינת מאמר סתום כנ"ל, אשר אי אפשר להכניעו ולבטלו כי אם כשוכיין לאור האהבה שצדעת, שהוא למעלה מהימים והמידות כנ"ל. ועל כן כל הימים טובים, שהם בחינת ימי טוב, דהיינו שצדקות הימים עשה הש"ת עימנו יקיים ביציאת מצרים והכניעו ימי הרע והתגברו ימי הטוב, ועל כן אנו עושין יום טוב, על כן לעתיד שאז יתגלה האהבה שצדעת שהוא למעלה מהימים, על כן אז יתבטלו הימים טובים, כי האור שיגלה לעמיד הוא למעלה מהימים כנ"ל. אבל פורים, שהוא בבחינת האהבה שצדעת, כי אז הכניעו קליפת המן עמלק שזינקתו ממש, מבחינת ההסתרה היא כנ"ל, על כן לא יתבטלו ימי הפורים גם לעתיד, כי אז יזכר ג"כ להארה זו, דהיינו אור האהבה שצדעת שהוא ג"כ הארה של פורים כנ"ל וכו'. ועל כן חייב לבסומי צוריא, עד ללא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, כי שם הוא למעלה מהדעת, ושם אין שייך לומר 'ארור המן וכו'', כי שם הוא כולו טוב, למעלה מהמידות, למעלה מימי טוב וימי רע כנ"ל.

מיכא זיבחר, מיכא זיבחר (מכאן מעט ומכאן מעט). ואפילו אותם שהם בטוחים שיש להם צדקות, ועושים היפך, והוא היפך דתם (מה שאינו נשאר האומות שנאמנים להם) וכו'. וזכרי יתח מה שאמר חז"ל (מגילה יג): 'ישנו עם אחד - ישנים מן המצוות, דכיון דיש שנאה ביניהם, נפל תורה (נשמעו כה המורה), דכי איכא אחדות, כשמקיים אחד מהם מצוה, נחשב כאלו קיימוה הכל, אבל עתה נתמעט כה המצוות. ומה גם שצדקים תדיר על מצות עשה 'ואהבת לרעך כמוך', ועל לא שנאה', ועל 'לא תקום ולא טטור', וזה תדיר, ואם כן ישנים מן המצוות⁸⁸. ונמשלת משה להלשין (שם) ציאר עוה: 'ישנו עם אחד וכו'. 'עם אחד' הוא, כלומר בלתי מעורב עם עמים ואלו. וזהו אומרו 'ישנו', כלומר גם כי שבעים אומות שהיו בעולם כולם נערכו, בצופן שלא נותרו נקראים יותר בשם אומות נפרדים, רק מעט מזער, ונתעברו בהם האחרים, ונבטלו ונטמעו בתוכן וכו'. והעם הזה לא כן הוא וכו', שאין עם ואלוהו מעורב בוצ⁸⁹.

נעשה ונשמע שמתחילה עושין ובונין לאותיות התורה. ומוצא במאור ושם (פ' יתרו, ד"ה ומה נואל): 'איתא במדרש (שמו"ר כט, ג) 'אלכי ה' אלתיך, הלא הוא דכתיב (דברים ה) פנים פנים דיבר ה' עימכם וכו', פירוש, פנימיות הקולות שבתוך שמו היה מדבר עם בני ישראל. והמשך המדרש 'א'ר' אבדתי דמיון, כ"צ אלף ירדו עם הקצ"ה לסיני', ופירש הרב המגיד לקרות רבינו יחיאל מיכל מ"מ דק"ק זלוטשוב זוק"ל, שרד הקצ"ה על הר סיני עם כל ה"כצ"א אותיות שנאלפ"א בית"א, עם כל הרל"א שערים (משניות צרופי אותיות שונים שנמנו בספר יצירה פ"ג). ולפרש הדבר,

מסירת הקשרים

פוח) ולכן יש לעיין מה תוספת וחיידוש בא להשיעונו בלשון 'מפורדין' לאחר שכתב השיעונו את הלשון 'מפורדין', ומה חילוק ישנו ביניהם. ועוד, שכשהשיעונו ב' לשונות אלו יחיד, בוודאי רימו בזה לדבר מה. (פ"ט) וביותר יובן קשר הענין, לאור מה שהביא רבינו את סוד כוונת השכרות של פורים, כדוגמא לענין יניקת הקליפות כדי חיותם בצמצום, שזהו גופא גם טעם ענין אותיות התורה 'מפורדין' בלשונות העכו"ם, והבן. (צ) שעל בחינת זו ותיקונה מיוסד כלל מאמר זה, כמבואר בראשיתו (אות א') 'הכלל הוא שצריך לבקש שלום, שהיה שלום בין ישראל וכו', ולא הובא זה את זה, והבן. (צא) ויתכן לרמוז בזה להמבואר להלן (אות ד') שתי"ג המצוות הם שיעורים וצמצומים אלוקיים שעל ידם נוכל להשיג אותו יתברך, ע"ש. כלומר שדיבר המן בגנות ישראל, שמחמת אינם עוסקים במצוות ה', על כן אינם מתקרבים אליו יתברך ומשיגים אותו. (צב) ודו"ק וראה, שמה ששיין כאן בגנותו, הרי זה עיקר שבו, שאינם מתעורבין בשום אומה. וע"פ קשרי המאמר יתכן לציין בזה, שכשם ששנמות ישראל מתבדלים מהאומות, אע"פ שהם מפורדין ביניהם, ונשארים באחדותם באומותם בהש"ת, כן אותיות התורה המפורדין ומלוכשים בלשונות העכו"ם, אע"פ שהם מפורדים מאוד, עם כל זה הרי הם עדיין נפרדים מהאומות, ואף שמתחיל כל דבר, עם כל זה הם נפרדים מהם במהותם בתכלית ההיפך, אלא לפי שעה הם נעלמים שם, והבן.

כ"ב היה ארז לזוקי (כפיר ויין) שרצה את רבא מעיין בהלכה, כאשר אצטות ירדו נמוות תחת רגלו, והיה ממעטן דרגלו בלא שימת לב, עד שטטפו דם. אמר לו הזוקי, עם פויו וממיהו שהקדמתם את פיהם לאומים, ועיין אהם עומדים בפיוותכם. הלא במעמד ממן תורה היה עליכם תחילה לשמע את המצוות, ולא לשקול גזעכם, אם ציבולתכם לקיימם, קבלו עליכם, ואם לא, לא תקבלו עליכם. השיבו רבא, אמרו שהתהלכנו עם ה' תתם לב, נאמר לנו 'מומת ישרים תנתם' (מומת ליבם על ישרים תנתם למומת תפלים), אך למשום אלו הצאים על ה' צעלילת, עליהם נאמר 'ולקף צוגדים ילדעם' (תקומותם הונדלים, יתודו מסע את שפתם).

מילואי חכמה

בשעושיין ובונין להתורה. ומוצא בפנים יפות (דברים לב, א): אמרו חז"ל (שם פ"ח) 'נעשה שאמרנו ישראל נעשה ונשמע אמר השי"ת, מי גילה לבני ר' זה שהמלאכים משתמשים בו, שנאמר 'צרכו ה' מלאכיו גיבורי כח, עושי דברו לשמוע בקול דברו', וזהו הענין הזה, כי מחמת גודל תשוקת ותציבת המלאכים, ע"י מוספיין כח כציבול למעלה לדבר עמהם, כדכתיב (תהלים סח) 'מנו עוז לאלהים וגו'. וכן אמרו חז"ל (מגיגה יד) בתלמוד המתיים את רבו, שמחמת תשוקת לשמוע מרבו, נותן עוז בחכמת רבו להשפיע לו. וכן אמרו (מילתא כי משא, לא, טו), 'אשמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת, כל השומר שבת כהלכתו, כאלו עשה השבת', והיינו ש"ע" שחייבו ישראל את השבת, הם גרמו עשיית השבת, ונעשו שותפים להקצ"ה בצמעה בראשית. וזהו שאמר 'עושי דברו, לשמוע בקול דברו', כי מחמת תשוקתם היו כאלו עושים את הדיבור, וכן הוא ב'נעשה ונשמע', והיינו דכתיב 'כל אשר דיבר ה', נעשה ונשמע', כאלו הם עשו את הדיבור.

מפורדין ומפורדין בלשונות העכו"ם. ראינו לענין, שצדקות זו הוכיח רבינו פעמיים את נמד הלשון 'מפורדין ומפורדין'. והנה צדקות שהם מלאין רבינו נחמו, גילה ואמר שניתן לקדקד בהם כמקרא ממש (ולא בידי לשונות שונים רק לתפארת ויופי המליצה והכתיבה, אלא יש לו צוה וכו' וכו' מיוחדת⁹⁰). והנה מנינו סמיכות לשון זו דכתיב המן לאשתו⁹¹ בגנות ישראל, וישנם שם רמזים וקשרים רבים לענייני המאמר, וכך דכתיב צמנילת אסתר (ג, ח): 'ויאמר המן ללפך למשוררתי, ישנו עם אחד מפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך, ותיקם שנות מפל עם, ואת דמי המלך יאמס עשירי, וימלך אין שיה' להניקם: ויצאל החיד"א בספרי חומת אנך (סס): 'ישנו עם אחד וכו'. אפשר לפרש שהכוונה ישנו 'עם אחד', שתכלית אומה זו הוא להיות אחדות צנייה, וזהו קיומם ויבודם⁹². אבל עתה 'מפורד', כלומר

אחדות צנייה. ומוצא במאור ושם (פ' יתרו, ד"ה ומה נואל): 'איתא במדרש (שמו"ר כט, ג) 'אלכי ה' אלתיך, הלא הוא דכתיב (דברים ה) פנים פנים דיבר ה' עימכם וכו', פירוש, פנימיות הקולות שבתוך שמו היה מדבר עם בני ישראל. והמשך המדרש 'א'ר' אבדתי דמיון, כ"צ אלף ירדו עם הקצ"ה לסיני', ופירש הרב המגיד לקרות רבינו יחיאל מיכל מ"מ דק"ק זלוטשוב זוק"ל, שרד הקצ"ה על הר סיני עם כל ה"כצ"א אותיות שנאלפ"א בית"א, עם כל הרל"א שערים (משניות צרופי אותיות שונים שנמנו בספר יצירה פ"ג). ולפרש הדבר,

ב"ב היה ארז לזוקי (כפיר ויין) שרצה את רבא מעיין בהלכה, כאשר אצטות ירדו נמוות תחת רגלו, והיה ממעטן דרגלו בלא שימת לב, עד שטטפו דם. אמר לו הזוקי, עם פויו וממיהו שהקדמתם את פיהם לאומים, ועיין אהם עומדים בפיוותכם. הלא במעמד ממן תורה היה עליכם תחילה לשמע את המצוות, ולא לשקול גזעכם, אם ציבולתכם לקיימם, קבלו עליכם, ואם לא, לא תקבלו עליכם. השיבו רבא, אמרו שהתהלכנו עם ה' תתם לב, נאמר לנו 'מומת ישרים תנתם' (מומת ליבם על ישרים תנתם למומת תפלים), אך למשום אלו הצאים על ה' צעלילת, עליהם נאמר 'ולקף צוגדים ילדעם' (תקומותם הונדלים, יתודו מסע את שפתם).

ואני תפלה

יְהוָה עָלַי וְתוֹשִׁיעֵנִי
שְׂאֵבֶה דְהִיּוֹת בְּכַדְדִּי
הַתְלַמְּדִים הַהֲגִינִים
אֲצִלֵּה הַצַּדִּיקִים
הַאֲמִתִּים. כִּי בִרְחֻמֶיךָ
וּבְחַסְדֶיךָ עֲזַרְתָּנִי
הַרְבֵּה לְשִׁמְעוֹ וְלִקְבַל
כָּל כֶּף תוֹרָה קְרוֹשָׁה
וְנוֹרָאָה וְנִשְׁבָּה מִפִּי
הַצַּדִּיקִים הַאֲמִתִּים
מִיַּמּוֹת אֲבוֹתֵינוּ עַד הַיּוֹם
תְּהִי רַחֵם עָלַי וְעַל כָּל
יִשְׂרָאֵל וְעֲזֵרְנוּ וְהוֹשִׁיעֵנו
שְׁנוֹבָה עַל יְדֵי הַתּוֹרָה
הַקְּרוֹשָׁה לְהַשְׁמִיד
עֲלֵינוּ אֲצִיּוֹת הַצַּדִּיקִים
הַקְּלוּמֹת אֲשֶׁר אֲנִי
בָּהֶם. כִּי בְּאֶהְבֶּתְךָ
הַדְרִישָׁה שְׂאֵבֶה אוֹהֵב
אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, אֲתָה
נוֹתֵן רִשׁוֹת לְהַצַּדִּיקִים
אֲמִתִּים. לְהַשְׁמִיד
אֲצִיּוֹת הַתּוֹרָה מִחֵנוּ
וּלְשַׁלֵּט, וְלַחֲפֹץ וְלֶאֱסֹר
אוֹתָךְ אֲצִלֵּנוּ בְּכִבּוּד,
בְּבַחֲבִיבֵי "קִלְקֵל אֲסוּר
בְּרַחֲמִים", בְּבַחֲבִיבֵי
"עֲלִיתָ מְרוֹם שְׁבִיבִי"
שְׁבִיבִי. רַחֵם וְעֲזֵרְנוּ
שְׂמֵךְ וְעֲזֵרְנוּ וְהוֹשִׁיעֵנו
שְׂמֵךְ הַצַּדִּיקִים עֲפֵנוּ
מִה שֶׁהִתְחִילוּ לַעֲסוֹק
בְּתַקְוֵנוּ לְגַזְרוֹת לָנוּ
אֲצִיּוֹת, וּבְנִיחָה לְדַבֵּק
מִה שְׁבִיבִינֵנוּ הַמִּדְרָשׁ
בְּתוֹרַת הַקְּרוֹשָׁה יוֹמָם
וְלַיְלָה, בְּקִשְׁר אֲמִיץ
וְחֹק וּבְדַבְּקוֹת נִפְלָא,
בְּאֶפְסוֹ שְׂבִיבִי נִשְׂמֵךְ
וְנִתְפַס אֲצִיּוֹת הַתּוֹרָה
מִחֵנוּ וּשְׁבִלְנוּ בְּקִרְשָׁה
וּבְבִתְרָה גְדוּלָה,
בְּאֶפְסוֹ בְּאֶמּוֹהַ בְּאֶמּוֹהַ
וְיִרְאָה וְרַחֵם וְיִשְׁעוּ,
וְיִקְיֵם בִּי מִקְרָא שְׁתוֹב
"אֲחֻזְתִּיו וְלֹא אֲרַפְּנוּ"
(יקירית ח"ב, ג).

שרים נחמס', הנך אינשי דסגן בעלימותא, כתיב זהו 'אָפֶלֶךְ
צוגליס 'פֿירש'י' (ס:). עושי דערו לשמוע. מוכנין לעשות קודם
ששמעו, ולא כדרך שאר עבדים ששומעים תחילה את הדבר, לידע
אם יכולין לקבל עליהם אס לאו. דקדמינו שומיינו לאוריינו. קודם

שיהא אמותיות בולטות ומצטרפות (יומא עג),
ואר"ב נשמע, וזיין למשמע קלין מולעילא,
היינו שאמותיות התורה מקבלין חיות ואור רב
יותר ממה שקבלו מתחילה, כשהיו מלובשין
בלשונות הגוים ובימי רע:

מתיבזי, כל כהן שאינו מדבר צרוה"ק ושכינה שורה עליו^צ, אין
שואלין צו, שהרי שאל דקוק ועלתה לו, אציתר ולא עלתה לו,
שנאמר 'יעל אציתר עד תום כל העם וגו' (ולדברי ר' יוחנן וריש
לקיש שהכהן ראה את המשוכה לפי צליטת או הצטרפות האמות, לכאורה

לא נלכת רוח"ק). ומתרת הגמ': קיועי
הוא מסייע צדהייסו. והנה מדברי
רש"י (ס) מצוה, שמאן דאמר 'בולטות'
סובר שלא היו 'מלטרפות', ומאן דאמר
'מלטרפות' סובר שלא היו 'בולטות', ו"ל:
שמאליין אס דנייהס. מפרשים את
דצרייהן. משלימין אס דצרייהן. אין

גזירתן חזרת. **צולטום.** האמותיות בולטות, כגון ע"י משמעות, למ"ד
מלוי, ה"י מיהודה, לומר 'עלה'. וכל אחת אינה זזה ממקומה,
אלא בולטת במקומה, והוא מלרפן. שהי שאל דקוק. כשהיה דוד
צורח מפני אצטלוס. **ועל אציתר עד תום כל העם לעצור.** ומניח צסדר
עולם, ושאל צצוריס ותומיס ולא עלתה לו, ונסחלק מן הכהונה,
שנאמר 'יעל אציתר'. מדקמני דעבי כהן המדבר צרוה"ק, אלמא
לא בולטות ולא מלטרפות היו, דאס כן למה לי רוח"ק. קיועי הוא
מקיעי. כהן צדדי אוריס ותומיס, הלכך אס כהן קָסֶר היה ורלוי
לשיות שכינה עליו, האמותיות בולטות או מלטרפות (כל אחד לשיטתו)
על ידו כשנשאלין צו, ואס לאו, לא בולטות ולא מלטרפות. אך
צמידושי הריעצ"א (ס) מצוה, שלא נחלקו צוה רבי יוחנן וריש לקיש, ועוד
ציאר מדוע נקראו 'אוריס' ו'תומיס', ו"ל: **אוריס שמאליין אס דצרייהן. תומיס**
שמאלימין אס דצרייהן. כי האוריס והתומיס פירש"י ז"ל (ס ע"א)
שהס כתב סס המפורש, שהיה נותנו צמוך כפלי החושן וכו', שע"י
הסס הוא מאיר דצריי ומתמס דצריי. ר"ל **אומר צולטום, ר"ל אומר**
מלטרפות. כשהיה כהן גדול מכוון צחלק אחד מן הסס הוא שנקרא
'אוריס', היו בולטין מן האמותיות הכתובות צצצניס שצחוק, אמותיות
שיש צהס תשובה לשאלתו כשיצטרפו, והיו מאירות גגד עיינו,
מעורבות שלא כסדר. וכשהיה חוזר ומכוון צחלק השני מאמותיות
הסס הוא שנקרא 'תומיס', היו מלטרפות האמותיות כסדר, ונעשה
מהס תיבות. ומפני זה היה לרבי שיהא צצצניס (שצחוק) אמותיות
כל האלפא ציתא וכו'. ומר אמר חדא, ומר אמר חדא, ולא פליגי.

ששמעתם אותה היאך היא קָסֶה,
ואס תוכלו לעמוד צה, קיבלתם
עליכם לקיימה. דסיגין צשלימותא.
התהלכנו עימו צתום לצו, כדרך
העושים מאהבה, וסמכנו עליו שלא
יטענו צדבר שלא נוכל לעמוד
צו^צ. ציאר המהרש"א (ס:). מי גילה

לצי חו זה מללמי השם נו. דזהו דבר סודי, שהמלאך כולו רוחני,
ואין לו דעת אחרת כי אס לעשות ולנו יצצרך צ"ה, והוא מוכן
כאילו עשה, מה שאין כן האדם מחוצר צגוף ונפש, שיש צו גס
דעת היצ"ה, ואינו מוכן לעשות רלון אציו צצצמיס, כי היצ"ה ר'
מסיתו לרעה. אצל ישראל צמתן חורה נגלה להס סוד זה, להיות
להס דעת אחת^צ להיות מוכניס לעשות רלון אציהס צצצמיס.
ומוצא צמסכת דרך ארץ ווטא (פרק השלוס): א"ר יהושע, גדול הוא
השלוס, צצצעה שעמדו ישראל ואמרו 'כל אשר דיבר ה' נעשה
ונשמע', שמת צהן הקצ"ה ונתן להס חורתו וצרכס צשלוס^צ,
שנאמר (תהלים כט) 'ה' עוז לעמו יתן ה' יצרך את עמו צשלוס'.

אמותיות בולטות ומצטרפות. רבינו מצאר כעת, שכעין מעמד
מתן תורה צו אמרו ישראל 'נעשה ונשמע', כן הוא צאלו
הנדיקים הכופים את יצ"ה, צחי' מלאך ה' צצחות, שאין מתגלה להס חרתס
אלא מתוך שמלקטים ומלרפים את אמותיות המורה שנתפצרו ונפסדו צין
לשונות העכו"ס, צחי' לצושי הקליפות וימי הרע, שכל זה צחי' 'נעשה', ואזי
זוכיס למשמע קלין מלעילא, צחי' 'נשמע'. והנה לשון זה 'אמותיות בולטות
ומלטרפות' הוא מלשון הגמ' צמסכת יומא (עג ע"ב) גצי האוריס ותומיס,
שכאשר היה נשאל הכהן הגדול צדבר מה, היה שואל צהס, ואזי היו בולטות
ומאירות חלק מאמותיות שמות השצטיס שצחקו צהס, והיה הכהן מלרפס
לכדי תשובה. ו"ל הגמ': למה נקרא 'אוריס' ו'תומיס'. 'אוריס',
שמאליין את דצרייהן, 'תומיס', שמאלימין את דצרייהן וכו'. כיצד
נעשית, רבי יוחנן אומר, בולטות. ריש לקיש אומר, מלטרפות וכו'.

מילואי חכמה

אומר 'העלהו סס לעולה', ח"ו לא עשיתי כן, אלא כשמי את יצרי וכו', ולא
חקר על הדבר, אמנס אחר עשיות המנוות יזכהו ה' להצין שורשו
וטעמו, וזה המעשה המציא לירי לימוד.

אמותיות בולטות ומצטרפות. ומוצא צנחל קדמיס ליד"א (פ) צחוקותי,
(ד) צסס ספר קדמון מכתב יד, ו"ל: אמרו ר"ל (ספרא צחוקותי,
פרשחא א, ב), 'אינו דומה מוטעיס העושים, למרוציס', הטעם כי יש
צחורה שישים ריבוא אמותיות, ויש צהס שישים ריבוא פלרופיס (ע'
צרכות נח). וכל אחד מישראל נאחו צצות אחת של תורה, ואותה האות
משועצדת אליו כשעבוד אשה לצעלה וכו'. וכבר ידעת כי שחי אצניס
צונות שחי צמיס, ג' אצניס צונות ששה צמיס, ה' אצניס צונות ק"ך
צמיס (כמנאר על זה צספר יציהו ה, ג) צסוד צירופי האמותיות, ועל
דרך זה הוא צירוף הנדיקים שמתרבה והולך, והקצ"ה קושר כמריס
לאמותיות (שגס פט. ע"ט), לכל אות ואות כתר, וכאשר מתחצריס
האמותיות זה צוה, ומקצלים דין מן דין לאין חקק, כן הנדיקים
צהצטרפס זה לזה מאצריס ומתנואלליס לאין מספר.

אמותיות בולטות ומצטרפות וכו' מקבלין חיות ואור רב. ומוצא צספר
דגל מתנה אפריס (פ' כי משא, ד"ה עוד יש לפרס): ידוע
שהאמותיות הסס קדושים, וזהס נצראו כל העולמות, ושמיס וארץ וכל
חיליהס. וכל מה שאלס עושה, הן עב הן צ"ש חיליה, הכל הוא
צאמותיות, כפי עינין הדבר עשושה. וכשעושה רע ח"ו, אזי הוא פוגס
צאמותיות, שנצטרפו אל הרע הוא, ומוריד ח"ו האמותיות הקדושים

מסירת הקשרים

(צג) כלומר שהצדוקים היו מאמינים רק בתושב"כ (שהיא בבחי' 'נעשה'), אך אינם מאמינים בתושב"ע (שהיא בבחי' 'נשמע'), ששם עיקר כפיית היצר. ויתכן לרמוז ולבאר
בוה, שאלו הצדוקים הם בבחי' זה השואל 'היכן אלקד', בבחי' כפירתם בתושב"ע, דהלא אורייתא וקוב"ה חד. ועל כן עיקר תשובתנו אליהם הוא, שהאמונה השלימה היא
כדרך העושים מאהבת הש"י, ומאמינים בתום לב שהוא טוב תמיד בין בטיבו בין בעקו (בחי' אהבה שבימים, ושברעת, כמבואר להלן אות ה'), והיא הנותנת להם את הכח
לעמוד על הבנת עומק דברי התורה אף עד כדי ירידת דם, המרמזת על מסירות נפש לעשות דברו, בבחי' עבודת כפיית היצר. ולעובדא ולמעשה יתבאר, שעיקר הכח לזכות
לכפיית היצר, הוא ע"י האמונה התמימה באור האהבה שברעת 'שלא יטענו בדבר שלא נוכל לעמוד בו', כדפירש"י, והבן. (צד) כלומר שהכניעו יצרם וכפו את ליבם
וקשרוהו לדעתם, בבחי' מלאך ה' צבאות, כדלהלן (אות ז'). (צה) שכשעושה ובונה לאמותיות התורה ומפשיטם מלבושי קליפותיהם, אזי מתגלה פנימיות התורה העתידה
להתגלות לעתיד לבוא, ומתרבה השלוס נפלא בעולם, כדלהלן (אמותיות ד"ה). (צו) בבחי' המבואר להלן (אות ו') שזה הרב הדומה למלאך ה' צבאות, ע"י שכופה את
יצרו, הוא בבחי' 'כי שפתי כהן ישמרו דעת', ועל כן 'תורה יבקשו מפיהו', כי בוודאי יודע הוא את התורה, כי אפילו מדברים גשמיים הוא מלקט אמותיות התורה, ע"י"ש.

ואני תפלה

וְתִהְיֶה בְּעוֹרֵי וכו'
לְעוֹר וכו' האמותיות
המלבישין בקל דבר
שבעולם אשר על ידם
בראת ברצונך הטוב
כל הדברים שבעולם
מגדול ועד קטן. ובראת
כל דבר משנה מברוא
במראה וטעם ותמונה
אחרת, כפי אמותיות
התורה הקדושה
שהנבטת בקל דבר כפי
רצונך הטוב, כאשר
שערת ויגדתה וישקפת
בהכתף הקדושה.
"מה רבו מעשיך יי,
בָּרָם בהקמה עֲשִׂיתָ,
מִקְדָּה הארץ קִנְיָה,
וְעַתָּה יִגְדַל נָא בַח
אדני כאשר דברת
לְאמֹר. "עֲשֵׂה לְמַעַן
וְלַמַּעַן כְּבוֹדְךָ וְלַמַּעַן
אמותיות הקדושים שֶׁ
המלבישין בקל דבר,
שמתן לנו כח בהקמתך
הרבים לעורר תמיר כח
האמותיות שֶׁ מַעֲשֵׂה
בְּרִאשִׁית לְעוֹרֵךְ בְּכָל
דְּבָר שְׂעוּתְךָ (ויקרא טו).

הימים שורה בהם אהבתו ית"ש. אחר שציאר רבינו לעיל (אות ג') שאותיות התורה הם צחי' הימים, מוסיף כעת ומנחה, שענין זה הוא צחי' גילוי אהבתו יתנצח לשרא'ל, ע"י מנחת התורה לפרטיהם, ומציא צוה את דברי הזכר שיום נקרא חסד, ומשלים את ראייתו מהפסוק

ציימיה (לא, ז) אהבת עולם אהבתך על כן משמחך חסד, ומוכה שאהבה נקראת חסד, ומכך מתבאר שציימיה והמידות שורה אהבתו יתנצח שמו. וז"ל צוה

מוהר"ם לשי מלאכי זה: הראשון (והר ב'ק, ק"א ע"ב, יוקא) מבאר שפירית ומידת החסד הראשונה, כוללת בתוכה את כל שאר הפיריות והמידות, וז"ל: **כתיב** (תהלים מז) **יומם ילוא ה' חסדו**, וכתיב (ירמיה לג) **אם לא ציימתי יומם וילינה'**, יומא דכל יומין לילינן ציה, יומא דשאר יומין ודאי, ועל דא איקרי **יומם'**, ולא **יוס'**. ופירש המחוק מדגש (סג) **יומא דל יומין לילינן ציה**. כי בחסד הראשון כלולים כל החסדים דז"א, מפני שכולם ילוא ממנו, והוא משפיע חסדים לכל הו' קצוות. ובמאמר הוהר השני (בראשית, מו ע"א) מנאר עוה, שחסד זה הראשון, הוא ענין האור הגנוז^(ט), ומבאר עוה את ענין החללות החסדים בחסד הראשון, וז"ל: **די אמר ר"ש**, **יורא אללים את האור כי טוב**, **דלא אשפתח ציה רחמא וכו'**, ומתהוא נהירו חידו לכולא ציה, והוא ימינא, **לאתערטא גליפי גליפי צדיקה**, פעלת לחוסים נך, (תהלים לא) **מה רב טובך אשר נפנת ליראך**, פעלת לחוסים נך, **מה רב טובך**^(יג), דא אור קדמאה דגניו קוצ"ה, **ליראך**, לדיקיס, לאינין דחלי חטאה, דקאמנן (ע"י זהר פתומה, קמט).

כ"ג כחוב 'יומם' ילוא ה' חסדו (א"ר שסד קרא 'יומם'), ועוד כחוב 'אם לא ציימתי יומם וילינה' והטעם שחסד נקרא 'יומם' שפירושו יום שלהם, כי הוא יום שכל הימים כללים בו, ולכן הוא נקרא 'יומם', ולא 'יוס'.

די אמר ר"ש, מה שכחוב יורא אללים את האור כי טוב, פירושו שראה הקב"ה את האור (שהוא שפע חי) כי טוב הוא, לפי שלא נמצא בו רעו ודין (א"ר הוא חסד גמור), ומתה חללה לו נמשך שמהו ומדוה לכל העולמות, והוא סוד החסד שציימין, שיתעבר בו ז"א שהוא חקוק (לכן לא אור החסד שפיקר ציימין הוא על דין), וכבר נמצא כחוב 'מה רב טובך אשר נפנת ליראך' פעלת לחוסים נך, ופירושו 'מה רב טובך', הוא אור הראשון (הקרא ר"ש טו) שגנו הקב"ה ליראך, לומר לדיקיס שהם יראי חטא (שלהם נמצא אור הגנוז למחיד לילא, ולשם להם על יד שבר טוב, ולכן נאמר 'יהי ערב ויהי צוקר יום אחד', לומר 'יהי ערב', שהוא סוד הדין הנצחית הנקראת 'חושך', 'יהי צוקר', שהוא סוד הרחמים מנד החסד הקרא 'אור', ולפי שהאור והחושך משתפים יחד ונעשים אחדות אחת, לכן כחוב 'יום אחד' על שניהם (להיות כי גם הדין שהוא סוד הבלה כיום יאיר, וזה לומר שמתקן הגבורה ע"י האור כדי לקיים את העולם), רבי יודיה אמר, מה הטעם שכל יום יום כחוב 'יהי ערב ויהי צוקר' (כי ממש עיינס הראשון פירשה התורה שיום שלם הוא ערב ויוקר, אם כי בשאר ימים היה די לפתו ויהי יום ערב, ויהי יום שלישי, ומתוך כי השפע ימי בחלשות הם בחינת ספירות ח"ת"ה וכו', ועוד שכל ספירה מקבלת שפע המספירה אלמעלה ממנה ובכח זה היא משפיעה לפניה שפע ממנה, לכן כתיב כלל יום יומי ערב ויהי צוקר, כדי לדעת שאין בחינת צלל 'יוס' (שהוא הכח השפיע) צלל בחינת 'לינה' (שהוא הכח המקבל), ואין בחינת צלל בחינת הללו נפרדות לעולם. א"ר יוקא, אומן היום (היינו כיום האור) שילא אור הראשון (שהוא חסד החסד), נתפשט צלל השקעה ימים כחוב 'יוס' צלל ששת הימים (להיות על השפעות החסד כלל יום), א"ר אלגוה אפילו צלל מלת 'יוס' א"ר מפתח כן, לפי שכחוב 'צוקר' צלל יום ואין 'צוקר' קרא אלל מנד השפעות אור הראשון ר"ש אמר, היום הראשון (שהוא חסד הראשון) הולך עט כל הימים (ואין מתפשט כלל הו' ספירות, עד שגשמת בחינת החללית שש שגשמת, וצט כולל כלולים ומלאים בו, כדי להראות שאין פירוד בין כל החסדים, וחס מולכים זה צוה נמצות אחת.

ד וזה ידוע, שהתורה היינו המדות, היינו הימים, שורה בהם אהבתו ית"ש, דנפק אור קדמאה, אהפשט בכלוהו יומי, דכתיב בכלוהו 'יוס'. א"ר אלעזר, משמע דכתיב בכלוהו 'צוקר', ולא צוקר אלל מסטרטא דאור קדמאה. ר"ש אמר, יומא קדמאה אזיל עם כולהו, וכולוהו ציה, בגין לאחזאה דלאו צוה פירודא, וכולא חד. ופירש המחוק מדגש (סג): **יומא קדמאה אזיל עם כולהו**. כפי שכתב האר"י ז"ל (ע"ב שער כה, ז), שכלל חסד וחסד מהו' חסדים יש בכל אחד מהם כל הו', נמצא אס כן שהחסד שצחסד דז"א, והחסד שצגבורה וכו', והחסד שצמלכות, כולם הם צחינת חסד אחד הנקרא חסד הראשון, ואמר כן 'חסד הנקרא גבורה', שהוא חסד השני מהו' חסדים, מתפשט ג"כ לו' צחינות, והם גבורת החסד שצחסד, וגבורת החסד שצגבורה. וכן על דרך זה כולם, באופן שחסד הראשון מתפשט צ' חסדים של הו' ספירות, וחסד השני מתפשט צ' גבורות של הו' ספירות, וכן כולם. וכלוהו ציה. גם החסדים המתחונים חלקם צו, כי החסד שצגבורה נעשה גבורה שלו, וכן כל השאר, עד שהחסד שצמלכות נעשה מלכות שלו. וראה עוד משה צעור המנואות, צמנא 'הימים והמידות וכו', מה שהצנאו מספרי הקבלה צדיאר ענין זה.

מילואי חכמה

הרבה, 'זוכה' פירוש שמזכך ומנחלם ל'דברים הרבה', היינו ל'דברים הרבה, והבין זה. חוה יש לומר הרמז דצדרי מו"ל (צרכות נה). 'ודע היה צללל ל'נרף האותיות', ל'נרף' היינו מוכך, כמו (משלי כו) **נִרְנָף לְכַסֵּף**, שהוא להסיר הקיסים והספולת שבו, כדי שיהיה הכסף וך ונקי וטהור, כך היה צללל ידוע איך ל'נרף' ולווכך האותיות הקדושים מכל סיג וערבו צהם, ולהעלותן לשורשן להיות וך ונקי וטהור והמשכיל ביין.

מבואות

הם נקראים 'יוס', כמבואר בהשמות הוהר ח"א, רנט), ובהם מונהגים ששת ימי המעשה עם כל שפעם והצטרבותם, ועל שם זה נקרא שמו 'שר העולם' (וראה עוד בענין שש המדות שבעולם היצירה, בחקירו' (ו, כג), ע"יש). וה'ימים' מתייחסים גם ל'מידות', כמבואר בוהר (יוח, יכד), שכפי שמתקן האדם את ימיו, כן הם נעשים מלבוש רוחני לנפשו, הנקרא 'חלוקא דרבנן'. וע"פ זה מבואר רבות בספרי החסידות (ראה למשל בספר אהבת שלום פ' יוח, ד"ה או יאמר ע"ד), שצריך האדם להיוהר מאוד לכל יפנות בימיו שהם מלושיו, ועל כן צריך בכל יום לעבוד את הש"ת בבחינה היותר שולט באותו יום, ולהיינו כיון ראשון צריך לעבוד את הש"ת בבחינת החסד, וביום שני בבחינת גבורה, וביום שלישי בבחינת תפארת, עד שבת קודש בבחינת מלכות.

יומא דאזיל עם כולהו יומין, והנה מבואר בוהר (בלק, קצא) בסוד הפסוק (תהלים מב) **יומם יצוה ה' חסדו**, שמידת ה' חסד' היא המידה (יוס) הכוללת לכל שאר המידות ('מיוס'), ועל כן היא מכונה בפסוק 'יומם', כלומר היום שלהם. ונתבאר הענין עוד בוהר (בראשית, מו), בסוד מה שנאמר בכל ימי בראשית 'יהי ערב ויהי צוקר', כלומר שכל יום בתחילתו הוא 'ערב', ורק לאחר מכן 'צוקר', כיון שכאשר נמשך אל היום חסד הראשון, שהוא סוד האור הגנוז שהאיר ביום הראשון, מתהפך היום להיות 'צוקר' (ובמאנו זהו הללו במקו"ח (אות ד') ד"ה 'הימים שורה בהם אהבתו ית"ש', ע"יש). ונתבאר הענין בדברי האר"י ז"ל בכמה מקומות, וכמובא גם בספר מבוא שערים (שער ד, יב), וז"ל: דע הקדמה אחת, כי לעולם אין שום שפע נמשך מלמעלה אם לא שיתלבש תחילה בחסד, לפי שכל השאר מיני שפע ברדתם למטה ממקומם, הם מתעבים ומתישים כוחם, אך החסד הוא אור דשתי ימי בראשית, שהיא מתפשט מסוף העולם ועד סופו עד פי אמה דרסוד, ולעולם אינו מתעבה ואין כוחו ניתש כלל וכלל. וכל כך מאיר למטה, כמו למעלה, לפי שהוא חסד גמור, ואין בו שמרים, כדי שיתעבה ברדתו. ולכן כל מיני השפע צריכים להתלבש בו לירד למטה. וזה סוד יומם יצוה ה' חסדו כו' כנודע, כי לא אמר 'ביום', אלא 'יומם', להורות כי החסד הוא יום הראשון, והוא 'יומא דכולהו', והבין זה. עכ"ל. (וראה עוד בשער התקדמות (סג ע"ב), שביא יפסידו כוחם ואורם. וכדי שתבין היטב הקדמה זו, דע, כי כאשר השפע נשפע אל הבינה, אז השפע הוא מתלבש תוך החסד של החכמה, ויורדים שניהם ומתפשטים במינהם. וכשהשפע יורד אל הו"א מהבינה, אז השפע הוא מתלבש בחסד שבהינה, ומתפשטים שניהם בו"א, וכן על דרך זה בכל העולמות כולם, וע"ז נאמר כי החסד נקרא 'יומם', 'יומא דכולהו', והבין זה. עכ"ל. (וראה עוד בשער התקדמות (סג ע"ב), שביא עוד בענין השפעת הבינה והחכמה זה לזה, ע"יש). ובטעם הענין, נתבאר בשער הפסוקים (פ' וירא) שהוא כדי לשמור את כל הספירות מן הקליפות, שלפי שאור החסד הראשון גבוה מאוד, אין הקליפות יכולים להתאחו בו. וזה סוד פסוק (תהלים פט) 'אמרתם עולם חסד יבנה', וסוד הפסוק (דברים לב) 'בנשר יעיר קינו, על גווליו ירחף', כלומר שבחינת הבינה, אימא עילאה, מלבשת את הבנים, כדי לשמרם מן החיצונים.

יומם יצוה ה' חסדו, ובפע"ח (שער ספירות העומר ב) נתבאר עוד בזה, וז"ל: החסד הראשון שכולל 'יומם' ולא 'יוס', פירוש, יום הכולל הרבה ימים, כי כל שאר הימים אין להם קשר ומעבר אלא בו. וזה סוד 'יוסע עמוד הענין יומם' (שמות ז'), כי ז' עניים היום אך ראשון שבוכלם נקרא 'יומם' (ע"י זהר אמור קג), לכן ראשון נזכר

לשפלות ולעמקי הקליפות. וכשיש לדיקיס בעולם, אזי ע"י מה שמדברים האותיות, הן צמורה ותפלה וצדקתו ורחימו, או דצדרי גשמיות, או צסיפורי מעשיות. כידוע מן א"י הנעש"ט וללה"ה, שיש אנשים שצריך להעלותן כסיפורים, ולא כל אדם זוכה להם, כי לא כל הרועה ליעול את הסם יעול. וצוה הוא מעלה האותיות מן העבירות והשפלות לאור גדול, ומזכך אותם. חוה (אבות ו, א) **כל העוסק צמורה לשמה זוכה לדברים**

הימים והמידות, ומהות מידת החסד ובניינה. הנה ביאר רבינו שהימים נקראים מידות, וכמו שנאמר 'מידת ימי', ושהחסד היינו האהבה נקראת 'יומא דאזיל עם כולהו יומין', הם המידות. ותחילה ראינו לסכם בתמציתיות את ביאר המושגים 'ימים' ו'מידות', וחלוקתם וְהַקְשָׁךְם זה בזה, כפי המבואר בספרי ערכי הקבלה, ולאחר מכן נבאר עוד את ענין החסד המשפיע לכל הספירות, בחי' 'יומא דאזיל עם כולהו יומין'.

ענין הימים והמידות והיחס ביניהם. הנה מתחלקים עולמות העליונים לחמש קומות, המכונים פרצופים, הם: תור, חכמה, בינה, זעיר אצין ומלכות. ופרצוף ז"א מתחלק בפרטיות לששה קצוות ומידות (המכונים ו"ק דז"א), והם: חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד. והנה 'תור חכמה ובינה' מתייחסים לקומת הראש, ומכונים ג' ראשונות, וז"א ומלכות' מתייחסים לקומת הגוף, ונקראים ז' תחתונות, שבע מידות. ומקבילים חמשת הפרצופים לחמשת העולמות, בסדר זה: עולם 'אדם קדמון' כנגד פרצוף כתר, 'אצילות' כנגד חכמה, 'בריאה' כנגד בינה, 'יצירה' כנגד ז"א, 'עשיה' כנגד מלכות. ובאופן זה מתחלקת כל ספירה ובחינה רוחנית, למשל, אף בז"א עצמו ישנן שבע מידות הללו, ומכונים ו"ק ומלכות דז"א, וכן כל פרצוף ועולם מתפרט בעצמו לחמש קומות (הללו). עוד יש לדעת, שמאחר שְׁפָעַת התהוות העולמות והשתלשלותם, הוצרכה ספירת המלכות לסלק ולצמצם מעצמה את אור אין סוף שהאיר בה, (לצורך מטרת בריאת האדם עם כח הבחירה החופשית), על כן אינה מאירה שוב מעצמה, אלא רק לאחר שמשתלשל שפע אור אין סוף מהבינה לשבעת המידות דז"א, ומשם אל המלכות, ועל כן נקראת הבינה 'ומידת ימי', דהיינו שרוד שהוא בסוד המלכות קורא לספירת הבינה 'מידת ימי' (ראה במקו"ח ד"ה 'ומידת ימי' בלשון הוהר המבאר כל זאת, ע"יש). והנה ה'ספירות' מכונים גם 'מידות'. וטעם הדבר מבואר בשער התקדמות (ו ע"ב) וז"ל: לסיבה זו נקראו הנאצלים בשם 'מידות, ובשם 'ספירות', ולהורות כי יש בהם מידה קצובה ומספר קצוב, מה שאין כן באין סוף עצמו. עכ"ל. והרמז"ל, לפי דרכו המיוחדת המבארת את כל הבחינות כ'הנהגות', מן הרצון, והיינו כח מכוונותיו. המשל בזה, הגוף מחובר מכל כל איברים, והרואה אותו יראה אבריו והנהגתו, חלקיה אינם איברים, אלא כוחות, כגון זכירה, דיון, ורהור, והרואה אותה יראה כוחות. כל הרואה מה שאפשר לראות ברצון העליון, יראה כוחות של רצון. כל ספירה היא מידה. עכ"ל. ולגבי מהות ה'ימים', נתבאר בספר הליקוטים להאר"י ז"ל (פ' יוצא, ד"ה וענין זה יתור יבן), ש'ימי השבוע הם נבראים ממש, וכמו שנאמר (תהלים קלט) 'ימים יוצרו'. ועוד הוכחה לכך, ממה שציימנו שנאמר ויקראו ימי ישראל וכו' (בראשית מז), 'ויקראו ימי דוד וכו' (מל"א ב), שפירושים שהתקברו הימים. והם כמו מלאכים, ואף עליונים וחשובים מהם. והנה ישנם 'ימים' עליונים, דהיינו שבע המידות (ז"א ומלכות) של המלכות שבבריאה (ובכללית חתומים יתור במעלות, דהיינו ז' הקצוות דז"א שביצירה, הרמוזים בשש אותיות המלאך מטטרון'ן הממונה על עולם זה, והם ששת כוחותיו הנקראים ימים (ובכללית

מסילת הקשרים ❁ (צו) שמבואר להלן (אות ה') שהוא בחי' האהבה שברעת הגנוזה ומלוכשת בהנהגת אותיות התורה, ע"יש. (צח) בחי' המבואר להלן (אות ה') מענין התורה הנקראת טוב, ע"יש.

אהבת עולם אהבתך על כן משכתך חסד. פסוק זה הביא רבינו כראה לכן שמסד היינו אהבה. והנה נאמר פסוק זה בנבואת ירמיה לשראל, שאף במקור גלותם המשך עליהם השי"ת מסדו ואהבתו, וכדכתיב בירמיה (לא, ג-א): **מִקְרוֹם ה' יִרְאֶה לִי, וְיִתְּנֶנּוּ עֹלָם**

לְהַבְטִיחַ, עַל כֵּן מִשְׁכַּחְתִּי חֶסֶד: עוֹד לֹאֲבִיב וְנִבְּנִית צְלוֹת יִשְׂרָאֵל, עוֹד פִּתְּוֵי תַפְיָה, וְיִתְּנֶנּוּ צְמֻחֹת מִשְׁמָקִים: וְפִירֵשׁ הַמַּלְאָךְ (שם): **מִמָּוֶה ה' נִרְאֶה לִי. אמר הנביא, מומן רחוק, עוד היינו במצרים, נראה לי ה', ר"ל גגה או**

לנביאי ישראל, הם משה ואהרן. **ואהבה עולם אהבתך וכו'.** ר"ל וכן יאמר חסד, הנה אהבה עולם אהבתך, על כן אמשך לך חסד. ומוצא בתיקון ז' (תיקון ל, עג ע"ג): **כ"ה** ויאמר אלהים יהי אור, והיה אור^א, וזו אהבה, דליתיה אהבת חסד, הדא הוא דכתיב ו'אהבה עולם אהבתך, על כן משכתך חסד, ועלה איתמר (שה"ש ג) 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה, עד שמחפץ. 'יראה' אתקריאת מסטרא דשמאלא, ו'אהבה' אתקריאת מסטרא דימינא. ופירש המחוק מדגש (סס): **ודא אהבה, דליתיה אהבה חסד.** ר"ל כי יוס ראשון הוא בחסד הנקרא אור, והיינו מידת אהבה. **ואהבה עולם אהבתך על כן משכתך חסד.** הרי שאהבה וחסד הם ענין אחד, כי למי שליבו אהבו עושה לו חסד. **ועלה איתמר אם מעירו ואם מעורו את האהבה עד שמחפץ.** היא סוד השכינה הנקראת אהבה. ור"ל אם תרע להעלותה מן הגלות ולקשרה בחסד דז"א, שאז היא נקראת אהבה, 'עד שמחפץ, עד שייקמו ישראל את המנוות מאהבה שלא על מנת לקבל פרס, אלא בחפץ ורצון^ב. ובספר פיר"ר (שער כג, אהבה) ביאר הרמ"ק את הענין עוד, וז"ל: 'אהבה' הוא בחסד, ולכן אהבה

שמדמו חסד נקרא 'אהבה' (ישעיה מו), כי המשך עליו כח האהבה. וכן השכינה כשהיא יונקת מלך החסד נקראת 'אהבה', וכן הוא בתיקונים (תיקון כט, עג). ונקראת אהבה כשהיא יונקת חוט של חסד להדווג עם בעלה, וזה שאמר רשב"י ע"ה בתיקונים

כמ"ש (ירמיה לא) אהבת עולם אהבתך [על כן משכתך חסד] וכו', הוא יומא דאזיל עם כולו ויובן, היינו המדות. כי המדות הם צמצומים לאלקותו, כדי שנוכל להשיג אותו ע"י מדותיו,

(תיקון לו, עח). **כד** לתפתחם לגבי בעלה, אתקריאת אהבה, וכן ביאר בזהר (מקד, קנז) כי זהויותה יונקת חוט של חסד נקראת אהבה. **בדי שנוכל להשיג אותו ע"י מדותיו.** וראינו להביא בזה את

דברי הגמרא במסכת סוטה (יד ע"ב), המבארת שמהשתחו את מידותיו יתבדק, אנו למדים כיצד להתדבק בהם ולינן דדרכיו, וז"ל: **א"ר** חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב (דברים יג) **'אחרי ה' אלהיכם תלכו,** וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה, והלא כבר נאמר (דברים ד) **'כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא'.** אלא להלך אחר מידותיו של הקב"ה, מה הוא מלביש ערומים, דכתיב (בראשית ג) **'ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנת עור וילבישם,** אף אתה הלבש ערומים. הקב"ה ביקר חולים, דכתיב (בראשית יח) **'וירא אליו ה' באלוני ממרא,** אף אתה בקר חולים. הקב"ה ניחם אבליים, דכתיב (בראשית כה) **'ויחי אחרי מות אברהם,** ויברך אלהים את יצחק בנו, אף אתה נחם אבליים. הקב"ה קבר מתים, דכתיב (דברים לד) **'ויקבור אותו בגיא,'** אף אתה קבור מתים. ועוד מוצא במסכת שבת (קלג ע"ג): **תניא,** ז'ה אלי ואנוהו', התנאה לפניו במנוות וכו'. אצא שאל אומר, ואנוהו', הוי דומה לו, מה הוא חנון ורחום, אף אתה היה חנון ורחום. ופירש"י (שם): **הוי דומה לו.** ולשון 'אנוהו', אני והוא, אעשה עמני כמוהו, להקפיד דדרכיו.

מילואי חכמה

במתחומים, שלא כדרך הטבע, להיות אין סוף, צלי גבול, מוגבל וממוננס, כמו כן יעשה האדם רצונו להיפרד מן הגוף והטבע, לדבקה בו יתבדק, ושלא כדרך הטבע. ולכן נאמר (יהושע א) **'איהיט צו יומם ולילה,** לא ישבות יומם מלראות לרצונו יתבדק. וזהו כבודו של מקום, בזהבמו אומנו ממלכט ומגביל וממלנס, וממנו יראה האדם וכן יעשה וחי כו'. **המדות הם צמצומים לאלקותו כדי שנוכל להשיג אותו.** ראה להלן במקו"מ ד"ה 'בגין דישתמדעין ליה' בדברי הוה. ובשער ההקדמות (ד ע"ג) החיב לנאר ענין זה, וז"ל: **תקרו** החכמים הראשונים והאחרונים, לדעת כיצת צריאת העולמות, לאזיה לורכ היתה, ונמנו וממנו אומר, כי הסיבה היתה, לפי שהיה מוכיח הוא שהקב"ה יהיה שלם בכל הפעולות, ובכל השמות, ובכל הכינויים של יקלה ומעלה וכבוד. והנה אם לא היה מוציא פעולותיו וכוחותיו ליד גילוי פועל ומעשה, כדיכול לא היה נקרא שלם, לא בפעולותיו, ולא בשמותיו ובכינוייו. כי הנה השם הגדול צן ארבע אותיות הו"ה, מורה על הוראת היות הווייתו יתבדק נחיימת לעד, היה לעבר והווה והיה לעתיד - טרם הצריאה וזמן קיום הצריאה ואחר התפכחותה אל מה שהיה. ואם לא נצראו העולמות וכל אשר בהם, לא תוכל להראות אמינות הוראת הווייתו יתבדק הנחיימת, צעבר והווה ועמיד, ולא יהיה נקרא בשם הזכר. כן אם לדני' נקרא כן, להורות היות לו עבדים, והוא אדון עליהם, ואם אין עבדים, לא יהיה נקרא בשם זה, וע"ד זה צאר השמות כולם. וכן צענין הכינויים אשר אליו יתבדק כגון רחום ומנון, ארך אפיים וכו', לא יקרא בשמות אלו, וזלמי זהויות נצראים בעולם, וצחימותו מרמס עליהם יקרא 'רחום', וצחאריך אפיו עליהם, יקרא 'אריך אפיים', וע"ד זה בכל הכינויים. ונמנא כי זהויות העולמות והנצראים, או פעולותיו וכוחותיו יוצאים ליד פועל גילוי, והיה אז נקרא שלם, בכל פעולותיו, ובכל שמותיו, ובכל כינוייו והכוחות, צלי שום שניו ותקורן כלל חלילה וחס. וכבר נמצאר טעם זה בספר הזהר, בפרשת פינחס צרעיא מהימנא (רמז) וכו', וגם בפרשת צא צרעיא מהימנא (מב).

ואני תפלה

כא"ל תפלה על אפיך מים בן נפשי תערג אפיך אלהים. צמאה נפשי אלהים מאד. ה' יחיי אבוא ואראה פני אלהים. כי אתה יי כבר ידעת גדלתך וגבורתך והתפארתך ורוממותך והתנשאותך פי לנגדך אין תקוה וישגות אלהיך מרוקם ומנשא מאד, כי לית מחשבה תפסה בך בקל. אכל מעצם רחמינו ורחמינו אשר אתה חפץ להטיב לבויתך שיתן פגלות גדולות וסבתות סבות רבות, וצמקמת השגת אלהיך בכמה צמקתים שונים, מעלה יעצור, משכיל ענין לשכח וחתונו וכו', פאשר התחלת לצנות השגת אלהיך על ידי משה נביאן נאמן בידך אשר הוציאנו מצרים וכו', וקרב אותנו אלהיך ויעבודך, ונתן לנו את התורה והמצוות הקדושים, שהם בלם שעורים וצמצומים השיג על ידם השגת אלהיך. כי על ידי כל מצוה ומצוה ועל ידי כל המצוה ואת מותרך הקדושה שבכתב ובעל פה. כשאנו זוכים לעשותם בקדושה ובטהרה כראוי. וש לנו כח להמשיך לנו דעת השיג אלהיך על ידי פקח שעורים וצמצומים של התורה הקדושה

וכו'. 'הוציאנו ממצרים נפשי להורות את שמך, כי יכתירו צדיקים כי תגמל ע"י'. עורני והושיעני ומוחל לי על כל עונותי הרבים. ותקנני בעצה טובה מלפניך והושיעני מהרה למען אבני להקרב אליך באמת מטהר ועד עולם, ויעשה מה שחששה באפן שאובה להשיג השגת אלהיך באמת ובאמונה ובלפיה בקדושה ובטהרה גדולה ובענוה אמיתית, כרצונו וברצון צדיק האמתים (יק"ח ז).

אהבת עולם אהבתך. ובספר מורה אור לבעל התניא (פ' בא, ט ע"ד), ביאר שעי' ההתבוננות במה שזמנס השי"ת אלקותו ממדת אהבתו לשראל, מתעוררת הדיוקת והאהבה אליו בצפי אש, וז"ל: הנה יש צ' מיני אהבות: יש אהבה שנמשלה למים, דכתיב (שה"ש ח) **'מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה,** שהולך תמיד צלי שינוי ותוספות ומגרעת כלל, כחמול לשלום, כמאלו כן עתה, ויש אהבה שנמשלה לאש, דכתיב (שה"ש טס) **'רשפיה רשפי אש כו',** והוא שמתענע תמיד צלוא וצו. וז' אהבות הללו נמשכו מצ' דעות שצאדם. והנה כתיב (דברים יד) **'צנים אתם לה' אלהיכם,** שהוא יתבדק אהב אותנו קצב את צנו, וממילא נמשך לדעת אותו, כמים הפנים לפנים. והוא 'כמים' דייקא, שהולך בתמידות שיה, צלי שום שינוי, שכן אהבת האצ שעל צנו לא יתנה לעולם. ויש דעה (מהרי"ת דעת והתבוננות) אחרת, שמכיר צורא שניה כל צא השמים ושמי השמים העליונים, ורצה להיות לו דירה בתחומים, דהיינו שהיה קבלו האין סוף לימצנס בצבולים גשמיים, וזאת היא התורה, אשר שם הוא מדבר בדברים גשמיים. והכל צביל אהבתו אותו שלא כדרך הטבע, כי אהבה מתקלמת את השורה, והכל מרצונו יתבדק, שכלצונו יתבדק חכמתו, שצביל שהוא רם ונשא וגבה מאוד, על כן יכול להתלבש ביותר גבולי וממוננס. וזהו, טעמי מנוות, שהוא רצונו יתבדק, לא נמגלה, כי צלתי אפשר להשיג עד ביאת משיחנו. וזהו (משלי לא) **'ודע** צעירים בעלה וגו', מה שיכולים להשיג את הקב"ה, הוא צצבתו עם זקני ארך. פירוש, צביל קצמו, הוא הורדתו והשתלשלותו עם זקני ארך, פירוש, החכמה צצארך, ד'זקן' היינו 'זה שקנה חכמה' (קידושין צג). וזאת יהיה האדם אל ליצ, ויתעורר צו אהבה גדולה מאוד, שלא לחשוב שום רצון צענייניו, רק יבטל רצונו מפני רצון שמים, שלא יהיה לו רק רצון אחד, לעבודת הבורא, וכרצונו יעשה השכל ג"כ, שהשכל נמשך אחר הרצון^א. וכמו שמינו צגמנא (מחזקת קה) גבי שמה, דאמר 'אזי צעי טעין הכ' (שעטע ליו לרצון זה שמה), והיינו משום שרצונו נוטה לזה, דגם השכל השלים איתו. וכמו שהשי"ת רוצה להיות לו דירה

מסילת הקשרים * (קב) שזוהו בחי' האור הראשון שהאיר בשבת ימי בראשית, וגנוו לצדיקים לעת"ל, כמבואר כל זה להלן (אות ה'), ע"ש. (קג) ויתכן לרמוז בזה אף להמבואר להלן (אות ז') שהחפץ הוא בלב, וע"י בחי' 'אוהב ימים' זוכה שיהיה ליבו ברשותו, ע"ש כל הענין. (קד) בבחי' הצדיקים ברשות ליבו המבואר להלן (אות ה'), ע"ש.

כי קודם שגלה הקב"ה דיוקן בעולם (פתיח הכללי שעולם האלימות), ויירד בו אורה (פתיח הפיחות), או היה הוא יחיד בלא שום אורה ודמיון (מפאת אלקותו הפשוט היה מתאחד בעולם אלקותו לנב, ללא שום אור ונקודה). ומי שרצה להכיר ולדעת אותו מזה אלקותו שקודם האלימות, שאז הוא יתברך מחוץ לכל דיוקן וצורה, אסור לו לזייר עליו שום אורה ותמונה שעולם, לא צלות ה' (שם בה אור מלא צלות ה' ולא צלות ה' ששם הקדוש (אף שזין בה צורה), וכן אסור לנבט את הא"ס בשום אור ונקודה שעולם (שטרם התגשמו בעולם האלימות אורו להגשמו), ועל זה נאמר במתן מורה 'כי לא ראיסת כל תמונה, שמכל דבר שיש בו תמונה ודמיון, לא ראיסת (רק שמתם קולו, ובין תחלתו לטל של יצוק וי יתברך שום דמיון וצורה). אבל אשר עשה האין סוף ב"ה אורה הנורה של המבטחה של אדם העליון (י' פפית דעולם האלימות שהאלימות נורת אדם), ירד האין סוף והתפשט אורו בכלי הפיחות, והקרא האור ההוא שנתפשט בצורה הנורה של אדם העליון שם הו"ה, כדי שיכירו אותו בדמותו, וקרא את הפיחות אל' (מפאת) אלה"ם (בצורה), ש"י (ביסוד), זכא"ו (בגוף והוא), ה"ה"ה (בנייה, הכוללת ג"ה, כדי שיכירו אותו לפי מציאותו ע"י כל מורה ומורה, אין מתנהג העולם, לפעמים בחסד ולפעמים בדין, כפי מה שגורמים בני אדם ע"י מעשיהם. כי אם לא היה מתפשט אורו יתברך על כל הבריות דרך הפיחות, אין היו מכירים אותו ויתברך, ואין יתקיים מה שכתוב 'מלא כל הארץ כבודו'.

בגין דישתמודעין י"ה. רבינו מרדכי כתב לצאר את ענין המידות והימים, ומציא לך את מאמר הוהר (בא, מז עב ג, רע"א מהימנא), המבאר מהות הספירות והמידות הם כדי להשיג מהות הנהגתו יתברך ולהכירו, וי"ל: 'י' קודם דברא קוב"ה דיוקנא בעלמא וזייר אורה, הוה הוא יחידאי בלא אורה ודמיון. ומאן דאשתמודע ליה קודם צריאה, דליהו לבר מדיוקנא, אסור למעבד ליה אורה ודיוקנא בעלמא, לא צלות ה' ולא צלות ה' דשמה קדישא, ולא בשום אור ונקודה בעלמא, והאי איהו 'כי לא ראיסת כל תמונה' (דברים ד), מכל דבר

לדית ביה תמונה ודמיון, לא ראיסת. אבל צמר דעבד האין דיוקנא דמרכבה לדאס עילאה, נחית תמן, ואתקרי צההו דיוקנא הו"ה, בגין דישתמודעין ליה צדמות דליה, ואתקריא אל' אלה"ם, שד"י, זכא"ו, אה"ה, בגין דישתמודעין ליה בכל מידה ומידה, אין יתנהג עלמא, בחסד וצדיקא, כפוס ועוצדיון דבני

מילואי הכמה

ומחמת האהבה שאהב את ישראל וכו' ה'ביש את אלקותו במדות התורה. ומוצא בתנא דפי אליהו רבה (פ"ז), שפגש אליהו הנביא אדם אחד שיש בו מקרא, אבל לא משנה, ושאל את אליהו כמה דברים, ויין הדברים שאלו האם ישראל קודמים בעלמא או התורה, והשיבו אליהו ישראל קודמים, וי"ל: ספר אליהו הנביא, אמר לי אותו אדם, רבי, שני דברים יש בעולם, ואני אהבם בצנצני אהבה גמורה, ואלו הן, תורה וישראל, אבל איני יודע איזה מהם קודם. אמרתי לו, בני, דרכי של בני אדם אומרים התורה קדמה, שנאמר (משלי ח) 'ה' קניי ראשית דרכו וגו'', אבל אני אומר ישראל קדמו, שנאמר (ירמיה ג) 'קודש ישראל לה', ראשית תבואתה'. משל למך שהיה לו אשה וצניס בתוך הבית, וכבד את האגרת ולא המקום שנתפשט וצניס שש של עשורין, לא נחמת רוח בתוך הבית, שהרצתי את המקום. כך, אלמלא הם ישראל, לא נברא העולם, ונחמד העולם. לכן נאמר 'קודש ישראל לה', ראשית תבואתה, ונאמר 'ה' קניי ראשית דרכו וגו''. ויצא המענה אליהו (סס): **משל למך וכו' אלמלא אשמי וצני וכו'.** הוא דמיון למך שכבד אגרת, שאלמלא אשמו וצני העושים לו נחמת רוח במקום הזה, היה ממריב המקום, הרי שיעיק קיום המקום הוא צעבור אשמו וצניו. כך, אלמלא ישרים המקיימים התורה בעולם השפל, אע"פ שהיתה התורה אולה בשמי מרום, לא היתה התורה בעלמא מתקפת לקיום עולם השפל, וישרים המקיימים התורה, הם המקיימים עולם השפל.

מחמת האהבה וכו' צמצם את אלקותו. ובספר צית אהין (דרושים מר' אשר מטפאלין, ד"ה לנשי עוון) מוצא בענין זה, וי"ל: הנה התורה צומת 'ארוכה מארץ מידה וגו'' (איוב יא), ולכאורה מן הנמנע שתכלשש ותתגלה בעוה"ו, מחמת שבה נברא העולם כולו עם כל יקפואו, אך הענין, שמחמת רוב האהבה להתגלות בעוה"ו, נלמנה כביכול, כמנוס האב את כלו הגדול, מחמת האהבה להשפיע משכלו לננו, כנדע שהאהבה מלמלת את האדם, כמ"ש (עירובין גב) 'אמר רב, כשהיינו נומדין מורה אלל רבי אלנור כן שמוע, היינו יושבים ששה בצמח' (ופירש"י, שהיינו מתקבצין לשמוע מפיו, ודוקאן זה את זה). ואם בגשמיות כך ק"ו צרוניות. והנה האהבה אינה נפרדת מגוף האדם, שהיא האדם בעלמא. וכן הענין הצהורה, שהאהבה מלמלת ועושה כל, שבו מלמלת וצורה הלבנונית של התורה, כמ"ש (דב"ר ג, יג) 'אש שמורה על גבי אש לננה'.

רציה שידבקו בו וכו' מזה העולם הגשמי. וכן מוצא במדרש תנחומא (שא, טו): **צעה שצרה הקב"ה את העולם, נתאוהו שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים.** ברא את האדם, וזוהו אותו ואמר לו 'מכל עך הגן אכול תאכל, ומען ידעת טוב ורע לא תאכל ממנו' (בצאת ג), ועבר על זיויו. אל' הקב"ה, כך הייתי מתאוה, שיהא לי דירה בתחתונים כמו שיש לי בעליונים, ודבר אחד זיויתי אותך, ולא שמרת אותי? מיד סילק הקב"ה שכינתו לרקיע הראשון, וכמוצא שם בתנחומא (פקודי ו), שכל שחטאו באי עולם, כן נתלקח השכינה יתה. עד שעתה לרקיע השביעי צימי דור דור תושב, ותח"ב אברהם, יתקן, יעקב, לוי, קהת, עמרם ונשה, חזרו והורידו לארץ ממש, ובו את המשכן שהוא 'דירה בתחתונים לשמו יתברך'. ובספר ליקוטי מורה להרש"ו מלאדי (פ' פקודי, ג ע"א) ביאר מדרש זה, וי"ל: הנה ענין המשכן דהיינו י"ה, לעולם, 'זה זכרי' דהיינו ו"ה. ושמ"י עם י"ה מספר שס"ה, וזכרי עם ו"ה מספר רמ"ח, וצידע עולם כולם תרי"ג (פ"י ספס הי"ה עם י"ה עם ו"ה), דהיינו תרי"ג מנות שכינתו לנני ישראל הקדושים, שיהיה להם חלק בשמו (שמה עוליהם ספס הי"ה), וזו שכתוב 'כי חלק ה' עמו'.

נשא. דאי לא יתפשט נהוריה על כל צריין, אין ישתמודעין ליה, ואין יתקיים (ישעיה ו) 'מלא כל הארץ כבודו'. ויצא הפרד"ר (שער ד, ח) מאמר זהר זה, וי"ל: **ולא בשום אור ונקודה בעלמא.** שאין ראוי להגבילו לא צלות ולא בנקודה, לומר שמידתו כך, שאין לו מידות למעלה. ולכן אינו מבורה בצחותיות, כי הצחותיות והמידות הכל אחד. **מכל דבר דאית ביה תמונה ודמיון לא ראיסת.** פירוש, מכל הספירות המקבלות תמונה ודמיון על התפשטותן בתוך הכלים וכו', כי אפילו אותו המציאות אין ראוי לייחס אל צחינתו הנעלמת מכל נאליו, כי אין בו השגה ולא שם כלל. **ענין דישתמודעין ליה בכל מידה ומידה.** פירוש, נתפשט לפי מידותיו, כדי שיהיו בני העולם מכירים אותו לפי מציאותו בכל מידה ומידה, וזפי פעולתו על ידה. **ואין יתקיים מלא כל הארץ כבודו.** הוא טעם שני שהוצרך התפשטותו בכל נאליו, שאם לא היה מתפשט בתוכו, אין יתקיים 'מלא כל הארץ כבודו'.

הוא הראת השכינה בישראל, וכמ"ש (שמות כה) 'ושכנתי בתוכם', וכמ"ש (ירמיה ו) על ישראל 'היכל ה' המה', והוא כמאמר רז"ל 'תחלה הקב"ה להיות לו דירה בעלמא, וצריך לצלה, והלא הם בלאו הכי מבי' את השמים ואת הארץ אני מלא'. אך הענין, כי דירה זו היינו שיהיה צחי' גילוי אלקותו יתברך. והיינו 'בתחתונים' דוקא, דפירוש 'תחתונים' אין ר"ל במקום, שהרי הוא יתברך אינו בגדר מקום, וכמ"ש (שמות לג) 'הנה מקום איתי'. רק פירוש עליונים ותחתונים, היינו בעמלה ומדריגה, שצוה"ו השפל הוא היותר תחתון ופלא במדריגה, דהיינו שהוא סוף תכלית כל המדריגות, שהתלשלות העולמות, שלכך השגת אלקות הוא צו השקט וצמנוס גדול, והאוסף יכסה את, והתאוהו היא להיות צו דוקא צחי' דירה וגילוי אלקותו יתברך, להאיר את האוסף דוקא, והיינו ע"י תורה ומצוות, וכנדע ממאמר רז"ל (אבות ד, יז) 'פיה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים צוה"ו מכל חיי העוה"ב, לפי שצ"ו ממשיך גילוי אלקות יותר מצחינת חיי העוה"ב כו'. והנה המשכת דירה זו וגילוי זה הוא ע"י דלתכפילא סט"א דווקא, שהוא ה"ה"ה ר"ק"ה, וכמ"ש צוהר (תהוה, קפד) 'כד לתכפילא סט"א אלתכפיל יקרא דקוב"ה לעילא על כולא' (כאשר הוכנה הסט"א, אי נמעלה כבוד הקב"ה מעל הכל) וכו', שצ"י קיום המצוות עשה ולא תעשה נעשים צחינת היכל וכלי לגילוי שם הו"ה"ה ממש (כמבאר צוהר כי תא, המוצא להלן במילוא"ה ד"ה 'לה שידבקו בו וכו'), אשר זהו ענין 'ושכנתי בתוכם וכו', והיינו הדירה בתחתונים, שיהיו הנשמות נעשים בעוה"ו בגוף דוקא כלי לצחינת קדוש ומובדל, וכמ"ש (הושע יא) 'בקרבתך קדוש'. וזהו ושכנתי 'בתוכם' דווקא (ע"י אשך שמות טו, ג), וכל זה נעשה ע"י אלתכפילא סט"א, כסור מרע ועשה טוב כו'. וראה עוד בליקוטי מורה להרש"ו מלאדי (פ' בלק, ע ע"א), שהארץ לצאר ענין זה עוה, והמשיל זאת בשל נפלא, ע"ש.

רציה שידבקו בו וכו' בחינות ש" תרי"ג מצוות. ומוצא צוהר (כי תא, רעח ע"ב, רע"א מהימנא), שצקיום תרי"ג המצוות, וזה האדם להידבק בשם הו"ה"ה, וי"ל: **צ"ל דלתכפילא סט"א דליה מלאה' (מלכות), שריא עליה תורה, דליהו ו' (ו"ה), וכד אלקים יראה' לחכמה, דליה ה' עילאה (בינה), שריא עליה תכמה, דליה י' (אקרי בן, ומכאן דברים יד) 'צנים אדם לה' אלהיכם'. והאי איהו מה שנאמר (שמות ג) 'זה שמי לעולם, וזה זכרי לדור דור, 'זה שמי', י"ה, 'לעולם', 'זה זכרי', ו"ה. 'שמי' עם י"ה עולה בגימטריא שס"ה, 'זכרי' עם ו"ה - רמ"ח, וכולהו צימד עולה תרי"ג, דהיינו תרי"ג פיקודין דלתייהיבו לננין קדישין (שס"ה לא תעשה, ורמ"ח עשה), למהוי לון חולקת בשמיה, הדא הוא דכתיב (דברים לג) 'כי חלק ה' עמו'. ובספר מלענת יעקב (סוד הליצית) ביאר עוד, שהמצוות הם כנגד איצני השכינה, ובקיומם, מתדבק בה, וי"ל: האמונה האמתית שתצטרך להאמין היא, פלא המצוות תלויות באלקות, ולזה באו מצוות עשה כציון גמור צמנין רמ"ח, כמנין האיצנים הרותמים ששכינה. וכן קיבלו חכמי ישראל (כמבאר לאורך כספ' מומר דבורה), כי כל המצוות קשורות כסוד שיעור קומה וכו', ובכל מצוה ומצוה יש סגולה נפלאה צמה שיתדבק האדם בצורות העליונות על ידה, ועל זה כתיב (דברים ד) 'ואתם הדבקים בה' וגו'.**

דהיינו י"ה, לעולם, 'זה זכרי' דהיינו ו"ה. ושמ"י עם י"ה מספר שס"ה, וזכרי עם ו"ה מספר רמ"ח, וצידע עולם כולם תרי"ג (פ"י ספס הי"ה עם י"ה עם ו"ה), דהיינו תרי"ג מנות שכינתו לנני ישראל הקדושים, שיהיה להם חלק בשמו (שמה עוליהם ספס הי"ה), וזו שכתוב 'כי חלק ה' עמו'.

מפילת הקשרים

קח שנתבאר לעיל (אות ג') שצ"ו מתגלה אור ה' אף בבחינות הצמצומים והלבושים עצמם. קח והנה סדר המדריגות שביאר בוהר הוא, שבתחילה מצוה, ואח"כ תורה, ואח"כ הם יראה וחכמה. ויתכן לרמוז בזה, להעולה לכאורה מהמאמר, שתחילה צריך לכפות את יצרו בחי' סוד מרע, ולקיים את התורה ומצוותיה, בחי' עשה טוב' (והם כנגד הבחינות 'מצוה' ו'תורה' המבוארים בוהר). וכל זה הוא בחי' השגת האהבה שבימים, בחי' 'צמצום' אלקותו שבמידות התורה (עבודת היראה), וע"י כפיית היצר וזכה להפשט את התורה מלבושי הקליפות ומתגלה לו התורה דעתיקא סתימאה, ומשיג בחי' אהבה שב'דעת' (תחמה).

הלביש אי"ע במדות התורה. וכתיב בליקו"ה (ח"מ ערך ג, ט):
 הגשמה שרשה מצמינה לרץ העליון, ועיקר תכליתה
 שתמזור למקום אשר חוצבה משם, שזוכה להפגל בלרץ בשרגלות,
 בצמינת שמת משה רבינו. אבל מחמת שהגשמה מלוכנת בגוף

זוה בשאר המלוות, כמו שכתב רבנו ז"ל במקום אחר (כאן)
 ובליקו"מ לד. וע"י שאנו עושין המלוה הזאת בגופנו הגשמי,
 דברים גשמיים של עוה"ז דייקא, על ידי זהאנו מקדשין חלק
 מגופנו, וכמו כן חלק מן העוה"ז שהוא מכוון כנגד המלוה

הגשמי, בעולם העשיה הרחוק
 ומגושם מאוד, על כן היא בסכנה
 וצנסיין, כי ח"ו מוכל לשכות את
 הרצון קדושה, על ידי גודל
 ריחוקה, וע"י הרגויות הנפוליס
 המלוכזים בתאוות עולם הזה וכו'.
 על כן חמל השי"ת עלינו ונתן לנו
 את תורתו ומלוותיו הקדושים, שהם

**כתובים ורצועות של עור, כי כך שיער
 בדעתו, שע"י הצמצום הזה נוכל להשיג
 אותו ולעבדו, ולכן לא צוה שיהיה ארבע
 בתים של כסף וזהב, כי בן שיער ומדד ע"י
 אהבתו. נמצא שעל ידי אהבתו שאהב את
 ישראל, הלביש את עצמו במדות התורה.**

הזאת, ועל ידי זה אנו זוכין כפי
 צמינת המלוה להזכיר עצמנו בעולם
 הזה ובגוף הזה לכסוף להשי"ת
 בלרצון חזק, ואז נכלל עשיה בלרצון,
 שזהו עיקר התכלית, צמינת סוף
 מעשה במחשבה תחילה. כי זה
 עיקר תענוגיו ושעשועיו ימצדק,
 כשזוכין על ידי עשית מלוותיו
 ע"י המלוות העליון, שזה זוכין ע"י המלוות
 הקדושים, שהם רגויות עליונים, שאנו מקיימין אותם על ידי
 דברים גשמיים דייקא של זה העולם, ובגוף הגשמי כי עיקר
 שלימות הרצון הוא כשעולה הרצון מזה העולם הגשמי הרחוק
 ביותר, כי זה הרצון חזק ומאיר ביותר, מחמת גודל הריחוק כו"ל.

כשם שהשכינה שורה
 ב' חיות שבמרכבה על ב'
 כריבים, כן המניח תפילין
 מרכבה להשכינה השורה עליו
 ב' פרשיות על ב' איברים
 המיוחדים שילו, המוח והלב
 (ליקו"ה בא).

אורות המקיפין שנתלפין
 ע"י התפילין הם בחי' תורה
 שבנסתר, בחי' אור הגנוז
 (ליקו"ה תפילין ג).

ענין קשירת תש"י, כמו
 אחד שנחשב מאד קושטין
 לו את היד כדי שייחוד חיותו
 ע"י הקשירה, כן צריך להיות
 מקודם התפשטות הגוף
 וכלות הנפש אל המוח, וע"י
 הקשירה יומשך חיות חדש
 (בעש"ט ואתחנן, פמ).

ישבת לאו זמנ תפילין הוא,
 כי בשבת התענוג והמוחין
 באין שיל ע"י צמצומים, שלא
 כמו מוחי התפילין בחול שהם
 בבתים בצמצום (מאור עיניים,
 ויקהל).

הבהוה לש צמיה הוא המוחין
 של המצוה, וכשנאנו מוחין
 תפילין שהמה בעצמם בחי'
 מוחין, כותננו בהם לייחד כל
 דבר בעולם אל הקב"ה, יחוד
 קוב"ה ושכינתו ואור המאיר
 כי תשא.

אסור להסיח דעת מתפילין,
 ומצוה על כ"א ליסוף המיד
 בתפילין, דהיינו או לספר
 השבח של ישראל, דהיינו
 תפילין דמאיר עלמא שכתוב
 בהן שבח ישראל, או לספר
 בשבח של הקב"ה, דהוא
 תפילין של ישראל שכתוב בהם
 שבח השי"ת (קדושת לוי, בא).

עיקר כוונת מצות הנחת
 תפילין הוא שאנו משעבדין
 המוחין שלנו והלכות
 והחוששים וכל הכוחות שלא
 לעשות עמהם כ"א רצונו
 ית"ש, וכמו כן הקב"ה כביכול
 מניח תפילין, היינו שמיידוד
 מחבתו ורצונו כביכול רוק
 לעשות רצונו. להשיב לורע
 ישראל בכל תע ולהושפע להם
 כל מיני השפעות טובות ואהב
 ישראל, קדושים.

ידוע שהאבות הקדושים הם
 הם שפרסמו אמות אלקי
 עולם והמשיכו השכינה
 בתחתונים, וה"ו התפילין,
 להתמקד מוחין עילאין על
 העולמות התחתונים, וזה היה
 ענין הבאות שפרצו האבות
 הקדושים (מאור ושמש, תולדות).

עצה ותושיה

מי שגפשיט את התורה
 מלבושו הקליפות ע"י
 כפיות יצור אז הוא
 מקורב אל השלום (קצור
 יקו"ה פג, ח).

מיצויי הכמה

ע"י הכנת מעשיו הטובים, שיהיה ממש דוגמת האדם העליון. ומעתה
 בשל יד, שהוא מלכות, ממשך מוחין למלכות. ובשל ראש, שהוא הגשמה,
 כבוד ו"ל הנקרא שמים, ממשך מוחין לו"ל. וע"י המהפכה המוחין הנ"ל
 נעשה יחוד מלכות שמים שלימה, והבן, וה' יכפר. ולפי זה שפיר הוסיפו
 חכמינו הקדומים לטהר ולקדש המוח והלב במחשבות קדושות, שיהיה
 כסא להשראת שכינה, קצ"ה ושכינתיה, במוח ובלב, ועי"ז יוכל להתדבק
 בקונו, שהוא העיקר בעסק המורה והמנוח בעבודת אלקות, וכמ"ש
 בראשית חכמה (שער הקדושה, ו) יעו"ש, ובמקומו (י, כה) יעו"ש. והעולה
 משם (מדברי הראשית חכמה), כדי שיוכל לטהר מחשבתו וליבו, שהם י"ה
 שצבס, נגד האיצורים המשוערים והנעלמים שבאדם, להיות כסא להשראת
 שכינה כנוכח, כריך תחילה לקדש ולטהר אצורים הנגלים, שהם נגד ו"ה
 שצבס, צממשה התשובה, וזיחוד קדושת הראייה והשמיעה והריח
 והדיבור, שהם נגד שם הוי"ה וכו', יעו"ש. ואחר שיהיה כלי הגוף
 טהורים וקדושים, תשרה המתחבבה בהן וכו', יעו"ש. וגורם גם צמידת
 עליונה, ששז המוח העליון שהוא חכמה, וליצא שהוא בינה עילאה
 (הקדמת תיקו"ה, ז), על ו' המידות, וי"אם הצנים שמחה, שזו היא תשובה
 שלימה, והבן. ונראה לי שזהו ענין כוונת מצינת התפילין, והבן.

ולכן לא צוה שיהיה ארבע בתים של כסף וזהב. אימא צממשה (מגילה
 ז, ט): ליפן (את התפילין) והזכ וכו' הרי זה דרך התלוינים. ופירש
 הרע"ז (סג): יפן וכו' וכו'. והכתוב אומר 'למען תחיה תורת ה' צפין',
 מן המומר צפין, שיהא הכל מעורר בהמה טהורה, ולא מזהב. **דוך**
המיונים. בני אדם ההולכים אחר דעתם, חוץ מדעת החכמים.
 וצננהדרין (מס ע"ב) אימא 'יפן והזכ וכו' פסולות'. וזו הלכה למשה מסיני,
 כמונח צממשה (כס ע"ב) עי"ש. וזו המפרשים בגדל האיסור, האם כוונתם
 למיטוי והזכ מעל לבתי העור, או חף כשהצנים עממן מזהב, ולהלכה נאסרו
 שניהם, וע"י צערון השולמן (או"ח לב, פח).

ארבע בתים של כסף וזהב. ובספר מזהרת דוד להרדכי" (מלוה ע"ט-פ)
 יצא את סוד מלוות התפילין צללה, גד' פשוטה, וזימר פקטי
 הלוכותיה, וז"ל: **סוד התפילין טולא מאור.** חלוי בניה שאמרנו רז"ל (בבב"א
 מנין שהקב"ה מניח תפילין, שנאמר נצבע ה' צימיו וצורוע עוהו',
 צימיו' זו תורה, שנאמר מימינו אש דת למו', וצורוע עוהו' זו תפילין,
 שנאמר ה' עוה לעמו יתן'. והתפארת הוא המניח בראש ארבע פרשיות
 שהם כנגד חכמה בינה, חסד וגבורה וכו', והם נמשכים וצאים בתפארת,
 שהוא האדם העליון, כדאימא (כרמנו בלשו"ס) 'כתפארת אדם' (ישעיה
 מד). והוא מקבל השמן הטוב על ראשו, וי"אף הוה' תפילין דמנח מארי
 עלמא'. והם הם כמשטיין, כי 'טוטפת' לשון תכשיט וכו'. ואם תשאל,
 כיון שהכל רמו אחד וסוד אחד, למה בראש הם ארבעה בתים, וזיבד בית
 אחד, דע, כי לא נשלם היחוד עד העטרה (היינו היסוד), ולכן למעלה

מקבל התפארת מהד' ומשפיע לד'. אבל בעטרה הכל יחוד אחד, ולכן אין ראוי אלא בית אחד, לרמוז על היחוד קט). **פרטי המלוה.** כריך להניח של ראש
 במקום המוח, לרמוז למוחא עילאה, קרקפתא עילאה. מכוון צין העיניים, לרמוז אל ההכרעה. ושל יד על הקיבורת כנגד הלב, לרמוז אל המידה
 הנקראת לב (מלכות), כדאימא 'והיה לאות על ידכ"ה', בתוספות ה"ה, והוא ה"ה אחרונה (של שם הוי"ה, המרמז למלכות). ולזה רמזו ז"ל (מנחות לו)
 יד כהה', והוא השמאל, לפי שעיקר קבלתה של המלכות מן השמאל, כדאימא 'שמאלו תחת לראש' (שה"ש ז, ו) וכתיב (שה"ש ט) 'שמיני כוחם על
 היסוד, דהיינו הצדיקים, למלכות, והבן.

מסירת הקשרים

קט) כלומר שסוד התפילין הוא, שאור החכמה והבינה נמשכים במידת אהבה וצמצומים (חסדים וגבורות) אל התפארת, שהיא המכריע, ומשם ליסוד, שהוא מייחדם
 ומשפיע האור למלכות (וז"ל בהמשך דבריו (מצוה פא), 'התפילין מורים למעלה מידה בינונית, שהוא המכריע כאשר כתבנו'). ויש לרמוז בזה לבחי' השפעת השלום
 המבוארת בתורה, כלומר שאור וחסות ה' מצמצום במידות מחמת אהבתו, והשלום בין האהבה לצמצום מתגלה ע"י התורה, שהיא התפארת, והיא נמשכת ע"י
 היסוד, דהיינו הצדיקים, למלכות, והבן.

ואני תפילה

וְיָבִינִי הַתְּהַדְבֵּק בְּךָ
תְּמִיד בְּאַהֲבָתְךָ, וְלְהַכִּיר
אֶתְהַדְבֵּק הַתְּהַדְבֵּק שְׂאֵתְךָ
אוֹהֵב אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
הַקְּדוֹשׁ, אֲשֶׁר בְּחַרְתָּ בְּנוֹ
מִכָּל הָעַמִּים, וְרוֹמַמְתָּנוּ
מִכָּל הַיְשׁוּנוֹת וְקִדְשָׁתָנוּ
בְּמִצְוֹתֶיךָ, אֲשֶׁר בְּיָדְךָ
אֲשֶׁר אַתָּה אוֹהֵב אֶת
עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, אֲהַבָה
אֲמִתִּית אֲהַבָה וְחַמְלָה
שְׂאוֹן קָה קֶן וְתִכְלִית,
אֲשֶׁר בְּאַהֲבָתְךָ הַתְּהַדְבֵּק
וּמְהַדְבֵּק הָאֲמִתִּית עַל
עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשׁ,
צִמְצַמְתָּ אֶתְהַדְבֵּק
בְּיָבוֹשׁ וְהַיְשׁוּשׁ
אֲהַבְתָּךְ בְּהַתְּהַדְבֵּק וּמִצְוֹת
הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר נָתַתָּ לְנוֹ
בְּאַהֲבָה עַל יְדֵי מִשָּׁה
נְבִיאָךְ נֶאֱמַן בְּיַתְּךָ אֲשֶׁר
כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה הִיא
שְׂעוֹר וְצִמְצוּם הַקְּדוֹשׁ
בְּדֵי שְׂנוּבֵת עַל יְדֵי זֶה
לְהַכִּיר אוֹתְךָ וְלְהַשִּׁיב
אוֹתְךָ וְלְעִבְדְּךָ בְּאַהֲבָה
בְּרָאָה וְאַהֲבָה. חו"ס
וְיָבִינִי וְיָבִינִי לְקִבְּלִי כָּל
מִצְוֹתֶיךָ בְּאַהֲבָה גְּדוּלָה
 (ליקו"ה פג).

נגלה / נסתר

יש בתורה חלק נגלה וחלק נסתר. בפשטות, חלק הנגלה הוא החשבונות והשפטים, והחלק הנסתר הוא תורת הקבלה, שאף הוא נסתר למשה בסני, ועבר בסוד במשך הדורות. איש שלא היה לידו סגולה, כיום גם תורת הקבלה כביכול נגלה, שהלא היא כתובה בספר ומינה לכל מיני, אך מבורר כספרים שהנסתר שבתורה הוא לאו דווקא חלק מסוים בלימוד התורה, אלא פנימיות האור ששורה בכל חלקי התורה, ואינו מורגש למי שלא ידע את עצמו.

חס הנגלה אל הנסתר הוא כלבוש לגוף, וכגון לנשמה, שאע"פ שהנשמה אינה יכולה להתגלות מבלי לבוש גוף, ואע"פ ברור לכל שהעיקר היא הנשמה. כמו כן בתורה, העיקר הוא חלק הנסתר והנשמה שבתורה. וכאשר הקדושה על מכונו, מתקיים 'מבשרי אהור, ואף חלק הנגלה שבתורה מורו מאור הנסתר שבה, והיינו שגם בפשט אוריינות אפשר לראות את האור הנגלה בתורה, או בעת החסרת, נפרד הגוף מהנשמה כביכול, ואין ניכר סוד ואור התורה כלל. בחו"מ הפליג בענינו של האומר שהתורה אין בה כלל אמת פשטה נתיארה לעין, וטובא שתיפתח רוחם של האומרים שספורי התורה הם ספורי דברים לבד, כי סודות התורה מנתנתם לבי עיקר בספורי התורה, כמו שציינו שבספור של המלכים ואלופי עשו שם טמונים כל סודות שברית הבלים ועולמות התיקון, שהם סודות הקבלה בחסדיות מבורר עיקר החלטה של תורת הנסתר היא לגלות כיצד מסתתר הקבלה בתוך כל המקומות הרוחניים והמטופנים, ששם נרמזה שאינו נמצא ח"ו.

כתב השל"ה הקדוש, שבלוחות הראשונים היה מתגלה חלק הסוד שבתורה באותיותיה יחד עם הפשט, אולם לאחר שושברי, הנסתר שבה נעלם, בבחי' איתות פרוחת באויר, ונתרסק עם נגלה והסתוות

כל דברי הש"ת בהם נגלה ונסתר, ויבוא הדיבור על הנגלה והאמירה על הנסתר, וזה טעם 'ידבר ה' אל משה לאמר' ברוב מקומות שבתורה (רבינו בחיי ש"ת כ"א).

הנגלה הוא פשטי המצוות, והנסתר הוא הפנימי שבתוכו, שאין דעת הפמון ראוי לו, וכן אמר דוד 'אחת דיבר אלהים, שתים זו שמעתי' (תהי"ב ב"י ש"ת ז' א').

כל עניני מעשה בראשית הם נגלה ונסתר, מבורר בתחנתים רוממו בעליונים, ומפני זה יש לך לחבין הנסתר מן הנגלה (רבינו בחיי בראשית ב' ז).

הנגלה מורה דין, והנסתר מורה חסדים (ספר הפליאה ד"ה הספירות).

ביציאתו מצד עצמו הוא נסתר, ומצד פעולותיו שהוא חידושו של עולם הוא נגלה (ש"ת תרומה, תרא"ו).

התורה יש בה וכו' בחיי נגלה וכו' נסתר - כמה הקדמות, שירחיב את הביאור בהם לכן (אות ה'). ובענין הנגלה והנסתר שצמחה מונח צוהר (פקודי, רל ע"ג): 'היכל ארתי לדורייא הכי הוא, אתנגלה וסתימאל. וכל מילין דעלמא, זין דעלמא דין וזין דעלמא דלעילא, כולוהו איהו טמינר וגליא. וצרכיניו צחי (שמות יג, א) מונח עוד צוה: כל דברי המורה יש בהם נגלה ונסתר. הנגלה הוא פשטי המצוות, והנסתר הוא הפנימי שצמחו, שאין דעת ההמון ראוי לו. וכן אמר דוד ע"ה 'אחת דיבר אלהים, שתיים זו שמעתי', כי הדיבור אחד, ויש צו

(פ"ם מוהר"ן: מו ע"ב)

ליצר, וכן לז האדם נטיה קצת לזד שמאל. ויש לו צ' חללים. של ימין ומשכן השכל והרוח החיוני, ושל שמאל מלא דם, והוא משכן התאווה והמשאשז הרעות. וזהו כיוון שלמה המלך ע"ה (קהלת א') 'לז חכם לימינו, ולז כסיל לשמאלו', כלומר ימין הלז ולשמאל הלז, ודעה וכו'. ולריך לכותבן על עור צמחה מיה ועוף טוהר, ולא צמחאים, כי מה לטומאה אלל הקדושה והטהרה. ואע"פ שנכתבים על עור צמחה וטריפה (שם קה), הטעם היא, שעיקר מלך הטוהר, וכבר קבלו עונש, ויתעלו ע"י כתיבת הקדושה בערוותיה, וזה תקנתו, והבן וכו'. ולריך לברוך כל פרשה ופרשה שיעיר של עגל, ויאל ממנו לחוך, כדי שיראו כל המקטרגים שיש להם חלק צמחה וקבלו כדי חיונים צמחאים, ולא יקטרגו על ישראל, ושעיר עזאזל ויחיה, כמבואר כל זה צוהר (פקודי, רלו), ע"ש כל הענין) וכו'. וזו הוא תפילין שיעיר כולם שחורות, צקוד שיעיר אשר כמנו צמח גסם ספר הזהר. ולכן רריך שיהיה פני השמורה, שהיא השמורה לחוך. ואין לעשות שום דבר ממעשה התפילין ע"י גוף, כי מה לטומאה צמחאים טוהר, המנדיל זין קודש לחול. ואם חופן צוהר, פסולות, כי אהב רומן למידת השמאל, כדליתא 'מלפון זהב יתא'. ודי לנו צגז חפוי העור, לעשות רמז למידה, אבל אין לעשות רמז צמחיים עצמו. גם כי יבוא להפגשך אחר מידת הזהב, והכחזב אמר (דברים יב) 'פן תעזוב את הלוי' (שנמדת הדין רריך לחחו כפי הרוך צמח), אבל לא שיקחנו לעלמו (שיאחו זין עמנו) כדרך הגויים, והבן זה וכו'. ואין מלות תפילין נהגת צמחה, לפי שגם רומיים להורדם לרחמנים צעולם, וצמחה הדין שולט, ואיכא משהו (דברים כה) 'אל תחוסם שור דישו' (שלא יוכלו הקליפות לניקוד כדי חיונים צמחאים), ולא צמחיות ויו"ט, לפי שהכל שלום. ותפילה של יד רומות ליד כהה, שהוא מידת הדין הרפה, והיא מידת כ"ה (מלכות). ולכן רריך לעשות לה קשר כמות יו"ד הדומה לצמח, לחבר אותה עם הכתיב העליון.

שמפשיט את התורה מלבושי הקליפות וכו' - ובענין ההקדמות (הקדמת מהר"ם) ביאר סוד עין זו, ח"ו: תורתנו הקדושה כלולה ונמאלת בכל ארבע עולמות אצ"ע (אלילות, צריאה, יצירה, עשיה), וצמחיות צעולם האלילות או נקראה 'קבלה', כי שם היא מופשטת מכל הלוזשים הנקרא 'פשט', מלשון 'פשטות' את כותונתי' (שה"ש ה), שהוא צחי' המלבושים החיוני שהוא על גבי עור אדם, המתפשט מעליו לפעמים, וזהו עיקר מלת 'פשט'. ואמנם צעולם האלילות אשר שם הקצ"ה יש צד ועוסק בתורה, כנזכר צמח ר"ל (ע"ו ג), וגם צדברי המתרגם על פסוק 'דודי את אדום' (שה"ש ה), וכמ"ש הכתוב 'ואהיה אללו אמון וגו' הנדרש לר"ל על צריאת העולם, שהיה הקצ"ה מציט צמחה וצורא עולמות. ואין ספק כי לא כמעשה אד"ה, ולא כמעשה דני חרי, וכמעשה אמונו דלעלם וכיואל צמח, שהיה כפשוטם, היה משמעש צמח הקצ"ה אלפיים שנה קודם שצמח העולם וצורא צמח עולמות, אמנם שעשועות של הקצ"ה צמחה והיותו צורא צמח את עולמו, היתה צמחיות עוסק צמחה צמח' השמחה הפנימית שבה, הנקרא רוי תורה, הנקרא מעשה מרכזיה, היא חכמת הקבלה, כנודע אל היודעים. וטעם הדבר הוא, להיותו עולם האלילות העליון מאוד טוב, ולא רע, ללא יכיל להתערבא עימיה קליפה (שלא יוכל להתערב עימו קליפה), ועליה איתמר (ישעיה מז) 'וכדו לאתח לא תחן' (ראה חיקו"ו סט, קט. ע"ש), ולכן גם המורה אשר שם, איננה רק (אלא) המורה המופשטת מכל צמחי הגופנים, מה שאין כן למטה צעולם הצמחה, עולם דמעטרו"ן הנקרא 'עבד טוב', והוא הנקרא עץ הדעת טוב מוסטרא טווב, ומסטרלא

שמי משמעויות. וכן אמר שלמה (משלי כה) 'תפוחי זהב צמחא פסיות כסף וגו'', המשיל הנגלה לכסף והפנימי לזהב, שהזהב הוא נסתר בתוך הכסף, ומעולה יותר ממנו. והמהר"ה (גיטין ס ע"א) ניא: ידוע כי המורה אחת גמורה היא לפי הנומן יתכרך צ"ה, אמנם לפי המקצלים יש צה שינויים מחולקים, והוא כי סוד ונסתר של המורה מורה על שמו המיוחד, כמו שאמרו (ברכות נה). 'מי שידוע לנרף אומיות צמחה כו', והנגלה של המורה הוא מצואר שהן מלואות האדם.

והתורה, יש בה שני בחינות, בחינות נגלה וכו' והנסתר הזה

מיצואי חכמה

דסמאל, שהוא קליפין דליה, נקרא 'עבד רע', כי המורה אשר שם הם שית סדרי משנה הנקראים שפחה (ראה זכר צמחאים, כו. ע"ש), ולכן נקראת 'משנה', לפי ששם יש שינויים הפוכים, 'עוב' מסטרלא ד'עבד טוב, היתה, כשה, טוהר, רע' מסטרלא ד'עבד רע, איסור, טמא, פסול וכו'. כי כמו שהקטנה שהיא צמחא פסולת כמנין כ"ב אומיות המורה, הגנוזה מוך כמה קליפין ולצוהין, שהם הסודין והמורסן והמבן והקש והעשז הנקרא חזיה, כן המשנה אלל סודות המורה נקרא חזיר (ראה זכר רע"מ כי מלא, רע"ה ע"ש) וכו'. כי עסק המשנה כפי פשטיה אין ספק שהם לצוהין וקליפין חיונים צמחיים אלל סודות המורה הנגמים ונרממים צמחיותה, כי כל פשטיה הם צמחיים, וצדדים חומרים תחמונים. אמנם הם קליפין טובים למאכל, קליפת קנה הבושם, ולכן צמחיות מציני פשטי המשנה כוללתה, צמחי טעום, נקרא 'פן דעת טוב', אלל כאשר ח"ו שגים ומוטמאים את הטוהר ומנשעין את הפסול וממירין את האיסור, או נהפכת לעץ הדעת רע' ומר להם וכו'. והנה צמחא קלת (קה"ד יא, יב) אמרו ר"ל על פסוק (קהלת יא) 'כי אם שנים הרבה ימיה האדם, צמח יצמח וכו', וזה לשונם 'כי אם שנים הרבה וכו', מורה שאדם לנד צמח', הכל היא לפני מורו של משיח'. ואם כך נאמר על מורו של משיח, שהיא צמחיות צוהר ופשט, כמ"ש ו"ל (שם קמא): 'אין זין העוה"ו לימות המשיה, אלל שעבוד מלכויות צמח', והוא צמח מלכות הרשעה, קליפה החיונה, הנקרא 'יהוה', כמו שדרשו ר"ל (ע"י ספרא צמחיות פרשתא א, ג) על פסוק 'וגר זכ עס כצב וכו', וסמך ליה 'ומלחה הארך דעה את ה', ולכן מורת העוה"ו המלצמח צמחיות, לסיבת היות ה"ה" הנקרא קליפה מצינה צעולם, היא הצל לפני מורת של משיח, שנפשט קצת מלצמחיות וקליפותיה, מאחר שגם צני אדם נפשטו מקליפת ה"ה" וכו' וכן צנו של ק"ו צמחיות למעלה צמח"ה, צעולם הנשמות, נפשטות מכל מיני צמח כלל, כי עסק המורה אשר להם איננו רק צמחיות המורה וסודותיה הפנימיים.

התורה יש בה וכו' בחיי נגלה וכו' נסתר - וראינו להרחיב ולהציג צוה את דניו האליל' צמח הליקוטים (פ' האזינו, ד"ה עוד האזינו השמים) המבאר את ענין חלק הנגלה והפשט שצמחה, וחלק הנסתר והסוד שצמחה, ח"ו: יש צמחה נגלה ונסתר, דהיינו פשט וסוד. והסוד אינו ראוי לכל אדם, אלל לאשר הם כמלכאים, והפשט הוא להמון העם. ועל חלק הסוד, היו אומרים המלכאים כשרה הקצ"ה ליתן המורה לישראל 'מה אדיר שמך בכל הארץ' (תהלים ט), ר"ל, מה אדירות יש ל'שמך' שהיא המורה, כי כולה שמומי של הקצ"ה (הקדמת רמב"ן למורה), וזהו חלק הנגלה והפשט שבה, שהיא מלכא' (כי היא עוסקת צדדים והלכות מעניינים גשמיים), וזה שאמרו 'מה אדיר שמך בכל הארץ'. אשר מנה הודך', דהיינו הסוד, 'על השמים' (כלומר שרנו שמות הנסתר מאשר אלל צמחיים). והם לא ידעו, כי כיון שהפשט אין ראוי להם, כי אין צמחיים מיתה, גם הסוד לא יתן להם, ולכן ניתנה אל האדם. וזה שכתוב (דברים גז) 'האזינו השמים', שהם האנשים הצדיקים הקדושים אשר צמח, המה דומים למלכאים היושבים צמחיים, חלק הסוד, שאין דבר זה נאמר צקול רס אלל מן הפה לחוץ. וזהו לישנא ד'האזינו דקאמרו. ואלהים ד'יצר', כלומר שדיצ עמהם מחלק הסוד ששקש צמח, וזה שכתוב 'ואדברה', לשון קודש, דיציר אתם משפט, צדדים קשים כגודים להצנים וכו'. ועל חלק הסוד אמר 'ערוך כמטר לקחי', כי לשון 'עריפה' משמע לשון הריגה, כמ"ש (דברים כא) 'זערפו שם את העגלה', ומשמע לשון

לא היה מדרבים בסוד גדול, ולא היו מדרבים מזה כי אם בסוד גדול מאוד, ואח"כ בימי רשב"י והאריז"ל שוב לא היה סוד, והתירו לגלות הסוד קצת. וכן כמו וכמה דברים שהם עכשיו סוד, ואח"כ בימים הבאים לא יהיו סוד (חיי"ת ח"ט).

כ"ה כל דברי המורה כן הם, נגלו ונסתרו, וכל הדברים שבעולם שיש להם נגף ונסתרו, כן כל העוה"ו וזין של העולם העליון, הכל הם עולם וגלוי הפסוק הוא נגלה, והנסתרה והסוד שצמחו היא נעלמת.

ואני תפלה

והתפלה לעסק בתורהך תקדושה תמיד. ועל ידי זה תקדושי בקל פעם יותר אף השלום כמו שקחוב 'תפלה ררכי נגם וכל נתיבותיה שיום'. ותעורני לקיים את כל דברי תורתך באהבה, ואזכה לקיים כל המצוות מצוות דאורייתא וכל המצוות הרבה, עם כל עניניהם וכל המצוות עם כל הוצאותיהם וכל המצוות שאי אפשר לכל אדם לקיים עכשו, ותזכירני לכל המצוות שהם, ויקיים ברוחניות על ידי עסק התורה, ועל ידי קליפות שיש עמך ישראל על ידי עצם האהבה והשלום שיהיה בין כל ישראל לקהל, ואהיה נקלץ בתוכי בכל מצוותיך ודור עד שיהיה אהבה בקני ישראל עמך הקדוש נתישבים עמי באחד (ליקוטי טז).

אזן השלום מן השלום שיש, עושה שלום ובורא את הכל עוננו והושיענו בצנו, שנקבה תמיד לקחו צמח השלום, והיה שלום גדול באמת בין כל אדם לחבירו ויהיה איש ואשתו, ולא יהיה שום מחלוקת אפילו בצב בין בני אדם, כי אהה עושה שלום במרוץ, ואתה מחבר שני הפכים יחד, אש ומים, ובקבלאותיך העצומים אתה עושה שלום ביניהם, כן תמשיך שלום גדול עלינו ועל כל העולם כולו, באפן יתחברו כל הפכים יחד בשלום גדול ובאהבה גדולה וכל אחד יתקרב אליו ויתחברו באמת, וישעו כלם אהה אחת לעשות רצונך בקרב שמים, יי שלום, בקרבו בשלום, ועל ידי זה תמשיך עלינו כל הברכות וכל ההשפעות וכל הששועות (ליקוטי צח).

כש כל דברי התורה (סג הספירות), הם עניינים שבגדים וסודות עליונים ודולים, כיון שרצה התורה לזה העולם שלימדו אותה בני ישראל, אם לא היטה מתלשלת כלל הלושיות של ענייני העו"ל, לא היה העולם יכול לטבול קדושתה (וא היה אפשר להפוך לזרע ארצה חיה ושמן סודימה, כי עתה אשם מלגש בנפ חומרי וי אפשר שיש שם ענין חומי). צוה ורצה עוד משל לזה, כי יש לצבוע ענדה לא, ולכן הטיפוסים כשואים אדם שהוא לנפש בלבוש יפה ויודר, אינם מסתכלים יותר מי הוא אופו האדם, אלא משיבשים אופו לפי חשיבות לנפשו, אבל צאמת המשיבות על זה הלוש הוא הגוף. וכמו כן, חשיבות הגוף היא השמה. ענין זה היה התורה יש לה גוף, ולכן הם מנחות התורה ודיניהם הנקראות גופי התורה, זה הגוף מתלשלת בלבושים שהם ספירות של זה העולם שבמורה (כאלו הספירות גופו את המדות, כמו פתח גיד הנפש כפי שם על עיקב שהאדם עם המלך ועוד). התכמים, שהם עבדים של מלך העליון, אותם שממנו על הר סיני, אינם מסתכלים אלא בנשמת התורה, שהיא עיקר כל התורה (למוד שדושים שבספירות וכן עניני התורה יש עניינים, שהם חיי התורה שהם, ולעמוד לצוה הם מעמידים להסתכל ולהתבונן בנשמה של הנשמה של התורה (כי את חיייה הממשים עמוד הקב"ה לרוע חורה מדת כבודו נעלמים, הם שאי אפשר שיהיו הם לרוע המוחה), והנשמה לנשמה זה היה עיקר קדישא (דענין א"ל התלשלת בראש מנפשו ולנפשו, וכן הם המדות העמוקים שבתורה שיתגלו רק לעמוד לצוה).

אורייתא דתיקא סתימאה דתימאה לאתגליא לעתי"ל.
הלשון 'אורייתא דתיקא סתימאה' היא מטבע לשון יהודית, אותה טבע רבינו והשתמש בה בכמה וכמה מורות שלו. והנה צוה"ק מובאים פעמים רבות נמד המילים 'עתיקא סתימאה' (כגון המובא באלדרא ווטא (האזינו, רפח ע"א) 'עתיקא דכל עתיקין, סתימאה דכל סתימין', ובאלדרא רבא (נשא, קל ע"ב) 'צנההוא זמנא יתער עתיק יומין, רוחא דניפק ממוחא סתימאה דכולא' ע"ש). שהוא הכינוי העליון ביותר שיש לצבוע יח"ש, שמבטא את הענין שאין שום תפישה והשגה כלל זו יתבדק. כמו כן ישנם מקורות שונים בתנ"ך, צוה"ק ובצו"ל, על התורה שהתגלה לעמ"ל, שעל ידה יתגלה העולם בהנהגה אחרת לגמרי. וצו רבינו ויבדק את שמי הבחינות גם יחד. וזיין צוה הרה"ק מטעמיהוין את דברי הזהר (בהעלותך, קנז ע"א) ח"ל: **כ"ל מילין דאורייתא, מילין עילאין אינון ורזין עילאין וכו', כיון דנתתם להאי עלמא, אי לאו דמתלשלת בנהי לצושין דהאי עלמא, לא יכיל עלמא למסבלי וכו'. תא חזי, אית בלבושא דתחזי לכולא, ואינון טיפשיין כד תמאן לצב נש בלבושא דתחזי לון שפירא, לא מסתכלין יתיר, חשיבו דההוא לבושה גופא. חשיבותא דגופא, נשמתא. כהאי גוונא אורייתא אית לה גופא, ואינון פיקודי אורייתא דאקרון גופי תורה, האי גופא מתלשלת בלבושין דאינון ספורין דהאי עלמא וכו'. חכימין, עבדי דמלכא עילאה, אינון קדימו בטורא דסיני, לא מסתכלי אלא בנשמתא, דליהי עיקרא דכולא, אורייתא ממש, ולזמנא דתמי וזינין לאסתכלא בנשמתא דנשמתא דאורייתא וכו', דא איהו עתיקא קדישא. והיחידא דכפירו**

וארי שלל (הפטרת בראשית, ד"ה ואולם נדעה) ציאר ענין זה, ח"ל: ידוע דעונון העגל נתלשלה התורה בספירות אל, אלל זאת התורה עלמנה (טרס לנשיקו שאלחמ מטא העגל) היא לירופי שמות הקודש ורזין עילאין, ואינם נקראים כמו המינות האלו שנחלקו למינות אחרות, והם ספירות, רק האותיות אשר מצואנה הם סודות עמוקים הקודש. ולעמיד לצוה נוכח ללמוד התורה מפיו יתבדק, כמ"ש הכתוב (ישעיה נד) **וְכַל בְּנֵי לִימוּדֵי ה', וְתַהֲיֶה הַתּוֹרָה לִירֻפֵי שְׁמוֹת הַקּוֹדֶשׁ וְרִזֵּי דְרִזִּין.** ויהיו אותיות אלו לעמון, רק בדמקום ספירות, יהיו שמות הקודש ורמוזים נפלאים. וזה סוד מה שאמרנו רז"ל (קה"ר יא, יב) **ש'זאת התורה של העו"ל היא הצל לפני תורתו של משיח, הכוונה שסדר מינות אלו הם ספירות, והיא הצל לפני תורתו של משיח, שאז אותיות אלו יהיו נקראים דרך לירופי שמות הקודש, כי אז ללמוד התורה מפיו כצרכו, שלא ע"י סקרו. ומצואר בקבלת יעקב (ערך זה), שעל כן המילה התורה צאוח צ', לרמו שיעקר מהותה מ'צריאה' וליקוטי מורה האר"ז פ' בראשית, ד"ה לא דברה מורה), צמ' חכמה ובינה, שזהו חכמת נגלות התורה. אמנם לעמוד לצוה שמגל השגתו נאמר 'איש אחד הוא יודע לה', שאזי טבל להשיג את נסתמות התורה, ששורשה ב'צאלינות', צמינת נשמה צמ' אריך ועתיקא, צמינת אוח א', וכמוהו בפסוק (איוב לג, לג) **וְאֵלֶּיךָ פָּנָה חֲכָמָה,** שזהו המוחין והדעת הגנויים צמורה, ע"ש כל הענין. ורצה עוד בעמק המלך (שער ו, מו) **שצירא עוד ענין זה, ואף הרחיב בציבור מאמר זהר הנ"ל, ע"ש.****

מילואי חכמה

כי כל דרכיו משפט, הוכרח להיות בחדש שני ימים, ואם יתאס צינה"ה, הוצרך להיות בשמו דין ורחמים, שהוא הנגלה והנסתר, כדי להיפרע ממנו כרשעתו, וגם התורה עלמנה, הוצרך להיות צה נגלה ונסתר. **אורייתא דתיקא סתימאה.** ומובא במאור עיניים (פ' תהי, ד"ה וידבר ה' אל משה): נודע שהתורה היא אומיות ונקודות וטעמים ותגיין, אך זה הוא צמ' התורה דאתגליא, כי כל זה אפשר לשכל אנושי להשיג כל אחד לפי מדריגתו, אך המאור שבה שעליו אמרו חז"ל (אי"ר פסיתא צ) **'המאור שבה מחזירן למוטב',** הוא צמ' א"ן, שאין לו תפיסה, מפני שהוא למעלה מן הטעם, והוא המקור שממנו נביעת התורה, שהוא הבורא צ"ה, שע"ז הוא והתורה אחד. וצריך כל אחד העוסק בתורה לדבק את חיותו בהמאור שבה דייקא הנקרא א"ן, שהוא למעלה מן הטעם, כי לכך נקרא הטעמים של הנגינות 'טעמים' מפני שהן עדיין בצמינה שאפשר להשיג ולתמ טעם, אף שהם דבר גבוה, אלל הפנימיות נקרא א"ן, לפי שאין לו טעם ותפיסה. וצריך הלומד לדבק בצור הנשפע בבחינות א"ן, ולא צוודאי מחזיר למוטב, מאחר שדבק פנימיותו בצור פנימיות התורה, שאז נעשה כסא להשאלתו מתוך החשיבה בתורה וטופע צמוכה. ואף שצריך צעת לימודה להפין מן שלומד ולהטעים, ככדי שיבין מכלל מקום צריך ג"כ להאמור, ככדי שיהא שלימות הגמור. כי זה הוא אור הגנו לנדיקים, כמ"ש רז"ל (מגיגי צ). **'עמד וגונו לנדיקים לעמ"ל',** ורצה עוד בהמשך דבריו, שצירא שזהו סוד 'פרה אדומה תמימה', ע"ש כל הענין. וכך מובא בספר יושר דברי אמת (אות ח) גני מורה זו הפנימית, שעל ידה מתדבק האדם בהש"ת, ח"ל: רעים מצני עמנו המדומים צעניהם וצעני העולם חכמים גדולים בתורה בנגלה וצנסתה, ומדומים ציראה, וצכל הדברים, וסוצרים שצלו לקצת מורה ויראה, אלל צאמת עדיין לא זכו אפילו לידיעה קטנה מתורה אלקינו, שהיא נקראת 'מורה', על ש צמורה הנעלם, שהוא השש"ת (והר מזרע, נג). כמ"ש הקודש אלקי ר' מנחם מענדל מפרעמישלאן ז"ל בפסוק 'מורה' תמימה' (תהלים יט), **ר"ל על דרך נחמה, ש'מורה' היא דייקא, היא 'תמימה', שעדיין לא נגע שום אדם אפילו בקצה, כי הם לומדים רק חיצוניות התורה, דהיינו שאין צמחשצתם להידבק בהש"ת ולהיות מרכבה לו, ולירא ממנו, ולאהבה אוחו ע"י התורה, כמ"ש האר"ז (שער המדות ואתחנן, ד"ה ובענין עסק), והוצב כספר קטן שערי ירון (סוף שער ג). ורצה עוד בליקו"מ (מט), שאמר את ענין זה של 'מורה' תמימה' על התורה דתיקא, ע"ש.**

מטר' הוא ריבוי השפע, וכן המטר אינו טוב ללל, כי הולכי דרכים הם מְרַבֵּים בו, וכן הוא חלק הסוד, כי למי שאינו ראוי אליו הורג אוחו. וזה 'מטר', להולכי דרכים, דהיינו לאותם שיואלים מדרכי התורה, הסוד הוא מוסיק להם, וכמ"ש רז"ל (יומא עב) **'זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה נעשית לו סם המוות',** ולנדיקים יערוף להם התורה, חלק הסוד שבה, כמטר שְׁפָפֶה כל העולם, כן יערוף צריצו וְיִשְׁפָּה כמעין המתגבר. ועל זה אמר 'לקחי, לשון לקיחה, כי משה רבינו ע"ה אמר על עצמו, זה החלק הוא אשר אני לוקח לעמ"י. ועל חלק הפשט אמר 'מיזל כטל אִמְרָת', שזהו כטל שהוא טוב לכל העולם, כן הפשט אינו מוסיק לשום אחד. ואמר 'כשעירים עלי דשא', כי אחר שהסוד הוא עיקר והצבי, למה הוצרך הפשט. וזהו אמר 'כשעירים', דהיינו המטר הדק מאוח, שהטיפות הם דקות 'כשעירים עלי דשא', שהיא בהתחיל העשב לנמנו ולהראות על פני הקרקע, אז הוא קרוי דשא, ואז אם היו יורדים עליו הטיפות הגסות היו נפסדים, ואחר שנעשה עשב שכבר גדל, אז יורדים הרביצים עליו, שהם הטיפות הגסות, כי אז יש בהם כח לטבול. וכן הענין בפשט, כי האדם צקטנומו לומד הפשט, כי הסוד אינן לו דעת לטבול, ואחר שלמד הפשט שהוא 'כשעירים עלי דשא', וְיִמְלֵא כריסו מצבר ויין דהיינו פשט התורה, אז יצוה הסוד 'כרביצים עלי עשב' וכו'.

ואמר 'כי שם ה' אקרא', שהוקשה לו למה הוצרך צ', נגלה ונסתר, לזה השיב כי התורה הוא כמו 'שם ה' שיש בו נגלה ונסתר, שהוא הוי"ה בקטר ואדני' נגלה, צענין 'זה שמי לְעֵלִים' (שמות ג), שהוא הוי"ה להעלימו, 'זה זכרי, שהוא אדני', להזכירו 'לדור דור', וכן התורה, שהוא ושמו ותורתו, אחד, כי כל התורה שמתוין של הקב"ה וכו'. כי ידוע ששם הוי"ה רחמים, ושם אדני' למפרע – דינ'א, הוצרך להיות בשמו נגלה ונסתר, נגלה הוא הדין, כדי לשלם שכר טוב לנדיקים ולהיפרע מן הרשעים, מפני שהוא יתבדק רצה לצבוח האדם בשני ימים, יאה"ט ויאה"ה, וצכן נקרא 'תמים', כי זהו התמימות לעבוד את השם ג"כ צינה"ה, כענין וְאֵלֶּיךָ אֵת ה' אלהיך בכל לבבך (דברים ו), בשני ימים, צינה"ט וצינה"ר' (ברכות נד). וכו'. ולמה רצה הקב"ה לצבוח את האדם צינה"ה, כדי שיאכל משלו וצמה שְׁיִינֵעַ ויכניע יצרו הרע, כי כל דרכיו משפט, ואינו רוצה שיתענג ויתהנה האדם בגן עדן על חיים, כאשר הייתה אכולת הנשמה תחילה קודם צוהא לעו"ל, משולחן אביה דרך צקה ומתנה, אלא רצה הקב"ה שצבוח לעו"ל, וְאִסְגַּל מלוחות ומעשים טובים, ואז תתענג בשכר מעשים טובים, ולא בחיים. נמאל, כי להיות

אורייתא דתיקא סתימאה
דתיקא סתימאה הינה פנימיות התורה שעתידה להתגלות לעמ"ל, וכעת היא נסתרת ועלמת מאור, כמבואר בווה"ק (בהעלותך קנב), שהתורה יש לה הרבה סיפורי דברים ובהם מוטעמים סודות התורה, והחושב שאין בתורה אלא את הנגלה לעין, תיפח רוחו. ומכאן עור הוה"ק (שם) ש'לתורה יש נשמה, ותשמה לנשמה, שהיא דורת עתיקא סתימאה, והיא אשר תגלה לעמ"ל, ועליה התחנן וביקש דוד המלך בתהלים 'אל עני ואבישה נפילת מותרת'.

ועיקר הגילוי שהיה בזאת התורה הוא א"ך השכל הדברים הנמשכים ביותר, והנראים הכי רחוקים מאלקויות ית', גם שם מוצא הש"ת בדרך נעלמת ונסתרת מאור, ואלו הם דברים שאינם ניתנים להשגה בכו"ה, והנה המושג של 'עתיק' נוכח הוא כבר בספרי הנביאים ישעיה ודניאל. בשיעור חכמי ירושלים (פ' יח) 'למסכת עתיק, ודרשו חז"ל 'דברים שכינה עתיק יומין, ונאי נענו חתרי תורה וטעמי תורה, שהם מעשה בראשית ומעשה מרכבה, כמבואר בגמ' בפסחים (י"ט), ואילו בדניאל חכמי ית' וביאר שם המלבי"ם: 'הקב"ה שהוא נתן עין להימים והזמן, כלומר שאינו תחת הזמן, שכל על כסאו לשפוט את הארץ, וע"פ דבריו יש לבאר ש'עתיק יומין היינו שהשגתו הוא עתיקת מבחי' יומין, היינו הצמזמים, ולכן ההשגה של אורייתא דתיקא סתימאה אינה מתגלה בימים, אלא הוא אור הדעת שלמעלה מבחי' הזמן והימים, כמבואר במאמר שלפנינו.

אורייתא דתיקא סתימאה
דתיקא סתימאה, היא האהבה הנלהה שהיה בינו ובין ישראל ענין קודם שבראת העולם, אשר האהבה הזאת היא למעלה מהזמן והמידות והימים, אשר א"א להשיג את האהבה הזאת, כי אם ע"י צדיקים אמיתיים הנופלים את יצדם, ומבטלים כל התאוות והמידות רעות בתכלית הכישול, וליבם בישושים וליקוטי תפלות לט'.

אורייתא דתיקא סתימאה
שע"י חידושיך אלו נתגלין כל הדרכים והתבונות של התורה, א"ך כל המצוות והמידות קשורים ונאוחים זה בזה זהו ביה וליקו"ה ח"ה, ח. א.

אורייתא דתיקא סתימאה
זאת התורה היא בחי' תורה בלי שום לבוש וליקו"ה פ"ד א. יב.

אורייתא דתיקא סתימאה
היא בחי' שורש התורה הקדושה (והתפסתה תבט).

לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה
את ה' וכליקו"ה (וי"ד פדיון בכור ה, יג) הקשה ומירך צענין מהות
 השלום המופלא שיהיה לעמיד לנזל, והציג צוה את לשון"כ צפרשת צהר
 (ויקרא כו) 'ונתתי שלום בצרף וגו', ומרז לא תעבור צארצאס. ורדפתס את
 אויביכם, ונפלו לפניכם למרצ'. ח"ל:
 לכאורה תמוה, מהו הצטמת הצרכה
 הזאת שירדפו את אויביהם, וכי זהו
 התכלית האמיתי של ישראל עם
 קדוש, שירדפו את אויביהם ופילו

אומס צחרצ וכו', לנקוס ולספוף דס ח"ו, הלל השי"ת חפץ
 בשלום, ומצדך את עמו ישראל בשלום, והיה די בהצטמת 'ונתתי
 שלום בצרף', ולמה לנו לרדוף אחר האויבים. אך צאמת, זה ידוע
 שכל העולמות לא נצרוו כי אס צצביל להכיר ולידע אותו יצברך,
 כמו שאמת צוהר (צא, מצ): 'צגין דשחמודעין ליה', ועל כן הכל
 נצרח צצביל ישראל שיקצלו תורמו, שהוא הדעת הקדוש, שעי"ו
 מכירין וידעין אותו יצברך. ועל כן כל הגדולה והמלוכה שיקצא
 רק לישראל שעושים רצונו, שזוכים לזה הדעת שצצביל זה נצרח
 הכל, ועל כן רק הס קרויים אדם כמ"ש רז"ל (יבמות סא), כי מי
 שאין צו זה הדעת, הוא חיה צמות אדם. וצצביל זה מחוייב כל
 אחד לעסוק ציצוץ העולם, דהיינו להכניס הדעת האמיתי
 צאחרים, שהו עיקר עוסק ציצוץ העולם, כמו שמוצאר (ליקו"מ
 ח"צ ז). וכשישראל יזכו לעשות רצונו הם מחוייבים להשתדל צכל
 כוחם להכניס זה הדעת גם צאומות העולם, כמ"ש (דחי"א טו)

לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי
בי מלאה הארץ דעה את ה', כי אזי
יתגלה האהבה שברדתו:

שעווצ את דרכו הרעה, וצריך לרדוף אחריו), כי זאת הרדיפה היא
 עיקר השלום האמיתי. כי כל זמן שאין זוכין לדעת הני"ל, ואין
 עושין רצונו ח"ו, ואין יוצאין מעוונות ופגמים ח"ו, אפילו נדמה
 שיש לו שלום גדול, אין זה שלום כלל, כי (ישעיה מח) 'אין שלום
 אמר ה' לרשעים'. כי כל זמן שאין מעשיו עולים יפה כרצונו
 יצברך, אין אפשר שיהיה לו שלום אמיתי, כי הלל גם צענמיו
 אין שלום, כמ"ש 'אין שלום צענמי מפני טעמתי'. וזהו צחינת
 'ורדפתס את אויביכם', שכשעשו רצונו יצברך, מזהו עליהם
 לרדוף את אויביהם כדי להחזירם למוטע, לקרצס אל האמת, שזהו
 עיקר השלום, צחינת (וכריה ח) 'האמת והשלום אהבו', שזהו צחינת
 'בקש שלום ורדפהו', צחינת 'צעי למרדף צצרתיה' (קמ"ג). וזהו
 אויביכם לפניכם למרצ', היינו ע"י חפלות וצקשות שהס נקראים
 חרצ, צחינת 'צצברצי וצקשתי', כמו שמוצאר צצחילת המורה
 (ליקו"מ ז) שעיקר הכלי זין דקדושה הס חפלות וצקשות, עי"ש.

מילואי חכמה ילקוט הנחל

לא ירעו ולא ישחיתו. וצספר חסד לצרנהס (מעין ג, נהר כח) ציאר את
 טעם מה שיהיו הקליפות קיימות (המכוונות צשס אזכ, נמה, נמש וכו')
 לעת"ל, שהו מממת שאף חלק הרע יצנע וימנעל אל הטוב^(צ"ג), ח"ל: ענין
 החיזונים אין צריאתם לריק ולצטלה, כמו שהיא הקליפה לאילן, שהיא
 יופיו וגויו, כדפירשו צוהר (תוריב, מוז): צפסוק (קהלת ז) 'ואני אמרתי
 שיש יתרון לחכמה מן הסכלות' וכו', ואחר התמיה עדיין ישראלו

הדברים הטמאים מצעלי חיים, שהס חלק צד הרע הנכנס אל הטוב,
 קדשי וגו', וגר אזכ עם כצס וגו', וכן ע' אומות, שלל יצבטלו, אזל יהיו נכנעים (ראה חנדצ"א רצה פכ"ז), כעין 'אצבריקס וצקמיקס' (ישעיה סא),
 וכן רלוי שיעמדו לעמיד ויחוגו חג הסוכות, צכוד צשעיס פצרי חתג^(צ"ג) כנודע.

כי מלאה הארץ דעה. וצספר מולדות אהכן (פ' צא, ד"ה וילומר ה' אל משה) ציאה, שהמורה דלעמ"ל היא מצח"ו 'אכמה', ופנימיות המורה דעו"ו (שהיא מצח"ו
 'צינה') וכו צחי' 'אכמה צצבינה', וע"י שצופה האדם את יצרו, הוא וזהו שיתגלה לו פנימיות זו, שעניינה הוא המתקת צחי' הדין והצמטס של צריאת העולם (הנמשך
 ממידת הבינה), ח"ל: מתחילה הימה צריאת העולם צצ"ו, כמוצאר צצח"ו הקדוש (ליקוטי מורה פ' צראשית, ד"ה לא ידברה מורה), וכפי שאמרו על זה
 צוזה"ק (הקדמה, ג): 'צאורייתא צרל עלמא', ופירשו זאת עוד בהמשך דברי הוהר (סס, ה), שהקצ"ה 'אסתכל צצאורייתא וצרל עלמא'. רק שאמרו צוהר (תרו,
 פה): שיש שני צחינות: 'אורייתא ממכמה נפקת', ו'אורייתא מצינה נפקת'. ואורייתא מצינה נפקת, לא היו העולמות יכולים לצבול גדול צצהירות,
 לכך לא צרל צה צבורא צ"ה את העולם, וזה הוא המורה שאנו מצינים עליה, ע"ד הנאמר צצדש (ויק"ר יג, ג) 'ומורה חדשה מאתי תאל', וצרל את
 העולם צצורה דנפקת מצינה, דמיניה אצצני עלמא. ולכך הימה התחלת המורה צצ"ו, שהיא מרמזת על ספירת צינה (עי' כל זה בהקדמת הוהר ג:
 היל"ל). הגס שמורה היא חכמה, היא חכמה צצבינה (עי' קה"ו ערך מורה), והיא מרמזת על 'צנין' העולם (שהוא ע"י התגלות מידת החסד, כדלהלן) ש'כולס
 צצחכמה עשית' (תהלים קד). ולכך חיקף בהתחלת המורה צצ"ו כחצו חיקף אחריה אל"ף, צחינת 'צראשית', וצחינת 'צרא', שאל"ו זו מרמזת על
 חכמה צצבינה, שצוה צלו העולמות לידו התגלות. ומצוצר צצח"ו (עי' ספר הליקוטים, פ' צראשית א, ד"ה והאלך וכו') וצוהר (תיקו"ו חדש, קמב), צמי
 נמלך הקצ"ה שיצרל את העולם, צצממתן של צדיקים (צ"ר מ, ז), שהס אצברהס יצחק יעקב (עי' צ"ר א, ד), והס סגו"ל (תיקו"ו כא, מו), ולכך נקראו
 צית ישראל 'עס סגולה' (דברים ז). וצריאת עולמות היה כדי שיתחסד עם צרימותיו (ע"ה שער הלללים, א), ומידת חסד היא סגו"ל (תיקו"ו ע, קטעו),
 והיא מידה ראשונה מ"ג מידות הנקרא 'אל' (פע"ח שער הסליחות ד), שהיא צצסד (והר אחרי מות, סה). שנקודת ציר"י הוא מורה על מידת צינה
 דמינה אצצני עלמא (עי' תיקו"ו ע, סס), רק דמינה מתערין ג"כ דינין (והר וילא, קנא), ו'עולם חסד צינה' (תהלים פט), שהוא סגו"ל כנזכר. לכך
 כשצצה סגו"ל תחת צירוף א"ל, נעשה צירוף קל, ונעשה צוה צנין עולם, על דרך 'ומתחת זרועות, עולם' (דברים ג), היינו שהתחלת העולם היא
 'מתחת זרועות', שהס אצבות (עי' שער אורה ז). ואימתי מתחסד הצורא כצככול עם העולמות, העיקר הוא כש"ס להס דעת ומקשרים כל הדברים אל
 הצורא, ע"ד 'דע את אלהי אצין ועצדהו' (דחי"א כח) וכו', והקצ"ה מקבל תענוג מזה שאדם הישראלי מקשר כל הדברים ע"י הדעת, וזה הוא יחוד
 קוצ"ה ושכינתיה כידוע למצין וכו', רק שנתן הצורא צחירה, ע"ד 'וצחרת צחיית' (דברים ז), לזה הי"ה"ר מסית את האדם ולינו מנימו לעשות את
 הדברים כרצונו הצורא, וכשאדם מתגבר עליו ומצבר את הי"ה, מזה מקבל הצורא כצככול עיקר התענוג.

מסירת הקשרים
 (קיא) בבחי' המבואר להלן בסוף המאמר לענין שבעים פרים שמקריבים בסוכות בשביל השבעים אומות, עי"ש. כלומר שזהו שעוסקים בזה ישראל, להודיעם ש'מלכותו
 בכל משלה', ולהכניסם אל תוך הקדושה. (קיב) בבחי' המובא לעיל (אות ג) על הפס' 'וביום רעה ראה', שצריך להסתכל היטב היטב, בוודאי ימצא שם ימי טוב
 המלוכבים שם. (קיד) שמובא לענין להלן בסוף המאמר בביאור מוהר"ת לסוד כוונות הלולב, עי"ש. קיד) וכן דורש רבינו בסמוך, שעיקר קיום ענין השלום
 יהיה דייקא בארץ ישראל, כמ"ש 'לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, כי מלאה הארץ דעה את ה'.

ואני תפלה

ג"ה האמת בעולם,
 וישובו כל באי עולם
 אליך לעבדך באמת
 כדברך ואתה יהי ויבית
 מלךה מקרא שכתוב
 "כי אז אהפך אף כל
 העמים שפה ברורה
 לקרא כלם בשם יי
 לעבדו שכם אהר.
 אמת מארץ הצדקה
 וצדק משמים וצדק.
 גם יתן הטוב וארצנו
 תתן ויבליה חסד ואמת
 נפגשו צדק ושלום
 נשקו". ובר ה' יי
 וחסדך הגדולים תפוס
 ותרצה את שכנת עמך
 ונכסתי ישראל שתשוב
 פניה אליך ויהיה נעשה
 יחודך שך שך בריך הוא
 ושכינתיה, פנים פנינים.
 ואל תסתור פניך מאתנו
 עוד וכו'. חננו ונענו
 ושמע תפלתנו ברחמים.
 כי אתה שומע תפלת
 כל פה. "היו לך ציון
 אמרי פי והגיון לבי
 לפניך יי צורי וגואלי.
 עושה שלום במומו",
 הוא יעשה שלום עלינו
 ועל כל ישראל ואמרו
 אמן (מסירת חס).

אהבה

בבליית נבוא העולם בשתי
תגמות: בקו ימין שהוא מידת
החסד והחלוצות, ולעומתו בקו
שמאל שהוא מידת הגבורה
ותולדותיה. והנה תולדות החסד
היא האהבה, כי הגומל חסד
לחבירו היינו מצד שאהוב
ולכן רוצה בטובתו, ולכן כמו
שהחסד טבעו לחבר את הכל,
כן האהבה הינה רגש שמחבר
ומאחד בין איש לאשתו ובין
אדם לרעהו, ובין כל דרגה
ודרגה ובין כל עולם ועולם.
ולכן אהבה עולה במספר י"ג
כמו אח"כ, כי האהבה גורמת
אחדות ושורשה באחדות.
אהבה הינה רגש שצטוונו
להשתמש בו לאהבת ה'
באופן של 'בכל לבב ובכל
נפשך ובכל מאודך', ודרשו
חז"ל, שאפי' נוטל את נפשך
וכו' מצוה האדם לאהוב
את ה'. הרי לנו שבכח מידת
האהבה לקלקל את השורש,
ולאחוב אפי' במצבים שהשכל
השורש מתיירש את הנפש.
וכתב הרמב"ם (משנה יו, ג),
שברגע שהאדם יאהב את ה'
אהבה הראויה, אזי כל המצוות
שעשה יהיו מאהבה.

האהבה דומה היא ליסוד המים
ששורשים בספירת החסד, והם
יורדים ממקום גבוה למקום
נמוך, וטבעם להתפשט היכן
שרק אפשר, וטבעם לחבר
ולאחד את פירורי העפר או
הקמה להיותם עיסה אחת,
וכן היא האהבה שטבעה לחבר
ולגשר בין פערים. כמו כן טבע
המים הוא לגדל ולהפריח את
האדמה והעצים, כך היא גם
האהבה, המפרה והמגדלת
את הקיים.

יש שני מיני אהבות וכו'.

גראשית אות וז, רצונו לסקס בתמימות
את מהלך דברי רבינו עד כה: הנה בילך רבינו לעיל (אות א') שע"י
המורה והלזיקים הנקראים 'שלוט', יכולים למנוח את הש"ת בין צטייבו בין
בעקב, ולהיות שלום ואהבה בין ישראל. ועוד בילך, שהש"ת למנחם את
אלקותו בכל דבר, ואף בלשונות העבו"ם
(אות ב'), וזאת ע"י אומיות המורה
המלוכזשים אף בצמח' הימי רע'. וע"י
כפיית הילך שזוכה לזה הלזיק בשלימות,
בצמ' מללך ה' נצאות (כמצואר בליקו"ה
פורים ד, ג), נמשכת הארה גדולה אל
האומיות, והרע ולבושי הקליפות נופלים,
וע"י עושי' וזונים את אומיות המורה
הנעלמות ככל מקום (אות ג'). ועוד
בילך, שלמנומי מצוות המורה הם מחמת
אהבתו יתברך לישראל (אות ד'). וכעת
מוסיף ומבאר, שיש ב' צמיות באהבה ה' לעם ישראל: אהבה צפועה,
המלוכזשת צמיות וצמיות, ואהבה צכה, שהיא למעלה מהימים והמידות.
ושממנה אהבה זו שלמעלה מהימים, שהיא צמ' המורה הנגונה העמידה
לתגלות לעמיד לצוה, ואף מתגלים הלזיקים הגנוזים, ע"י י' תגלה השלום
המופלא צפועה.

קודם הבריאה, שהיו ישראל עדיין בדעתו ובמוחו.

הנה ידוע שמלכותא דרקייעא כעין מלכותא דארעא, וכשם
שמחילת כל יצירה היא שבצב התכונן והמשגשג, בה מושב היוצר על תכליתה
'צב'ת, ואזי מתכנן את הדבר לפרטיו ומולאו מהכח אל הפועל, כן הוא גם
גבי בריאת העולם, שמחילה עלה ברצונו יתברך שיתגלה מלכותו, ואזי יפה
בשמות ישראל, שהם ישרות את תכליתו הלזו, וברא את כל העולם ומולאו
(מהכח אל הפועל), כדי שירטת את ישראל וְיִשְׁקָצוּ לְקִיּוּם תכליתם. וכך
איתא בצראשית רבה (א, ד) גבי שלב מחשבת הצריחה צמח: 'צראשית צרא

ה כי יש שני מיני אהבות, אחת
שהיא אהבה שבימים, כמ"ש לעיל יומם,
יצוה ה' חסדו, יומא דאזיל עם כוליה יומין,
שבכל יום, היינו שבכל מודה ומודה, יש שם
אהבתו של השי"ת עם ישראל, וזה שבפועל.
ויש אהבה שהוא בכח, היינו האהבה
שהיה בין ישראל לאביהם שבשמים קודם
הבריאה, שהיו ישראל עדיין בדעתו ובמוחו.

ממנה צן, לא היה אומר טלו מְיַלְגִין וקְלָמִין לצני. כך אילולי
שגפה הקצ"ה שאחר עשרים וששה דורות ישראל עתידין לקבל את
המורה, לא היה כותב צמורה 'או את בני ישראל', דבר אל בני
ישראל. וביאר ציפה חזק הקצר (שס): **ששה דברים קדמו לצריחת העולם**
וכו' הדברים שנמנו פה, המה עיקרים ויקודות ליתר הנצראים.
ואומר שעלו במחשבה, כי תכליתם של אלו הוא לעקר עם ישראל.
המקיימים את המורה, ופשוטו (ומפייס) צפועה את האמונה בה'
וצכודו. ויבאר חשב (מדרש רות, קא ע"א) מוצא, שאומיות המורה
שקדמו אף הם לעולם, נחקקו אז ונרשמו בנשמות ישראל, ו"ל: רבי חנינא
אומר, מאותם דברים שעלו במחשבה קודם שצרא הקצ"ה את
עולמו, הוא מה שישראל עלה במחשבה, וטעם הדבר, מפני שהן
ראויים לקבל המורה. וכל האומיות נכתרו בצראשם, שכיון שעלה
ישראל במחשבה, כזיכור עמד הקצ"ה וחקק צם את המורה, וכל
האומיות נכתבו בצראשם, ועליהם נתקיימה המורה.

אלהים'. ששה דברים קדמו לצריחת העולם, יש מהן שנצראו, ויש
מהן שעלו במחשבה להצירלות: המורה והכסף הכבוד נצראו וכו',
האבות וישראל וצמית'ק ושמו של משיח, עלו במחשבה להצירלות
וכו'. ישראל מנין, שנאמר (תהלים עד) 'אור עדך קנית קדש' וכו'.

ר' הונא ור' ירמיה צבס רבי שמואל
צר ר' יצחק אמרו, מחשבתן של
ישראל קדמה לכל דבר. משל למלך
שהיה נשוי למטרונה אחת ולא היה
לו ממנה צן, פעם אחת נמצא
המלך עוצר בשוק, אמר, טלו מְיַלְגִין
וקְלָמִין (דיו וקסא) זו לצני, והיו הכל
אומרים, צן אין לו, והוא אומר טלו
מְיַלְגִין וקְלָמִין זו לצני? חזרו ואמרו,
המלך אסטרוולוגוס גדול הוא, אילולי
שגפה המלך שהוא עמיד להעמיד

ואני תפלה

רְבוּנוּ שֶׁ עוֹפֵם אֵב
הַרְחֵמֵנוּ, אֲתָה יוֹדֵעַ
כִּי וְכו' גִּדְרַת הַשְּׁמַיִם
עַל הַרְחֵקוֹת שֵׁשׁ לֵי לְשִׁמְחָה
אֲשֶׁר וְכוּ' הַרְחֵמֵנוּ
שֶׁ עוֹרֵךְ וְכוּ' הַרְחֵמֵנוּ
הַרְבִּים לְהִיּוֹת מוֹרֵעַ
יִשְׂרָאֵל, עִם הַגִּבּוֹר
מִקְדַּת הַעֲשׂוּמִים, וְכוּ' הַרְחֵמֵנוּ
עַד וְכוּ' הַרְחֵמֵנוּ
וְכוּ' הַרְחֵמֵנוּ
אֲתָה מְחַבֵּב אֲתָנוּ
בְּכָל צְלוּתוֹת שֶׁל חֶבֶד,
יִשְׂרָאֵל אֲהַב אֲהַב עִמָּךְ
וְכוּ' הַרְחֵמֵנוּ
עַד וְכוּ' הַרְחֵמֵנוּ
אֲתָה עֹמֵךְ יִשְׂרָאֵל, הַרְבִּית
לְנוּ תוֹרָה וּמוֹצֵת, אֲשֶׁר
אֵין אֵין לְשִׁמְחָה וְכוּ' הַרְחֵמֵנוּ
לְנוּ לְשִׁמְחָה וְכוּ' הַרְחֵמֵנוּ
מִיָּד בְּכָל מוֹצָה וּמוֹצָה,
הַמְשִׁיבִין אֶת הַנֶּפֶשׁ
וְכוּ' הַרְחֵמֵנוּ אֶת הַלֵּב, כְּמוֹ
שֶׁכָּתוּב "פִּקְחוּ יִי יִשְׂרָאֵל
מִשְׁפָּחוֹתֵיכֶם" (דברים טז).

וזהו שמלנוי שקצ"ה משחשע ואומר (במדד"ר יט, ו) 'אליעזר בני אומר,
פְּרָה נח שמים וכו'', קודם צוא ר"א צפועה כצר הקצ"ה קיבל ממנו
שעשועים. וזאת משעה הלזיקים שעושים עמה צפועה הם מְבַקְּשִׁים
נְשִׂיִם למחשבת הבורא יתברך הקדומה, וצמעים טובים שעושים, נעשה
מרכזה למחשבת הבורא יתברך, וממשיכה עליו וסורה עליו. והנה מחשבת
הש"ת הנ"ל נקרא 'אז' למעשה הלזיקים שעושים עמה צפועה, והוא
מסייע להלזיקים, ויש להם כח לעשות.

אהבתו של השי"ת עם ישראל. הנה לשון זו ניתנת להפטר, הן כלפי
אהבתו יתברך לישראל (כפי שנקט רבינו לעיל (לאורך אות ד') 'אהבתו
שאהב את ישראל' וכדומה), והן כלפי אהבת ישראל להש"ת (וכפי שנקט רבינו
לעיל (סוף אות ב') 'יכול לאהוב א"ע עם הש"ת באהבה ימירה'). והלוי להציא
צוה את דברי הרה"ק רבי אברהם המלך צפועה חסד לצארה"ם (א"ב), הפטרת כי
תבוא, המבאר את ב' צמיות קשרי אהבה זו, ו"ל: הנה נאמר 'הסכמה מְיַלְגִין
תמלל' (איוב כח), שהשגת הסכמה הוא ע"י מידת למנחם הנקרא 'אין',
בהצמנס עצמו מכל מחשבותיו למחשבה עילאה, אחדות הפשטות,
וצהפקרותו באמת לדבקה זו יתברך מחמת תענוג העליון, בהתענג על
ה' כזיכור מתעורר תענוג השי"ת, וממשך עליו צמיות עליון מתי
המיים, וממתקין כל הדינין כזיכור. כמשל אב וצן, שהאב שלם בכל
מידותיו שלימות העליון, והבן לפי מדריגתו שאינו שלם עדיין, והנה אם
האב צא אלל הבן, הגם שהבן מתענג מאוד מציאת אביו, והאב מתענג
עצמו מְיַלְגִית זנו יקירו, אשפ"כ מחמת שהבן אינו שלם צמיותו, שאין
דעתו מיושבת איה לקבל פני אביו צמק התלוצות אהבה כראוי לפי
הצבת האב, וזה אינו אהבה שלימה. וזה נקרא 'אהבת עולם', כאהבה
הצבנית, שאשפ"כ גלגלה האהבה צמענוגים, האב עם הבן שלו, והבן
עם אביו. והנה אם הבן צא אלל האב מחמת שהאב שלם צמיותו,
וצוער צו באב אש האהבה מציאת זנו אללו, ומתעורר האהבה צבנו
צמענוג נפלא, זה נקרא 'אהבה רבה', ומתמם גודל אהבת אב אל צנו
צמענוגים מציאתו אללו ממרחק, כזיכור ממרחק דעתו של אביו, וצמיות
שעה מה ששואל ממנו לא ימנע ממנו טובו. ואם היה שואל דבר זה
צומן אחר, אולי היה צשקלא וטריא חס למללות שאלתו או לא, אך

יש שני מיני אהבות וכו'. ומוצא בספר מגיד דבריו לעקב (אות סו): הנה
ב' אהבות יש, הא', שמחמת גודל האהבה שיש לו אל הן עושה לו
כל הטובות, והב' מחמת אהבתו אותו מוכיח אותו ומכה אותו. והנה כל
מציאות שיש צפועה צודאית הוכרה להיות במחשבתו הקדומה תחילה.
והנה ב' אהבות הנ"ל היו ג"כ במחשבת הקדומה, צאופן זה, כי תחילה
עלו ישראל במחשבה, ר"ל שאשפ"כ שישאל את האחרונים לכל הנמלאים
צפועה, אצל במחשבה הם קדומים לכל, ויכולם לא נצראו אלל צבציל
ישראל, דהיינו שיקבל הקצ"ה תענוג מהם, וזהו עשם המחשבה דקצ"ה
צבצילת עולמו, שזהו כדי שאלא אמלך. וזהו 'צראשית, צבציל ישראל
שנקראו ראשית' (ויק"ר לו, ד), דהיינו שְׁלֵהַת הבורא לישראל גרמה
צריחת העולמות. וזהו אהבה הא', ר"ל שמחמת אהבתו היטיב להם
ומשפיע לכל העולמות. והנה כאשר עלה במחשבה שיהיו ישראל, אך זה
לא היה יכול להיות כך, כי לא היו יכולין לקבל האור אין סוף צ"ה,
אור לא ומלוחת, והוכרה להיות הנמנוס, שהוא צמית דין, דהיינו
עיבזו ששפע, וע"י כך יכולין לקבל אש"כ ששפע. וכן מוכרת ממיד
להיות, שהעולמות היו מקבלין אהבת הבורא, דהיינו שפן צבצילת
מטי ולא מטי, כנשר יעיר קינו, נוגע ואינו נוגע, הכל מטעם הנ"ל,
שלא היו יכולין לצבול אהבה הראשונה. וע"י כך נתהוו ישראל וכו' אחר
בצ"ו מידת הדין, וע"י תגלה אהבה ראשונה וכו'. כי אהבה הנ"ל היה
צתאכסאי, והנה ע"י ישראל תגלה מידת אהבה הפנימית, וזהו 'ישראל
אשר בך אחפאר', ר"ל אני מתפאר צאותו אהבה הפנימית וכו'. וכן יובן
דבר צמשל, כשהאב צהוב את צנו אהבה עולמה, אך הבן קטן ואינו
יכול לצבול ולקבל אהבה, והאב רוצה לגלות אהבה צני"ל ומכה
אותו^(ט). וע"י כך מגלה אש"כ מידת רחמנותו, שהוא תגלות אהבתו
צני"ל. וזהו 'תְּנַחֵם לְעַי מרחוק' (תהלים קלט), לשון רעות ואהבה. ו'תְּנַחֵם'
ר"ל תְּנַחֵם וְכוּ' וְכוּ' אהבה. 'מרחוק', ר"ל ע"י התרחקות, שנתרחק
מתחילה ממנו, היא גרמה תגלות אהבה. והנה אללו יתברך 'עבר
ועמיד' הכל שזה, לפי שהוא קודם צמוק^(ט), ואפילו מקודם שהיו
ישראל, היה גלוי לו כל לזיק וזיק עם כל מעשיו וטורמו. מתחילה
כשעלה ישראל במחשבה, היה כצר שעשועים להש"ת מכל לזיק ומעשיו,

ענין 'אהבה באלקים' הוא
כלת הנפש ונותנה בעצמה
אל הבורא. כדו שנתקב באור
העליון (תהלים שער יא, א).

ביצד היא האהבה הראויה,
הוא שיאהב את ה' אהבה
גדולה יתירה עזה מאוד, עד
שתאו נפשו קשורה באהבת
ה', ונמצא שגה בה תמיד,
כאלו חולי האהבה שאין
דעתם פגורה מן האהבה אותה
אהב שהוא שונה בה תמיד, בין
בשבתו בין בקומתו, בין בשעה
שהוא אוכל ושוחה. יתר מזה
תורה אבות' חלב אהבה,
שוגים בה תמיד, כמו שצונו
'בכל לבב ובכל נפש', והוא
ששמח אמו דרך משל 'כי
חולת אהבה אני', וכל שיש
משל הוא לענין זה (יר תהוה
תשובה י, ג).

דבר ידוע וברור, שאין אהבת
הקב"ה נקשרת בלבוש של אדם
עד שישגה בה תמיד ראויה, ויעוב כל מה שבעולם חוץ ממנה, כמו שצוה ואמר 'בכל לבבך ובכל נפשך' (יר תהוה תשובה י, א).
אדהבה הוא בחי איש, וראה היא בחי אשה, כדוע על כל צורך להקדים את תורה, כי אז תבוא אליו האהבה נפילא, כי האהבה ותולדת ממורת אחר תורה תמיד, כי בעל אבידה מחזיר אחר אבידתו (ויקריה ת, א).

מסילת הקשרים

(קטו) בבחי' המבורא לעיל (אות א') שצריך לאהוב את השלום בכל מקום הן בטיבו הן בעקו וכו', וכמבואר עוד לעיל בסמוך (סוף אות ד') שמי שמפשיט את
התורה מלבושיו הקליפות ע"י כפיית היצה, אזי הוא מקורב אל השלום, ומתגלה לו האהבה שבדעתו יתברך שהייתה מלוכזשת בכל מידה ומידה וכו', ע"ש' והבן.
קטו) בבחי' אהבה הפנימית שלמעלה מהדעת, ואינה בזמן ובמידות.

עתידיים צדיקים להראות באצבע. לעיל בסמוך (סוף אות ד') ביאר רבינו שבחינת הנסתר שחמורה היא התורה העמידה להתגלות לעמיד לבוא, שאז יתגלה האהבה שדעמו יתברך, וכעת מרחיב ומגדיל בחינה זו, דלמא בדרך מסכת תענית (לא ע"ה): א"ר אלעזר,

יבגנו על מותי, הוא יבגנו בעוה"ל, הוא יבגנו לעמיד לבוא. רלו בו, שאז צומן הגאולה ישיגו כל מה שאפשר להשיג מן השכינה, ו'חולה' לשון עגולה, וכל דבר עגול אין לו סוף, ככדור. כלומר באין הפסק תהיה אותה השגה. לכך הביא רבינו מפסוק 'שימו לבכם', כלומר

כי אין משיגין עכשיו כי אם בזמן ובמדות, ואהבה שברעתו ובמוחו היא למעלה מהזמן והמדות, ואינו מלוכש בשום לבוש, ולעתיד לבוא שיתגלה אורייתא דעתיקא סתימאה, ואז יתקיים מאמר חז"ל (תענית לא.) עתידיים צדיקים להראות באצבע,

עמיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב צניייהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באלצבע, שנאמר, 'ואמר ביום ההוא, הנה אלהינו זה קיינו לו, ויושיענו, זה ה' קיינו לו, גיילה ונשמחה בישועתו'. וביאר רבי יעקב לנאטו בספרו כוונות האגדות כפתור ופרח (סג): עמיד הקב"ה וכו'.

הארץ דעה כמים לים מכסים וכו'. ומי שיהיה נגלה לו הנסתרים, כאילו רואה מראה שכינה, כי כל הנדבק בחורו, כאילו נדבק בשכינה, שנאמר ואתם הדבקים בזה' אלהיכם חיים וגו'. והמחש"א (סג) ביאר את כפילות הלשון 'זה' שפסוק, ו"ל: הנה אלהינו זה וגו'. הלשון 'זה' כפול, כמ"ש (ברכות ט): שיש לאדם לצדק צמידת הדין עליו כמו צמידת הרחמים, שנאמר 'אלהים אלהי דבר זה' אהלל דבר' (ע"ה), וזה שאמר, כשהוא 'אלהינו', צמידת הדין, 'קיינו לו' ש'יושיענו', וזה ה', צמידת הרחמים עליו, 'קיינו לו', ו'גיילה ונשמחה בישועתו'. לא אמר 'ונשמחה בישועתו', כמו שאמר 'יושיענו', אבל כינוי 'ישועתו', עליו יתברך ב"ה, על דרך 'עמו אנכי בצרה' (תהלים לא), וכשהוא 'יושיענו', גם הוא יושע עמנו (ע"ה), ועי' גיילה ונשמחה' על שהוא יושיענו, צמחה צמינו.

'מחול' הוא דבר עגול סביב סביב (עי' נלאים ד, ג), רלונו שהיה ההשגה בשלמות מכל הצדדים, מבלי סוף וקץ, כדרך מחול שהוא עגול מבלי שום קץ ותכלית (וכמבואר כל זה אף ברבינו בחיי (ויקרא כו, ט), ע"ה). והוא יושב צניייהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באלצבע וכו'. רלו בו, שיראו קציה שלית נבואית, כאילו כל אחד מראה באלצבע, וישיגו מידותיו של הקב"ה בשלימות רב, ויאמרו, כאשר שמענו כן ראינו, יראה, כאשר שמענו מפי הנביאים שהיו מדמין הגולה ליורה, שנאמר 'ודמות עליו כמראה אדם', כן ראינו וחינו לראות ולחזות בנועם ה' כמו הנביאים, וכדגרוסין צירושלמי דמגילה (כ): רבי צרכיה אמר, עמיד הקב"ה להעשות ראש חולה לצדיקים לעמיד לבוא, מה טעם, שימו לבכם לחילה, והצדיקים מראים עליו באלצבע ואומרים 'כי זה אלהים אלהינו עולם ועד, הוא

מיאוי חכמה

ליקוטי הנח"ל

עתידיים צדיקים להראות באצבע. ראה מעלה במקו"מ ד"ה 'עתידיים צדיקים וכו'' בדברי הגמרא במסכת תענית (לא ע"ה) והשיך לה. וראינו להרחיב ולהביא בזה את דברי רבינו בחיי (ויקרא כו, ט) שקשר מאמר זה לדברי חז"ל בספר (במקומי פרשתא א, ג), על הפסוק ויקרא (כו, יב) 'ואתהלכתי במדבתי והיימי לכם לאלהים', ש'עמיד הקב"ה לטייל עם הצדיקים בגן עדן, וצדיקים רואים אותו ומודעוים מלפניו, ומשיבם הקב"ה, מה לכם מודעוים מלפני, הריני יושא בכם', ע"ה בספר. ובמקו דבריו ביאר רבינו בחיי עוד במאמר חז"ל דין, ו"ל: ואלו"ה מראה באלצבע שאלהינו זה. הוא משל לקרוב ידיעה והשגה, כמו שיש לו ידיעה בחיבורו והוא מבחין אותו ומכירו בצבור וכו'. ולרוב מעלת העולם ההוא, לא הזכירה בשום מקום עניני מפורש, כי הוא נעלם ועמוק מהשגת היסודים צדוד שהם ממומה, ואפילו הנביאים לא נתגלו עליו, וכן דרשו חז"ל (ברכות לה) 'כל הנביאים כולם לא נתגלו אלא לימות המשיח, אבל לעוה"ב, עין לא ראתה אלהים ואתך' (ישעי סד).

יגריהו וכו' (כמוצא לעיל אות א), על כן עיקר התיקון עתה הוא רק כח ההתקשרות לצדיקים הגנויים ולתורה הגנויה, שהם עצמם שבחינת 'אור האהבה שדעת' שעל ידם עיקר התיקון. ועל זה הדרך נזיין גם את המוצא בליקוטי' (קמח), ו"ל: 'אם יזכה שירגיש באמת כאב חטאיו, היינו כשימול את ערלת לבו. כי כל זמן שליבו ערל וטופס, אי אפשר לו להרגיש באמת, רק כשימול את ערלת לבו, ויהיה לו חלל בלב, ואז ירגיש לבבו באמת גדול כאבו, וינטער ויתחרט באמת. ואז מגודל החרטתו ירגישו גם כל הלצבות של כל הטיפות שנמשכו ממנו, ולכל מקום שנמשכו ירגישו גם צמקוים שהם, הן אותם שנמשכו ממנו ונתחוו מהם בניו ממין בני אדם, והן אותם שנמשכו ממנו למקום אחר ח"ו, וגם שם יש להם לב ושרר איברים. ואז כשימול את לבבו וירגיש לבבו גדול כאבו ויתחיל להנטער ולהתחרט באמת, אזי ירגישו שם כל הלצבות של הטיפות, ויתודע להם האמת. האריך הם מוטלים במקום טיפופות בשאלו תחמית. כי מתחילה נדמה להם שטוב להם, כי הן מויק עולמא.

רק אחר"כ כשימול לבבו אזהרה, אזי מרגישין היכן הם, ומתחילין לקוץ ולהנטער, ונעשה שם רעש גדול צנייהם. והוא (דברים ל) 'ומל ה' את לבבך, ואת לבב זרעך', היינו כשימול ה' את לבבו, ימול גם לבבו, ולהיכן שנמשך הורע, הן למין בני אדם, אזי מתחייבים בניו שירגישו א"כ הרהור תשובה ע"י שנימול לבבו אזהרה. וכן אם נמשך למקום אחר ח"ו, אזי ימולו שם הלצבות וירגישו כ"ל. והמן המסוגל לזה הוא חודש אלול, כי אלול רשמי תיבות א"ת ל'צדק' ו'את לבבו', עד כאן לשונו. ודו"ק והבן היטב להוציא מזה עזות פלגות לעודל ולמעשה להתחוק בכל מה שצובר ועבר על האדם, לבל יתייחס כלל מכל מה שעבר, ואע"פ שנתהווה מה שנתהווה (מתמת שלא כבש את יצרו כראוי צעונויות), אעפ"כ ע"י הענה הנ"ל יכול להפוך הכל לטובה, אמון כן יהי רלון. לעת"ל שיתגלה אורייתא דעתיקא סתימאה. וכמד בליקו"ה (א"ח) מריצו תומיין ה, (ד): אורייתא דעתיקא סתימאה היא התורה שגילה משיח דקדוק צמחה צמינו, ועיקר מעלת התורה הזאת על התורה של עכשיו, הוא שזכה לעזות עמוקות ופלאות כאלה עד אין סוף, שלא מוכל הסט"א והקליפה לקותם ולקלקלם בשום אופן בעולם. כי בודלוי מנות התורה לא ישמנו אפילו דקדוק אחד צימי המשיח, אדרבא עיקר ביאת המשיח הוא ללמד אותנו לקיים את כל דברי התורה הזאת שזכינו לקבל מפי משה רבינו ע"ה, שהוא יהיה משיח עצמו (והר נראשית, כו), צמחית (קהלת א) 'מה שהיה הוא שיהיה' כמוצא (והר משפטים, קכ). כי עד עכשיו, אע"פ שכבר זכינו לקבל את התורה שהיא כולה עזות להכיר אותו יתברך, אעפ"כ עדיין אנו צריכין לעזות אלו כ"ל, שאנו צריכין בכל פעם עזות אריך נוכח להתגבר לקיים את התורה הקדושים האלו, שהם כלל מנות התורה. כי בחמורה כתיב 'אל תחף', ואפילו צה"ר להתקדש את עצמו, כמ"ש (ויקרא יא) 'והתקדשם וכו'', ודרשו רז"ל (יצמות כד) 'קדש עצמך צמות לך', ועדיין אין אנו זוכין לידע עזות אריך וזכין לזה, וכן שארי המנוות, כי אין אנו יודעין אריך נוכח לקיים מנות צניית צניית שגילו לנו הצדיקים שכל דור דור, כי זה עיקר צמחית תושבע"פ, שזיווה והזכיר אותנו השי"ת לכלי לנו עזות קדושות, שזהו צמחית כלל תושבע"פ שגילו לנו הצדיקים שכל דור דור, כי השי"ת ידע שחממו שאז אפשר לבצר לעזות לתכליתן כבמד, כי עיקר תכלית שלימות העזות, שזכה לקיימן באמת הוא רק ברמזים, צמחית (תהלים נב) 'אשכילך ואורך צדקך זו חלק, איעשה עליך עיני וכו'', וזה צריכין לקבל מהצדיקים אמיתיים שכל דור, שהם צמחית משה, שישאל הולכים בעזותם כלל דור דור, צמחית (שמות יא) 'וכל העם אשר בצרנגלי' - 'ההולכים אחר ענתך' (כמו שפירש"י סג). ואע"פ שכבר היו כמה צדיקים ותכמים אמיתיים שעשו כמה תקנות וגדרים, והוספו כמה מנות דרבנן וגזירות, שכולם הם צמחית עזות התורה, כדי שזכה ע"י לקיים את המורה, צמחית 'משמרת למשמרת' (מ"ק ה), וכן הצדיקים שצבל דור וכו', אעפ"כ עדיין הסט"א מתגברת בכל יום, וזעירין אינון שמקיימן את התורה בשלימות. כי כל מה שמתגלה ענה קדושה, הם מתגברים כנגד הענה בעזמה וכו'. וזה עיקר מעלת התורה שיתגלה צימי משיח דקדוק צמחה צמינו, שזכה לעזות כאלו שלא מוכל הסט"א לקותן בשום אופן בעולם, כי הם צמחית עזות עמוקות עד אין סוף, שזהו צמחית מה שנקרא משיח 'פלא יועץ וכו'' (ישעי ט). ועל כן באמת כתיב אז (ימימה לא) 'אָכְפִי להם צרות חדשה וכו', לא כצרות אשר פָּקְדִי את אבותיכם, אשר המה הפכו את צרימיו וכו', כי זאת הצרות וכו', ועל ליבם אכתובה וכו', וכמד (יחזקאל נ) 'ועשיתי את אשר בחוקי מלכו וכו', היינו כ"ל, שיתגלו עזות כאלו שלא מוכל הסט"א להפירן ולקוטרן בשום אופן בעולם, שע"י נוכח לקיים את התורה בשלימות לעולם ועד. ועל כן תהיה גאולה האחרונה גאולה שלימה לעולם.

מסירת הקשרים

קיו) כמבואר כל זה לעיל (אות א), וכמתבאר מכלליות המאמר, שכאשר יתגלה האהבה שברעתו יח, יתפשט השלום בעולם, ויקשרו ליבם לדעתו וידעו ש'מלא כל הארץ כבודו', ובין שבידו ובין בעוקו נמצא השי"ת. (קיו) בבחי' 'אלי קורא משיחי' מבואר לעיל אות ב', ע"ש במקו"מ ד"ה 'היכן אלקיך וכו'' בדברי תירושלמי. כלומר שחממת שאלקותו מחיה את כל המקומות הרחוקים מקדושתו, שזהו בחי' גלות השכינה, לכן כשיפשוט הקב"ה לבושו לעתיד לבוא, כביכול הוא עצמו יושע עמנו. (ויקרא יג).

ואני תפלה
וְתַעֲרָבֵנִי בְרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים שְׂאֵפָה לְהַשִּׁיב
וְיִתְקִיבֵנִי אִוֵּר הָאֵהָבָה
שְׂבָדָעֵת, שְׂהוּא סְתָרִי
תוֹרָה שְׂהִיא אִוֵּרִיתָא
דְּעִתִּיקָא סְתִימָאָה
דְּעִתִּיקָא דְּאֵתְגִלְיָא
לְעִתִּיד לְבִוָּא, שְׂהִיא
הָאֵהָבָה הַגְּדוּלָּה שְׂהִיא
בִּינְךָ וּבֵין יִשְׂרָאֵל עַמְךָ
קָדִים שְׂבָרָתָא הַעֲלִים,
אֲשֶׁר הָאֵהָבָה הַזֹּאת
הִיא לְמַעַלְמָה מִהַזְּמַן
וְהַשְׂרִית וְהַיָּמִים, אֲשֶׁר
אִי אֲפִשֶׁר לְהַשִּׁיב אִוֵּר
הָאֵהָבָה הַזֹּאת בִּי אִם
עַל יְדֵי צְדִיקִים אֲמִתִּים
הַכּוֹפִים אֶת יְצָרָם,
וּמְבַכְּלִים כָּל הַתְּאוֹת
וְהַמְדוּת רְעוּת תְּבַחְלִית
הַמְבַדֵּי וְלָבָם בְּרִשְׁוֹתָם
(ויקרא יג).

לא חלו הקליפות ארומות להפריד בין הקצ"ה וזין ישראל, וזהו סוד מה שכונן 'כי יו' עוונותיכם היו מזדילים ציינים לצין אלהים' ועמד הקב"ה להעביר ולנטל מאלו הקליפות 'ש' שחפש מחס, ולהתרחות לישראל כמות שצפניס, וזה שכונן 'ולא ינבף עוד מוריק, והיו עיניך ראות את מוריק', ולא יהיה מחייה בין קצ"ה וזכרונתיה (שהיו ממד פחד שדוד שם), וצין ישראל 'כי יו' ישראל ממד דנקים בו יתבך, כל שום מן ממדיל ביניהם.

לב ציוס שישמה הקב"ה במעשיו, עת עשיתם הדרכים לדעת אורו בליבם, ולא תחרבה הממנה בליבם כאלו היו רואים אותו בעיניהם (המשך ממילא"ס).

זה ה' קוינו לו. דברי חז"ל אלו סובבים על לשה"כ בנצחית ישעיהו, זה תואר כילד ישיגו ישראל צימות צימות את עולם רוב וזבו יתבדך, כאשר יוסר מעליהם עול שבזוד האומות. וכן כתיב בישעיה (כה, ח-ט): **בַּעַת הַמָּוֹת לָנֶזֶת, וּמִמָּהָ ה' אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּיִם, וְתָרַפְתָּ עִמּוֹ יִסְרֵי יַעֲקֹב כָּל הָאָרֶץ, כִּי ה' דִּבֶּר: וְאָמַר צִיּוֹס הַהוּא, הַגָּה אֱלֹהֵינוּ זֶה קוּיָנוּ לוֹ, וְיִשְׁעֵנוּ, זֶה ה' קוּיָנוּ לוֹ, גְּיִילָה וְנִשְׁמָקָה בִּישׁוּעָמוֹ:**

ופירש"י (סג): **בַּעַת הַמָּוֹת**, יכסנו ויעלימנו עולמית מישראל. ופירש המלבי"ם (סג): **וּמִמָּהָ עִמּוֹ יִסְרֵי**, מה שעתה כל הארץ מתרפסת את ע"ס ה', לאמר, מדוע אתם מקוויים לישועה, הלא אצדה תקוותכם, ואין ישועתה לכם בצלקים סלה, אז יסיר התרפה האמת. **ואמר ציוס ההוא וכו'**, מפרש ארץ יסיר תרפה עמו, כי אז יאמר אל העכו"ם שתרפוחו תחילה לאמר איה אלוקים קי"ט, יאמר עמו אז, 'הנה אלהינו זה' אשר 'קוינו לו' בכל זמן הגלות, ו'ישוענו' בצממת, ולא קוינו לחינם. **זה ה' קוינו לו וכו'**, מוסיפים לאמר 'זה ה' קוינו לו', כלומר הלא האלהים אשר 'קוינו לו', הוא ה' אשר צרא כל המליצות, הנקרא בשם הו"ה הנצחי וינהיג את כל, וממילא לא תהיה ישועתו דומה כישועה אשר תעשה ע"י הטבע, או כוחות אחרות, אשר לא תגדל תפארתה ולא תממיר לנצח. וממילא 'נגילה ונשמחה בישועתו', כי תהיה תשועה נפלאה באופן נשגב, המעורר גיל להשומע נשגבות כאלה, וגם תהיה מתמדת לנצח, באופן שנשמח בה לעולם.

ביאור חכמה

זה ה' קוינו לו. ומוצא בזהר (חולות, קלז ע"א), מדרש העולם: תנו רבנן, לעתיד לבוא הקב"ה מחיה את המתים וכו', באותו זמן ישיגו הדרכים דעת שלימה, דאמר רבי יוסף, י"ב ציומא ד'קדי קב"ה בעובדיו, וזמין ארין ד'קדיא למנדע ליה בליבון, ודקין יסגי סוכלתו בליבון כאלו חזו ליה בעינא, הדא הוא דכתיב 'ואמר ציוס ההוא הנה אלהינו זה וגו' ושמתח הנשמה בגוף יתר מכולם, על שהיו שניהם קיימים, וידעו וישגו את בוראם, והיו זמין השכינה, וזהו הטוב הגנוז לדרכים לעתיד לבוא. וביאר הרמ"ז (סג), שעה"ז מונח ע"י ספירת ז"א, הרמוח בשם 'אלהים', אבל לעתיד לבוא יונהג העולם ע"י שם הו"ה, המרמז לפי שם עמיק"ב שכולה רחמים ומינה, חז"ל: **ה' דה"ד וכו' הנה אלהינו זה וגו'**. ידוע ששם 'אלהים' הוא בזעיר לגבי אר"ך, וכמו שכתב בספר הכוונות (פע"ח שער ויה"ה ה) בקוד ה' הוא האלהים (מגלים א' ט), כי הו"ה הוא עמיקא, לגבי זעיר שהוא 'אלהים', ע"ש. וזה שאמר 'הנה אלהינו זה קוינו לו', פירוש, הגהה עד עתה היינו מקוים ומתפללים אל העויר שיושיענו, ועם זה הו"ה קוינו לו, בתי' עמיקא. אז נמך שאז יעלה זעיר למקום אר"ך, וזה 'ואמר ציוס ההוא', שהוא סוד זעיר, מידת 'יוס', שימעלה למקום הנסתר הנקרא 'הוא'. ולפי זה יתבאר כן, 'הנה אלהינו זה קוינו לו', פירוש, הלא זה הוא אלהינו שמתמיד קוינו לו בתפלותינו, ועמה 'הוא' ישיענו. וכי תימנא שהוא צמידתו הקדמונה, אינו כן, כי 'זה הו"ה', כעת הוא עמיקא קיינו לו לזכות לאורו, ולכן 'נגילה ונשמחה בישועתו' של עצמו, ישמח לעד.

אז ישוש הקב"ה את לבושינו. ולמעלת הלימוד והבנת מושג זה, ראינו לציין את הפסוק מישעיה (ל, כ-כא), **זה מתנצל על התגלות ה' מלבושינו לעמ'ל: ונתן לקס ה' לקס לר ומיס למס, ולא יגנף עוד מוריק, והיו עיניך ראות את מוריק: ואזינו תשמענה דבר מאתריך לאלמה, זה הדקדק לבו בו, פי תחמינו וכי תשמעילנו: ופירש"י (סג): **למס אז ומיס למס**, לא תהיו כרוכים אחר מענוגים כאשר תחס עתה. ולא ינבף.**

לא יתכסה מנך בכנף בגדיו, כלומר, לא יתחיר מנך פניו. **מוריק**, הקב"ה המלמד להועיל. **ואזינו תשמענה וגו'**, אזינו יהיו נטויות אף אחריו, לשמוע דבר מאתו, אולי יצא נבוא יורך דרך לנצח בין ימין וצין שמאל. וביאר רבי שלמה מאריני (מחכמי פאדובה, נפטר בשנת ת"ץ) בספרו תיקון עולם על ישעיה (סג): **ואזינו תשמענה דבר מאתריך וכו'**. יראה, כי בזה ישיגו הקנין השלם כל איברי הגוף, להיוחס נכעמים לעבודת ה' ומתעוררים מעצמם לזה, כאלו יצד להם דבר טבעי וכו', כלומר אם ישיגו מן הטובות הזמניות, לא יעצבו בעבור זה, וגם אם יתסרוס בחייה זמן, לא ינענו. ומוצא בתיקון"א (תיקון סט, קט ע"א): **אלין קליפין גרמין אפרשותא בין קצ"ה וצין ישראל, ודא איהו רוא' כי אם עוונותיכם היו מזדילים ציינים לצין אלהים' (ישעיה נט).** ועמיד קצ"ה לאעברא אלין קליפין, ולא תחזוה לישראל צמוחא מלגא, הדא הוא דכתיב 'ולא יכנף עוד מוריק, והיו עיניך ראות את מוריק', ולא יהיה מחייה בין

ילקומו הנחל

זה ה' קוינו לו. ובספר חיי"מ (תקטו) מוצאם שיחמו של רבינו בזה: אמר, שלעתיד יאמרו הדרכים 'זה ה' קוינו לו' (מעשית לא), 'זה' דייקא. ואמר בלשון אשכנז, שיאמרו כל אחד 'שאקי נו יעם פאט פאקן מיר ג'האפט' (באמת לה' זה היינו מקוויים), כלומר שגם בעוה"ז וכו' להשיג אותו כן, כמו שהם רואין אותו עתה ק"ב, וממיד היו מקוויים לראות אותו כן, ועשוי וכו' לזה. ועל כן יאמרו אז 'זה ה' קוינו לו', 'זה' דייקא.

אז ישוש הקב"ה את לבושינו. ומוצא בשערי אורה (שער ה) צביאור ענין זה: דע, כי כשהש"ת מתארח בפני האומות, הוא כדמיון המלך העומד לפני

השרים ולפני כל עבדיו, שהוא עומד מלובש לבושי מלכות או לבושי מלחמה, ואינו נראה לפנייהם וזלתי במלבושיו ותכסיסיו, ולפיכך אין השם נראה כלל לעבדי כוכבים, לפי שרוב הכינויים והמלבושים מכסין אותו ומעלמין אותו מהם. וכשהש"ת עומד עם קהל ישראל, הרי הוא עומד עממם כמלך עם בני ציון, ומסיר ממנו קצת הלבוש, כמו שדריך המלך להסיר קצת מלבושיו בהיותו עומד עם בני ציון. וזהו סוד 'שלב פעמים בשנה יראה כל וכוך את פני ה' אלהיך' (דברים טו), ואמרו חז"ל (מגיגה ג) 'כשם שהוא בא לראות כן הוא בא להיראות'. וסוד גדול רמזו בכלן, וזהו סוד 'הכל חייבים בראיה' (מגיגה סג). ואע"פ שהש"ת כשהוא מתייחד עם ישראל במקדש מסיר קצת הכינויים שהם מלבושיו, כאמרס (סוטה לת) בענין שם המפורש 'מקדש ככתבו וצמדניה ככינויו', והרי ישראל רואין אמתת שם הו"ה יתבדך ויתעלה משאר האומות, אע"פ עדיין הוא לבוש קצת המלבושים והכינויים, והטעם, לפי שאין כל ההמון ראוים להגיע לאמתתו של שם הו"ה, ואינם יכולין לדעת תכלית עילמותו. אבל כשהש"ת מתייחד עם הדרכים והחסידים, אצות העולם והאיתנים, אז הוא מסיר ממנו כל הכינויים, ונשגב הו"ה לבדו (ישעיה ג), ונמנא שם הו"ה יתבדך עומד עם ישראל כמלך שפשט כל מלבושיו ומתייחד וכו'. וזהו סוד 'שזבו צנים שזבדים נאום ה', כי לנוכי בעלתי אתכם' (ירמיה א) ואומר (הושע ג) 'וארשתיך ל' לעולם וכו'. וזהו סוד 'פשטתי את כותנתי, איכנה אלבשנה' (שה"ש ה), ופירוש פסוק זה, היה הקב"ה מתרעם על ישראל ואומר, הרי פשטתי את כותנתי ממני, כל אותם הכינויים הנקראים 'כותנתי', כדי שלא יאחזו בשמי קְּי עובדי גילולים, ונשארתי עם ישראל לבד, מדוע אתם חוטאים, ורואים שאחזור ללבוש אותן הכינויים, ויתאחזו שרי עובדי גילולים בהן ויוליכו אתכם בגלות וכו'. כל זה בגלות, אבל לעתיד לבוא, בהיות השכינה חוזרת למקומה, ישפוט השם כל אותן המלבושים והכינויים והכנפים, ואז יראו ישראל את השם לעין, וזהו סוד 'ולא יכנף עוד מוריק, והיו עיניך ראות את מוריק', כלומר, לא יכנף עוד, לא יתלבש עוד אותן הכינויים הנקראים כנפיים, שבהן היה הש"ת מתכסה ומסתתר מישראל ולא היו זוכין לראותו וכו'. וזהו סוד 'כי עין בעין יראו כבוד ה' ציון' (ישעיה נג), וכתיב 'ואמר ציוס ההוא, הנה אלהינו זה קוינו לו וישוענו, זה ה' קוינו לו', אימתך, זמן שיפשיט הו"ה המלבושים והכינויים ויסיר הכנפיים. וראה עוד בפירוש הרד"א על שה"ש (ה, א), צביאור לפסוק 'פשטתי את כותנתי איכנה אלבשנה', שם ביאר ג"כ על זה הדקדק, והוסף והביא עוד ממאמרי בהרר בזה, ע"ש.

מסיירת הקשרים

קייט) ויתכן לרמז בזה להמבואר לעיל (אות ב') על דברי חז"ל 'אם יאמר לך אדם היכן אלקיך, תאמר לו בכרך גדול שברומי', שאפילו במדור הקליפות נמצא השי"ת. כלומר שבגלותנו אין ביכולתנו לגלות לכל באי עולם אשר 'מלא כל הארץ כבודו' ו'לית אתר פנוי מיניה' אפילו במדור הקליפות, אלא מכח אמונת אומן שבקרבו, וכל זה מחמת שאותיות התורה אכן בעלמים ומסתתרים בלושי הקליפות, ואינם נגלים. אמנם לעתיד לבוא שיתגלה האהבה שבדעתו ית', ונוכח בזה אף אנו בעינינו, עד שנאמר לכל השואלים והמתמהמים, 'תנה אלהינו זה'. (קט בבב"ל תורה דתיקא סתימאה דעתידה לאתגליא לעתיד לבוא. (קכא) וראה להלן במאמר (אות ו') 'ויכול כל אדם לטעום טעם אור האהבה שבדעת, כל אחד לפי בחינתו, אפילו עכשיו בתוך הימים'.

ואני תפלה

ותרבה עיני ברחמיך ותגבורתיך ותגבורתך בעצמותי, שנופה עיניך את המוחל שישעשה צדיקים לעיתיד לבוא. וכן אחר יהיה מראה באצבעו ואומר "זה יי קוינו לו", כמו שכתוב "ואמר ביום ההוא הגה אלהינו זה, קוינו לו וישוענו זה יי קוינו לו, נגילה ונשמחה בישועתו". אשרי המקפה לזה, "אשרי תבחר ותקרב" שנופה ש'הציץ מן התרבים שמתחת הקחול הזה (קיי"ת סה).

קוב"ה ושכינתיה וצין ישראל. ופירש הממוק מדבש (ס): עוונותים היו מנדילים וכו'. ונעשה מסך המזדיל, שגורס להסתרת פנים. ולאמחאה לשרלל צמוח מלגלו. ר"ל שאז ישיגו ישראל פנימיות קדושת שמו הגדול. ולא יכנף עוד מוריו. פירוש שלא יהיה עוד

הקב"ה מכוסה בהקליפות. והיו עינין רואות את מוריו. ישיגו ישראל פנימיות כבוד מלכותו יתברך. ולעיל את ב' במקו"ם ד"ה 'בלל אלקותו אין להם שום חיות וקיום כלל', הבאנו מאמר תיקו"ו זה והרחבה, ע"ש. וכעין דברים אלו הובא עוד בתיקו"ו חדש (קלא ע"א), עי"ש בלשון קדשו, ובספר חשק שלמה על ישעיה (ס), לרצי שלמה הלוי הזקן,

זיאר מאמר תיקו"ו חדש זה, וז"ל: אלץ קליפין גרמין אפרסמוט וכו'. שלכצת התחזקות הקליפות והתגברות סטרא דמסאצומא, הקב"ה מסתתר וצלי נודע, ושפעו צלתי מגיע אלינו, וההיפך יהיה לעת"ל, כשלא ירדפו את הקליפות והמפורסמות, אלא צלתי לה' לצדו.

וימלא הארץ דעה את ה' כמים ימים ימים מכבים

פסוק זה חוזר ומציאו רבינו בסמוך בזה"ל: 'וכשיתגלה הפנימיות, היינו אלקותו, אזי יתרבה השלום, כמ"ש לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה'. ולעיל את ד' במקו"ם ד"ה 'וגר זאב עם כבש וכו' הובא פסוק זה והשייך לו, עי"ש.

וימלא הארץ דעה את ה' כמים ימים מכבים, ויתגלה האהבה שהיא ברעת, שהיא פנימיות התורה, היינו אלקותו השוכן בתוך התורה והמדות, כי עכשיו הלבוש הזה הוא מכסה על אלקותו, היינו על פנימיות התורה, וכשיתגלה הפנימיות, היינו אלקותו, אזי יתרבה השלום,

כמו שכתוב לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה, שיתגלה האהבה שברעת:

מילואי חכמה

וימלא הארץ דעה את ה'. ומוצה בזה (ויקרא, כג ע"א): א"ר יהודה, זמין קוב"ה לגלגלה ריזן עמיקין לאורייתא צומנא דמלכא משיחא (עמדי הקב"ה לגלות סודות מורה עמוקים זמן מלך המשיח), בגין ד'מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים', וכתיב (וימיה לא) 'ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה', כי כולם ידעו אותי למקטנט ועד גדול', אמן כן יהי רצון.

ויתגלה האהבה שהיא ברעת שהיא פנימיות התורה. ומוצה בחולדות יעקב יוסף (פ' ופתחנן, ד"ה ונראה ל): עיקר ותכלית כל התורה והמדות ועבודת התפלה כדי לצוא למדריגה לאהוב את השי"ת ולצדק בו, וכמו שכתב הרמב"ם (יפודי המורה ב, א) וז"ל, 'האל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו, שנאמר (דברים ו) 'ואהבת את ה' אלהיך', וכמו המפרש להרמב"ם (ס) וז"ל, 'שלא יתנו כל המדות אלא כדי שנגיע בהם לזו המדריגה, כדכתיב (דברים ו) 'ואהבת את ה' אלהיך', וכמו המפרש לה' יוש הלבין, איך אפשר זה לקרב אל השכל, שכל נתינת המדות הוא שיצאו למדריגת אהבה, שמנינו כמה וכמה מצות שכלאורה אין להם שייכות בזה כלל, דוק ותמצא הרבה וכו'. ונראה לי לצאר זאת ע"פ דברי הרמב"ם (דעות א, ו-י) על מצות 'אהבת דרכיו', וזה לשונו, 'כך למדו בפירוש מצוה זו, מה הוא נקרא רחום וחנון, אף אתה הוי רחום וחנון וכו', ולכן נקראת התורה דרך ה' כמ"ש (בראשית יח) 'כי ידעתי אשר יצוה את בניו וגו' ושמרו דרך ה', להודיע שהם דרכים טובים וישרים, ומייב אדם להנהיג עצמו בהם ולהמנות אליו כפי כוחו וכו', עכ"ל. ועכשיו מצוה קושית הג"ל, שלא נטוו על האהבה מיד, רק אחר שיתמנה התורה והמדות שנקראת דרך ה' כדי להנהיג עצמו בהם, ואז יצמח אליו במידותיו, אז ממיילא בוא האהבה, כי בן אדם לזוהי לו מְשַׁמֵּת וּמְהַלְלָה (כלומר שמשך ומקדקק להשגה לו במידותיו) וכו'. ואחר שהורגל במידותיו יתגבר, ממיילא יצוה האהבה. וזה נראה לי מה שאמרו חז"ל (ירושלמי נדרים ז), 'ואהבת לרעך כמוך' (ויקרא יט), כלל כל התורה וכו'. דקשה, איך אפשר לאהוב את חצירו כשאינו שוה לו במידותיו. ויש לומר, דכבר אמרו בנשנה (אבות א, יג), 'הלל אומר, הוי מתלמידיו של אהרן, אהב שלום ורודף שלום, אהב את הצריות ומקרבן לתורה'. הרי דעיקר האהבה הוא לצריות, כדי לקרבן לתורה. ואם כן זה שאמרו 'ואהבת לרעך כמוך', ר"ל שעיקר האהבה הוא שיהיה 'כמוך', דכאן הוא משנת חסידים (כלומר משנה זו נאמרה להשגם במידותיו), דכבר קיים 'אהבת דרכיו', לכן תראה להיישיר גם השאה, שהוא מידת אהרן, 'דבים השיב

מְשַׁמֵּת (מלאכי ג), כדי שיהיה קָדֵךְ כמוך, ועל זה היה נזוי 'ואהבת לרעך וכו'. וצאמת הוא כלל כל התורה, כְּהַיָּשִׁיר את עצמו וזולתו, שנעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, שהמקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא' (פנהרין ז). ואחר שזכינו לזה יוצן עוד מצוות אהבת ה', כי עיקר ותכלית קיום התורה והמדות שנקראת 'דרך ה', כלומר שהוא כדי לילך דרכיו וּלְהַצְמִיחַ אליו, כדי שנגיע למדריגת אהבתו ית' וּלְהַצְדֵּק בו מלד דרכיו הדומה לדרך ה', שזה גורם אהבה ודביקות חברים, וכיכול מלד זה קרא לישראל חֲסִי וְרַעֲי וכו'. שאז אפשר לקיים מצות 'ואהבת את ה' אלהיך' כי אם שקיים כל התורה שנקראת 'דרך ה', וּלְהַצְמִיחַ אליו יתברך דרכיו, 'מה הוא רחום' וכיוצא, אז יוכל לְהַצְדֵּק אליו יתברך וּלְהַבִּיחַ, מלד שיווי המעשים, שגורם אהבה ודביקות. וכמאמר החכם, 'רעוה לידע מידת חצירו שאין ידוע לו, ירָאָה עם מי הוא דבוק, שְׁמַעְשָׂה חצירו מעיד עליו, כי המחובר לטוב טהור וכו'. וזהו יוצן מְלִיט 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד'. כי נודע יחודו יתברך בזה שצטר באומה ופני שויות המדות שצנייהם), ותענוג הייחוד והיוווג מורה על שורש תענוג יחודו יתברך והבן (שדצק בישאל ממת שְׁפִיט אליו במידותיהם), הרי כי מן הנגלות (שאלו רואים שצטר בישאל) יש עדות על הנסתרות ממנו (שישראל שוים אליו במידותיהם) וכו', ולעתיד שיהיה גם הנסתרות נגלות, כי 'לא יכנף עוד מוריו', אז 'יהיו עינין רואות את מוריו' (ישעיה ז), שיראו בעין השכל מעלות יחודו יתברך, והשמות ישאל במידותיהם אליו יתברך.

ובשיתגלה הפנימיות וכו' יתרבה השלום וכו'. ובספר מורת המנחה (דרכה יד) ביאר: רוב הרעות והייסורין הבאים על האדם הם מחסרון דעתו, והרי הוא כסומא שמהלך בדרך שאי אפשר לו להימלט מן המכשולות והנזקים, ומיך עצמו ואחרים עימו. והדעת לגוף כראות לעיניים. כמו שְׁכֹחַ הראות בעיניים מראים הדרך הישר וההגון ומזיל מכל נזקי הדרך, כך הדעת לאדם, למי שחננו השם דעה, צדעתו יבחר בטוב וימאס ברע. שהקנאה והשנאה והאיצה והדאגה אינם כי אם צמרון הדעת, הלא תראה בהצטמות הטובות שהצטיתנו השי"ת לימות המשיח, שאמר 'וגר זאב עם כבש וגו' ופרה ודוב תרעינה, וסרה קנאת אפרים וגו', ונתן הטעם לכל זה ואמר, כי האיכות והקנאות יסורו מפני שיהיו הצריות שלימים צדעת, וזהו שאמר מיד 'לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדש', כי מלאה הארץ דעה את ה' וגו', הלא למדת, כי ידיעת האמת ושלימות הדעת מְסַלְקַת כל איצה וקנאה וזק וזעור.

ואני תפלה

וְתַעֲבֹר בְּרַחֲמֶיךָ הַחֶסֶד הַעֲלִיּוֹן עֲלֵינוּ. וּמִשֶּׁם יְהִי נִמְשָׁכִין עֲלֵינוּ חֲסָדִים טוֹבִים תְּמִיד, וְצַדִּיקָה וְבִרְבָּה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם. וְטוֹב וְהִיא בְּעֵינֶיךָ בְּרַחֲמֶיךָ וְלִבְּרֶיךָ אֵת כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בְּשִׁלְמוֹת הַטּוֹב. וְיִתְרַבֶּה הַשְּׁלוֹם בְּעוֹלָם, וְיִקָּים מִקְרָא שְׂרָבִים וְיִבָּרֵךְ לְעוֹלָם לְעוֹלָם יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְיִרְאֶה בְּעֵינֵינוּ אֶת הַשְּׁלוֹם בְּשִׁלְמוֹת הַטּוֹב. וְיִתְרַבֶּה הַשְּׁלוֹם בְּעוֹלָם לְעוֹלָם יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְיִרְאֶה בְּעֵינֵינוּ אֶת הַשְּׁלוֹם בְּשִׁלְמוֹת הַטּוֹב. וְיִתְרַבֶּה הַשְּׁלוֹם בְּעוֹלָם לְעוֹלָם יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְיִרְאֶה בְּעֵינֵינוּ אֶת הַשְּׁלוֹם בְּשִׁלְמוֹת הַטּוֹב. וְיִתְרַבֶּה הַשְּׁלוֹם בְּעוֹלָם לְעוֹלָם יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְיִרְאֶה בְּעֵינֵינוּ אֶת הַשְּׁלוֹם בְּשִׁלְמוֹת הַטּוֹב.

והתורה נקרא טוב. רבינו מצאנו כעת, שמה שנאמר על האור הגנוז 'ירא אלהים את האור כי טוב' כלעיל, מרמז על אור המורה הנקרא טוב, בחי' המורה העתידה להתגלות לעתיד לבוא. וז"ל זה מוהר"ם את דברי הגמרא במסכת עבודה זרה (ט"ז ע"ג), שנאמר מן כדי סוגיא ארוכה העוסקת במעלת המורה ולימודה, וז"ל: מכריז רבי אלכסנדר, מאן צעי חיי, מאן צעי חיי (מי רואה חיים, מי רואה חיים). כוון ואתו כולי

התורה נקרא טוב וכו' וצדיק נקרא טוב. ועיקר המורה תלוי בצדיקים, כמוצא בליקו"ה (אה"ע י"ב ג, ב): אין שלימות לתושב"כ צלל תושב"ע ש' שנמסרה לתכמים, ועל כן צריכים אמונת חכמים דווקא, כי צלל החכמים, דהיינו צחינת תושב"ע, אין יכולין ליקח דבר מהמורה, לא שום דין ושום הלכה. כי בהמורה הכל סתום, כי בהמורה אין מפורש כלל דיני תפילין, אס לעשותן מכסף או מעור וכו', וכן שאר כל המצוות, ועיקר כל המורה אין יודעין רק ע"י החכמים. וכן כל המידושים שבתורה, שמחדשין ומולדין מהמורה איזה חידוש, וכן קיום העולם, וכל ההשפעות וכל הדברים שבעולם, שכולם כאחד אין חיחס אלא מהמורה, שהיא מְסִיחָה את כולם. ועיקר חיחס וקיומם והשפעתם הוא רק ע"י אמונת חכמים, שהוא תושב"ע, כי כל המורה תלוי בהם דייקא, כי להם נמסרה המורה לדורשה וכו', וכפי מה שהם דורשין את המורה בכל דור ודור, כמו כן מתנהג העולם. כי זה אלו רואין, שכל עת וזמן, ובכל יום ויום ממש, נעשין שינוין גדולים, וכל אלו השינויים הוא כפי מה שחכמים מחדשין בתורה ומרכיבין אותיות המורה, כמו כן נעשין שינויים במעשה בראשית ושינויים בכל העולם, שבוה היום יש גשמים הרבה, ובוה היום יש יצירות, ובוה הזמן קר ולח וכו', וכיוצא שאר השינויים. וכן השינויים שבין בני אדם, שזה עולה זה יורד, זה זריח זה להיפך, ולפעמים כובש זה המלך ולפעמים מלך אחר, וכיוצא בזה שינויים לאין קץ בכל עת וזמן, הכל כפי מה שהחכמים מחדשין ודורשין את המורה בכל דור ודור, בצחינת יצטובו מחדש בכל יום תמיד

עלמא לגביה, אמרי ליה, הב לן חיי (התכנסו וצאו אלו כל היצור, אמרו לו, מן לנו חיים). אמר להו, 'מי האיש החפץ חיים' (כ"ג וג), נאור לשונך מרע וגו'. שמה יאמר אדם, נרתי לשוני מרע, ושפתי מַדְבַּר מרמה, אלך ואתגרה בשינה, תלמוד לומר 'סור מרע ועשה טוב', אין 'טוב' אלא תורה, שנאמר 'כי לקח טוב נתתי לכם, תורתי אל תעזבו'. ופירש המהרש"א (ס): **שמה יאמר אדם וכו' אתגרה בשינה וכו'.** ר"ל שמה יאמר אדם אֲגַרְה בשינה, מטעם דקאמר, כדי שלא אצוה לידי לשה"ר וְשִׁפְתֵי מרמה, תלמוד לומר 'ועשה טוב', כי עסקך בתורה תשמור אותך שלא תצוה לידי לשה"ר, כמו שכתוב (משלי טו) 'מרפא לשון, עץ חיים'. וזה שאמר 'אין טוב אלא תורה, שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם', לעסוק בה, וע"ז 'אל תעזבו תורה, ולא תצוה לידי לשה"ר, וזו אחרת רריך להתגרות בשינה. ויצא האור החיים (דברים כ, ח) מדוע נקראת המורה 'טוב', וז"ל 'אין טוב אלא תורה', שאם היו בני אדם מרגישין במתיקות ועריבות טוב המורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה, ולא יִקְצַב בעיניהם מלוא עולם כסף וזהב למאומה, כי המורה כוללת כל הטובות שבעולם.

מעשה בראשית', כמ"ש רבינו ז"ל 'אין טוב אלא תורה וכו', אין טוב אלא צדיק וכו'. כי כל המידושים של מעשה בראשית שמחדש השי"ת בכל יום תמיד, הכל ע"י המורה, והעיקר תלוי ע"י הצדיקי הדור כפי מה שהם דורשים אותה בכל זמן וכו'.

מילואי הכמה

טעמו וראו כי טוב, וזהו אור האמיתי שצדק ציום הראשון, והיו הכל מסתכלין בו. אך על זה לא היה צחירה, ומי הוא השוטה שיראה אור כזה ולא יצטר בו, לכך גנוז, כדי שיהיה צחירה וכו'. וזה סוד מה שגנוז לצדיקים לעתיד לבוא, שהצדיק מעתה לבוא לאור הוה, כי הצדיק שמכלה הרע שבו לגמרי, בא אל אור הלו אף צעורה". ומי שאינו זוכה למרק קְלָאֵת הרע, וְיִגְדַף וְיִקְטֹם פשע גוף הניגוף לגמרי, הוא מעתה לבא לאור הלו לעוה"ב. וזה שאמר (משלי כ) 'רע רע יאמר הקונה, ואלו לו, או יתהלל', רצה לומר בתחילה האור הלו סתום ונגנז, והצדיק מחילתו ייסורין, כל זמן שלא יזכך נפשו לגמרי, ואומר 'רע רע', כי אינו מרגיש עדיין יפעת אור הלו, אך כשהשלים ויזכך נפשו לגמרי וצא לאור הלו, וזהו 'אילו לו', 'אולי ראשי תיבות אור' זרוע לצדיק, או 'תהלל', מלשון 'צהילו נרו עלי ראשי' (איוב כט), או מחזיר וזו הוא מתהלל ומתפאר צפי כל, כענין (דברים כח) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך'. הענין, האור הלו הוא השם העלם, ועכשיו לא כשאינו נכתב אני נקרא, נכתב צה"ה ונקרא צה"ה" (פסחים ג). אמנם מי שיוזכר נפשו ותגלה אליו אור הגנוז, אז שם הוי"ה נקרא בקריאה ג"כ עליו. וענין הלו הוא כן רואים זה עליו אצלך לך כי אלה"ם הוא הטבע, והוי"ה מהווה הלו הוויית, כענין 'מי שאמר לשמן וידליק יאמר לתומך וידליק' (תענית כה), ומי שצדק לצחינת אור הגנוז, יָס הוי"ה פועל נסים ונפלאות, ורואין כל עמי הארץ כי שם הוי"ה נקרא בקריאה עליו, וזו הא מהולל ומפואר צפי כל וכו'. מה שאין כן בתחילה הוא אומר 'רע רע', רצה לומר שאחרים אומרים לטוב רע, רצה לומר לצדיק שהוא טוב, הוא רע, והוא גם הוא אומר רע (כ"ג), שהיא צייסורין, וזה 'רע רע' כפול, ואח"כ הוא יתהלל צפני עצמו ממהאור, וגם מאחרים מהולל ומשוכח.

ממנו, שאם לא היה מכוסה ממנו פנימיות המורה, היינו פוגמים ח"ו בצניעות, כדורות הראשונים שהיו יודעים פנימיות המורה והיו פוגמים הרבה, לכן לא ניתן לנו רק פשטות המורה. וע"י שנלמד פשטות המורה ונפלא כל זה ונשמור אותה, נזכה להשיג הפנימיות.

אור התורה הזאת וכו' נקרא טוב. ומצאנו בספר בני יששכר (מאמרי חודש אדר ג, א): הנה ה'טוב' הראשון הנזכר בתורה, הוא הוא הטוב הכללי הכולל לכל דרכי המורה, על דרך שאמרנו ר"ל (צ"ה ב) 'הרואה ט' בתלום סימן יפה לו, הואיל ופתחה בו המורה צניעת 'טוב' תחילה, כי מן 'בראשית' עד תיבת 'טוב' אין אות ט'. נשמע מזה, שיש ללמוד מהאות והתיבה שכתב בתורה בראשיתה, היינו שאותו האות והתיבה שזכר בתחילה בתורה, אותו הדבר הוא דבר כללי לכל הנאמר אחריו. והנה המורה היא טוב, 'אין טוב אלא תורה, שנאמר 'כי לקח טוב נתתי ממילא כל דרכי המורה היא טוב. אבל כללות טובות המורה, בודאי יש ללמוד מן ה'טוב' הראשון הנכתב בתורה וכו' וכו'. והנה 'טוב' הראשון הנזכר בתורה הוא 'ירא אלהים את האור כי טוב'.

והתורה נקרא טוב וכו'. ראה מעלה במקו"ם ד"ה 'המורה נקרא טוב'. וראינו להציא גם את דברי הגמרא במסכת מנחות (נג ע"ג), ששאלה רבי פרידל את פני רבי עורא בן בנו של רבי אבטום שחיות בצנעה, פתח ואמר לו כמה מימרות של אגדה, לשמה ליצו, וצין הדברים אמר לו כך: 'יצוא טוב, ויקבל טוב, מְטוּב, לטובים'. ופירש רבי פרידל דבריו: 'יצוא טוב', זה משה, דכתיב 'אמר אלוהים כי טוב הוא' (כ"ג). 'ויקבל טוב', זו מורה, דכתיב 'כי לקח טוב נתתי לכם'. 'מְטוּב', זה הקב"ה, דכתיב 'טוב ה' לכל'. 'לטובים', אלו ישראל, דכתיב 'אֲהַיְבֶנְהוּ ה' לטובים'. ויצא את המהר"ל צחינתו אגדות (ס): **יצוא טוב וכו'.** לשון 'טוב' מורה על הדבר שהוא נבדל מן החמרי, וזהו ידוע, והטעם, לפי שדבק בחומר העבד והחסרון, שהוא רע וכו'. ולפיכך אמר 'יצוא טוב זה משה', כי מדריגת משה נבדל מן החמרי, ודבר זה ידוע מאוד שזהו מעלת משה ולכן היה מתנבא צאספקלריא המאצירה. ויקבל טוב. כבר התבאר כי המורה צפרט יותר מכל אין לה התיחסות אל החמרי, צמה שהיא גזירת השי"ת בצנעה, וכל הנמלאים בצד עלמם הם מתיחסים אל החומר, ולפיכך פקדנה המורה לקח טוב. מטוב הוא הקב"ה. שהוא קדוש ונבדל מן החומר צלי תכלית, כאשר מקדישין אותו מלאכי השרת קדוש קדוש קדוש. לטובים אלו ישראל. שהם קדושים נבדלים מפחיתות החמרי שיש לאמונת.

מפילת הקשרים

(קבו) שעל פסוקים אלו מיוסד המאמר. ובהקשר הענין יתכן לרמז ולבאר בדברי הגמ', שהודיעם ר' אלכסנדר, ש"ע כפיית יצאם ושמירת לשונם, בחי' 'סור מרע', יזכו לבחי' 'עשה טוב', ואין טוב אלא תורה, כלומר לקבל את אור אותיות התורה שמאיר ע"י כפיית היצר והשלום. ויתכן שלזה רימז מוהר"ם בציינו לטוגיא זו, אע"פ שמימרא זו הובאה בעוד מקומות בחז"ל (אבות ו, ג; ברכות ה, א). ע"ש. וע"ע בדברי הגמ' שהבאנו במילוא"ה ד"ה 'והתורה נקרא טוב'. (קבו) כלומר, שנראה שלפי ראת זה העולם זה נראה כרע, ובבחי' המבואר לעיל (אות ג) שיש שני מיני ימים, ימי טוב וימי רע. וע"פ המבואר בדברי הקה"ה יתכן לרמז ולבאר, שעל כן נאמר בפס' 'ירא אלהים את האור כי טוב', שבעיני ה', הוא 'טוב', כלומר בהשגת מדריגה הפנימית, אמנם לעיל'ת' 'תגלה' הדבר לעין כל.

אור התורה הזאת אין העולם כדאי להשתמש בה. ומצאנו בספר מאור ושמש (פ' בראשית, ד"ה ונראה בזה): הנה עיקר הצריחה היתה כדי שידעו הכל מאלקומו יתבדך שמו ויכירו כח מלכותו, והנה באוריותא צדק קוב"ה עלמא (הקדמת הוה, ה), ומורה דאלילות אין בה השגה, ועליה נאמר (משלי ח) 'ואהיה אלאו אמן וגו', שהיתה אלפים שנה קודם שנצרך העולם, ומורה דצריחה גם היא נקראת פנימיות המורה, ומורה דיצירה הוא עולם המלאכים, והיא ג"כ גבוה, ובעולם העשיה היא פשטות המורה. לכן ניתן לנו פשטות המורה, וגם פנימיות היא מכוסה

ואני תפלה

וְיִגְדַף בְּרַחֲמֵיךָ הַרְבִּים שִׁיחַנְתָּה לְנוּ הַתּוֹרָה הַגְּנוּזָה וְהַצְּדִיקִים הַגְּנוּזִים. וְאִם אֲמַנֶּה אֵין הַעוֹלָם כְּדָאי עֲקֹשׁוּ הַהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֹר הַגְּנוּזוֹ הַזֶּה, שְׁהִיא הַתּוֹרָה הַגְּנוּזָה וְהַצְּדִיקִים הַגְּנוּזִים. אֵף עַל כֵּן תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ לְפָנִים מְשׁוֹרֵת הַדִּין, וְתַעֲוֹר רַחֲמֵיךָ וְיִקְרֶיךָ הַאֲמֵתִים עֲלֵינוּ, וְתַעֲוֹרֵנוּ בְּטוֹבוֹתֶיךָ וְחַיִּינֵנוּ בְּרַחֲמֵיךָ הַגְּנוּזִים. כִּי אַתָּה יְדָעְתָּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ שְׂאִין קָנוּ עֲקֹשׁוּ שׁוּם סְמִיכָה וְתַקְוָה בִּי אִם עַל דֵּי הַצְּדִיקִים הַגְּנוּזִים וְהַתּוֹרָה הַגְּנוּזָה. כִּי הֵם עֲקֹשׁוּ בְּעַמְּקֵי הַגְּלוּת הַפֶּה הַזֶּה, בְּעוֹקְבָא דְמִשְׁתַּחֲוִיָּה, חוֹסֵה עֲלֵינוּ בְּרַחֲמֵיךָ יְהוָה מִעֵיד עֲלֵינוּ וְיִצְרֵנוּ לְבָב שְׂכִיב אֵת יִצְרֵנוּ, לְסוֹר פֶּרַע לְגַמְרֵי פְרָצוֹנֵךְ הַטּוֹב, וְלַעֲשׂוֹת הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ תָּמִיד עַד שְׁנִיבָה לְהַגִּיחַ וְלִמְעַם גַּם בְּעוֹלָם הַהַר מֵאֹר הַגְּנוּזוֹ וְצַפֵּן וְרוּעַ הַצְּדִיקִים, כְּמוּ שְׂכִיב "אֹר" וְרוּעַ הַצְּדִיק וְלִישׁוֹר לֵב שְׂמִיחָה". וְכִתִּיב "אֲמַרו צְדִיק בִּי טוֹב כִּי פִרִי מַעֲלָלֵיהֶם יֵאבְדוּ" (מִקְרָא ט).

כי לקח טוב נתתי לכם. ופסוק זה שדרשו חז"ל, הינו חלק מדברי שלמה המלך בהס' הנהיג ומעורר את ישראל בשם הקב"ה לעסוק בחכמה, כדכתיב במשלי (ד, א-ג): **שָׁמְעוּ בָנִים מוֹסֵר אָב, וְהִקְשִׁיבוּ לְדַעַת בִּינָה: פִּי לָקַח טוֹב נִתְּנִי לָכֶם, תוֹכְחִי אֶל תַּעֲזוּבוּ:** ופירש המגו"ד (ס): **שמעו בנים מוסר אב וכו'.** אחס בני אל חי, שמעו למוסר האב שצדקים המייסר על הבינה, והקשיבו לדעת אותה. **כי לקח טוב נתתי לכם.** לימוד טוב ומחוכם, אל תעזבו את התורה. וביאר ברב פנינים

שנאמר (משלי ד) כי לקח טוב נתתי לכם (ע"י יט), ונקרא אור, כמו"ש (משלי ו) ותורה אור ויש גם כן צדיקים שהם צפונים ומוסתרים, שאין העולם כדאי להשתמש בהם. וצדיק נקרא טוב,

מוכחות מוסר. שהגם שיש לו 'אור' ו'נר', נריך ללכת ב'דרך חיים', שאם אינו הולך בדרך חיים, לא יועילו האור והנר, ומי המוליד אותו בדרך חיים, 'מוכחות מוסר', שע"י שיקבל תוכחת השכל מן המוסר וירחט ה', ע"י כך ילך ב'דרך חיים', ואז יועילו לו 'נר מנחה' ו'אור תורה' לשמרו מן הפחיתים ומן הקולטים ומן הצדקנים (כמו שדרשו בזה חז"ל במסכת סוטה כ"א. ע"ש). ומובא בתנא דבי אליהו רב (פ"א): כל המצוות שהאדם עושה צדקה"ו אין בהם כח להאיר אלא כאור הגר בצל, אצל התורה מאירה מסוף העולם ועד סופו, שנאמר 'כי נר מנחה, ותורה אור'. **ו'צדיק נקרא טוב.** רבינו מוסיף ומבאר כעת, שצחי' האור הגנוז הנרמז בפסוק 'אירא אלהים את האור כי טוב', מרמזו אף גם על הצדיקים הגנוזים, הנקראים 'טוב', כפי שדרשו חז"ל במסכת תגיגה (יב ע"א) 'אין טוב אלא לדיק, שנאמר אמרו לדיק כי טוב', על שם האור שנגנו אלכס, והבאנו דבריהם לעיל בסמוך, במקו"ד ד"ה 'אירא אלקים את האור כי טוב וכו' לגנוז', ע"ש. והנה מימרה זו נשמרה אף במסכת יומא (ל"ה ע"ג), וז"ל: 'א"ר אלעזר, אפילו בשביל לדיק אחד עולם נברא, שנאמר 'אירא אלהים את האור כי טוב', ואין 'טוב' אלא לדיק, שנאמר 'אמרו לדיק כי טוב'. וביאר המהרש"א (ס): **שביל לדיק אחד עולם נברא וכו'.** דרשו כן, לפי שצדק ימי בראשית האחרים קטם הכחוב לומר 'כי טוב' על כל מעשה אורו יוס, חוץ מצדו ראשון, שינה ופירש הכחוב ד'כי טוב' על מעשה 'אור' קאי, דכתיב 'אירא אלהים את האור כי טוב', לדרשו מיניה 'שביל לדיק אחד כו', כפירש"י 'אירא אלקים צדעמו לקיים אור של עולם, שבביל הצדיק שהוא נקרא 'טוב' עכ"ל, על שם הכחוב 'אמרו לדיק כי טוב', על שם מעשים הטובים ורוב טוב הצפון שיקבל לעו"ב. ומה ש'פנה קלל העולם ב'אור', נראה לפי שחלית בריאותו הוא האור הגנוז ל'צדיקים לעו"ב', והוא נדרש ג"כ מפסוק זה, כדאמר בחגיגה (י"ג). ונראה משום דכתיב 'אמרו לדיק כי טוב' בלשון יחיד, וסיפא דקרא 'כי פרי מעלליהם יאכלו' בלשון רבים, דרשו כן בדרשה, וקדאי על בריהי, דאפילו בשביל לדיק אחד נברא העולם. ועוד בזה (שמות, י"ח ע"ג), שנקראים הצדיקים 'טוב', על שם שלימותם במידת היסוד, וז"ל: **יד' ותהר האשה ותלד בן, ותרא אותו כי טוב הוא'** (שמות ג), מאי 'כי טוב הוא', א"ר חייא, דאחיליד מהול, בגין דרזא דברית 'טוב' איהקרי, דכתיב 'אמרו לדיק כי טוב'. רבי יוסי אמר, נהירו דשכינתא דנהיר ביה קמאת, דבשעתא דאחיליד אקמלגא כל ביתא נהורא, כתיב 'ותרא אותו כי טוב הוא', וכתיב 'אירא אלהים את האור כי טוב', ועל דא 'כי טוב הוא' כתיב, וכולא הוה. ופירש המתוק מדבש (ס): **דכתיב אמרו לדיק כי טוב.** ו'לדיק' הוא סוד הצדק. **וכתיב אירא אלהים את האור כי טוב.** הרי שמילת 'טוב' היא 'אור'. ועוד מובא בזהר חדש (ישש, לו ע"ג, סתרי תורה): **יד' ואני קרבת אלהים לי טוב וגו'** (תהלים עג). תא חזי, כד צר נש אלקריב לאורייתא דאיקרי 'טוב', דכתיב (תהלים קיט) 'טוב לי תורת פיך', פדין אלקריב לקוב"ה דאיקרי 'טוב', דכתיב (תהלים קמה) 'טוב ה' לכל', וקדין אלקריב למהי זכאה, כמה דאח' אמר 'אמרו לדיק כי טוב'. וכד איהו זכאה, שכינתא שריא עליה, ואוליפת ליה רזין עילאין באורייתא. בגין דשכינתא לא אדווגא אלא ב'טוב', דהא 'צדיק' ו'צדק' כדאח' אוליין. וראה עוד בזהר (בראשית, ל ע"ג), המבאר שסוד מיצ' 'טוב' מרמז לבחי' האור הגנוז שנגנו ביסוד, בחי' יוס אחד המאיר לעולם בחסד רחמים, ע"ש כל הענין.

יד' נאמר גבי לידת משה 'ותהר האשה ותלד בן ותרא אותו כי טוב הוא', מה כוונתו 'כי טוב הוא' א"ר חייא, שגור מהול, לפי שגור הצדק נקרא 'טוב', כמ"ש 'אמרו לדיק כי טוב'. רבי יוסי אמר, לכן כתיב 'ותרא אותו כי טוב הוא', כי יוכרח ראה את אור השיבנה שהאיר לו, והיינו שצדקה שגורל נחמלא כל הבית אור, לכן כתיב 'ותרא אותו כי טוב הוא', וכבוד 'אירא אלהים את האור כי טוב', ועל כן כתיב 'כי טוב הוא', והכל היה (היינו שגורל משה) ואז שגרה והאירה עליו השכינה. כי אין השכינה שורה על אדם בחייו ועל.

יד' נאמר גבי לידת משה 'ותהר האשה ותלד בן ותרא אותו כי טוב הוא', מה כוונתו 'כי טוב הוא' א"ר חייא, שגור מהול, לפי שגור הצדק נקרא 'טוב', כמ"ש 'אמרו לדיק כי טוב'. רבי יוסי אמר, לכן כתיב 'ותרא אותו כי טוב הוא', כי יוכרח ראה את אור השיבנה שהאיר לו, והיינו שצדקה שגורל נחמלא כל הבית אור, לכן כתיב 'ותרא אותו כי טוב הוא', וכבוד 'אירא אלהים את האור כי טוב', ועל כן כתיב 'כי טוב הוא', והכל היה (היינו שגורל משה) ואז שגרה והאירה עליו השכינה. כי אין השכינה שורה על אדם בחייו ועל.

להאליך (ס), שפסוק זה מלמדנו, לצל נאמר שמחמת שיעקר התורה היא סודותיה, אם כן מה לנו לטרוח אחריה פְּשִׁטָּיהָ ועסק מלוחמיה, מחמת שאף הם לבוש אל פנימיותה וסודה, וז"ל: **כי לקח טוב נתתי לכם.** אל יעלה על ליבך לומר, למה יקפיד הוא יתברך על תורתו אשר נתן לנו, המלוכזש ומוגשמת אללנו, הלא הצחינה הסודית אשר לה היא העיקר אלא יתברך, אך בדרך הזה של התורה הנגלית, מה לו אם כל תבונותינו יהיו ממנה או מרות מְּצִינָתוּ (כלומר שוכל להסיק את כל סדר הנהגת העולם הראויה, אף מְּקַלְנוּ, ומדוע צריכים אנו בזה להוראות התורה הנגלית), עם היות הצחינה הזאת צלתי מתייחסת אליו בעמדתו כביכול (מחמת שפסקת דבריהם גשמיים), וגם היא רק כמלבוש בצד אל תוכיות סודה. על כן אמר 'כי לקח טוב וכו'', כלומר גם הנלקח ונתפס ציד אשר נתתי 'לכם', שהגשמתיה ככם, לְקַשְׁתְּמִדוּקָה, ולא יַעֲרַכְכֶם הגשם, הלא 'טוב' הוא (כלומר שהקב"ה הַשִּׁימָה לנועלמנו, שנוכל לתפוס ולהשיג בה). ולא יעלה על רוחכם כי אחר שנתתי והלבשתי, קְּלָקְפִי ידי הימנה, להיותה מלוכזשת בגשמיית, כי קדוש אני, ואהיה ככל נותן מתנה שמסלק נותן ידו הימנה. כי גם שנתתי 'לכם', עדיין 'תורת' היא, לכן אל תעזבוה, וזהו 'תורת' אל תעזבו'. והוא, כי גם בזה צדק הסוד והרוחני, כשהצבת הצלתי ממשית הַדְּבָרָה בצלחתה.

ותורה אור. רבינו משלים כעת את ראייתו לכן שהאור הגנוז היינו התורה, מכך שנקראת התורה אור, כנאמר בה 'תורה אור', וזהו מדברי שלמה המלך גבי שנת התורה, ואוהרתו יִלְךָ בדרכיה, כדכתיב במשלי (ד, כ-ד): **נָלַר בָּנִי מִנְהוֹת אֲבִיהוּ, וְאֶל תַּעֲשֵׂה תוֹרַת אֲמִיךָ: קִשְׁרָם עַל לִבְךָ תַמְיִד, עֲנִדָם עַל גְּרָמְרִיקְךָ: פְּהִתְהִלְכֶךָ פְּהִתָּה אֲתָךְ, בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמַר עֵינֶיךָ, וְהִקְשִׁיבוּ הִיא תִּשְׁמָר: פִּי נֵר מְנָה, וְתוֹכָה אֹר, וְדַרְךְ חַיִּים תוֹכְחוֹת מוֹסֵר: לִשְׁמָרְךָ מֵאֲשֶׁת רַע, מִתְּלַקַּת לָשׁוֹן נִכְרִי: ופירש"י (ס): **כי נר מנחה ומורה אור.** כמו שהאור מאיר לעולם תמיד, כך התורה עומדת זכותה לעולם אל האדם. זכות מנחה עומדת לו לפי שעה, כאור הגר שאינו מאיר בתמידות. **ודרך חיים מוכחות מוסר.** תוכחות המוסר הם מטים את האדם לחיים, נמצא שהם דרך החיים. והמגל"ס (ס) הוסיף וביאר זאת עוד, וז"ל: **כי נר מנחה ומורה אור.** המנחה שהיא פרטית, נמשלה לנר פרטי. 'תורה אור', התורה שהיא כללית, נמשלה לאור שהוא כללי. וביאור המשל, הנר 'אור' אינו צוער רק צדוד שיש פֶּס שמן ופחילה, וכן המנחה היא רק צדוד כלוא בַּגְּוִיָה, וה'אור' מאיר מנזר ענמו, כן אור התורה דבוק בצדוד מנזר שהיא נשמה אלקית, וגם אחרי הַפְּרָדָה, אור אלקים מאיר על ראשם, ועטרותיהם בראשיהם. וכמו שע"י האור תאיר הגר, כן ע"י עסק התורה ישמור מנחה (לצל יפגוס בהם), 'ולא עם הארץ חסיד' (צדוק ג, ה). ועוד, האור צא מלמעלה והגר צא מלמטה, כן אור התורה מלמעלה, ונר המנחה למטה, בענייני הַגְּוִיָה, וקשורה עם הנפש, שְׂדוּמָה כשמן ופחילה, שיתלבה צו האור ותאיר. **ודרך חיים****

ביאור חכמה

ו'צדיק נקרא טוב. ראה מעלה במקו"ד ד"ה 'צדיק נקרא טוב', בדברי הוהר שמירת היסוד נקראת 'טוב'. ובספר שערי אורה (שער ג) הכתיב בלאר ענין זה, שהיא המידה המגלה את הטוב הגנוז ועלם בחוק בחינות הרע"ב, וז"ל: דע כי המידה הזאת (יסוד) נקראת בכל התורה 'טוב', וסימן, 'אמרו לדיק כי טוב'. ועתה יש לנו לערוך על הדבר, דע כי כל ההמשכות היורדות מלמעלה מאת כל הספירות העליונות, כולם פועלות על דרך הטוב והשלימות. ואפילו ירד דין לעולם במידת הפחד והגבורה, אם צא הדבר ע"י לדי"ק (מידת היסוד), הכל צא על דרך הטוב הגמור. ואין רעה פועלת בדבר לעולם, כי אם לטובת אותו הנפגס, לפי שהדבר צא לו ע"י הצדיק, והכל לטובה. וזהו סוד מה שאמרו ז"ל (ב"ר נא, א) 'אין דבר רע יורד מן השמים'. ואם כן מה זה שאמר הכחוב (מייכה א) כי ירד רע מאת ה"י? דע כי יש חוץ למחילות הספירות נגעים הנקראים

ר"ע, והם חוץ לספירות קצב, ולפעמים נטפלים למידת אד"י ויורדים לעולם, וזהו סוד 'כי ירד רע מאת ה"י', ולא נאמר 'נכה'. ועל דרך זה נאמר במעשה בראשית 'אירא אלהים כי טוב', ובסוף נאמר 'והנה טוב מאוד', ואמרו בצדקת רבה (ט, ו) 'והנה טוב', זה יר טוב וכו', 'מאוד' זה הפְּהוֹת, כי אפילו הפְּהוֹת כשצא ע"י מידת לדי"ק, נקרא המות חיים וטוב. וזהו סוד שאמרו (ברכות י"א). ש'הצדיקים אפילו צמיחתן קרויים חיים'. ועל זה נאמר (בראשית ג) 'ועץ הדעת טוב ורע', כשמידת אד"י הנקראת ע"י הדעת" שואצת ממידת טו"ב, כל מעשיה נקראים טוב, וכל חיים וכל מות הצאים לעולם, הכל טוב. ועל דרך זה אמר נחום איש גם וז כלל נגע וכלל מחלה הצאים עליו גס וז לטובה (תענית כ"א), ורבי עקיבא ע"ה היה אומר תמיד 'כל דעביד מן שמיא לטב עביד', כההוא מעשה דברכות דפרק הרוחה (ס) וכו'. אצל מה שאתה

הזקקה (א) את הטעם שנקרא הזקיק 'אור', וזו האור נדל לגמרי מכל גשם, וכל אשר יש בו גשם יותר, אינו מאיר כלל (מעט), כי הגשמי יבטל האור. שכן תמלא צעולם, שכל אשר הוא גשמי יותר, הוא עכור ומוחק ביותר, עד הגלגלים, שאין ספק שחומר שלהם זך וזק ביותר, עד שכמעט אינו נמשך חומר, ולפיכך אמר (דניאל ב) 'זהמשכילים יזהירו כוזהר הרקיע', ונאמר 'כעצם השמים לטוהר'. ויסוד האש, שאין חומר שלו דק כל כך, אינו מזהיר כל כך, ויסוד הרוח אין חומר דק כל כך, ויסוד המים חומר יותר עב והוא גשמי יותר, אינו מזהיר כל כך, והארץ שחומר שלה יותר עב ויותר גס, הוא מוחק לגמרי. ומפני זה האור צעלמו מסולק מן החומר לגמרי. וזה אומר (תגינה ב) כי 'האור שנברא בששת ימי בראשית האדם זופה צו מסוף העולם ועד סופו, וגמו לנדיקים לעמיד לבוא, ר"ל כי האור שנברא בששת ימי בראשית הוא אור גמור מסולק מן החומר, ולפיכך האדם זופה צו מסוף העולם ועד סופו, שאינו גשמי, לכן 'גמו לנדיקים לעמיד לבוא', כאשר יהיה העולם מסולק מן הגשמי, יהיה משמש האור הנבדל מן הגשמי לגמרי. אבל צעוה"ו שהזקיק יש לו גוף, אין ראוי לעולם רק אור שיש לו נשמה גשמי, כמו החמה והלבנה, ולפיכך נגמו האור הראשון שאינו בגוף, ונתן להם אור הזה שהוא בגוף. ומפני שהזקיק מסולק מן החומר, נקראו זקיקים 'אור', אשר האור מסולק מן החומר.

אמר צדיק כי טוב. פסוק זה נאמר בדברי האזכרה שאמר ישעיהו לאנשי יהודה וירושלים, לזל ילכו בדרכי הרשעים, אלל יראו לעוד ולרומום את הנדיקים שנקרסו, כדכתיב בישעיה (ג, י-יא): 'אמר צדיק כי טוב, כי פרי מעלליהם יאכלו: אזי לךשע רע, כי גמול יקוי יעשה לו: ופירש"י (ט): אמרו זקיק כי טוב. 'אמר' למי שהוא 'זקיק', 'כי טוב' עשה. אזי לךשע רע. שהוא רע לעצמו ורע לאחרים, גורם רעה לו ולאחרים.

אמר שכתוב (ישעיה ג) אמרו צדיק כי טוב, ונקרא אור, כמו שכתוב (תהלים יז) אור זרוע לצדיק. ונאמר 'כעצם השמים לטוהר'. ויסוד האש, שאין חומר שלו דק כל כך, אינו מזהיר כל כך, ויסוד הרוח אין חומר דק כל כך, ויסוד המים חומר יותר עב והוא גשמי יותר, אינו מזהיר כל כך, והארץ שחומר שלה יותר עב ויותר גס, הוא מוחק לגמרי. ומפני זה האור צעלמו מסולק מן החומר לגמרי. וזה אומר (תגינה ב) כי 'האור שנברא בששת ימי בראשית האדם זופה צו מסוף העולם ועד סופו, וגמו לנדיקים לעמיד לבוא, ר"ל כי האור שנברא בששת ימי בראשית הוא אור גמור מסולק מן החומר, ולפיכך האדם זופה צו מסוף העולם ועד סופו, שאינו גשמי, לכן 'גמו לנדיקים לעמיד לבוא', כאשר יהיה העולם מסולק מן הגשמי, יהיה משמש האור הנבדל מן הגשמי לגמרי. אבל צעוה"ו שהזקיק יש לו גוף, אין ראוי לעולם רק אור שיש לו נשמה גשמי, כמו החמה והלבנה, ולפיכך נגמו האור הראשון שאינו בגוף, ונתן להם אור הזה שהוא בגוף. ומפני שהזקיק מסולק מן החומר, נקראו זקיקים 'אור', אשר האור מסולק מן החומר.

אמר שכתוב (ישעיה ג) אמרו צדיק כי טוב, ונקרא אור, כמו שכתוב (תהלים יז) אור זרוע לצדיק. ונאמר 'כעצם השמים לטוהר'. ויסוד האש, שאין חומר שלו דק כל כך, אינו מזהיר כל כך, ויסוד הרוח אין חומר דק כל כך, ויסוד המים חומר יותר עב והוא גשמי יותר, אינו מזהיר כל כך, והארץ שחומר שלה יותר עב ויותר גס, הוא מוחק לגמרי. ומפני זה האור צעלמו מסולק מן החומר לגמרי. וזה אומר (תגינה ב) כי 'האור שנברא בששת ימי בראשית האדם זופה צו מסוף העולם ועד סופו, וגמו לנדיקים לעמיד לבוא, ר"ל כי האור שנברא בששת ימי בראשית הוא אור גמור מסולק מן החומר, ולפיכך האדם זופה צו מסוף העולם ועד סופו, שאינו גשמי, לכן 'גמו לנדיקים לעמיד לבוא', כאשר יהיה העולם מסולק מן הגשמי, יהיה משמש האור הנבדל מן הגשמי לגמרי. אבל צעוה"ו שהזקיק יש לו גוף, אין ראוי לעולם רק אור שיש לו נשמה גשמי, כמו החמה והלבנה, ולפיכך נגמו האור הראשון שאינו בגוף, ונתן להם אור הזה שהוא בגוף. ומפני שהזקיק מסולק מן החומר, נקראו זקיקים 'אור', אשר האור מסולק מן החומר.

ואני תפלה

ובנו ברחמיך הרבים
התקרב לצדיקים
אמתים שומרי הברית
בתקלות השלמות,
רחם עלינו והודיענו
מהם, ואל תסתיר
אותם מלפנינו. ובנו
לידע מהם ולהתקרב
אלהם באמת, ויקבל
מהם קדשה וטהרה
באמת, באופן שנובה
מעלתה לשוב בתשובה
שלקה לפניך, כיסור
מרע ורעות הטוב
בשעור תמיד וכו'. ונקה
שדחמו עלינו הצדיקים,
ויקרב אותנו בכל פעם,
ויורידו עצמן אלינו,
ויקבשו ויכסו אורם
הגדול, באופן שנובה
שיתקרב לנו אורם
הנפלא על ידי הנהגה
לנו כח לנגד ולשאב
מחממתם הגדולה.
ותקרב עצמן אל
העולם, וירחמו עלינו
באבהבה ורחמים גדולים,
וכן מהשבותיהם יהיו
לקרבו ולא ירחקו
חלילה, למען נזכה
לחיות בדברים עמיהם
לעולם ועד, ותובנו
בכחם ויחבתם שנובה
להפיר אותך ולהתקרב
אלך באמת. ונקה
לדעת ולהפיר אותך
גם בעולם הזה. וכל
מה שנתקרב אלך
יותר נזכה לידע בכל
פעם גדל רחוקנו ממך,
ותגדל לנו בכל פעם
נפלאות גדלתך, אשר
אי אפשר להשיג וידעת
ממך בכל, כמו שאמר
אלהינו לית מאן דידע
בך כלל, ותתן לנו לשעור
בדבוננו שנובה להתקרב
אלך, ויהשיג מרחוק
דיעת אלהותך, אשר
אי אפשר לדבר מזה,
כי אם כל חד בפומיה
דקשער בלפיה, כמו
שכתוב 'נודע בשעור
בעקבה', כל חד לפום
מה דמשער בלפיה
(פירוש ט).

מילואי חכמה

למידת זקיק יסוד, והמשכיל יצין, היינו שמעשו לזוש לזקיק, ע"י שקבלו ממנו מידותיו ויצאו למדריגתו הנסתר שיעלם בכם. ולמה זאת, ואמר 'כי טוב', לפי שהזקיק הוא דרכו להסתיר 'טוב' הוא לשון הסתה, על דרך 'וירא אלהים כי טוב', גמו לנדיקים' (תגינה ב). וכי תאמר, למה נהגה הזקיק, לכן אמר 'כי פרי מעלליהם יאכלו', היינו כשגלמדו מנעשו הישרים, וזהו מעשו לו לזוש ויהא נסתר כחמילה, כמבואר.

אמר זרוע לצדיק. ומוצא בספר דגל מחנה אפרים (פ' א, ד) חכם מה הוא אומר: 'אור זרוע לצדיק, היינו שהקב"ה לקח אור מתורה הקדושה, וזרע אותו, וממנו נולד הזקיק. וכל זקיק לפי בחינתו, יש לזקיק שורשו ממנוה זו, ויש לזקיק שורשו ממנוה אחרת. ומשה רבינו ע"ה שהיה כללות ישראל, היה שורשו מכללות התורה, והיה הוא עצמו התורה, כמ"ש (שמות ב) 'וירא אותו כי טוב הוא, וראין טוב אלל תורה' (אבות ג, א), והיינו שראתה כי הוא עצמו התורה.

אמר זרוע לצדיק. ומוצא בספר צית אהרן (פ' בראשית, ד"ה ועל לומר): תכלית עיקר בריאת העולמות, לברר הכל טוב מן הרע, ואם לא היה רע כלל, לא היה ניכר מה הוא טוב, ומן החושך ניכר אלו האור וכו'. כמאמר הכתוב 'והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני המים', עד 'ורוח אלהים מרחפת על פני המים'. והוא 'ידע מה בתשובה' (דניאל ג), היינו שידע מה שנמצא בתוך החושך, כי בכל חושך יש מעט אור, כי כלל זה לא היה להחושך שום קיום, כידוע מ"ש 'ומלכותו בכל משלה'. וזהו העיקר עובדות של זקיקים, אשר ע"י עשיית המצוות ומעשים טובים שלהם, מעלים הכל להשי"ת, עד שיצוטל החושך לגמרי, ולא ישאר רק אור הגנוז, שהוא המהיה את כולם. והוא פירוש הכתוב 'ונהורא עמיה שריא', היינו בתוך החושך וכו'. זה היה תכלית כל בריאת העולמות, באופן כזה כדי ש"ע"י המצוות והיחודים של זקיקים שששים בכל עת, יצוטל לגמרי החושך, ויכרפו וילצנו הכל ויבררו הכל, והיה 'יום אחד יודע לה', והיה הכל אור. לזה איתא במדרש (צ"ד א, ו) 'ונהורא עימיה שריא', אלו מעשיהם של זקיקים, שנאמר (משלי ד) 'ואורח זקיקים כאור נוגה'. כי אלל רשעים כתיב דרך רשעים כאפילה כו'. אלל לנדיקים כתיב ואורח זקיקים כאור נוגה. היינו שהולכים בכל יום ויום במוחין חדשים בכדי להאיר להם, עד שישיגו האור הגנוז לנדיקים, עד שיצוטל החושך לגמרי. ולזה אמר הכתוב 'ואורח זקיקים כאור נוגה', כידוע בחי' 'נוגה', וצחוכה גנו האור ג"כ כידוע. וזריך להמתיקה ולהעלותה ולהאירה עד שיכרפו כולם קדושה, שילך ויאיר עד נכון היום, שיצוטל הקליפות נוגה לגמרי, רק ישאר כולה אור. כמו כן הם לנדיקים, כמ"ש 'אור זרוע לצדיק', כידוע אשר צעת הזריעה משליכים הגרעינים לתוך השדה, ואח"כ זריך לתפור ולעדור אותה עד שיכוסה ויצוטל הגרעינים לגמרי, עס כל זה המעט שנשאר בתוך הארץ מלמיה ועושה פירות ותוצאות, והקליפות מצוטלים לגמרי, רק מהמעט עיקר האוכל שיש צה ממנום הכל כמקדם. כמו כן הוא תכלית בריאת העולמות ועשיית הזקיקים צה העולם עד ביאת משיחנו צמהרה צימניו, הכל הוא לברר ולהאיר האור מהחושך, שיצוטל החושך לגמרי וישאר רק האור.

לרין שמתבונן צענין משה רבינו ע"ה, שאמר צו 'אתרא אותו כי טוב הוא', שהיה דבק במידה זו, ולפיכך נתמלא כל הבית כולו אורה וכו'. ודע והאמן כי מידת זקיק עומדת תמיד להפיק רצון כל שאל ולתת, בהיות האדם מתכוין לתקן ולהטיב דרכו, ועליו נאמר (תהלים קמה) 'טוב צו ה' לכל, ורחמי על כל מעשיו'. והוא המורה דרך לתפארת בתשובה, ועליו נאמר (תהלים סה) 'טוב וישר ה', על כן יורה חטאים בדרך, ופירושו כן, צדיק ייטורם ונגעים ומחלות על בני אדם, הכל לטובתם כדי שיחזרו בתשובה, וינאלים כל אותם הייסורים והנגעים טוב גמור, שהם סיבה שיחזרו האדם בתשובה ויזכה לטוב העליון ולמי העוה"ב, וזהו פירוש של פסוק 'טוב וישר ה', על כן יורה חטאים בדרך'. ודע והבין כי מידת אדניי שנקראת לפעמים אלה"ם, כשצאה לברוא כל הנבראים, צמידת טוב צו נסתכל ונתייעץ, והיה צורה כל הנבראים, ומצייר כל הורות וכו', ולפי שנתתו כל מעשה בראשית צמידה זו הנקראת טוב, כתיב 'וירא אלה"ם את כל אשר עשה והנה טוב מאוד' וכו'. והנה המידה הזאת נקראת בכל המורה כולה שלום. והטעם, כבר הודענו צהיות ישראל לזקיקים וטובים, אזי מידת אדניי צמילוי וצטלמות וצכל מיני שפע וצרכה. ואם כ"ו ילאו ישראל מתפך השי"ת, אזי מידת רחמים הנקראת הוי"ה, מסתלקת מהיכל אדניי, ואז נשאלת ריקנית וצפלה. וצהיות לזקיק ממעורר צעולם לשוב בתשובה או לתקן הקלקול, אזי המידה הזאת הנקראת שלום, מלך טוב צין הוי"ה וצין אדניי, והוא המטיל שלום ציניהם ומקרב אותם לטוב צה פירוד וקילוף צעולם, ונמצא הוי"ה אצד צאותה שעה. ראה עס שהארץ וצאר עד בחינות צה, וצניהם צהו צחי' השבת, שמתן שכנה הוא צח"ה האור הטוב הגנוז לעמיד. וכן האריך לברר צחיות גילוי הטוב הוא כפי צחיות צמידת הצבית קודש, ע"ש כל הענין.

אמר צדיק כי טוב. ומוצא בספר חולדות אהרן (ליקוטים, ד"ה אצרכה את ה' צל עת): להצין מה הוא הלשון 'אמר צדיק כי טוב', הלא צוודחי הנדיק הוא טוב צלל עדותן. אך הענין הוא כך, דהנה ההילוך של זקיק היא נסתר ועלם מעיני בני אדם שהוא הנזע לכת, לפי שהוא מידת יסוד שהשפע הולכת על ידה מהצורה כציוול אל כל העולמות העליונים ולעולם תחתון, לכן הוא נסתר. רק לפעמים הוא רצון הצורה שיתגלה הזקיק קצת צעולם, כדי שילמדו בני אדם ממעשיו ומידותיו הישרים, לחזק את האמונה. נמצא הזקיק יוצא ממידתו הנסתרת, להתגלות, בצרון הצורה צ"ה. רק שזריך להצין למה נקרא 'זקיק' צאותו ומן כשהוא מתגלות. אך הענין הוא, דכשצני אדם מקבלים מזה הזקיק ולומדים ממעשיו וממידותיו, צה עושים להזקיק לזוש מןקש, לפי שאור נעלם צהם, שהם מקבלים ממנו, על דרך יסוד אצד המלוצב תוך יסוד איתא, כמבואר צחאר"י הקדוש (ע"ה שער הכללים ה), והמשכיל צין. וזה הוא 'יסוד זקיק צצצעה נעלם' (פיוט אל מסתה), היינו ה'זקיק' שהוא צחי' 'יסוד', צצצעה, שהם הוי"ו מידות, כשמקבלים ממנו בני אדם, צה הוא 'נעלם', שששים לו לזוש כציוול לזקיק העליון, וכן לזקיק תחתון וכו'. זה הוא 'אמר צדיק', 'אמר' הוא לשון לזוש, שמבואר צוזה הקדוש (ח"א, ט) 'לאמר, דל אחתא', שהיא מקבל ועשית לזוש

יתגלה שלום רב בעולם שיתחברו כל הפכים יחד. וכתב בליקו"ה (ח"מ נזיקין ה, ג): עיקר השלום הוא בין שני הפכים. כי השי"ת צרף את העולם בצמה שינויים לאין מספר, כגון קור וחום, כך וקשה וכו'. וכן צני האדם משונים צדעותיהם מאוד, כי כמו שהם משונים צדעותיהם כך הם משונים צדעותיהם, כמ"ש צמדדש (צמדד"ר כ"א, ג). וכל זה צצביל להשיג ולהכיר אותו יתבדך על ידי זה דייקא, כי כל השינויים נמשכין מצחינת הנמצואים, שהם המידות והספירות, שבהם נמצא חלקותו בצמה שכליים נפלאים, עד שנתהוו המידות, שהם נראים כהפכים זה מזה, שזה חסד

אל תכלית המכוון צגשמיות וצרוחניות. על כן צריכין לזיזר מאוד שלא ילך אחד נגד חצירו צלי הכרעה ושלום, שאז יזיקו זה את זה ויתקלקל המכוון. ומוזה יצין האדם לכל הדברים שצבעולם, שצריך להמרחק מאוד מאוד ממהלוקת, ולצלי לבקש קנאה ושנאה על חצירו, אצדצף ישמל צכל כוחו לדון את חצירו לכף זכות. כי לפעמים נדמה להאדם שחצירו מתכוון צמעשיו להקניטו, מחמת שעושה צברים שהם כנגד עניינו ורצונו, וצחמת חצירו לא פן כלום כנגדו, רק הוא עושה דבריו לפי תומו, לצורך פרנסתו, ומי שהוא קפדן ונות לכעוס ח"ו, אזי תיכף נטר שנאה על חצירו, מחמת שלפי דעתו הוא כנגדו, ויכמים הפנים לפנים וכו' (משלי טו), ואזי גס חצירו עומד נגדו, עד שנתעורר מחלוקת בין שניהם. וצחמת הוא צחינס, כי לא נתהווה המחלוקת כי אם ע"י שלא השמל כל אחד לדון את חצירו לכף זכות, שאזי מתכוון לרעמו כלל, רק חמר דעתו שצודלתי כיוון להכעיסו, מאחר שעושה צברים כנגד רצונו והנהגתו, אע"פ שצחמת חצירו עשה צחמימות לצרכו, לא להכעיסו וכו'. ומוזה יכולין להצין צכל הדברים שצבעולם, שהאדם צריך לרדוף אחר השלום, ולדון את חצירו לכף זכות, ולא יאמר פלוני יקפח פרנסתו, כי לזה רשות לעשות המשא ומתן, ולזה רשות, ואין אדם נוגע צמה שמוכן לחצירו, ולעולם יעצור האדם על מידותיו, וצזה ינלל מכל מיני היזקות ומחלוקת, ולא יילך נגד חצירו דייקא כמו שחצירו הולך כנגדו, עד שזיקו זה את זה. ואפילו אם הוא צאופן שחצירו יתחייב צדיו, טוב יותר לצרוח מדינא ודינא, וימתין הוא צמקומו, ויוותר לחצירו שילך חתילה, כדי שלא יצוא לידי ריב ודין ומחלוקת. כי טוב לצבול חזיה מניעת רוח, או חזיה הפסד, מלצוא לידי מחלוקת, שיפסידו חרצה יותר צכפלי כפליים. מכל שכן וכל שכן מחלוקת ושנאת חרנס שצצביל כצוד ונחנן צעלמא, שאוצד ממה פרנסות צחינס, כי אין העולם מתקיים אלא על השלום, כמו שאמרנו צרותינו ז"ל (והר קת, קעה).

וזה גצורה וכו', זה דין זה רחמים וכו', ומשם נשתלשלו ונתהוו כל העולמות וכל הצדוטים, ומשם נמשכין כל השינויים שיש בהם. ועיקר קיום הצדיקה ע"י השלום וההכרעה בין המידות כידוע, וכן צכל הדברים שצבעולם שצברלו מחרצעה יסודות, אש, רוח, מים, עפר, שהם צצבעום כהפכים זה מזה, זה קור וזה חום וכו', ועיקר קיום ותיות כל דבר מדומס צומת חי מצד, כשהיסודות ממוגים צו צמוג השוה, צצחינת ההכרעה ושלום בין היסודות. כי כשח"ו ממצבר יסוד אחד נגד חצירו, הוא חורצן הדבר והריסמו. כמו כן הוא צרוחניות, שעיקר כל הנמצואים שעל ידם היה כל הצדיקה, שהכל כשאר לכל לא היה כי אם כדי להשיג השגות חלוקות, אי אפשר לצוא להשגת חלוקת כי אם כשזוכין לכלל כל הנמצואים יחד, להכריע ולתווך השלום ציניהם וכו'. ועל כן גדול מעלת השלום בין אדם לחצירו, כי כל אחד מישראל הוא למצוא ושכל מיוחד, ועל כן דעתו משונה מחצירו, אצל צריכין שיוכללו יחד צזהצה, שיצוא לידי הכרעה ושלום וכו'. אצל כשפוגעין זה צזה, ואין נוהרין זה מזה, והולך אחד נגד חצירו, אזי ניזוק אחד מחצירו, וכן צכל הדברים שצבעולם, להורות שכל הדברים שצבעולם שהם הפכיים זה מזה, כולם צריכים להעולם, רק שיזהרו להתנהג צהם צמוג השוה, ואז כל אחד מועיל ומסייע לחצירו, וע"י כולם יחד צאים

ואני תפלה

ותפשיף שלום עי עמך ישראל עולם, ותכפף כל מיני מחלוקת מן העולם עד אשר על ידי רבוי השלום ימשכו ויתקרבו כל הרחוקים לעבודתך וציראתך באמת. אפילו הרחוקים מן הקדש מאד מאד בתצלות הרחוק אפילו המשקעים והמלקטים בקר מיני תועבות ומנופים וצחמיכות. כלל ותעוררו באמת. וישבו אצדך מקומם שהם על ידי כח הצדקים האמתיים העוסקים תמיד צצצות אצדיות וצפחם אצדיות על כל באי עולם וצצשות שלום בין ישראל לצדיקים שבשמים. ותפשיף גם עתה בעולם הזה השלום הנפלא שאמתה עתיד צצצות עתיד צבוא עם ככש וצמר עם גדי וצין וצעף וצפיר וצריא יחדו וצער קמן נהג במ. לא ירעו וצא וצחיתו בקר חר קדשי. פי מלאה הארץ דעה את יי פמים צים מצפחים. ותקיים מקרא שכתוב "בורא ייב שפתים, שלום שצום צדחוק וצקרוב אפר יי וצפחיתו. שלום רב צאוחבי תורתך ואין כמו מצפוח. יי ענ צעמו יתן יי וצרך את עמו בשלום". אמן וצח סוף וצד (צדיות צ).

מילואי חכמה

וכשיתגלו הצדיקים הצפונים והתורה הצפונה. ומוצא צספר כמר סס טוב (ח"א, פד): וילא חלטים את האור כי טוב וגו'. דרשו רז"ל 'אח הקצ"ה שאין העולם כדלי להשמתש צאור חראשון, וגונו לצדיקים לעמיד לצוא'. והקשה הרה"ק מוהר"ר דוב צער ממעורטש זלה"ה צסם רצו הצעש"ט, היכן גנוז וכו'. ותיכף, ד'אורה, זו תורה' (מגילה טו), ומתחילה רצה ליתן אור נגלה של התורה וסודותיה לעולם, ואת"כ גנוז הקצ"ה, והיכן גנוז, צצפירי מעשיות של התורה. אצל לצדיקים עמיד לצוא חלטים האור, כמ"ש (משלי ג) 'אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, אז מצין יאח ה', ודעת חלטים ממלא'. וזה שאמרנו 'וגונו לצדיקים לעמיד לצוא', ר"ל, שעתיד לצוא לצדיקים האור, ע"י שדורשים את השי"ת ע"י התורה. וזה שאמרנו (ויק"ר יג, ג), שלעתיד לצוא 'תורה חדשה מאתי תלך', וקשה, הא לא יחליף האל ולא ימיר דתו, אלא חכוונה שיפרש הסודות שבה, ושיציר הכל מן שמות השי"ת ומצנין עולמות העליונים.

הם ג"כ אוהבים אותו מאוד אהבה אמיתית. והנה חללם, היינו חלל הקלי עולם והרשעים, וכן חלל אומות העולם, זה הוא העיקר שיהיה אהבה וצעות, כי זה עיקר חללם צעולם. ואעפ"כ אינם זוכים לזה, כי אין להם אהבה אמיתית כלל. אצל להכשרים והיראים הזוכים להתקרב לצדיק אמיתי, יש להם אהבה אמיתית וכו'.

ילקוט הגדול

האהבה הוואת היא למעלה מהזמן ולמעלה מהמדות. וכן מוצא צחי"מ (תעף) צענין אהצהה חמיתית שישנה בין הצדיק ואשיו, ח"ו: אהצהה שיש בין הרשעים וקלי עולם אינה כלום, כי אינה אהצהה חמיתית, רק כל אחד מתכוון לטובת ולהנאת עצמו, והכל צצביל חנופה, וכל אחד מתקנא חצירו. אצל אהצהה שיש בין הכשרים והיראים, צפרט אהצהה שיש בין הצדיק ואשיו, זאת אהצהה אין לשער, והיא אהצהה חמיתית, אהצהה עזמית צחמת לחמיתו. כי הצדיק אוהב את אנשיו צזהצה גדולה ורצה מאוד, וחפץ צצוצתם מאוד צחמת. אם היה אפשר לו היה נותן להם כל הטוב שצכל העולמות. וגם צעוה"ו הוא רוצה שיעצ להם מאוד, אע"פ שאין זה צורך גדול צחמת, כי העיקר הוא טובת העוה"צ הנלח, אע"פ הוא רוצה צצוצתם מאוד גם צעוה"ו, שיהיה להם כל טוב, חצרות מצויירות וגינות וכיוצא, להכעיס להרשעים שיש להם כל זה. מכל שכן אם היה יודע שהם מתפללים צכוונה וכיוצא, שיש להשי"ת נחת מהם, צודלתי היה לו תענוג ונחת רוח גדול מאוד מזה. וכן גדול אהצהה של אנשי הצדיק להצדיק הוא ג"כ גדולה מאוד, כי עולם והרשעים, וכן חלל אומות העולם, זה הוא העיקר שיהיה אהבה וצעות, וכן חלל אומות העולם, אצל להכשרים והיראים הזוכים להתקרב לצדיק אמיתי, יש להם אהבה אמיתית כלל.

כי שפתי כהן ישמרו דעת וכו'. וביאר הפל"ח (ג, ט): כי מי שזוכה שפכה את יצרו וזיטל הימי רע שלו לגמרי, אז הימי טוב שלו לכה, היינו האהבה שיש לו עם השי"ת בזמן וצמידות, הוא צחינת אהבה שצדעת לפי מדריגתו, וגם כי ע"ז הימי טוב

שלו מקבלין מאור האהבה שצדעת כנ"ל. ועי"ז שתקבל ממנו הארת אהבה שצדעת, עי"ז ממילא יתצטלו ויפלו המידות רעות שגך, ויעלו מהם הימי טוב המלוכשים בהם, ויקבלו ג"כ התנוצצות מאור האהבה הזו, שהוא צחינת אהבה שצדעת לפי מדריגתו, שזה צחינת כי שפתי כהן ישמרו דעת, היינו מה שהוא יכול להוציא מכה אל הפועל ולהציאו לצחינת דיבור קלה, הוא לפי מדריגתו צחינת דעת, שהוא

למעלה מהומן והמידות. וגם כי מאחר שפכה את יצרו, ועי"ז מקבלין הימי טוב שלו מאור האהבה שצדעת, אשר שם ג'ם חושך לא יחשיך ממך, ועל כן בכל מקום שמסתכל שם נופל הרע משם, ועי"ז יודע את התורה אפילו מדברים גשמיים, בודאי מרצ כזה תורה יבקשו מפיאו.

נמצא שהמדריגה הפחותה של עולם היצירה, הוא צחינת דעת לעולם העשיה שתחתיו. נמצא שיש אדם שאהבתו שיש לו עם השי"ת במדותיו ובזמן, הוא צחינת אהבה שצדעת שלמעלה מהזמן, להאדם שהוא במדריגה פחותה ממנו:

וזו שאמרו רבותינו ז"ל (מ"ק יז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיאו,

וזו שאמרו רז"ל כי שפתי כהן וכו'. לעיל (אות ג) ביאר רבינו שעי" שפכה את יצרו זימי הרע, צדעת מלאכיו גיבורי כח, נופל ומתבלבל הרע ששוכן על טוב אומיות התורה הממיה מקום זה, ומשך להם האהבה גדולה מלמעלה, ואזי זוכה לנרף ולגנות את אומיות התורה, בחי

עושי דברו, ומתגלה לו התורה הגנוזה, בחי לשמוע בקול דברו, וכעת מרחיב ומצדק בזה עוד, שכל זה שייך בעיקר לנדיקים הגדולים במעלה, הדומים למלאך ה' נכבות, שיש לבקש תורה מפייה, מחמת שזכוחם להאיר שלימות מדריגת התורה, הגנוזה והנעלמת בכל מקום, וכפי שהזכירו חז"ל במסכת מועד קטן (יז ע"א) על דרך השלילה, שאין ללמוד תורה מתלמיד חכם שאינו כופה את יצרו, וז"ל: יוהאז לורבא מרבנן דהוו סנו שומעניה, אמר רב יהודה, היכי

ליעביד, לישמיה, לריכי ליה רבנן, לא לשמיה, קא מיתחיל שמוא דשמיה. אמר ליה לרבה בר בר חנה, מידי שמיע לך דהא. אמר ליה, הכי א"ר יוחנן, מאי דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיאו, מפיאו, כי מלאך ה' נכבות הוא, אם דומה הרב למלאך ה' נכבות, יבקשו תורה מפיאו, ואם לאו, אל יבקשו תורה מפיאו. שמתיה רב יהודה. ופירש"י (סג): ואם לאו אל יבקשו תורה.

הואיל וסנו שומעניה, הא דלריכי ליה רבנן לאו כלום הוא, דמוטב דלא ילפי מיניה. ובעני יוסף שעל העין יעקב (תגיגה טו ע"ג) ביאר את הדמיון בין הכופה את יצרו למלאך ה' ז"ל: דומה למלאך. אף שלא נתייחס אל המלאכים לא זכות ולא חובה, ואיך נדמה אליהם את האדם בעל הבחיירי, אך יובן ע"פ מה שכתב רש"י בפרשת וירא (ע"פ ב"ר מה, יא) לצבכס אין כתיב כאן, אלא לבכס, מגיד שאין יה"ר שולט במלאכים, עד כאן. ר"ל ואין להם למלאכים אלא לב אחד. אף הרב אשר תורה יבקשו מפייהו, ראו להיות דומה אל המלאך, להיותו גובר על יצרו הרע, ושלא לייחס לו רק לב אחד קט"ד.

כי שפתי כהן ישמרו דעת וכו'. בנוסף למה שהביא את דברי חז"ל על פסוק זה (כמוצא ד"ה הקודם), דורש רבינו גם את לשו"כ עמו, באופן זה: שפתי כהן נרמזו על הנדיק המשיג את שלימות מדריגת אהבה שצדעת, כי 'כהן' נרמז לבחי' חסד, בחי' אהבה עולם אהבתו, על כן משכתיך חסד, כדלעיל (ריש אות ד'). ישמרו דעת, שזוכה לבחי' אהבה שצדעת כנ"ל. ותורה יבקשו מפיאו, שממנו ידבק ראוי לבקש ולגלות את התורה הגנוזה כנ"ל. והנה פסוק זה נאמר גבי הצרות שכתב ה' עם הלויים, כדכתיב במלאכי (ב, ד-ו): וידעקס פי שלחמי אליכס את המנוה האחת, להיות צריתי את לוי, אמר ה' לצבאות: צריתי היתה אפסו התיים והשלוס, ואתנס לו מורכא וייראני, ומפני שמי נחת הוא: תורת אמת היתה צפיהו, ושגלה לא נמלא צפתי, צלום וצמישור הלך אפסו, וכצ"ס השיב משון: פי שפתי כהן ישמרו דעת, ותורה יבקשו מפייהו, פי מלאך ה' נכבות הוא. ופירש"י הר"ק (סג): צייתי היטה איתו. עם ראש

מילואי חכמה

המדריגה הפחותה של עולם היצירה הוא בחי' דעת לעולם העשיה שתחתיו. ראה לעיל במקו"מ ד"ה מה שעשמה חכמה וכו' דברי העין חיים (שער לת, ג), המבאר שמתחת מדריגה העליונה, נעשית בעצמה שורש עליון למדריגה שמתחתיה. והנה סיבת ענין זה, הוא כדי שיתקשרו כל העולמות ופירטיהם יחדיו, לנרף המשכת חיותו יתגבר בהם. וכמוצא כן זה באריכות רבה בעין חיים (שער מה, שער א דרושי אבי"ע, ח), וכפי שסיכס דבריו צדעיות בספר פתחי שערים (נתיב אבי"ע, פתח יח), ח"ל כל ד' עולמות אצילות, צריאה, יצירה, עשיה, הם קשורים זה בזה, שכמו ש'מלכות' דא"ק (אדם קדמון), והוא עולם עליון ביותר, שורש לד' עולמות היל', נעשית עמיק' (תלך מספית הכח) לאצילות, ומתלבט צדעתו, כמו כן צחינת תחתונה של אצילות, היינו נקודה אחרונה של מלכות יצירה, יודעת לבריאה, ונעשית ראש לשועלים, ונעשית שם צדוק עמיק. וכן מלכות דצריאה נעשית עמיק ליצירה, וכן מיצירה נעשית. וענין הקשר הזה, מפני שכל חכמת כוונת מלאכות העולמות היה צביל גילוי יחדו ועובד לולמות, וצביל הבחירה והעבודה, להפך רע לטוב וכו', ועל אופן הזה כל העולמות מקושרים יחד בקשר אמיק, שלכן העבודה של התחתונים גורם שינוי תיקון או קלקול ח"ו צבולס. ומה נעשה שורש גם לתחתונים, שהם זל דמות של כל העולמות, להיות מקושרים זה בזה, והם צדוק דלח"ס (דומם, נומת, ח, מדכר), שיש צחינת ממוענת בין כל אחד ואחד מהם, כמ"ש הטבעיים, וכמ"ש ג"כ מרן הרב ז"ל (ע"ח שער מה, ח), שהקוף אמנעי בין מדבר לחי, ואלדני השדה' (מין צביה, ע"י משנה כלאים ה, ה) בין

חי לזומת, ואלמוג' בין דומם לזומת, כי הרי אלו הם נגד עולמות אבי"ע (אצילות צריאה, יצירה, עשיה), וד' אומיות הויה יתגבר. ולכן ע"י האדם המדבר ועודתו, גורם תיקון לכל הדלח"ס, ולהיפוך ח"ו גורם קלקול צבולס. וכמו שיש צחינת ממוענת בין א"ק (אדם קדמון) שהוא מדריגה למעלה מסדר העולמות הארבעה, וצייניהם, כמו כן יש צחינת ממוענת בין הנשמה, שהוא (הנשמה היא) נגד הגופים סוד צחינת צלי צבול, וצלי זמן, והוא (אומת צחינת ממוענת היא) צחינת תחתונה שצנפש האדם שמתלבטת בגוף האדם, שהוא במדריגת אצילות' נגד הדלח"ס. והוא סוד שם הויה' שלמה, הכולל כל העולמות, קונו של י' נגד א"ק, וד' אומיות הויה' צד' עולמות אבי"ע, וע"י קשר הזה עולים ונכללים עולם אחד בחצירו צדוק התפלות והמנומות, שנקשרים היכלין צבילין, והם סוד העמודים שצין היכל להיכל וצין עולם לעולם, כידוע.

וזשארז"ל כי שפתי כהן וכו'. ראה מעלה במקו"מ ד"ה וזשארז"ל כי שפתי כהן וכו', דברי הגמרא במסכת מועד קטן. ומימלא זו מוצאת גם חגיגה (טו ע"ג), גבי אלישע בן אציה, הנקרא אחר קלי', שלמד רבי מאיר תורה מפיו. ומצוא שם, שמי שהוא גדול (וכופה את יצרו, אין לו להשוע שימשך אחריו, כדפירש"י) יכול ללמוד תורה גם ממקומות רעים. ח"ל הגמ': רבי מאיר היכי גמר תורה מפומיה דאחר, והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיאו, כי מלאך ה' נכבות הוא, אם דומה הרב למלאך ה' נכבות, יבקשו תורה מפיאו, ואם לאו, אל יבקשו תורה מפיאו. אמר ריש לקיש, רבי מאיר

מסירת הקשרים

קלג) 'בקשו' דייקא, בבחי' המבואר לעיל בריש המאמר שצריך לבקש שלום. כלומר, שצריך לבקש מזה הצדיק את הארת אומיות התורה וגילויין, כמתבאר במהלך התורה. קלד) בבחי' המבואר להלן (אות ז') שכפיית היצר היינו שיקשר את ליבו לדעתו, ובבחי' המבואר לעיל (אות א') במקו"מ ד"ה 'בה' אהלל דבר וכו', מדברי המשנה 'בכל לבבו, בשני יצירי, ע"ש' והבן. קלה) בבחי' המבואר לעיל (אות ה'), שהאבה שהאב אוהב את בנו זה בחי' אהבה בפועל, אולם האבה שיש שהבן במוח האב זה בחי' אהבה בכח. כלומר שמחמת שכפה הצדיק את יצרו, על כן זכה להוציא מחשבתו מן הדעת וקביאה לידי דיבור, בבחי' תורה יבקשו מפיאו, וזה כמוצא מכה אל הפועל. קלו) וראה שם בדברי הגמ' באריכות, ששמע אחר בת קול, וראיות לכך שדוחים את תשובתו. ולעניינו יתבאר, שלא ראה שאהבת ה' שייכת גם במקומו, ולא הבין שאפשר לשוב מכל מקום אשר הוא שם, כדלעיל (אות ב'). ויתכן לרמוז, שמחמת שלא כפה את יצרו, ע"כ לא האירו לו אומיות התורה כראוי, ואדרבה נצטרפו לו לרע, שראה בדברי התורה עצמם שנדחת תשובתו. ולעומתו רבי מאיר שיכול גם להוציא ולגלות התורה שנמצאת אף אצל מי שהוא פגום, בבחי' אומיות מצטרפות.

ל"י מעשה היה בתלמוד חכם אחד שנתפרסמו עליו מירי שמועות רעות ושנואות על זמנה, אמר רב יהודה לתבריו, מה נעשה צעניע, אם נצטא, הרי החכמים שנקממו צריכים לו (שהוא יבס), ואם לא נצטא, הרי מתחלל עי"ז שם שמי. ואזי פנה ואמר לרבה בר בר חנה, האם שמעת מרבותיך דבר בענין זה (אם נמנעים מטעם נדיר עקב זיך התלמידים). אמר לו רבנ"ל, כך א"ר יוחנן, מהו שאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיאו, כי מלאך ה' נכבות הוא (מומר, וי התלמידים), שמתלמדו הכתוב, שאם דומה הרב למלאך ה' (לומר הוא יא שמי, ואין חופי בשעשו), אזי יבקשו תורה מפיו, אבל אם לא (שאין משעו מתוקים, ואזי דומה למלאך), אל יבקשו תורה מפיו. ולאור דברים אלו נקדה רב יהודה לראו תלמוד חכם.

ואני תפלה

ואני תפלה יצירות בקד פעם מדרגא דרנא וכו', ונקבה שכל ישראל יבדלו זה בזה באהבה ואחרת ורעות ובשואם גדול עד שכל ישראל יבדלו ויריבו זה את זה מפרגנה לפרגנה ומפעלה למפעלה בקדשה גדולה, עד שנקבה יצירות לרוב המפעלה העליונה של הקדשה, עד שנקבה יבדלו זה בזה ואלהי אבותינו יעזבנו עד וצדצה נצחים (פיקחת בה).

יד אס כן הרי סומרים הפסוקים זה את זה (ס) ללמד רק מהזוהר נלמד, ואף כן מכל אדם, אין זה קשה, הפסוק המהיר מדבר שזהו ת"ח גדול ויכול ליהרר מללכת בדרכים רעות, ואילו הפסוק האוסר, מדבר על תלמיד שאינו חסד כל כך, שהוא יכול למשך את הרב שאינו הגון, וע"כ אסור לו ללמוד ממנו. כאשר הגיע רב דימי מא"י לבלג, אמר בשם חכמי ארץ ישראל משל על דרכי רב שרבי מאיר שלמד מאתו, שרבי מאיר מלא תמרים, אבל את שר הפרי חרק את הגרעינים החוליה (היינו שרע לקח מהתורה את הטוב (ס). דרש רבא (הרבה) הפסוק (לעניינו), מהו שנאמר 'אל גינת אגוז ירדתי לראות צאיבי הנחל וגו', אלף נרמו צוה תלמידי החכמים שנמשלו לאגוז, ומדוע, כדי ללמד, מה אגוז זה אף שמלובך מבחור צטיט וצואה אין מה שבחור נמאס, אף תלמיד חסד, אע"פ שרמז אין מורמו, מלאו רבם בר שילא לחליהו הנביא, ושאנו, מה עשה הקב"ה בשמים. והשיבו אליהו, שהוא חור על ממתי החכמים, אך את מאמרי רבי מאיר אינו מוכיר, ושאנו בר שילא, מדוע יש פגם בצורת רבי מאיר, הרי הוא ריינון מלא, טובו אכל קליפתו ורק (אין חסודו מלקי העל על אדם). השיבו מיכך אליהו, כעת קיבל הקב"ה את עטמך, ועכשיו הוא אומר כך, מאיר בני אומר, בני אומר, בזמן שאדם מנעמ, שכינה מה לטון מאמרי, קלני מראשי קלני מורועי, אס כך הקב"ה מנעמ על דמן של רשעים, ק"ו על דמן של דקיקים שנספך. ופירש"י (ס): לעשם לא נאמר. אלמא רשעי עסיקינן (כלומר שחכמים אלו שנה דעמס מדעת ה'), ואע"פ קאמר 'הט אונן'. הטי אונן, לשמוע, ואת מעשיהם שפתי, ואל תפלידי אונן. גדול. היודע ליהרר שלא לימוד ממעשיו, יכול ללמוד תורה מפיו. סמלא. פרי החינוך הנאכל בתורה. שילא. רעויה המורקת. ששאל קאמר. עכשיו שמע לקולך, ואמר שמועה מפיו.

השבט לכהונה, והוא אהרן קדוש ה', ופינתס אשר קינא לאלקינו. וצפינתס נאמר 'הנני נותן לו את צריתי שלום' (ל). ואמס לו מורא. התייס והשלוס נתמי לו, בעבור מורא שפיראני. ופירש המגו"ד (ס): שלום ונמשור הלך אימי. ר"ל בעבור מנווטי היה רודף אהרן לעשות שלום בין הצריים, ולהדריכס בדרכי מישור (ל). השיב מעוון. ע"י מוכחמותו השיב בני אדם מרובים, לכל יעשו העוון אשר חשב לעשות. וביאר הרמ"ד וחלי (ס): וריס השיב מעוון. נתעסק תמיד זה הדליק לתקן את בני אדם המעוותים ולהחזירם עושה ובונה אותיות התורה, וזוכה למשמע קול התורה מלעילא, בוודאי מזה הרב, תורה יבקשו מפיהו.

מילואי חכמה

קרא אשכח ודרש (ועליו סמך כשלמד מאתו), 'הט אונן ושמע דברי חכמים, וליכך תשית לדעמי', לדעת' לא נאמר, אלא לדעמי'. רב תיניא אמר, מהכא, 'שמעי בת ורחי אונן, ופיקי עמן וצית אציק וגו'. י"ה קשו קראי אהרדי. לא קשיא, הו גגדול הו בקטן. כי אהר רב דימי אמר, אמרי במעבדא, רבי מאיר אכל פקלא, ושדא פיקלא לבעדא. דרש רבא, מאי דכתיב 'אל גינת אגוז ירדתי לראות צאיבי הנחל וגו', לפנה נמשלו תלמידי חכמים לאגוז, לומר לך, מה אגוז זה, אע"פ שמלובך צטיט וצואה, אין מה שבחור נמאס, אף תלמיד חסד, אע"פ שרמז, אין חורמו נמאס. אשכחיה רבה בר שילא לחליהו, אמר ליה, מאי קא בעיד דרבי ליה, אמר ליה, קאמר שמעתא מפומייהו דכוליה רבנן, ומפומיה קב"ה מאיר לא קאמר, אמר ליה, אמאי משוס דקא גמר שמעתא מפומיה דאמר, אמר ליה, אמאי רבי מאיר רימון מלא, אמר ליה, אכל קליפתו ורק. אמר ליה, השתא קאמר, מאיר בני אומר, בזמן שאדם מנעמ, שכינה מה לטון אומר, קלני מראשי קלני מורועי, אס כך הקב"ה מנעמ על דמן של רשעים, ק"ו על דמן של דקיקים שנספך. ופירש"י (ס): לעשם לא נאמר. אלמא רשעי עסיקינן (כלומר שחכמים אלו שנה דעמס מדעת ה'), ואע"פ קאמר 'הט אונן'. הטי אונן, לשמוע, ואת מעשיהם שפתי, ואל תפלידי אונן. גדול. היודע ליהרר שלא לימוד ממעשיו, יכול ללמוד תורה מפיו. סמלא. פרי החינוך הנאכל בתורה. שילא. רעויה המורקת. ששאל קאמר. עכשיו שמע לקולך, ואמר שמועה מפיו.

אם הרב דומה למלאך ה' צבאות. ומונח כספר מעשה דקיקים (עמוד לד-לו) מעשה נפלא בזה, וז"ל: הרה"ק מוה"ר זישע (וושא מאניפולי) ז"ל היה תלמיד הרה"ק המגיד ממעריטש ז"ל, ושמע גם הרב המגיד הלך למרחקים, עד כי נשמע הקול במקומות הקיר"ה (מדינות אוסטריה), והאחים הקדושים הישרים והתמימים מוה"ר שמעלקא ז"ל ומוה"ר פנחס הורוויץ ז"ל, בעל המחבר ספר 'המקנה' והפלאה, שמעו ג"כ מגודל קדושתו, ויאמר הרב מוה"ר שמעלקא לחייו ז"ל, אחי שמעתי כי יש במעריטש דקיק וקדוש, אשר הוא רב גדול ומופלג ללמוד ממנו דרכי ה', היראה והעבודה, לכה נא ויטע שמה, אולי נלמוד ממנו דרך ה'. ויען הרב מוה"ר פנחס ז"ל, ומה נעשה לביטול תורה בזמן הזה, ומי יודע אס הוא לומד בצורה? ויאמר הרב מוה"ר שמעלקא ז"ל, שמעתי כי הוא גאון גדול ומופלג ג"כ בתורה. וישמע לו הרב מוה"ר פנחס ז"ל, ויטעו, עדי בואם בערב שנת קודש למעריטש, וכאשר באו שמה הלכו להרב המגיד ז"ל לקבל שלום ממנו, ויכבדו בואם, החזירם שלום, ויפליגם מפניו, כי היה טרוד בהכנת כלה, שנת מלכתא. ויאר להם מעט, בחושבם כי אס איש אלקים הוא, ורוח ה' דובר בקרבנו, למה לא ידע כי תלמידי חכמים גדולים אנתנו, ותייב בצבוס לדבר על כל פנים איתם במשועה ונתח. גס בשנת קודש בג' סעודות דשנת אמר הרב המגיד ז"ל תורה אשר לא הרגילו עוד באלה, וחשבו הדברים לנקל, צאומרם צליבם, כי בוודאי גאון כמוהו יאמר פלפול ארוך נחמד בסוגיות, אשר יוכלו לפלפל עימו, ועתה כשומעם דברים כאלה לא יפנה צעיהם

צמטוזה (ל), ולכן בשכר זאת נמשך לו היסוד הקדוש, אשר על ידו החזיר מן הטומאה אל הקדושה כל רבים עמים. וזה סוד ציור הנילוות ע"י היסוד (ל), למי שמצין בעמקו של דבר. וכזוא דא כתיב 'צלוס וצמישור הלך אימי וריס השיב מעוון'. ישמרו דעם. והלדיק הזה המתקן והמזכר, הוא שנקרא 'כהן', צהיות המשכתו מסטרטא דכהני מצד הימין, לקרב את הרחוקים ולהשיב את הנדחים, ובשכר זאת הוא זוכה להיות ככלל צסוד הדעת ממש, וזה סוד 'כי שפתי כהן ישמרו דעם'.

אם הרב דומה למלאך ה' צבאות, היינו שכופה את יצרו, אזי הוא דומה למלאך ה' צבאות, כמ"ש בווהר ברכו ה' מלאכיו וגבורי כה, אלן אינון דמתגברין על יצריהון וכו', כי ע"י שכופה את יצרו, אזי אותיות התורה בולטין ומצטרפין, אזי הוא בחינות נעשה ונשמע, כי עושה ובונה אותיות התורה, וזוכה למשמע קול התורה מלעילא, בוודאי מזה הרב, תורה יבקשו מפיהו.

מילואי חכמה

דרכו, והיה צליבם להשיב ולמחר ליסע לביתם. ודאגו עממס על ציטול תורה בזמן הרב הזה. למואלי שנת קודש הלכו אל הרב, ליפטור ממנו צליבם. ויאמר כי ישלח אתריהם לעת מועד, ואז יפטור אותם לשלוס. וציוס שלישי באו לפני הרב, וצרכס לשלוס, ואמר להם, כי יבקש מאיתם כי ילכו לר' זישע, ליפטור גם עימו. והרה"ק ר' זישע היה צביה המדרש שמה, ויצואו אליו, ויאמרו אליו, הרב ציך אנתנו בשלוס, וציווה עלינו כי גס כבודו יפטור אותנו בשלוס. ויאמר הרה"ק מוה"ר זישע, אמרו חו"ל אס הרב דומה למלאך ה' צבאות, יבקשו תורה מפיהו, ואס לאו, אל יבקשו תורה מפיהו, פקפירי מלאך ה' צבאות? הרחיטם אותו - לדעת על ידו אס הרב דומה אליו? אחיי אחיי, הפירוש הוא, אס הרב נעלס ונסתר דרכו, כמו המלאך ה' שהוא נעלס ונסתר מעין כל מי, מרב כוה פלמזד תורה, וצרכס בשלוס. ויאמרו האחים הדקיקים איש אל אחיו, אכן רוח ה' דובר בקרבנו, בלי ספק הרגיש הרב אשר טמונה בליבנו כי לא יפנה לנו דרכו, ולא די הרב ז"ל, כי אס גס תלמידו הוא איש אשר רוח ה' צו לגלות מצפוי לבנו, ועתה נשצ ב' שבעות אחדים, ונראה דרכו, וללמוד ממנו דרך ה' לזהבה וליראה. ויפצו האחים הדקיקים ימים רבים, ויקבלו את דברי הרב המגיד צאימה ציראה, ויפשו צלמא את דברי קדשו, וזומן לא רב היו מופלגים ציראה, אשר לא נמלא כוהוס. ועליהם אמר הרה"ק המגיד ז"ל, מנלתי צית שכולו נרות, רק לא היו נלקות, ויכבדו שפתי צס נינוך אש אחד, ונדלקו כולם, ומתרבה האור צפעס אמת עד למאוד.

דומה למלאך ה' צבאות. ומונח בדגל מהנה אפרים (פ' יתרו, ד"ה אס את הדבר): שמעתי מן אל"ה הבעש"ט וזלה"ה, שפעס אחד בא אליו איש אחד, וציקש מאיתו שיאמר לו תורה, והשיב לו מזה הפסוק 'כי שפתי כהן ישמרו דעת ומורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא, ודרשו חו"ל אס הרב דומה למלאך ה' צבאות, תורה יבקשו מפיהו, ואס לאו, לאו, והקשה, איך יפלא רב כוה צדור, שיהיה דומה למלאך ה' צבאות. גס צריך להצין צינת 'יבקשו' מפיהו, כי היה נכון לומר 'שמעו' מפיהו. ואמר הוא ז"ל, שכן הוא הפירוש, אס הרב דומה למלאך ה' צבאות, היינו כמו מלאך העומד תמיד במדריגה אחת, כך הוא עומד תמיד במדריגה אחת. והנה יש צחינת קטנות וצחינת גדלות. והוא שאמר, אס הרב דומה למלאך, היינו שיש לו צחינת עומד כמו מלאך, אע"פ שזה אי אפשר לעמוד תמיד על מדריגה אחת, כי נופל לפעמים אל הקטנות, מכל מקום גס קטנות שלו הוא גדלות ג"כ לאדם אחד, רק נגד צחינת גדלות שלו הוא קטנות, ולצחינה זו נקרא 'עומד', היינו שאינו נופל לשפלות ולקטנות מאוד, רק נחשב לקטנות נגד צחינת הגדלות שלו, כל אחד לפי צחינתו (ל), אז 'תורה יבקשו מפיהו', 'יבקשו' דייקא, היינו שומרת לשאל ולבקש ממנו שיאמר תורה, כי אינו צריך לחשוב שמה הוא כעת בצחינת קטנות ואינו יכול כעת לומר תורה, כי בוודאי לא נפל בצחינת קטנות כוה, שלוה הוא צחינת עומד, רק הקטנות הוא לפי צחינה ומדריגה שלו.

מסירת הקשרים

קילו בבחי' המובא לעיל (אות א') שצדיקים נקראו ג"כ ברית שלום, ראה במקו"ח (שם) ד"ה 'צדיקים שנקראו וכו', עי"ש. קלה) ראה במילוא"ח לעיל (אות א') ד"ה 'צריך לבקש שלום' בדברי האבות דרבי נתן בזה, עי"ש. (קלט בבחי' המבואר לעיל (סוף אות ב') שאנו צריכין לומר לזה המשוקע במדור הקליפות והוציא עצמו מן הכלל, שאף ממקומו יכול למצוא את הש"ת ולשוב בתשובה שלימה. (קמ) ובבחי' המבואר לעיל (אות ג'), שעי' שכופה את יצרו ומכניע הרע, אזי האותיות שהיו מפורזין ומפורזין בלשונות העוכם, בולטות ונצטרפות, שבכל זה יתכן לרמוז גם בבחי' קיבוץ הניצוצות המפורזין והנדחים, ע"י תיקון הברית והיסוד, והבן. (קמא) בבחי' המבואר לעיל בסמוך, שתחתית מדריגה העליונה נחשבת כליפי מדריגה שתחתיה כאבה שבדעת. כלומר, שכאשר הרב תמיד יהיה במדריגה שגבוהה יותר מהתלמיד, שזה בחי' מלאך (כמבואר בדברי הבעש"ט הללו), אז 'תורה יבקשו מפיהו', כי כל מה שיגלה יהיה בבחי' אהבה שברעת לפי מדריגת השומע, והבן.

כי שפתי כהן ישמרו דעת וכו' שיתגלה ע"י הרב הזה האהבה שבדעת. וזלוקו"ה (מנוכה ג, א-ב) צ"ל ענין זה בקשרי המאמר, וז"ל: הרב, שהוא הדיק, נקרא בשם 'כהן', כמ"ש (מלאכי ג) 'כי שפתי כהן ישמרו דעת, ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' זבאות הוא', ודרשו רז"ל (מ"ק יו.) 'אם הרב דומה למלאך ה' זבאות' וכו'. כי כהן הוא צחינת חסד, צחינת אהבה, שהוא צחינת המורה שהרב מגלה, שהוא צחינת אהבה.

כי בכל התורה כולה מלוכז אהבתו יתבצר (כלעיל אות ד), אצל העיקר התגלות התורה והכנעת הימי רע הוא ע"י הדיק והרב האמת שדור, שזכה לצחינת אהבה שדעת. כי הכל אחד. כי ע"י שהדיק הוא גיבור כח שכפה את יצרו, ועי"ז היה ליבו צרשות וקישר ליבו לדעתו (כלהטן אות ז), ועי"ז זכה שקיבלו המידות שכלב אור האהבה שדעת, ועי"ז זכה לאהבה שדעת, ומחמת זה דייקא הוא יכול להכניע ולכפות את הימי רע, שכל מקום שהוא רואה ומסתכל נופל הרע ומתגלה הטוב, כי הרע נתבטל נגדו. כי עיקר אחיות הרע הוא רק למטה, בזמן וצמידות, ושם יש ימי טוב וימי רע, ועל כן יש להם אחיות שם, אצל למעלה, בצחינת אהבה שדעת, צחינת סמרי תורה, שם אין להם שום אחיות כלל. ועיקר אחיותם למטה ח"ו הוא רק מחמת שאין זוכין שמתקשר האהבה שצימים עם האהבה שדעת ומקבל אור משם, ע"י שאין מתגבר שיהיה ליבו צרשות ואינו מקשר ליבו לדעתו, אזי הוא ח"ו צחינת (משלי טו) 'נרגן מפריד אלוף', ונפרד ח"ו האהבה שצימים, צחינת הימי טוב, מהאהבה שדעת, ואזי ח"ו מתגברין הימי רע ויונקים מהם ומכסים עליהם כנ"ל. אצל הדיק שכפה את יצרו וזכה שיתקשר ויכללו הימי טוב, צחינת אהבה שצימים, לצחינת אהבה שדעת, כי ליבו צרשותו כנ"ל, על כן אין להרע שום שליטה נגדו, על כן נופל ונתבטל הרע נגדו, כי אין להימי רע שום שליטה ואחיות כלל בצחינת אהבה שדעת. ואפילו בצחינת אהבה שצימים אין להם שום שליטה כשהיא מקושרת וכללת עם האהבה שדעת. ועל כן חיקף כשהדיק האמת מוכניע אלל הרשעים הימי רע בזכות הגדול, ומגלה צחינת הימי טוב, נמוקף בהם מיד אור רב מלעילא כנ"ל. וזהו בעלמנו צחינת אור האהבה שדעת שמתגלה ע"י הדיק האמת, שהוא אור רב מלעילא, כי משם עיקר האור. כי חיקף כשהדיק מוכניע הימי רע ומגלה הימי טוב, אזי נתקשר חיקף הטוב, שהיא צחינת אהבה שצימים, עם שורשו, שהוא האהבה

שדעת, שעי"ז נתבטלה אחיות החילוניים לגמרי, כנ"ל, וזה בעלמנו צחינת אור רב מלעילא כנ"ל, והבן הדברים היטב. וממשך מוהר"מ לצ"ח את דבריו, וזה, ומצאנו ודרוש על נחמן המשמאלים את מלכות יוון, וז"ל: ועל כן זה הדיק שיש לו זה הכת, כי זכה לאהבה שדעת, הוא צחינת כהן גדול, שהוא צחינת אהבה העליונה שדעת, שהוא צחינת אהבה גדולה, צחינת כהן גדול, ועל כן על יד דייקא היה עיקר הנס של חנוכה.

כי היוונים, שהם מלכות הרשעה, קטמאו כל השמיים, שהוא צחינת הדעת, היינו צחינת הדעת והתורה המלוכז למטה, ששם יש ימי טוב וימי רע, וגם שם הוא צחינת דעת שהוא תורה. כי הדעת מתפשט בכל הימים והמידות, ומחמת שיש שם ימי טוב וימי רע, על כן צעת התגברותם קטמאו כל השמיים, שהוא צחינת הדעת והתורה של הימי טוב, ע"י אחיות הימי רע כנ"ל. וכשגברו מלכות בית שמונאי וזלוקו"ה, נעשה נס ומלאו ללוחית של שמן שהיה חתום צחותו של כהן גדול (שם חא), זה צחינת (שמות ז) 'שמן משחת קודש', היינו הדעת העליון, ששם האהבה שדעת, שהוא צחינת סמרי תורה, שהוא צחותו של כהן גדול. כי אין מי שזוכה לזה כי אם צחינת הכהן הגדול, שהוא צחינת אהבה העליונה שדעת. וע"י השמן החתום הזה של הכהן גדול, שהוא צחינת סמרי תורה, צחינת אור האהבה שדעת, עי"ז נעשה נס. כי לא היה צו להדליק כי אם יוס אחד, כי אור הדעת הזה לא יתגלה כי אם לעמיד לבוא, שהוא צחינת (וכריה יד) 'יוס אחד הוא ינדע לה' וכו', ונעשה נס ודלק שמונה ימים. כי ע"י כח הדיקים גיבורי כח המתגברין על יצריהן, עי"ז הם ממשיכין אור האהבה שדעת, עד שיאיר אור האהבה שדעת צחינת שצימים וצמידות, כי ליבם צרשותם, ומקשרים הימים והמידות שכלב לאור האהבה שדעת, ומקבלין הימים והמידות אור משם, שעי"ז זוכין לטעם אור האהבה שדעת גם בזמן וצמידות. וזהו צחינת הנס הנ"ל של חנוכה, שהשמן של כהן גדול, שהוא צחינת אהבה שדעת כנ"ל, שעיקר האחרות הוא רק לעמיד לבוא, צחינת 'יוס אחד הוא ינדע לה' וכו', שזו צחינת 'שלא היה צו להדליק כי אם יוס אחד' כנ"ל, ונעשה נס ודלק שמונה ימים, כי אור האהבה שדעת שהוא צחינת 'יוס אחד', האיר צחינת שצימים, שהם שצעת ימי בראשית, שזהו הדלקת נרות חנוכה שמונה ימים, כדי שמאיר אור האהבה שדעת בתוך השבעה ימים, שהם צחינת שבע מידות, צחינת 'מידות ימי' כנ"ל.

כי בוודאי יודע הוא את התורה, אפילו מדברים גשמיים הוא מלקט אותיות התורה. וזה כי שפתי כהן ישמרו דעת.

ואני תפלה

רבונו שש עולם, יי אלהים אמת, בוחן לבות וכליות, אמת יודע את צפוני לב, אשר בפנימיות הנקרה שכלי, מאד נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות יי, לזכות להקרב להצדיק האמת שייכח להושיעני מצרות נפשי, להוציאני מעוונותי, ולהשיבני אליך באמת. מי יתן ידעתי ואמצאיהו, הייתי מדרג על הררים מקפץ על העבות, להקרב אלי, מספר צעדי אגדוני, על בן ימים עלי בתקופת העצומים, וזכני לבבות ימים ושנים, על זה, לבקשו ולהפשו פקסו ויבטמוני, עד שאובה למצא את שאובה נפשי, שאובה מהרה שיתגלה לי פקסו הצדיק האמת השך לשרש נשמותי ואובה להקרב אלי שום מונע, ואל יבטוני שום עובד, רק אובה לידך לקרין אחריו בכל כחי, ואובה לאמונה שלמה וחוקה וכוונה, עד שאובה לשאב על ידה מחבתו הקדושה, ולהטיב ממנו לחרים להפנין מעינותיו חוצה. (תפלה פ)

ליקוט הנחצ

כי שפתי כהן ישמרו דעת וכו'. ומצאנו נספס ראשי בשמים (ג): אם הרב דומה למלאך ה' זבאות היינו שטיפה את יצרו אזי הוא דומה למלאך ה' זבאות. וכל זה הוא ההיפוך מצחינת עמלק. כי עמלק הוא צחינת עובדות וגשמיות הגויים, בצחינת 'ראשית גויים עמלק', והוא צחינת הילכה, כמו שמבואר בזה"ק (שלה, קס). על פסוק 'עמלק יושב צרף הגג' - 'הא ירח צינא'. גם עמלק הוא מתגבר להאבה שדעת, כי הוא צחינת דעת דקליפה, כי זה צחינת מה שאמרו חז"ל (מנחותא כי תלז יא) כי אין השם שלם עד שיקנה זרעו של עמלק, בצחינת (שמות יז) 'כי יד על כס יא', כי הוא מפריד בין י"ה ל"ה (והר נשא, קכא), דהיינו בין הדעת להמידות. גם פסוק 'כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו' פשוטו קאי על הכהן גדול, דהיינו צחינת אהבה, שהוא מוטל כוחו של עמלק. כי עמלק שלט רק על אלו שפלטס הענין (ילקו"ש כי תלז תקלח), שהיה הענין בזכותו של אהרן (מעניט ט). נמצא שכל אלו שהיו תחת עניי הכבוד לא שלט בהם עמלק, כי אהרן שהוא צחינת 'כי שפתי כהן ישמרו דעת', הוא ממש ההיפוך של עמלק. ויכול כל אדם לטעום אור האהבה שדעת וכו' אפילו עכשו בזמן הימים וכו' כשיקשר את ליבו לדעתו וכו', אצל הרשעים הם נרשות ליטן וכו'. וכבר כתבנו למעלה שעמלק הוא מפריד בין הדעת והלב, למנוע את התקשרות הלב להדעת. גם בנוגע לענין מה שאמר רבינו שהרשעים הם נרשות ליטם, ענין זה אמרו חז"ל (בבב"א ז"ר לה ז) בנוגע להמן, שכתבו צו 'ויאמר המן צליצו', אצל הדיקים ליבם צרשותם, כמ"ש 'וטנה היא מדברת על ליבא', 'ויאמר דוד אל ליבו', 'וישם דינאל אל ליבו', 'ויאמר ה' אל ליבו'.

בוודאי יודע הוא את התורה אפילו מדברים גשמיים. ואיחא זלוקו"מ (ח"ג, א): כל אדם צאשר הוא שם הוא צריך לקשר שכלו ממקום שהוא להתורה ולהשי"ת, שהוא צחינת חכמה עילאה. אצל אם מפריד שכלו ומחמתו ח"ו מהשי"ת, זה צחינת (משלי טו) 'ונרגן מפריד אלוף', שמתפריד אלופו של עולם, וגורם ח"ו פגימת הלבנה, ע"י שאינו מקשר חכמה תחאה בחכמה עילאה, דהיינו שאינו מקשר החכמות של כל העולם להשי"ת ולהתורה, שהוא צחינת חכמה עילאה כנ"ל. אצל הדיקים אמיתיים הם מקשרים חכמה תחאה בחכמה עילאה, כי שחתן של הדיקים אמיתיים שהם משיחין ומספרים שיחת חולין היא יקרה מאוד מאוד, וכמ"ש רז"ל (ע"ז עט) 'שיחתן של תלמידי חכמים לריכין לימוד', כי הדיק האמת צונה עולמות החרבין ומגביה חכמה תחאה, ומקשרה לחכמה עילאה, ע"י שיחתו וסיפורי דבריו שדמדב עם המון עם. כי השכל של המון עם שאינם מקשרים אותו להשי"ת הוא נפרד מחכמה עילאה, אצל הדיק האמת מקשר השכל של המון, אפילו השכל והחכמה של הרשע, להשי"ת. וזה ענין מה שהדיקים מדברים עם אנשים שאינם הגונים, או אפילו עם עכו"ם (אך כשמדבר עם המון אזי הדיק מוסיף הטוב ממנו, והוא נשאר אפס וריק, שזה צחינת מה שהרב משה את המנצח). כי כשהדיק מדבר עם רשעים, והדיק מגביה שכלו ומקשרו להשי"ת, אזי מעלה ומקשר שכלם ממקום שהם להשי"ת. כי הדיק האמת מנמנע שכלו, ומדבר עימם בחכמה נפלאה וצמלאכה גדולה, ומקשר כל הדיבורים להשי"ת, ועי"ז מציאם לידי תשובה.

מפילת הקשרים (קמב) ראה במקו"ח ד"ה 'הרשעים הם ברשות לבן' שהבאנו כל זה, ע"ש.

לפי מה שכתוב 'ומה' מעולם ועד עולם, אלו הם הכהנים ששמומיים נחלו את תולדותיהם, וזו נחלת מעולם העליון לעולם התחתון. 'על יראיו' הם הכהנים ששמומיים הנקראים יראי ה'. ואין הכהן בא למדריגתו רק ע"י שטושה אשה, משום שאין השכינה שורה במי שלא נשא אשה, והכהנים נריבים יותר מכל שאר העם שמתרבה בהם השכינה (וי שמע ישרא' עבודתו ומצותיו עינת חוקן היום שלל נשא אשה, אלא כן שכלית עבודתו במקדש הוא לייחד קודש וסמיכות, אם לא נשא אשה אין שורה עינת השכינה, על כן לא יוכל ליהנות), וכן ששכינה שורה בהם ע"י ששאלו אשה, שורה בהם ה'חסד', שהוא עיקר מידתם (שפי' הסוד יוכל לייחד נשמה), ונקראים 'חסידים', ונריבים לנבך את העם ברמת כהנים, זהו שנאמר 'חסידיו יברכו' (יברכו כה', שם חמשיים ברבות להמלות הנקראת כה', וממה נמשכות הברכות לנשמה), וכן נאמר עוד 'מומין ואורין לאיש חסידך' (הרי שכן שטושה את האורנים והאורנים נקרא 'חסיד'), וזהו שנאמר להם 'כה תברכו את בני ישראל אמרו להם', 'כה תברכו' היינו נבשון הקודש, 'כה תברכו' ביראה, 'כה תברכו' בענוה (וי המלות הנקראת כה', נקראת לכה', ויש כה יראה ועינת), 'ל'ר' אבא, מה שכתוב 'כה תברכו' למדנו, כי ה'דק' (שהוא המלות) נקראת 'כה' (נגד כ"ה אותיות שפסוק 'אם ה' וגו', וכנגד שם כ"ו וכן פסוקים דברתי כמים, ממלאך בשע"ר ברובו ה' דברתי כמים), שכל הדינים והעונשים על השעוררים מתעוררים ממנה, ובעצם שהכהנים הצאים מ'מד' החסד פורשים יריעה, מתעורר החסד שלמעלה (שהוא ה'), ומתחבר בו ה'כה', וזו היא נמתקת, ומתברכת, כדי להאיר בפנים מאירות לבני ישראל, ואזו פנים ומתעוררים מהם הדינים, זהו שנאמר 'כה תברכו את בני ישראל'.

בהן הוא בחי' חסד. הכהנים זוכים להשיג את מידת החסד, כפי שנתבאר במקורות רבים. וזוהר (נשא, קמה ע"ב), אשר שהרמז וזכר את סוד מדרגות היראה העונה והחסידות, ושה'יראה חסד', מלאך ה' נבואת, הוא נקרא כהן וחסיד (כפי שהבאנו לעיל בסמוך במילוא"ח ד"ה 'מה שעשתה חכמה וכו', ע"ט), הוסף וזכר עור, שזכו הכהנים למדריגה זו, מחמת ששורה עליהם השכינה, המשפיעה עליהם את כח הברכה (קמ"ב), והמתקת בחי' הדין והמלכות, וז"ל: **ל'חסד' ה' מעולם ועד עולם** (מהליס קג), אליו אינו כהני דאמו מסתורח לחסד, ואחסיו אחסנה לא, נחית מעולם ולעילא לעולם לתתא. 'על יראיו', כהני לתתא וכו'. ומבאר שהכהן בא למדריגתו רק ע"י שטושה אשה, ומשום דלית שכנתא שריא במאן דלא אנסיב, וכהני צעין יתיר מכל שאר עמא לאשריא זהו שכנתא, וכיון דשרת זהו שכנתא, שריא זהו 'חסד', ואקרון 'חסידים', וצעין לברכא עמא, דא הוא דכתיב (מהליס קמה) 'חסידיו יברכו', וכתיב (דברים לג) 'מומין ואורין לאיש חסידך' וכו'. 'כה תברכו את בני ישראל אמור להם', 'כה תברכו' בלשון הקודש, 'כה תברכו' ביראה, 'כה תברכו' בענוה. 'ל'ר' אבא, 'כה תברכו', תאנא, האי 'דק' אחקרי 'כה', דכל דינין מתערין מ'כה' וכו', ובעצמת דפרסין כהני ידייהו דלחייין מחסד, איתער חסד דלעילא ואתחבר בהאי 'כה', ומתבסמא ומתברכא באנפין נהירין לבני ישראל, ואתעדי מינהון דינין, דא הוא דכתיב 'כה תברכו את בני ישראל'. ופירש הממוק מדגש (שס): **ואחסיו אחסנה לא דמית וכו'.** הם הראשונים לקבלת שפע החסד שירד מעולם שלמעלה, דהיינו מן החסד של ז"ל, לעוה"ו.

בהן, הוא בחינות חסד. ישמר דעת, היינו שיתגלה ע"י הרב הזה האהבה שברעת, שהוא לפי מדרגתך אהבה שהוא למעלה מהזמן, שהוא יום אחד ויודע לה' וכו'.

אהבה שהוא למעלה מהזמן. וזכור עין למעלה מן הזמן איתא בליקו"מ (ח"ב ע"ג): השי"ת הוא למעלה מהזמן כמוצא (רמב"ם יסודי התורה א', יא), וזה הענין הוא צלמת דבר נפלא ועלם מאלו, ואי אפשר להבין זאת בשכל אנושי, אך דע שעיקר הזמן הוא רק מחמת שאין מצינים, דהיינו מחמת ששכלנו קטן, כי כל מה שהשכל גדול ביותר הזמן נקטן ונתבטל ביותר, כי בחלוס, שאז השכל נסתלק ואין לו רק כח המדמה, אזי ברבע שעה יכולים לעבור כל השצעים שנה, כאשר נדמה בחלוס שעובר והולך כמה וכמה זמנים בשעה מועטת מאוד, ואח"כ כשנתעוררים מהשינה אזי רואים שכל אלו הזמנים והשצעים שנה שעברו בחלוס הוא זמן מועט מאוד צלמת, וזה מחמת שאח"כ בהקיץ אז חוזר השכל אליו, ואזל השכל כל אלו השצעים שנה שעברו בחלוס הם רק רבע שעה אצלו, רק שצעים שנה ממש הם שצעים שנה גם אלל השכל שלנו. וצלמת בהשכל הגבוה למעלה משכלנו, גם מה שנחשב אללנו לשצעים שנה ממש הוא ג"כ רק רבע שעה או פחות, כי כמו שאנו רואין שיכולין לעבור שצעים שנה בחלוס, וצלמת אנו יודעין אח"כ ששכל שלנו שהוא רק רבע שעה, כמו כן ממש מה שנחשב לפי שכלנו שצעים שנה ממש, הוא ששכל הגבוה למעלה יותר רק רבע שעה, רק שאין אנו מצינים זאת. כי גם בחלוס אם היה אחד בא אללנו בשעת החלוס, והיה אומר לו שכל זה שנדמה לו שעוברים ימים ושנים, שצלמת אינם כלום, והכל הוא רק רבע שעה, צודאי לא היה מאמין לו כלל, כי לפי הדמיון שחלוס נדמה לו שעוברים ימים ושנים ממש, כמו כן ממש, אע"פ שאללנו לפי שכלנו נדמה שזהו זמן של שצעים שנה, גם אחרת גבוה עוד יותר למעלה, גם אחרת הזמן ששכל הגבוה משכלנו, אינו נחשב שם ששכל הגבוה עוד יותר רק לזמן מעט ופחות מאוד, וכן למעלה מעלה, עד אשר יש שכל גבוה כל כך ששם כל הזמן כולו אינו נחשב כלל. כי מחמת גודל השכל מאוד כל הזמן אין ואפס לגמרי, כמו שאללנו השצעים שנה שעוברים בחלוס הם רק רבע שעה צלמת כנ"ל, כמו כן יש שכל למעלה משכל, עד שהזמן נחצטל לגמרי.

מילואי הכמה

בהן הוא בחי' חסד. הנה מתבאר בדברי רבינו, שע"י כפיית היר (שעיקרה ענין קדושת הברית, בחי' ברית שלום, דלעיל את א'), מתגלה באדם מידת החסד. ורואינו להרמז ולהבין זה את דברי האדרתא רבא (והר נשא, קמב ע"א), המבאר שע"י שימול אברהם נשם במידת החסד, וז"ל: **מתא חזי, דלא אחקרי אברהם שלים בהאי חסד, עד דלחגליא יו"ד דאמה, וכיון דלחגליא אקרי שלים.** וזוהר (פנא דמשפטים, לה ע"א) מוצא שאברהם הוא בחי' הכהן, וכפי שביאר זאת בפירוש שעת ר'נון (שס), וז"ל: אברהם אבינו הוא מידת החסד וכו', בסוד מה שאמרו בזוהר 'דיקנא דכהנא רבא בתמינתא תיקונים אסתקן' (וקן הכהן גדול מתקן בשמונה תיקונים), שהסתלתה הוא מן התיקון הנקרא 'רב חסד' והוא בחינת 'דיקנא דכהנא רבא', כי הכהן הוא בחסד (עי' שער הכוונות, דרושי יעצור א'), צאופן שהחסד בכל מקום הוא סוד הכוונה, וכן אברהם אבינו היה הכהן הראשון שבעולם, דכתיב ביה (מהליס קי) **אחיה כהן לעולם.** ובספר מאירת עינים (פ' בחוקותי, ד"ה ולא יבואו לראות) מוצא, שמחמת שהכהנים שורשים בחסד, על כן אין שולט עליהם ירם הער קמ"ד, וז"ל: הכהנים הם ממידת החסד, שהוא היפה"ע השלם, למעלה מגרמת יאה"ר וסיבחו.

ליקוט הנחל

שיתגלה ע"י הרב הזה האהבה שברעת. וכתב צירקא דשנתא (ג), שעיקר התגלות תורת הנדיק שטופה את יצרו היא בשבת, וז"ל: הנדיק האמת שטופה את יצרו עד שדומה למלאך ה' נבואת, הוא תמיד בבחינת קדושת שבת כמבואר בזוה"ק (והר א"ד נשא, קמה), אעפ"כ בשבת גדלה הארתו ביותר ומחוייבים אז לקבל פניו כמבואר בזוה"ק (שס). כי גם אהבה שלו שצמידות, שזה בחינת אהבתו להשי"ת בכל ימי החול, הוא ג"כ נגדנו בחינת אהבה שצדעת, שהוא למעלה מהימים והימדות, שזה בחינת קדושת שבת, בחינת 'זכרתו מכל הימים, וקדשתו מכל הזמנים'. אך אעפ"כ צודאי בקדושת שבת בעצמו נתוסף הארתו ביותר, כי אז הוא זמן בחינת התגלות התורה הנפונה והגנוזה, ואור הנדיקים הנפונים והגנוזים, שזה בחינת אור הגנוז לעמיד לבוא שמיאיר בכל שבת כמ"ש רז"ל (עי' של"ה פסחים, שעת), כי שבת הוא מעין עוה"ב, שאז יתגלה אהבה שצדעת וכו'. ועל כן עיקר זמן קריאת התורה בשלימות הוא בשבת, כי אז אומיות התורה בולטות ומתעוררות ומקבלין אור רב מלמעלה. ועל כן אז עיקר הזמן שצריכין להקביל קהילות ולדרוש בדברי תורה כמ"ש רז"ל (ילקו"ש כי משא חמ), כי שבת קודש הוא בחינת הרב האמת שדומה למלאך ה' נבואת, שעליו נאמר 'תורה יבקשו מפיהו', ועל כן אז עיקר הזמן המסוגל לקבל תורה מפי הרב האמת וכו'. ואז עיקר הזמן לחדש חידושי תורה אמיתיים וכמבואר בזוה"ק (של"ה, קעג), מחמת כי אז הוא בחינת התגלות התורה הנפונה והגנוזה, והתגלות הנדיקים הגנוזים וכו'. וזה בחינת ההארה הקדושה שמגיע בשבת לכל אחד מישראל כפי בחינתו (וכמוצא ענין זה בנאות ז' 'ויכול כל אדם לעטוס עטם אור האהבה שצדעת כל אחד לפי בחינתו'), והארה הזאת הוא מבחינת התנוצצות הארת אור הגנוז שמתנוצץ בשבת לכל אחד מישראל, שזה בחינת מעין עוה"ב כנ"ל.

מפירת הקשרים

קמג שאף היא מסתיימת בברכת השלום, שבעצמה פתח רבינו את המאמר, 'הכלל הוא שצריך לבקש שלום וכו', שלא יאה לו חילוק, ובין בטיבו בין בעקו ימצא תמיד את השי"ת, בחי' כח ברכת הכהנים להמתיק הדין והצמצום, והבן. קמ"ד) בבחי' הצדיקים ליבם ברושתם, שכופים את ליבם לרעתם, כדלהלן (אות ז').

לפי מה שכתוב 'ומה' מעולם ועד עולם, אלו הם הכהנים ששמומיים נחלו את תולדותיהם, וזו נחלת מעולם העליון לעולם התחתון. 'על יראיו' הם הכהנים ששמומיים הנקראים יראי ה'. ואין הכהן בא למדריגתו רק ע"י שטושה אשה, משום שאין השכינה שורה במי שלא נשא אשה, והכהנים נריבים יותר מכל שאר העם שמתרבה בהם השכינה (וי שמע ישרא' עבודתו ומצותיו עינת חוקן היום שלל נשא אשה, אלא כן שכלית עבודתו במקדש הוא לייחד קודש וסמיכות, אם לא נשא אשה אין שורה עינת השכינה, על כן לא יוכל ליהנות), וכן ששכינה שורה בהם ע"י ששאלו אשה, שורה בהם ה'חסד', שהוא עיקר מידתם (שפי' הסוד יוכל לייחד נשמה), ונקראים 'חסידים', ונריבים לנבך את העם ברמת כהנים, זהו שנאמר 'חסידיו יברכו' (יברכו כה', שם חמשיים ברבות להמלות הנקראת כה', וממה נמשכות הברכות לנשמה), וכן נאמר עוד 'מומין ואורין לאיש חסידך' (הרי שכן שטושה את האורנים והאורנים נקרא 'חסיד'), וזהו שנאמר להם 'כה תברכו את בני ישראל אמרו להם', 'כה תברכו' היינו נבשון הקודש, 'כה תברכו' ביראה, 'כה תברכו' בענוה (וי המלות הנקראת כה', נקראת לכה', ויש כה יראה ועינת), 'ל'ר' אבא, מה שכתוב 'כה תברכו' למדנו, כי ה'דק' (שהוא המלות) נקראת 'כה' (נגד כ"ה אותיות שפסוק 'אם ה' וגו', וכנגד שם כ"ו וכן פסוקים דברתי כמים, ממלאך בשע"ר ברובו ה' דברתי כמים), שכל הדינים והעונשים על השעוררים מתעוררים ממנה, ובעצם שהכהנים הצאים מ'מד' החסד פורשים יריעה, מתעורר החסד שלמעלה (שהוא ה'), ומתחבר בו ה'כה', וזו היא נמתקת, ומתברכת, כדי להאיר בפנים מאירות לבני ישראל, ואזו פנים ומתעוררים מהם הדינים, זהו שנאמר 'כה תברכו את בני ישראל'.

הרשעים הם ברשות לבן. אחר שזיאר לעיל (אות ו) שלשהגה אור האהבה שדעתה גס בעוה"ל, וזכיס הצדיקים ע"י שופין ירס לדעתם, מוסף עמה לצאר, שאף כל אדם יכול להשיג ולטעום כפי צמימו מזה האור, כפי מה שגופה ליבו לדעתו, ומשום כך הרשעים אינם זוכים לזה האור, ממדת שהם ברשות יאה"ר שצליבם. וכן דרשו חז"ל בצראשית (ב, רנה, לד, י) את לשוה"כ בצראשית (מ, כא) גבי הצטמתו יתכך שלא יציא שוב מבול, ויאמר ה' אל ליבו, לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם, כי יצר לב האדם רע מנעוריו וגו'.

המדות והימים הם נבדלין בלב. וכח צליקו"ה (ח"מ מלכות ד, ט): ה'נהר היוצא מעדן להשקות את הגן (צראשית ג), זה צחינת החיות הנמשך מהראש והמוט לתוך הלב כדי להחיות את כל איברי הגוף. כי בכלליות האדם, נקרא כלליות הראש, שהוא הגולגלתא, צחינת 'עדן' (מק"ו"י יט, לח), ששם שורש החכמה והמוטין, שהם שורש החיות של כל האדם, כמ"ס (קהלת ז) 'החכמה תחיה', ומשם נמשך החיות לתוך הלב להחיות את כל הגוף, שזהו צחינת 'נהר היוצא מעדן', שהוא הרוח חיים הנמשך שזורשו מהמוט, 'להשקות את הגן', שהוא הלב, שממנו נתפרדין כל הכוחות וכל החיות לכל איברי האדם שכלולים מארבעה יסודות, שהם צחינת ארבע מידות, שזהו צחינת 'משם יפרד והיה לארבעה ראשים'. וכן צענין המידות הנמשכין מהארבעה יסודות, שכולם נמשכין ונתפרדין מהלב, שהוא מקור כל המידות לטוב ולרע, כי עיקר כל המידות צלב כמו שמצואר בהחורה 'מי האיש הפך חיים'. והעיקר להמשיך שורש החכמה שצמח להחיות ולהשקות את הלב, שזה עיקר חימות וקיומו בצמימות ורוחניות. כי עלם החכמה שצמח רחוק מאוד מכל התאוות והמידות רעות, ועיקר המלחמה, לקשר החכמה שצמח עם הלב, בצחינת (דברים ז) 'ידעת היום, והשבות אל לבבך', שלא יהיה ברשות ליבו, רק יהיה ליבו ברשותו. והצדיק האמת נגד העולם הוא צחינת 'ראש', והעולם נגדו הם צחינת 'גוף', ועיקר התיקון כשזוכין להיות מקורב ומקושר להצדיק כמו הגוף עם הראש^א, שיהיה נמשך ה'נהר היוצא מעדן', דהיינו החיות, מהצדיק, 'להשקות את הגן', שהוא כלל הגוף, שעיקרו הלב, אשר 'משם יפרד וכו'', שמשם נפרדין כל המידות הכלולין בצרבעה יסודות, שהם צחינת ארבעה ראשים כנ"ל.

לקלל עוד את האדמה בעבור האדם, כי יצר לב האדם רע מנעוריו וגו'.

ויאמר ה' אל ליבו. הרשעים הן ברשות ליבן: 'אמר נבל צליבו' (החלים יד), 'ויאמר עשו צליבו' (צראשית כז), 'ויאמר ירבעם צליבו' (מל"א ג), 'ויאמר המן צליבו' (אסתר ו). אצל הצדיקים ליבן ברשותן: 'ותנה היא מדברת על ליבה' (שמו"א ח), 'ויאמר דוד אל ליבו' (שם כז), 'וישם דניאל על ליבו' (דניאל ח), וזהו 'ויאמר ה' אל ליבו'^ב.

וזיאר היפה תואר (שם) מתוך דיוק דברי המדרש, שלכן נאמר ברשעים 'אמירה צלב', היינו שליבם הוא האומר להם, ולעומתם צדיקים מינו שנאמר 'אמירה אל הלב', או 'על הלב', מפני שהם פוקדים וסולטים עליו, ומכניעים אותו, וז"ל: **הרשעים הם ברשות ליבן.** דהיינו ברשות ירס ותאוותם, ולכן אמר 'ויאמר צליבו', כלומר מאמרו ברשות ליבו. אצל הצדיקים ליבם וירסם ברשותם, להכניעו, שהצדיקים נמשכים אחר רצונו ה', ומכריחים חפץ צבצם שיהיה לפי הדעת והשכל, ולכן יהיה מאמרו 'אליו' ו'עליו', כלומר שגוררים עליו להטותו אל הנאות. **ויאמר המן צליבו.** שזדון ליבו וגאוותו הָשִׂיאוּ, שאין מי ישפוך המלך ביקרו כמותו, והוא נשמע לגובה ליבו. **ותנה היא מדברת על ליבה.** שלפי צרתה, ראוי היה שישאנה ליבה לקרוא צקול גדול על מר נפשה, נגד צרתה, והיא כצבה את ליבה לתת פוגמת לה (להשקיע קַנְיַת ליבה), להחפול צנחת וקולה לא ישמע. **ויאמר דוד אל ליבו.** שליבו אומר לו שה' בעורו, ואם ירדפנו עוד שאול, ה' יציאנו לידו (של דוד) ויהרגנו. והוא חלק עליו (על ליבו), ואמר כי לא ישלח ידו בצמינת ה'. ובספר צינה לעמים (דרוש סא) מוצא עוד צוה,

הרשעים הם ברשות ליבן וכו' אצל הצדיקים ליבן ברשותם. הכוונה פשוטה, הצדיקים משעבדים את הלב שהוא מקור הכח הממעורר, ושורש התאוה, שיכנס אל השכל לשמור משמרתו, באשר השכל הוא עיקר הוויית האדם, מהומו וחיותו האמיתית. והרשעים הם צהיפה, כי הם, דהיינו מהותם ועלמותם, שהוא השכל, והחלק המעולה שצמחה, משמעבד ונכנס אל הלב המתעורר אל התאוות הגשמיות, ויעשה מה שליבו חפץ, וכל אשר תשאלו ועלמותם, נפשו הצהמית כחפצה. ובמסכת צרכות (סא ע"ג) מוצא ענין זה צמגון לשון אמה, וז"ל: רבי יוסי הגלילי אומר, צדיקים יצר טוב שופטן, שנאמר 'וליבי חלל צקרבי'. רשעים יצר רע שופטן, שנאמר 'נאום פשע לרשע צקרבי ליבי, אין פחד אלהים לנגד עיניו'. ציונים זה זה שופטן, שנאמר 'יעמוד לימין צביון, להושיע משופטי נפשו'. ופי"ש (סג): **וליבי חלל צקרבי.** יאה"ר הרי הוא כמת צקרבי, שיש צדיק לכופו. **נאום פשע לרשע וגו'.** אומר אני שהפשע נואם לרשע. כלומר, שהיאה"ר אומר לרשע, אל יהא פחד אלקים לנגד עיניך, אלמלא יאה"ר שופטן, עד שמרחיקו שאינו מתפחד מיאורו. **יעמוד לימין צביון וכו'.** 'יעמוד' הקב"ה 'לימין צביון, להושיע משופטי נפשו' (נשגון רבים), שמע מיניה, יש לך אדם שיש לנפשו שני שופטים.

ואני תפלה

חום וקמ"ו ע"ג, חום ורחם ע"ג, כי וכו' נגמם דעתנו ונתעבר שכלנו ונתבלבל מחנו ודעתנו ומחמת זה באים ע"י רשיות ובלבדלים ועקמומיות שבלב, ומבלבלים ומעקמים את דעתו ולפי מאד, עד שאינו יכוף לזה הקרב לשום דבר שבקדושה כראוי, ורוצים לרחק אותנו ונגמרי, חם ושלום, מעבודתך באמת. רבנו ישע' עולם, אתה ודעת את מרירות לבבך. אתה ודעתך את העקמומיות מי ומי העומדים עלינו בקבל עת ובלב שעה. וי מה רבו צר, רבים קמים עלינו, ולא די לנו בצרות נפשנו הקרובים, שיש לנו על ידי תאוותינו הקרובים, שנתאנו וישעונו ונפשענו ונפגנו הרבה מאד על ידי שהלכנו אחרי שרירות לבנו הרע ופגמנו בשמך הקדוש, וכמה עוקמות נקרבנו על ידי עונותינו הקרובים כאשר אתה לבד יודע כמה פגמנו ופגמנו על ידי פשענו הקרובים ויח"ו כא).

מיוצאי חכמה

לעשותם לתאנות ליבו, ואמנם האדם המשכיל על דרכיו צריך גם צענינים האלו לעשותם לשם שמים, לאשר הם זכרי אדם אשר הוא מוכרח להם ולא יזויר בלעדס, וזהו 'צשני יצריך, ציזר טוב וציזר הרע', שגם צענייני יצר הרע, היינו עניני גשמיות שיצר הרע שולט בהם, גם צהם יאהב ה' שנעשה אותם לשם שמים. וזה הכח מסור ציד האדם, להטות רצונו לכל אשר יחפוץ, אם לטוב אם להפכו לחילה, כי האדם הוא מושל בצחירתו, כמו שאמרו חז"ל 'צדיקים ליבן ברשותם, אצל רשעים הם ברשות ליבן' ואינן מושלים צנפסם. וצוה יש לפרש הכתוב (דברים ג) 'אלה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות כו', וצחרת צחי"ס' וכו', היינו שהוא מניח הצחירה לפניך שתוכל למשול בו, כי נפש הישראלי ליבו ברשותו, והכל מונח פפות לפניך, ולא כן צאומות העולם אשר הם ברשות ליבן.

מסירת הקשרים

(קמט) והנה לכאורה דברי המדרש שצירף לזה גם את הפס' 'ויאמר ה' אל ליבו', צריכים הם ביאור, דכיצד שייך לפרש אצלו יתברך את ב' בחינות הלב. ועוד, כיצד משה המדרש בין מידותיו יתברך ללשונות שנאמרו בבשר ודם, אף אם הם צדיקים כחנה וכדוה. ויתכן לבאר בדרך אפשר, דהש"ת מנהיג עולמו בב' בחינות, מידת הדין ומידת הרחמים, ואף כאן, 'ויאמר ה', זה שם 'הוי"ה' בחי' מידת הרחמים, והוא כביכול מדבר וכופה את 'ליבו', המרמז לבחי' שם 'אלקים' ומידת הדין, לבל יביא שוב מבול על העולם, וכאומר, שעל אף שהש"ת הוא תכלית הטוב, עם כל זה היה גם אצלו מצוינו ב' הנהגות בקיום העולם, בבחי' 'בה' אהלל דבר, באלהים אהלל דבר' המובא לעיל בריש המאמר (אות א'), והבן. (ק) וע"פ דבריו יש לבאר את מה שכתב רבינו להלן (אות ז) 'ויכול כל אדם לטעום את אור האהבה שבדעת וכו', כשיקשר את ליבו לדעתו, דהיינו שכלול בזה גם לקשר את עצמו עם הצדיק, בבחי' 'תורה יבקשו מפיהו' כדלעיל (אות ו').

הרשעים הם ברשות לבן. ראה מעלה צמק"מ ד"ה 'הרשעים הם ברשות לבן' צדדי הגמרא בצרכות (סא ע"ג). וראינו להציא צוה את דברי רבי מאיר מדיקוב צספרו אמרי טעם (פ' משפטים, ד"ה ואלה המשפטים), המצא סוגיא זו צאופן המתקשר למאמר, וז"ל: אמרו חז"ל (צרכות סא): 'צדיקים יצר טוב שופטן, רשעים יאה"ר שופטן, ציונים זה זה שופטן', הרי דיצר טוב ויצר הרע נקראים 'שופטים', ששופטים את האדם בכל התנהגותו אין לעשותם, אם לשם ה', לעשות כחורה וכהלכה צלי לנטות מדרך צוראנו, או חלילה להטות לצבנו לענת יצר הרע. והנה אמרו ו"ל (צרכות נד) "צכל לצבך", צשני יצריך, ציזר טוב וציזר הרע, ולכאורה אין אפשרי לעבוד ה' ציזר הרע, אך פשוט דהקב"ה היא צענייני יצר הרע, היינו אכילה וצחיה ושאר עניינים גשמיים, הגם דלי אפשר לאדם להספיק עזמו צלעדס, עם כל זה צעניינים אלו שולט היצר הרע

משה המדרש בין מידותיו יתברך ללשונות שנאמרו בבשר ודם, אף אם הם צדיקים כחנה וכדוה. ויתכן לבאר בדרך אפשר, דהש"ת מנהיג עולמו בב' בחינות, מידת הדין ומידת הרחמים, ואף כאן, 'ויאמר ה', זה שם 'הוי"ה' בחי' מידת הרחמים, והוא כביכול מדבר וכופה את 'ליבו', המרמז לבחי' שם 'אלקים' ומידת הדין, לבל יביא שוב מבול על העולם, וכאומר, שעל אף שהש"ת הוא תכלית הטוב, עם כל זה היה גם אצלו מצוינו ב' הנהגות בקיום העולם, בבחי' 'בה' אהלל דבר, באלהים אהלל דבר' המובא לעיל בריש המאמר (אות א'), והבן. (ק) וע"פ דבריו יש לבאר את מה שכתב רבינו להלן (אות ז) 'ויכול כל אדם לטעום את אור האהבה שבדעת וכו', כשיקשר את ליבו לדעתו, דהיינו שכלול בזה גם לקשר את עצמו עם הצדיק, בבחי' 'תורה יבקשו מפיהו' כדלעיל (אות ו').

מד רבי אלעזר חלה, נכנס אליו רבי יוחנן לבקר, וראה ש"ל היה שוכב בצניח אצל, חקף רבי יוחנן את זרועו והאיר הבית (שהיה כעורו כשניק, טיפה מחור היה, מנוח במקטע כ"מ פד). ראה רבי יוחנן שהיה ר"ל טובה. אמר לו רבי יוחנן, מפני מה אתה טובה, אם משום שלף הקיץ ללמוד מלונק, הרי שנינו לענין הקרבות ש'אחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד ש'פָּיָן לַיָּו לַשָּׁמַיִם' (ויק' אהרן היה ללמד כפי יולקו, והיה פָּיָן לַשָּׁמַיִם). ואם משום ש'פָּיָן לַשָּׁמַיִם' מוות ואיך עשיר, הרי לא כל אדם זוכה לתורה ועושר נאחז, ואם משום בנין שמתה, הרי כן עש כפי העשירי שמת (ש'עז) במספחו עם פחות משעריה, מנו, מפני עונת נפשו. השני ר"ל, זוכה אני על ידך רבי יוחנן ש'פָּיָן לַשָּׁמַיִם' ללמוד בלמדנו, ר"ל רבי יוחנן, על זה ודאי ראוי לצבות, וזכו שיהיה. בן זה וזה ר"ל רבי יוחנן, האם חביבין עליך יישובי? השיבו ר"ל, לא הם חביבים עלי ולא שרם. ר"ל רבי יוחנן, אם כן תן לי ידך ואבן ידך, לו ר"ל את ידו, והעמידו רבי יוחנן מקלו.

ובלבד שיכוון את לבו לשמים. כעת מוסיק רבינו להביא ראיה שניה לכך שעיקרן של המידות הוא בלב. וזוהי צוה הרב מטעמה ריין את דברי הגמרא במסכת ברכות (ה ע"ג), המזכרת מתי היסורים הנאים על האדם נאים כמירוק עוונות, ומתי הגס ייפורים של האבה, שנאים להרבות שכרו בעוה"ב, שעליהם נאמר 'את אשר יאבה ה' יוכיח' (ויק' 17). ו"ל הגמרא: 'מד רבי אלעזר חלה, על לגביה רבי יוחנן, חזא דהוה קא גני צניח אפל, גלייה לדרעיה ונפל נהורא. חזייה דהוה קא צבי ר"ל. אמר ליה אמאי קא צניח, אי משום מורה ללא חפשת, שנינו 'אחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד ש'פָּיָן לַיָּו לַשָּׁמַיִם'. ואי משום מווי, לא כל אדם זוכה לשתי שולחנות. ואי משום פָּיָן, דין גרמא דעשיראה ציר. ר"ל, להאי שופרא דְּפָיָן צעפרא קא צניח. ר"ל, על דא ודאי קא צניח, וזכו תרוייהו. אדרכי והכי ר"ל, חביבין עליך יישובי? ר"ל, לא הן ולא שרן. ר"ל, הן לי ידך. יבז ליה ידיה, ואוקמיה, ופירש"י (ס:): **אחד המרבה ואחד הממעט.** לענין קרבות שניה בשלבי מנחות 'נאמר בעולת בהמה (שהוא קרבן יקר) 'ריח ניחוח', ונאמר במנחה (שהיא פשוטה ביותר) 'ריח ניחוח', ללמדך שאחד המרבה וכו'. וראה משה צבינו"ל ד"ה 'ובלבד שיכוון וכו', שם הביא את לשון הגמרא במנחות (ק' ע"ג). והנה לשון זו 'ובלבד ש'פָּיָן את ליבו לשמים' נשמטה גם בצרכות (ו' ע"א), ו"ל: מרגל צפומייהו דרבנן דיבנה, אני שעוסק במורה פְּרָיָה, וחבירי הפועל פְּרָיָה. אני מלאכתי בעיר, והוא מלאכתי בשדה. אני משכים למלאכתי, והוא משכים למלאכתי, כשם שהוא אינו מתאגרד למלאכתי (לפחות אומנותי), כך אני איני מתאגרד למלאכתי. ואמר תאמר אני מרבה והוא ממעיט, שנינו 'אחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד ש'פָּיָן לַיָּו לַשָּׁמַיִם'. ומוסיפה הגמרא: מרגל צפומיה דאצבי, לעולם יהא אדם ערום זיראה, מענה רך משיב חמה, ומרבה שלום עם אֶפְסוֹ ועם קרוביו, ועם כל אדם, ואפילו עם נכרי בשוק, כדי שיהא אהוב למעלה ונחמד למטה, ויהא מקובל על חבריו' (ויק' 17). אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום מעולם, ואפילו נכרי בשוק. ופירש"י (ס:): **אני מרבה והוא ממעיט.** כלומר, הדין עימו שאליו מתאגרד למלאכתי, שאינו והיה ממעיט ואין לו שרם. שנינו **אחד המרבה וכו'.** כלומר, שיש לו שרם לממעט כמו למרבה.

כשמקשר את לבו לדעתו. וכמו בליקו"ה (א"ח יוס הכיפורים ג, א): אסור לסמוך על דעתו ותכמתו לצד, כמבואר בדברי רבינו ז"ל כמה פעמים, רק עיקר השלימות הוא, שְׁפָל מֵה שִׁמְרָה וְנִסְתַּחֵף וְנִסְתַּחֵף דַּעְמוֹ וּמְכִיר בַּיּוֹתָר גְּדוּלַת הַשֵּׁי"ת, שיראה להמשיך הדעת אל הלב, בצמיחת יודעת היום, והשבות אל לבנו, שזריכין להמשיך הדעת אל הלב, כמו ששמעתי מרבינו ז"ל שאמר (ליקו"מ קנ"ד), כי הלא גם אומות העולם יש להם דעת ואכמות, אך שהדעת שלהם הוא בלא לב, והעיקר להמשיך הדעת אל הלב, בצמיחת יודעת היום, והשבות וכו' כ"ל. היינו כשזוכה לאיזה דעת, ימשיך הדעת אל הלב, ויסתכל היטב בעצמו אם מעשיו עולים יפה כפי חכמתו, ואם ליבו שלם עם ה', שיצטטלו כל תאוות ותמדת הגוף, כל מה שלב האדם חומד, כולם יצטטלו נגדו יתבדק, ולא יהיה לו שום תאוה ותמדה כלל רק להשי"ת. כי כך יפה לו, כפי הדעת שזכה עשיו להכיר בגדולתו יתבדק, וישתדל עשיו לעבוד את ה' במנחות מעשיות ועבודות קדושה, בזרופן שיהיו מעשיו מרובין מתכמתו, כי 'לא המדעש הוא העיקר, אלא המעשה' (אבות א, יז), כי זריכין להשליך את כל החכמות, ולעבוד השי"ת בפשיטות גמור. נמלא, שכל מה שזוכה לדעת יותר ולהכיר יותר בגדולתו יתבדק, הוא ממשיך בכל פעם הדעת אל הלב והגוף, להשתדל לעשות מעשים טובים ועבודות קדושה כפי הדעת שזכה עשיו. וכל מה שיש לו דעת יותר, עובד יותר, ועושה מעשים טובים ביותר בשביל השי"ת, בפשיטות גמור, בלי שום חכמות, ואינו נמשך אחר חכמתו, להיות נאשר עם החכמות לצד מ"ו צלי עובדות ח"ו, רק עיקר חכמתו הוא להשליך החכמות, דהיינו כל מה שזוכה ליותר חכמות ומכיר ביותר אותו יתבדק, הוא משתדל בכל פעם יותר לעבוד אותו יתבדק בפשיטות עובדות בלי חכמות, כי זה עיקר עבודתו יתבדק, ועל כן הוא משליך בכל פעם את החכמות בשביל עבודתו יתבדק. נמלא, שמשמך את כל חכמתו אל הלב והגוף, דהיינו אל עבודות ועשיות קדושה, שזה העיקר כ"ל.

היה תופס אומנותי, לא היה לו לב פחות להרבות במורה כמותי, והיה ממעיט ואין לו שרם. שנינו **אחד המרבה וכו'.** כלומר, שיש לו שרם לממעט כמו למרבה.

מילואי הכמה

המרמו למידת הרחמים, הוא הגרמו גם בשם 'אלהים קיט', ו"ל: 'מד רבי אלעזר ורבי אבהו הוו שכימי ליליא חד צבי אוספויייהו בלוד, קמו לאשתדללא בצאורייתא. פתח רבי אלעזר ואמר 'יודעת היום והשבות אל לבבך כי הויה הוא האלהים' (דברים ד), האי קרא הכי מיבעי ליה, 'יודעת היום כי הויה הוא האלהים, והשבות אל לבבך'. מו, 'השבות אל לבבך' מצעי ליה. אלא אמר משה, אי את צעי למיקם על דא ולמנדע כי הויה הוא האלהים, 'השבות אל לבבך' וקדין מנדע ליה. 'לבבך', יצר טוב ויצר רע דאחליליל דא בדה ואיהו מד. קדין משכח 'כי הויה הוא האלהים', דהא אחליליל דא בדה ואיהו מד. ועל דא 'השבות אל לבבך', למנדע מלה. מו אמר רבי אלעזר, חייבין עבדין פגימותא לעילא, מאי פגימותא, דשמחלא לא אחליליל דימינא, דיצר רע לא אחליליל דיצר טוב, בגין חובייהו דבני נשא. ופירש המקום מדבש (ס:): **יודעת היום כי הויה הוא האלהים.** כי לפי פשט הכתוב שאמר 'השבות', היינו שמקודם מדע 'כי הויה הוא האלהים', ואח"כ משינו בתוך משתבך לענין צו. אך כן היה ר"ל ש'אמר 'יודעת היום כי הויה הוא האלהים', 'השבות את דרוש הזה 'אל לבבך'. לבבך יצר ויצר דאחליליל וכו'. מדורס בלב אדם כדברי חז"ל (ברכות סא). שהיה"ר הוא כמו זבוב השוק בתלל הלב, ועמו הילר טוב. נמלא שהלב הוא, שהוא איבר אחד, מהרהר הרהורים טובים ורעים. קדין פשענו כי הויה הוא האלהים וכו'. כי הנהגת הדין נכללת עם הרחמים והם הנהגה אחת, כי אין הדין פועל בעולם התחתון אלא בשיתוף הרחמים ואין הרחמים פועלים אלא בשיתוף הדין, נמלא כי לכל פעולה הנעשית בעולם משתתפות שתי מידות אלו. **השבות אל לבבך**, רע רק ע"י שיראה האדם ויחשוב שכלו את שני יצרי הילר רע ויצר יודע, ששניהם נגופו בלב אחד, משתתפים לכל פעולה יחד, מזה יצר יודע, שכמו כן שתי מידות אלו של מעלה משתתפות יחד לכל פעולה. **דיצר לא אחליליל ויצר**. לפי שאינם מתייעצים ביניהם, אלא דוחים אותו, ואינם מתגברים על יצר הרע, לכן נעשה פגם למעלה, שמידת הרחמים נדחית, והעולם מתנהג ע"פ מידת הדין, בלא שיתוף מידת הרחמים.

ובלבד שיכוון את לבו לשמים. ראה מעלה במקו"מ ד"ה 'ובלבד שיכוון וכו' בדברי הגמרא שז"ין אליה הרב מטעמין. והנה מקור לשון זו הוא מדברי הגמרא במסכת מנחות (ק' ע"א), המזכרת שיעקר חשיבות הקרבן בלפי שמיא, היא פְּיָתָה הלב, ו"ל: **משנה.** נאמר בעולת בהמה 'אשה ריח ניחוח', ובעולת עוף 'אשה ריח ניחוח', ובמנחה 'אשה ריח ניחוח', לומר לך, אחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד ש'פָּיָן לַיָּו לַשָּׁמַיִם'. **נמלא.** מניח אמר רבי שמעון בן עזאי, בוא וראה מה כתיב בפרשת קרבות, שלא נאמר בהן לא שם 'אל', ולא שם 'אלהים', אלא שם 'הויה', שלא ניתן פתחון פה לבעל דין לחלוק. ונאמר בשור הגס 'אשה ריח ניחוח לה', ובעוף הדק 'אשה ריח ניחוח לה', ובמנחה 'אשה ריח ניחוח לה', לומר לך, אחד המרבה להביא קרבות, ואחד הממעט ובלבד ש'פָּיָן את ליבו לשמים. ופירש"י (ס:): **לבעל הדין לחלוק.** לאומרים רשויות הרבה הן. והדבר מוכיח שזה ששמו כך ליום להקריב לו מנחה, זה ששמו כך ליום בן הקריב לו פרים, זה אדם, לכך נאמר בכלום 'ריח ניחוח לה'. ובספרן נן יהודע (ס:): **בוא עלך הרמו: יטון לנו לשמים.** לדמותו 'לב' עם אבות 'שמים' יהיה מהם חובת 'משלבים', שיכוין האדם במנחות לשלב שם הויה עם שם אלתי, כבוד יהודה"ה, שהם סוד קב"ה ושכינתיה. או אבות 'לב' עם אבות 'שמים', יהיה מהם זירוף 'שלים מ'ב', שישלים שם בן מ"ב פְּיָתָתוּ. או יובן, שמים, אש ומים, הפכיים הם, ועושים שלום זה עם זה, ש'פָּיָן יחד בשביל לקיים רצון הבורא יתבדק, שְׁפָרַף אש ומים ועשה מהם 'שמים', כן בלב האדם יש משכן ליה"ט ומשכן ליה"ה, והם הפכיים, אך הצדיק יעשה שיהיה שלום צניעה, כמו שנאמר (תהייה ט) גזי אברהם 'ומנחת את לבבו נתמן לפניך', 'לבו לא נאמר אלא 'צבו', ר"ל יצר"ט ויצר"ה יחד. וחוה 'פָּיָן' תכונת 'יצר', שיש בו שני הפכיים, כמו 'שמים', שהם מאש ומים דהפכיים הם, ועושים שלום צניעה, וכמו שכתבו המפרשים על מה שכתוב (איוב כה) 'עושה שלום במרומיו'.

כשמקשר את לבו לדעתו וכו'. וראינו להביא צוה את דברי הורא (ואלא, כו ע"ג), המבאר שעיקר ידיעת הלב הוא, כשיודע ששם הויה, (קנו ובבחי' המובא בריש המאמר (אות א') 'שצריך לבקש שלום וכו' שלא יאה מחולק במידותיו ובמאורותיו ובין שבינו בין בעקו ימצא את השי"ת', וכמובא עוד לעיל (אות ג') ש"ע" כפיית היצר זוכה למצוא בתוך בחי' הימי רעה את בחי' הימי טובה, ע"ש. (קנו) בבחי' המובא לעיל בריש המאמר 'שצריך לבקש שלום בין ישראל וכו'. (קנו) ובנוסח אחר נשמנה משנה זו בלשון 'ובלבד שיכוין אדם את דעתו לשמים', ומה נפלא לדייק בשתי לשונות אלו גם יחד ע"פ המבואר במאמר זה שעיקר הדעת הוא בלב, ודוק היטב. (וראה במגן אבות לרשב"י (אבות ג, טו) לגבי דקדוק נוסחאות אלו). (קנו) בבחי' 'בה' אהל דבר באלהים אהל דבר', כמבואר לעיל (אות א').

מפילת הקשרים

אור / אור הגנוז

כ' גילוי רוחני היוצא מן ההעלם אל הגילוי הרי הוא מנוה ככללות בשם 'אור', כמו שאר אוראים במעשה בראשית שהאור הוא הנברא הראשון במעשה בראשית. וכתב רבינו בחיי וביארתי א':
ו' שהאור שמשמשים בו בעוה"ק, הוא נאצל מן האור הגנוז לצדיקים לעת"ל. ועל כן גם תורה נקראת 'אור', וגם הצדיקים נקראו 'אור', ואף הקב"ה בעצמו נקרא בשם 'אור אין סוף', מכיון שאין אנו יכולים להשיגו ית', כי אינו בעל גבול והשגה כלל, והיינו עצמות האור שאינה יוצאת מהאור אלא היא מקור האור, ואף 'אור אין סוף' אינו אלא בלשון המושאל, כי לעצמות הש"ת אין אפי"ם.
בספרי הקבלה הקדמונים ובתורת החסידות מצוי הרבה ביאורים בדמיון תמונת האור אל השפע הרוחני, כגון מה שאמרו חז"ל 'נ' לאחד נ' למאה', שהאור אינו נחסר לפי מידת המקבל, וכן כתבו שהאור הוא אחד עם מקורו ואין לו צמיאות עצמית, ונמצא שגם לאחר התפשטותו הרי הוא דבוק ומאחד במקורו, ודבוקו אלה מנבאים את התכונות הרוחניות של האור, ולכן הוא ראוי ביותר לשפע משל אל השפע הרוחני.

יש להדגיש שהאור הנראה לעינינו הרי הוא אור גשמי, אולם עיקר שם 'אור', הוא אור רוחני שהוא שורש אל האור הגשמי, והוא ענין רוחני שאינו מושג לנו בעינינו.
ומתחת כן מצוינו שלשיתים אור גדול ביותר נקרא 'אור', והיינו שבתחת היותו ריבוי אור הרי הוא מתגלה ומושיג לנו בחושיו. וכמו שהסבאת נקרא בשם 'אור חור', מתחת היותו כח המאורות שבו סתום ועלום, כן הוא החושני, שיש בו אור גדול כל כך שאינו מושג, ולכן הוא מתגלה בצורה של חושני. והוא הנקרא גם אור הגנוז, ששולט ומסתתר מתחת גודלו. יתכן לומר שהאור האותיות העולמות בתוך כך גדול של רובו הוא בבחי' אור הגנוז, מתחת שאינו יכול להתגלות שם.

האור הזה הוא ראשית החידוש, והוא נקרא עולם המלאכים, וממנו נתהוו כל שאר המעלות אשר למטה ממנו, והם השמים והארץ, ולגדול מעלתו בא המאמר 'שמים מרחיקי נבואה, מאור לבוש'. ביאר לו שמשפיות השמים הוא נאצתה אל האור, ואמר 'אור לבוש', לפי שהאור הוא מופסיק בינו ובין שאר ברייתו, כלבוש הוא מופסיק בין הלובוש ובין הולתו ורובו בחיי בראשית א'. ג.

אור הגנוז מתגלה לכל אדם לפי ערך הכתוהו, והוא ענין נשמה יחידה, והוא נעלם ונצפן מבני אדם, שהוא דבר הסמוי מן העין, מפני שהוא ענין עוה"ב. וכמו שחז"ל עוה"ב עין לא ראתה אלהים וזולתן' (פסוקי דשמות לא, יט).

בשארם אור השכל עליו, בין ושיכלי בטעמי הגנוזות, כי הם המופסטים שיחיה בהם, אבל בחושיו אור השכל הם כחוקים בלי טעם בהם (פסוקי דשמות טו, יז).

מן האור הנעלם דלא ידעי ולא יאיריעו הוציא אור אחר ההשתלשלות, אור השכל

שכופף את לבו לדעתו הזה היינו שלבו ברשותו. וזכור צוה זיקרא לשבחא (ג): יש בחינות ומדריגות עליונות שהם למעלה מבחינת הימים והמידות, ששם אין להרע שום שליטה כלל, ושם נאמר (תהלים ה) 'לא יגורך רע, וגם חושך לא ימשך ממך' (שם קלט), שמה נמשך גם למטה, שהאלים אין שהוא ומידותיו אינן בשלימות, אעפ"כ אין מגיע הפגם להדעת כל כך, ועל כן יודע דעתו מאלקותו יתבדק, ושמאלו כל הארץ כבודו, ויודע זידיעת המורה. רק שהעיקר שיהיה לינו צרשמו, שיקשר כל המידות שלנינו לידעה הזאת ולדעת הזה, וכמבואר מזה הרבה בליקו"ה. וזה

(תהלים צג) 'להגיד צוקר חסדך, ואמונתך בלילות', כי אפילו בלילה ושחכות, לריכין להאמין מאוד שיש שם ג"כ חיות אלקותו יתבדק, ואותיות המורה הקדושה שמוצבצב בהם אהבתו ומסדו יתבדק, שזה בחינת צ'ה' אהלל דבר, צאלהים אהלל דבר'.

רוואה ומשיג אור הגנוז לפי בחינתו. וזכור בליקו"ה (תנוכה ג, ט), שענין המשכת אור האהבה שדעת אל מן הימים והמידות, הוא ענין שמתחדש בכל פעם שעולה מדרגה לדרגה, עד זוכה להשיג את אור הגנוז בעצמו ממש, וז"ל: הימי רע אחיזתם ממיעוט הירח ידוע, כי כשהימי רע מתגברים ח"ו, אזי נתמלמם האור של הימי טוב ונתמעט, שזהו בחינת פגימת הלצנה, מיעוט אור, וזריך להכניע הימיו רע ולמלאות פגימת הלצנה, שמתיה אור

ליקוטי הנחצ'

מקבל הלב שהוא שורש כל המדות וכו' אור האהבה שדעת. ובספר זמרת הארץ (ג) סלל בקשרי המאמר, וקשר עניינים רבים ממנו עם ענייניו של תורת ארץ ישראל וירשתה הארץ, וז"ל: ארץ ישראל הוא בחינת ליבא דעלמא (זהו שלם קסא), והלב שם מקור של כל השבעה מידות, וזה בחינת השבעה מינים ששמתבחה בהן א"י. ומתחת זה לעומת זה וכו', וכנגד השבעה מידות טובות שהם בחינת ימי טוב, יש ג"כ ימי רע, על כן היתה תחילה א"י ביד שבעה עממין, וכאזו ישראל להכניע השבעה עממין וכבשו את הארץ מידם, ע"י ששערו המיני רע, ע"ז אומות המורה בולטות ומנטרפות ומקבלין אור רע של המיני רע, ועל כן ארץ תורה כמורת א"י (צ"ד טו, ד). והנה בהמורה, שהם הימי טוב, שורה בהם אהבתו יתבדק, וזה בחינת אהבת ציון אל משכח לנחם וכו' (סליחות), ומכיו (תהלים עח) 'את הר ציון אשר אהב', וכן (תהלים פו) 'אהבתי ה' שערי ציון'. והמורה יש בה גגלה ונסתה, ועל כן עיקר התגלות הסודות, שהם המורה שנסתתה, הוא צ"ה, כמוצא צוה"ק (מיקו"ו כג, סד). ולעמיד לבוא שיתגלה הנסתר שצמורה, בחינת אורייתא דעתיקא סמימאה, או יתגלה אור אהבה שדעת. וזה בחינת (דברים יט) 'ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך וכו', ונתן לך את כל הארץ וכו', ופירש"י 'ארץ קיני וקניזי וקדמוני'. וידוע שהם לעומת השלוש ראשונות, כמבואר בליקוטי תורה (לך נה, ד"ה את הקיני). ושם שורש המורה שנסתתה, בחינת אור אהבה שדעת. וזה (דברים יט) 'כי תשמור וכו', לאהבה את ה' אלהיך, כי עכשיו לא זכו עדיין לקבל בשלימות אור השלוש ראשונות, על כן לא יכלו לכבוש את השלוש עממין הנ"ל, רק השבעה עממין, שהם כנגד השבעה מידות כנ"ל, אבל לעמיד יתגלה אהבה שדעת, ויכבשו גם השלושה אומות הנ"ל, ואז יתגלה המורה הצפונה והצדיקים הפשוטים, ואז תתגלה שצמירות א"י בשלימות. ומתחת שגם צמירות עממין יש ג"כ בחינת אהבה שצמירות א"י בשלימות, שהיא בחינת אהבה שדעת נגד שמתחתיה, שזה בחינת 'כי שפתי כהן ישמרו דעת', על כן גם עכשיו יש צ"ה עשר קדושות (כלים א, ו), שבעה כנגד השבעה מידות, ושלושה כנגד בחינת השלוש ראשונות, בחינת אהבה שדעת, שזה בחינת עומת הכהנים וההיכל וקה"ק, או בין האולם וההיכל וקה"ק (ע"י רע"צ כלים א, ט).

הלצנה כאור החמה וכו', ע"י שממשיכין אור רב מלעילא, שע"ז נתרצה האור ונתבטל המנוס והמיעוט, שזה בחינת מילוי הלצנה מפגימתה, בחינת (ישעיה ג) 'והיה אור הלצנה כאור החמה, ואור החמה יהיה שצעמייס וכו'". כי אפילו כשנתמלא מיעוט הירח וזוכין לבחינת אור האהבה שדעת לפי בחינתו, אעפ"כ צמחינה העליונה (של המדריגה שמעליו, כדלעיל אות ו') הוא עדיין בחינת אהבה שצומן, ועל כן לריכין שהצמחינה העליונה מאיר עוד יותר ויותר למעלה מאור האהבה שדעת העליון יותר. וזהו 'והיה אור הלצנה כאור החמה, ואור החמה יהיה שצעמייס, כאור שצעת הימים',

שהוא אור הגנוז משצעת ימי בראשית, שהוא בחינת המורה הגנוזה והצדיקים הגנוזים, בחינת (בראשית א) 'וירא אלהים את האור כי טוב'. יהי רצון שנוכח שימלגו צמחה צמינו, אמן.

בשכופף את לבו לדעתו. וזכור צוה הפל"ג (ג), א: הדעת הוא למעלה מהמידות, ועל כן אין שם אחיזה להרע כל כך, ועל כן יודע שיש אלקים, וגם יודע ש'מלא כל הארץ כבודו', היינו שאפילו בתוך הימי רע צעממן יש שם ג"כ אלקותו יתבדק, ואותיות המורה, שהם בחינת ימי טוב. אך הרשעים הם צרשות ליבם, היינו שהימי רע, שהם המידות רעות שבלב, מתגברין כל כך, עד שאין הלב יכול לקבל אור הדעת הזה, ואינו מרגיש אותו כראוי.

מילואי חכמה

ובשכופף את לבו לדעתו וכו' שלבו ברשותו. וזכור צוה צוה את דברי החת"ס עה"ת (ליקוטים, ד"ה מה שמניחים הפילה), שקשר בין דברי המדרש 'ישעים צרשות ליבן וכו', וצין מלות תפילין (עליה מוסד המאמר כמוצא לעיל בטור 'סיפור התגלות המאמר'), וז"ל: מה שמניחים תפילה של יד נגד הלב תחילה ומצרכים 'להניח' (כמנהג הרמ"א), ושבו של ראש ומצרכים 'על מלות תפילין' מפני שהוא גמר המלוה, יש לבאר על דרך משל, בני מדינה שרלו להמליך עליהם מלך, אמר להם המלך, תחילה אסרו בזיקים את פלוגי המערער על המלכות, ואח"כ תמליכוני עליכם. והכא נמך, הרשעים צרשות ליבם, והולכים שצריכות ליבם הרע, והצדיקים ליבם צרשות שכלם וצרשות נשמתם. על כך, טרם שיניח תפילין, עטרה על המוח, להקדישו קודש קדשים, לריך תחילה לאסור בזיקים את המערער על המלוכה, היינו הלב, וזריך להניח תפילין נגד ליבו, שיהיה קשור ואסור בחזיקי קדושה, ואז אח"כ גומר המלוה ונמית של ראש על המוח.

ובשכופף את לבו. ובספר מסילת ישרים (פט"ו) זכור, שעיקר עבודת הסוהרה והיחזק הנדרשת מהאדם החפץ לעלות צמעות הקודש, תליה צנדות לינו ולרוממו, וז"ל: מי שלא נתבדק עמו יתבדק באהבה אמיתית, לירוף העבודה הזאת של מוספת טהרה ויחזק תהיה לו לעומת ולמשא גדול, כי יאמר, מי יוכל לעמוד בזה, ואנחנו בני חומר ילודי אשה, אי אפשר להגיע אל הזיקוק והליקוף הזה. אמנם אהובי ה' וְיִפְקְדֵי עבודתו, הנה שמת ליבם להראות אמונת אהבתם לפניו יתבדק ולהתעטם בצירופם וטהרתם, הוא מה שקיים דוד עצמו בצמורו (תהלים קיט) 'וְיִפְקְדֵי הַלְהַצֵּה'. והנה באמת זהו המבדק שבו נבחנוס ונבדלים עובדי ה' עמלם צמדירגתם, כי מי שיודע לטהר ליבו יותר, הוא המתקרב יותר והאחוז יותר אללו יתבדק. הם המה הראשונים אשר צריך להפיה אשר גמר ונמנו צדד זה, הצוות ושאר הרועים אשר טהרו לבם המיו. הוא אור שרוד מזהיר את שלמה בני (דב"ר א כח) 'כי כל לבבות דורש ה' וכל יצר מחשבות מבין', וכן אמרו ז"ל 'אמתנא ליבא צבי', כי אין די לאדון צ"ה צמעשים לבדם, שיהיו מעשי מלוה, אלא העיקר לפניו שהלב יהיה טהור, לכון זה לעבודה אמיתית. והנה הלב הוא המלך לכל חלקי הגוף וטוהב צם, ואם הוא אינו מציא עצמו אל עבודתו יתבדק, אין עבודתו שאר האיברים כלום, כי אל אשר יהיה שמה רוח הלב לבנת ילכו, ומקרא

אור גנוז דאירו ר"ח, כחשבון אור"ח, כמה דאוקמוהו מארי מתינתין, אור ודוע לצדיק, וזה אור הגנוז לצדיקים (מיקו"ו טו, יט). ובמה שמוטבלין כל מידה ומידה, כן מאיר ומתגלה לו כבוד ה'. כי עיקר האור הוא כבודו ית', כמ"ש 'הוארין האיריה מנבדורו ושיהיון קלו'. הצדיקים הגדולים מאירין בשבת בלב כא"א את אור הגנוז, כפי השתלשלות והתקרבות אל הצדיקים ואל השבת, לקבל את השבת בכבוד גדול, ולהתקרב לצדיקים הם בח"ש שבת (ליקוטי תפ' ונתנה וכו', טו). האור הוא ודוע להצדיק, שמודיע אורות עליונים בדיבורו (שעם אליהו, הירושק).

חפץ

ה'לשון 'חפץ' נזכרת בתורה פעמים רבות, והיא משמשת לתיאור של רצון וחשק. אך ביאור מפורשי הלשון, חפץ יאמר גם על תאוות הבחימות, לעומת רצון שהוא התעוררות האדם אל הטוב לכסוף אליו. ויש שביארו, שהלשון חפץ מביטא רצון על דבר שיש לו התנגדות ומניעה, והוא צריך התאמצות בשביל לחפץ בדבר ההוא.

כבר ידעת, שהנרצה יותר בעבודת התורה, ת"ש, הוא חפץ הלב ותשוקת הנשמה (ס"ו).

יש הבדל בין חפץ ובין רצון. חפץ הוא ע"י נטיה נפשית, משא"כ הרצון הוא מבחינת השכל, ומכיל נטיה נפשית, ויצויר, שירצה אדם דבר מה ולא חפץ בו, וכן בחפץ. ועל כן נוכל לציין על הרצון ולא על החפץ מלבדים וידיא, אילת השחר ש-ססא.

כח ההרגשה הוא הרצון המתפשט בכל, ר"ל בכל הדברים כולם, ונקראים חפץ (ספר הפלאה, ד"ה והתפארת).

אמרו חז"ל 'כל שהקפ"ה חפץ בו מדכו בייסורים'. 'חפץ' לשון יחוד כמ"ש בראשית חמנה, והצדיקים שנמנעו גורמת יחוד עליון הם נודדים ונכחמים בעוה"ז, כדי שיחיו ראויים להעלות מיון נובקין אל היחוד (קפ"ה, דודר ענינים).

שהחפץ הוא בלב. הנה ע"פ רוב טרם רבינו צביאור דבריו לזיון איזה אסמכתא, אולם כאן לא זיון לך מקור או אסמכתא. והנה זכינו בענינינו ומלאנו כמה דברים המאירים את העין, ולמעלה הלימוד ראינו להציג בפני הלומדים דרך פן ואפשר. הנה כך נאמר בספר משלי (י"ב, ז) גבי נטיית האדם לזיון לזיון קטל פסיל קטבונה, פי אס קטבולות לזיון וציאר המלנזי"ס (ש"ס): **לא יחפון כסיל צמזונה וכו'.**

הכסיל הוא יודע חוקי החכמה באופן ברור, וזלתי מסתפק בנכונותם, רק התאווה תאלצהו, וע"י כך חולק על החכמה, והוא לא יחפון צמזונה כלל, רק ציורי התאווה המתגלים על הלב. כי כפי ציורי לזיון המתגלים מעומק הנפש, זיון טוב זיון רע, יעשה, הגם שהצונן שזיורו לא טובים. והרמ"ק בספרו אור נעדר (ח"א, ח) ציאר זאת עוד: **לא יחפון כסיל צמזונה וכו'.** ירצה, כי מי שימשך אחר התאוות ומיעוט ההשכלה צמורה וסודותיה, יקרא 'כסיל', מפני היותו נמשך אחר הכסילות והפתימיות, ויקראו עולם השפל הנופל. ויאמר, כי הכסיל הזה לא יחפון צמזונה, פירושו, דצדדים הנעלמים והם סתומים בתוך הדבר הנגלה, כי זה גדר ה'צמזונה', כמאמרם ז"ל (מגיגה ד'): 'מצין דבר מתוך דבר'. והנה הכסיל לא יחפון דצדדים הנעלמים הנריכים מצונה לדלות, כאומרו (משלי ט) 'איש מצונה ידלנה', כי אס בהתגלות לזיון, פירושו, דצדדים הנגלים שהם לזיון אל הנעלמים, והם הנראים לכאורה פשוטן של דברים, והם לכאורה נגלים אל הלב, ולא אל ליבות המשכלים, אלא אל ליבות הכסילים שמתו. וזהו שאמר 'צמזונות לזיון', פירושו גילוי דעתו הקצר. ומינוי מאמר חשוב ויסודי המוצא בצור החיים (ויקרא י"ב, ז), המצא היטב את החילוק בין הלשונות 'חפץ' ו'רצון', שעל אף שהם נראים דומים מלד משמעויותיהם, הרי הם שונים בתכלית, מאחר והמלה 'חפץ' מתייחסת ללב, והוא מושפע מן ה'הי"ה' והתאוות הכרוכות שם (בצחינת אהבה שבימיים, שש ימי טוב וימי רע), ולעומתה מילת 'רצון' מקומה צדעת וצמוח האדם (בצחינת אהבה שצדעת). וז"ל: הנה ידוע הוא כי כל מצוות אשר לזיון ה' לא נעם קדושו הם מצוות שיכול האדם לעמוד בהם, ויטוה לעמו אל הרצון לעשותם, ואלו מצוות פרישות הערייות, הוא דבר שנפשו של אדם מתקדקון, ואונקטו עליהם לנשמות וכו'. וזהו תהיה נרכבת צדעת חכמה ללב יתלהט אחר זה, וישליט כח הרצון 'צחפץ' העצבני. והוא טעם אומרם ז"ל (ברכות לד'): 'צמקוס שבעלי תשובה עומדים אין לדיקים

גמורים יכולין לעמוד'. כי הדיקים גמורים חכונת 'רצונם' נוחמת 'החפץ', מצלי לזוך התעלמות, מה שאין כן בעלי תשובה. והנה הארון ה' כצלות נמתכס צלותו מלואו זו של אסור הערייות, ודיבר נגד יאה"ה, שיאמר, אין יכול אנוס טבעי למשול צחפנותו, אשר היא חנפסו, דבר זה הוא מושלל מהדעת שיחייב ה' שמירתו לכל לעמוד, ויש כח ד'רצונם' לשלול

החפץ הזה, והם אומים שלא צאו לידי מצחן הראות והחושב, באלו וכדומה דיבר הכתוב. אבל צמי שעברו צחינת הנזכה, כפי הטבע אין אדם שליט צרותו לננוע מעלמו חשק המכריחו וכו'. והוא כמאמרם ז"ל (צ"ר לה, י) שאמרם 'הדיקים ליצם מסור צידם, והרשעים הם מסורים ציד ליצם' (ס"ו), הכוונה צוה, כי ה'חפץ' והחשק יצנו צלצ האדם, וה'רצון' הוא צמוחו, והם שמי מדריגות שנתן הארון צניי אדם, וכשחזמונו לאדם צצר ערוה, הלצ חומדה, ואין גמר צחימוד זה, ויכול הרצון' החלוי צמות לננוע ה'חפץ', ולא יעשפ, הגם שיחמוד (ס"ו). הלא תמצא צניי אדם שמקבלים תענית, הגם שה'חפץ' יתגבר בהם לאכול, יצוא הרצון' וימנעו, וכן על זה הדרך. ולדיקים תמיד מתנהגים כסדר זה, וליצם מסור צידם, שהגם שיחאו חלוה צליצם, יאמר השכל שיאס הנשמה, ואם יצנו צלצהרה מה', או מכללי הטיעוב, ישול הרצון' צו וימנע ה'חפץ', הגם שייצנו. אבל הרשעים הם מסורים ציד ליצם, לכל אשר יצוא ה'חפץ' ללב, לא ימנעו הרצון'. ואולי כי אין להם 'נשמה', או שכבר פגמוה ונכענת היא לפני הרצון' שבלצ. ולכן אמר ה' צמזונות אסור הערייות כי 'אני ה' אלהיכם', פירושו להיות צצחינת הנשמה צה, ה' נצקה אור שכינתו צאדם, צסוד 'אוהל קצן צאדם' (תהלים ע"ח), ומלד זה יש כח צאדם ללנח ה'חפץ' לפני הרצון'. והוא מה שנמתכוון לומר דוד המלך ע"ה, צמה שאמר (תהלים מ) 'לעשות רצוןך אלהי חפצתי, ותורצך בתוך מעי', הכוונה היא שמרוב דציקתו צארון האדוניים יצברך שמו לעד, עד שגם הלצ נחפך לעשות כמעשה הנשמה, שזה ה'חפץ' צו והתאוה לעשות רצונו יצברך וכו'. וזהו נמתכס חכם החכמים שלמה המלך ע"ה ואמר (משלי ח) 'צני אס יפתון חטאים', פירושו צחינת החטא, 'אל תבא', פירושו, לא תיכנס עס פתויך צנוען ונטען, כי אריכות הרגשת החושב, אפילו לצחינת השולל, תפעיל הגצרת ה'חפץ', ותהפוך הרצון' אליה (ס"ו).

מילואי חכמה

חפץ הוא בחי' לב. וראינו להציג צוה את דברי הרמב"ן (דברים ל, ו), המצא שערך כח הבחירה צרע או צטוב, הוא צלצ, שצ כח המתאוה לרע, אבל לעמיד לזוא ימול ה' את ערלת לזצנ, ובכך יחפון הלצ אף צטוב, וז"ל: **ומל ה' אלהיך אס לנצן.** וזהו שאמרנו (שנת קד) 'הצא ליטער מסייעין אומי, היינו שהכתוב מצטייך שמתצו אליו צלצ לזצנ, והוא יעורר אומך. ונראה מן הכתובים ענין זה, שאומר, כי מומן הצריחה היתה רשות ציד האדם לעשות כרצונו, והיתה צדיק או רשע, וכל זמן המורה כן, כדי שיהיה להם זכות צצחירתם צטוב, ועונש קצלקוס צרע. אבל לימות המשיח, תהיה הצחירה פטוב להם טבע, לא יתאוה להם הלצ למה שאינו ראוה, ולא יחפון צו כלל. והיא המילה הנזכרת כאן, כי החמדה והתאוה הם ערלה ללב, ומול הלצ הוא, שלא יחמוד ולא יתאוה. וישבו האדם צומן הוא לאשר היה קודם חטאו של אדם הראשון, שהיה עושה צטבעו מה שראוי לעשות, ולא היה לו צצרונו דבר והפכו. וזהו מה שאמר הכתוב (ימינה לא), 'הנה ימיים צצאים נאום ה', וכרתי את בית ישראל ואת צית יהודה צרית חדשה, לא ככרית אשר כרתי את אצותם וגו', כי זאת הצרית אשר אכרות את צית ישראל אחרי הימים ההם, נתתי את מורתי צקרבס, ועל ליצם אכצבנה', וזהו ציטול יאה"ה, ונעשות הלצ צטבעו מעשהו הראוי. ולכך אמר עוד (שם צרימה לא) 'והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם, ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה', כי כולם ידעו אותי למקטנס ועד גדולם', ובידוע כי יצר לב האדם רע מנעריו, ואם כן לאורה לריכים ללמד אותם, אלא שיצטעל יצם צומן הוא לגמרי. וכן נאמר (סחוקאל לו) 'נתמתי לכס לב דחד, ורות חדשה אתן

ליקוט הנח"ל

חפץ הוא בחי' לב וכו' חיים הוא בחי' דעת. ובספר זמנת הארץ (לג) דקש שאך ישראל קדושת המקשרות הלצ אל הדעת, שזה צחינת הדעת 'ידעת עס לזצנ, כי כאשר יקרא איש את צנו וכו', שזה צחינת הדעת המצוה צפנים, שהוא צחינת שלום צמידותיו, שצין צטיבו צין צעקו תמיד ימצא את הש"ת, שזה ג"כ צחינת 'צצוים קצה רצה', שגם צמון הימי רע ימצא ג"כ ימי טוב, וסומך ליה 'כי ה' אלהיך מצילך אל ארץ טובה וכו', כמו שדקשו רז"ל (נצכות ה). וזה שסיים ארץ חיתה ושעורה וכו', צחינת השצעה מינים, שהם כנגד השצעה מידות שבלצ כנ"ל. וזה ג"כ צחינת 'החפץ חיים' המצוה צפנים, כי א"י הוא צחינת (מנלכי א) 'אך יקרא' (דרך ארץ וטעם, פרק השלום), כמ"ש (תהלים קו) 'צנחם אל מחח חפצם', וכתיב (ישעיה נד) 'וכל גבולך לאצני חפץ, וכתיב (ישעיה סב) 'כי לך יקרא קפני צה וכו', ונקראת ג"כ (תהלים קמב) 'ארץ החיים' (ירושלמי כלאים מב).

החפץ הוא בלב. וצדיקא דצנתא (לג) שור וקשר ענין זה, ועניינים נוספים מן המלאכה, עס לשו"כ (ישעיה נח) 'אס תשיצ משצת רגלך, עשות חפצך ציוס קדשי, וקראת לשצת עוגי, לקדוש ה' מוכצה, וכצדמו מעשות דרכיך, ממוצא חפצך ודבר דבר', וכתב עס צה"ל: **עשות חפצך ציוס קדשי.** כי עיקר החפץ הוא צלצ, ששם מקור כל המידות והימיים, שצבה יש אחיזה להימי רע, אבל צצצת ימנע מעשות חפצו ויעסוק רק צחפני שמים, שיקשר ליצו להדעת הקדוש המתנוקצ צצצת, צצחינת 'מי האיש החפץ חיים' המצוה צפנים. וקראת לשצת עוגי. כי שאין ליצו צרשותו, ואינו צקרבצם וגו', ועשיתי את אשר צחוקי תלכו, והלצ חדש' ירמו לטבעו, וזהו שאמר רש"י (קהלת יצ), 'אלו ימות המשיח, שאין בהם לא זכות ולא חובה'. כי צימי המשיח לא יהיה צאדם חפץ, אבל יעשה צטבעו המעשה הראוי, ולפיכך אין בהם לא זכות ולא חובה, כי הזכות והחובה תלויים צחפץ.

מסירת הקשרים

קסה כמבואר לעיל (אות ז) שעיקרן של המידות הוא הלב, ושם עיקר מלחמת היצר וכפיותו. קסו בבחי' אותיות התורה והימי טוב' הנעלמים בבחי' רע', כמבואר לעיל (אות ג). כלומר שזה הכסיל אינו חפץ בעבודת כפית היצר, שיי"ו יתגלה לו כל הטוב והאור הגנוה, הנעלמים בבחי' הימי רע, והבן. קסז כמובא לעיל (אות ז), ראה במקור"ח (שם ד"ה 'הרשעים הם ברשות לבן', ע"ש. קסח) כלומר שמקשר וכופה את ליבו לדעתו, כמבואר לעיל בסמוך. קסט וכפי שהעתיק רבינו לשון זו בספר המדות (ניאורף י, ע"ש).

ואני תפלה

רְחֵם מְלֶאךָ רַחֲמִים, חוֹמַת דְּרִים, שְׂמוּעַ אֲנִיחָה אֲבִינִים וכו'. אֵתה יְכוֹף קְהִילָתִי אֶת נַפְשִׁי בַחֲפֵץ חַמְלַתְךָ, שְׂמַחְךָ אֶת קִבְּבוֹנוֹ לְמִוְכָה, וְחַפְּהָ אֶת לְבָבִי אֵלֶיךָ בְּאַהֲבָה, וְחַסֵּן לִנְי שְׂכֵךְ וְדַעַת דְּרָקְשָׁה וְכֵחַ וְגִבּוּרָה וְעֶזְרָה. בְּאַחַ שְׂנוּבְךָ קְהִילָתִי הַנֶּפֶשׁ עַל הַגּוֹף תְּמִיד עַד שְׂיִתְפַּטֵּר הַגּוֹף וְתִאֲוִתוֹ לְגַמְרֵי, וְאֲפֹרָה קְהִילָתוֹ וְלִנְשָׂא נַפְשֵׁי תְּמִיד בְּקִרְבְּךָ שְׂחַד הַעֲלִיזָה בְּאַהֲבָה וּבְאַמּוּנָה שְׂלֵמָה (יקרי' ת"ז).

אֲבִינִי מְלֶאךָ אֵף הִי וְקִיָּם, רַחֵם עֲלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים, בְּרַחֲמֶיךָ הַעֲצוּמִים, בְּרַחֲמֶיךָ הַגְּדוֹלִים, בְּרַחֲמֶיךָ הַטּוֹבִים, כִּי לֹא עַל צַדִּיקוּתֵנוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּינִים תַּחֲנוּנֵנוּ לְקִבְּנֶיךָ כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים. רַחֲמֶיךָ רַבִּים יִי בְּמִשְׁפָּטֶיךָ חִינֵי, וְיִטְהַר רַעֲיוֹנֵנוּ וְלִבְנוֹ עֲבֹדֶיךָ בְּאַהֲבָה. וְתִגְדֵּשׁ וְתִרַחֵק וְתַחַפֵּץ מִדַּעַתְנוּ וּמִלִּבְנוּ כֹּף מִיַּי בְּקִבְּלוֹתֵי רַעִים וְכֵל מִיַּי מִשְׁבֹּחוֹת רַעוֹת שְׂחַד וְקִבְּנֵנוּ בְּהֵם. וְנִקְּחָה לְשִׁתְּרֵנוּ וְלִכְבֹּס לְרַחֵן אֶת מַחְנוֹ וּמִחֻשְׁבֹּתֵנוּ וְלִקְבְּנוּ מְלֶאךָ מִיַּי מִטּוֹפֹת וְלִקְבְּנוּ מִפִּינִים וּמִקְּשֵׁי הַעֲשִׂיּוֹת סְרוּחִים וְיֹא יִעֲלֵנוּ וְיֹא יְבוֹאוּ עֲלֵנוּ וְדַעַתְנוּ בְּקִרְבְּךָ, וְנִקְּחָה קִרְבֶּךָ אֶת מַחְנוֹ וּמִחֻשְׁבֹּתֵנוּ וְלִקְבְּנוּ מִשְׂחַתְּךָ קִרְבֶּךָ וּמִבְּהִירָה גְּדוֹלָה, וְנִקְּחָה מִחֻשְׁבֹּת קְדוּשַׁת תְּמִיד בְּקִי שֵׁם בְּקִרְבְּךָ דַּעַת בְּקִי (יקרי' טא).

מקור חיים שב' בעליו. דעת האדם ושכלו היא מקור חימום, וכדכתיב בספר משלי (טו, כ-כג) נשמת המשכיל והחכם: מְפַלֵּל עַל דָּבָר יִמְאָל טוֹב, וּבִזְיוֹם בַּה' אֲשֶׁרֵיוֹ לְתַכְסֵּם לֵב יִקְרָא נְבוֹן, וּמִתַּק שְׁפָטִים יִסְיף לָקֵחַ: מִקּוֹר חַיִּים שֶׁכֵּל צָעָלָיו, וּמוֹסֵר אוֹלִים אֲנֻלָּת: לֵב תַּכְסֵּם יִפְסֵל פִּיהוּ, וְעַל שְׁפָטָיו יִסְיף לָקֵחַ: וּפִירֵשׁ רַבֵּינוּ יוֹנָה (סג): מִקּוֹר חַיִּים שֶׁכֵּל צַעֲלוֹ. הַשְּׂכֵל הַנְּתוּן צָדֵק, מִקּוֹר חַיִּים הוּא לְצַעֲלוֹ, לְפִי שֶׁהוּא רָאִי לְמִקּוֹר וּלְהַבִּיחַ שֶׁכֵּל הַדְּרָכִים הַרְצוּיִים לְצוּרָה יִתְבַרֵךְ, וְלִהְיוֹת לְאִישׁ חָסֵד. וּמוֹסֵר אוֹלִים אוֹלֵם. אַע"פ שֶׁהַשְּׂכֵל הַטְּבַעִי הַנְּתוּן צָדֵק, מוֹלְדוֹ מֵהַכִּיר הַרַע וְהַטּוֹב, וְלִהְיוֹן הַדְּרָכִים

צַעֲבוֹר אֲנֻלָּס. לֵב חָסֵד יִפְסֵל פִּיהוּ וכו'. יִלְמַד אֵת פִּיו לְהַמְתִּיק אִמְרִים, וְלִאֲשֶׁר יִהְיוּ שְׂגוּרִים עַל שְׁפָטָיו, יוֹסִיף עוֹד לִימּוֹד, לְהַבִּיחַ תּוֹכִיחַת הַדָּבָר. אֵם כֵּן צָלָה הַהִשְׁכָּלָה מִן הַלֵּב אֶל הַפֶּה, וְחֻמְרוֹת לְצוּר מִן הַפֶּה אֶל הַלֵּב, עַד אִין תְּכַלִּית. וְהַמְלִיץ' (סג) צִיָּאָר: לְחַסֵּם לֵב יִקְרָא נְבוֹן. הַהִבְדֵּל בֵּין 'חָכֵם' וּבֵין 'חָכֵם לֵב', 'הַחֲכָמָה' קִיבֵל חוֹקֵי הַחֲכָמָה, וּבְכָל זֶה עֵדִיין יֵשׁ צַלִּיבוֹ מִלְחָמָה נֶגֶד צִיּוּרֵי הַתְּאֵוֹה וְהַזְדוּן, אֲבָל ה'חָכֵם לֵב' הוּא מִי שֶׁלִּיבּוֹ, שֶׁהוּא הַכֵּחַ הַמוֹשֵׁל שְׁלוֹ, הוֹטֵבֵעַ צַטְבַּע עַל צִיּוּרֵי הַחֲכָמָה, וְאִין לוֹ מִלְחָמָה פְּנִימִית כֻּלָּל, כִּי מִתוֹךְ הַהִרְגֵל וְהַלִּימוֹד נִעֲשֶׂה זֶה כְּטַבַּע אֲלָלוֹ ^(ט). מִקּוֹר חַיִּים שֶׁכֵּל צַעֲלוֹ. עֲתָה

הַרְצוּיִים, כִּמ"ש 'מִקּוֹר חַיִּים שֶׁכֵּל צַעֲלוֹ', אֲבָל יִכּוֹל הָאָדָם לַעֲוֹת שְׂכָלוֹ הַטְּבַעִי וְלִסְלַף יוֹשֶׁר, ע"י הַהִרְגֵל, הַחֲמָדָה וְהַבְּחִירָה צָרָה, כִּי אֲחֵרֵי שִׁתְּמוּד פּוֹעֵל הַעֲצִירוֹת, וּיִבְחַר צָלָהֵב הַרְשָׁעִים אוֹ צַחֲרָתָם, יִהְיוּ לְצַו, וְהוּד שְׂכָלוֹ יִהְיוּ עֵלִיו לְמַשְׁחִית, כִּי הַתְּאֵוֹה פְּתִיגָר עֵינֵי הַשְּׂכֵל, וְהַחֲפֵץ הַחֲמָדָה יִחַלְפוּ הַהִכְרָה, עַל דֶּרֶךְ מֵה שְׂמָחוֹ (שְׂמוֹת כג) 'כִּי הַשּׂוֹדֵד יַעֲגֵר וְגו'', וְאִמְרוּ ז"ל (מְבוֹבֵת קה): 'לֹא יִרְאֶה הָאָדָם חוֹבָה לְעַנְמוֹ, וְהַחוֹבָה לֹא יִרְאֶה חוֹבָה לְאוֹהָבוֹ'. וְהַמְלִיץ' (סג) צִיָּאָר אֵת כֵּל טוֹבוֹת הַשְּׂכֵל וְהַדַּעַת הַרְמוּזִים בְּפִסְקוּסֵי אֵלו, ח"ל: מִשְׁכִּיל עַל דַּבְרֵי יִמְאָל טוֹב וכו'. הַמְתַּבְּוֹן וְזוֹפֵה לְסוֹף הַדָּבָר, יִמְאָל טוֹב, כִּי יִלְלִית. וְאֵם אַחֵר כֵּל הַהִתְבַּוְּנוּת יִבְטַח בַּה', אֲשֶׁרֵי לוֹ. לְחַסֵּם לֵב יִקְרָא נְבוֹן. לְמִי שֶׁלֵּמַד חֲכָמָה מֵרַבּוֹ, סוֹפוֹ יִקְרָא 'נְבוֹן', כִּי יִתְחַכֵּם לְהַבִּיחַ דָּבָר מִתוֹךְ דָּבָר. וּמִתַּק שְׁפָטִים יוֹסִיף לָקֵחַ. הַמְתַּמְתִּיק אִמְרִים לוֹלֵם, לְמַעַן יַעֲרַב לוֹ, לְהִיטֵת מִקְּבוֹל עַל הַלֵּב, הֵנָּה יוֹעִיל גַּם לְעַנְמוֹ, כִּי צוּה יוֹסִיף לְלַמּוֹד לְהַבִּיחַ תּוֹכִיחַת הַדָּבָר. מִקּוֹר חַיִּים שֶׁכֵּל צַעֲלוֹ. הַשְּׂכֵל הוּא לְצַעֲלוֹ כִּמְעַיֵן הוֹטֵב חַיִּים, כִּי צַעֲבוֹר צֵא לוֹ חַיִּים. וּמוֹסֵר אוֹלִים אוֹלֵם. הַיִּסְקוּרִים הַצָּדִיקִים עַל הַאוֹלִים, הֵם

יִפְרֵשׁ צִיּוּרָה אֲפוֹן יִצִּין הַחֲכָם לֵב חוֹקֵי הַחֲכָמָה עַד יִגִּיעַ צֵם לְכַלֵּל 'דַּעַת', וּמִפְרֵשׁ, 'מִקּוֹר חַיִּים' הוּא שְׁאוֹרֵץ הַחֲכָם לֵב מִמְנוֹ אֵת ה'דַּעַת', 'צַעֲלוֹ' שֶׁל הַמִּקּוֹר הוּא ה'שְׂכָל', שֶׁהֵגֵם שֶׁלֵּא יִשְׁיג חוֹקֵי הַחֲכָמָה בְּכַח הַצִּיּוּרָה, יִשְׁיגֵם ע"י כַח הַשְּׂכָל, שֶׁהוּא כַח חַד שֵׁשׁ צָדֵק לְהַשְׂכִּיל אִמְרִיתוֹת נַעֲלָמוֹת, וְלִהְיוֹת גַּם חוֹקֵי הַחֲכָמָה וְנִינְיִים רוֹחִים נִשְׁגָּבִים מִצִּיּוּר הָאָדָם. וְיֵשׁ גַּם שְׂכָל טוֹב, שֶׁהוּא הַרְוָה'ק אֲשֶׁר יִחוּל עַל הַחֲכָם לֵב, וְכִמוֹ שֶׁאִמְרַן (מְשַׁלֵּי יג) 'תּוֹרַת חָכֵם מִקּוֹר חַיִּים, שְׂכָל טוֹב יִתֵּן חוֹן, כְּלוֹמֵר שֶׁגַם הַשְּׂכֵל טוֹב הוּא מִקּוֹר חַיִּים, וְהוּא יִתֵּן חוֹן וְחִינָה מֵאֵת ה' לְהַשְׂכִּיל נִשְׁגָּבוֹת. וְהוּא יִבְרַר מוֹסֵר אוֹלִים אוֹלֵם. כִּי הֵגֵם ש'חֲכָמָה וּמוֹסֵר אוֹלִים צוּ' (סג) א, כִּי הֵם מִסְתַּפְּקִים וּמְטִילִים סְפִיקוֹת פִּילוֹסוֹפִיּוֹת עַל חוֹקֵי הַחֲכָמָה וְעַל שׂוֹרְשֵׁי הַמוֹסֵר הַצְּבוּיִים עַל יִרְאֵת ה', הַשְּׂכָל יִבְרַר הַאִמְרִיתוֹת ע"פ מוֹסֵר הַשְּׂכָל, שְׁיִיָּקֵר אֵת הַאוֹלִים וּיִבְרַר אֲנֻלָּת שֶׁלֵּהם וּסְפִיקוֹתָם ע"פ הַשְּׂכָל ^(ט). וְהוּא בְּכַח הַחֲכָם לֵב, כִּמוֹ שֶׁאִמְרַן (סג) א, 'כִּי תִצּוּר חֲכָמָה צַלִּיבָךְ, וְדַעַת לִנְפֶשְׁךָ יִנְעֵם, לְהַלְיָנְךָ מִדֶּרֶךְ רַע, מֵאִישׁ מִדָּבָר תְּהוֹכּוֹת'.

ואני תפלה

מילואי חכמה

מקור חיים שב' בעליו. וצ"ל רבי יוסף ג'יקטיליא בספרו שערי נדק (שער ב) שהמשכת החיות מהדעת זהו צבור ייחוד העליון, ח"ל: מידה הזאת של יחוד יסוד ומלכות נקראת 'מקור חיים', והטעם לפי שכל הנתיבים המשמשים מרחבות ה'טהר' (צניעה), היוצאין מ'עין' (חכמה), כולן מתקבצין במקום הזה. והוא המקור הנמשך דרך ע"צ גשרים ע"י החס"ן, והוא המללל מידת המלכות, ועל ידו נקרא 'מקור מים חיים'. והוא מעיין גני"ס, מפני שמקור מים חיים מריק צבוחה כל מיני צרכה ושפע וחיים. וזה שאמר הכתוב (ירמיה ב) 'אחתי עזבו מקור מים חיים, לחלוב להן צבוחות צבוחות נשברות, אשר לא יכילו המים', ואותן הצבוחות הן חילונות, אין להם חלק בצאר שבע, שהוא צאר מים חיים וכו'. והמידה הזאת נקרא צבוחה 'טוב', לפי שהוא (היסוד) תשע לפטריות המאירות (אולי פירוש הכניס, שאותיות ו' צ' גימטריא שמונה, וע"כ 'טוב' נוטריקון ט' ו' צ', כלומר שהוא משע"י ט') אחר השמונה (ו"ו) וכו'. ודע כי כל אור הנצרך במעשה צבאשית, צבוחה הזאת חתומה, והוא האור הנשפע מן התפארת, כענין 'אומר אלהים יהי אור', וכתיב 'אור אלהים את האור כי טוב, ויצדע אלהים', גנוו לנדיקים (פגינה יב), גנוו צלמות, בצלכות. 'אור זרוע לנדיקים' ^(ט), נדיק ונדק מתחברים צ'אור זרוע'. וכתיב (איוב לה) 'זיימנע מרשעים אורס', שהרי האור הזה אינו מאיר אלא בצלכות צבדה, וכל החילונות, שהם חוץ למלכות, אינם רואים, ואינם נהנים צוה האור לפי שהם גנווה בצלכות, והמלכות יתנה לישראל צבדה, ואין לאומות העולם חלק צה. לפיכך 'אור אלהים את האור כי טוב, ויצדע אלהים בין האור ובין החושך', ה'אור' לישראל, ו'החושך' לאומות העולם (במדד' י, ז), וכן הוא אומר (ישעיה ס) 'כי הנה החושך יכסה ארץ, וערפל לאומים, ועליך יורט ה', וכצו עליך יק'ה'. וזהו סוד הצדלה, 'המצדיל בין קודש לחול, בין אור לחושך, בין ישראל לעמים, בין יוס השביעי לששת ימי המעשה'.

מקור חיים שב' בעליו. שא"ל הוא כסיל, צבוחה (משלי יח) 'לא יתפוך כסיל צבוחה, כי אס צבוחות ליבו', או הוא רחוק מענוג וכבוד קדושה, כמ"ש (משלי יט) 'לא נאווה לכסיל תנוג', ועוד כתיב שם (משלי כו) 'לא נאווה לכסיל כבוד'. אבל צבוחות שבת או הוא זמן הענוג והכבוד, צבוחות 'ולקדוש ה' מכובד', צבוחה (משלי ג) 'כבוד חכמים יחלבו', ור"ל דרשו (שבת קיט) 'כבדהו צבוחות נקיה'. כי מחמת שא"ל נצבטלין הימי רע, שהם צבוחה לצושין שאכזין ושאורין, ד'מספין על הימי טוב (כמבואר צבוחות צ' צבכל מה שממשלשל יומר ומחלמלם יומר למטה, אלקותו מלוכש שם צמלבושים רביס יומר', והימי טוב הם צבוחה לצושין דהיירין, לצושין קדושים, שמלוכש צהם אצבוחות ואלקויות יתבדך (כמבואר צבוחות ד' ש"ע"י אצבוח שזהב את ישראל, הציב את עלמו צמידות המורה', על כן צבוחה לריכין לשנות המלבושים. וזה וצבוחות מעשות דריכין. היינו שלא יכך צבוחה עלמו ואחר שרירות ליבו ח"ו, צבוחה (קהלת יא) 'יהלך צבוחה ליבך', שזה צבוחה (משלי יט) 'אנלאת אדם תסלף דרכו', רק קיים 'צכל דרכיך דעהו' (שם ג), שיקשר ליבו לדעתו, ש"ע"י יוכל למצוא את הש"ת בכל מקום, אפילו צבוחה גשמיים, ולדבק את עלמו גם מש אלו יתבדך, צאופן שיהיו כל מעשיו לשם שמים וכמ"ס רז"ל (צרכות סג), וזהו עיקר כבודו יתבדך, צבוחה מללל כל הארץ כבודו'. וזה ממללל ספלין ודבר דבר. היינו שלא ידבר שום דיבור מחפצי עלמו, רק מחפצי שמים, ש"ע"י צוניה את אוחיות התורה ומרפרס לטוב, שזה צבוחה (תהלים קג) 'עושי דברו, לשמוע בקול דברו', ד'עבדין להאי דבר' וכמבואר צבוחה צבוחה (אות ג) וכו', וזהו גורס שמכל ענייני חפציו יהיו נענין ונעשין דברי תורה, ע"י שאוחיות צולטין ומנטרפין ע"י הארת קדושת שבת. רק שצבוחה עמה גופא לריכין למנוע גם מזה, שלא לדבר שום דיבור רק מחפצי שמים ממנש (שבת קיג), ואפילו צבוחה נרכיו אסור כמו שדרשו רז"ל (ירושלמי שבת עט). וזהו א"ל ממנוע על ה'. דרשו צבוחה'ק (יתרו, פח). ד'ח עתיקא'. כי זוכה לצבוחה צבוחה המורה שצבוחה, שהוא צבוחה התגלות אור אצבוחה צבוחה, שזה צבוחה 'עתיקא קדישא גלי רלון דיליה' (צבוחה צבוחה מנלה עתיקא קדישא את הרעון שטו), היינו צבוחה 'אצבוחה ורלון'. וזה שדרשו רז"ל (שבת קיח) 'המענוג את השבת ונתנין לו כל משאלות ליבו, שנאמר (תהלים לו) 'המענוג על ה' ויתן לך משאלות ליבך', כי מאחר שזוכה לקבל אור אצבוחה צבוחה, או גם כל המידות צבוחה טוהרים וקדושים, ואין להרע שום אצבוחה צהם, על כן נתנין לו משאלות ליבו. וזה ג"כ צבוחה (תהלים סג) 'המענוג על רוב שלום', כי ע"י' נתגלה שזום רב צבוחה, כמבואר צבוחה.

מפילת הקשרים

קע) היינו שיעקר הדרך לזכות לבחי' חיים', שזה הנקרא 'דעת', תלוי כפי מה שהטביע בעצמו חוקי החכמה, בבחי' 'כופה ליבו לדעתו'. קעא) בבחי' המבואר לעיל (אות ג') 'אם יאמר לך אדם היכן אלקיך, תאמר לו בכרך גדול שברומי', היינו שבתשל ותברר ספיקותיו, ותגלה לו את אמיתותו מיצאותו יתברך אבן במקומו. קעב) כמבואר כל זה לעיל (סוף אות ה'), ע"י ש'.

בהתורה הזאת כלולים הכוונות של אלה. ראה מטה בטור המבואר, ד"ה 'כוונות נעושי הלולב', שם הבאנו מבואר נרחב המבאר תמליתיות וצניעות את סודות כוונות הלולב, כפי המובא בפע"פ (שער הלולב א-ב) ובשער הכוונות (דרושי חג הסוכות ה), ע"פ.

וראנו להציג אף את עיקרי דברי האר"י ל' כלשונו, וכל לומד כפי צמינתו יוכל להרכיב ולענין עוד במקור הדברים. הנה יש להקדים שיש שמי צמינות המתקיימות בחג הסוכות: האחת היא הארת אור המקיף, המרומזת במלות

ישיבת הסוכה, המקיפה מכל עבר את בני ישראל היושבים בה, (מכר לענין הכבוד שהקיפוס ציליאת מנרסים), והיא כנגד ספירת הדינה המסככת על צינה כלם על הדינים, והשניה היא מלות נטילת הלולב ונעושי, עֲשֵׂנוּהָ לעורר את החסדים משרשי הדעת אל ' ספירות התחמונות דו"א (בחי' ו' המידות), ומשם אל הנוקבא הנמלאת כנגד החוה דו"א (כמבואר כל זה במבואר). וכן מובא בשער הכוונות (דרושי חג הסוכות ד) לגבי מלות הישיבה בסוכה: הנה ענין הסוכה הוא אור מקיף אל הנקבא מצמינת החסדים לדימא, ואנחנו ישראל בני מלכים, בני מלכות הנקראת רחל, ונוקבא דו"א, עושים סוכה, ויושבים בכל אור המקיף ההוא המתפשט בה, המקיף וסובב אותה כעין סוכה, כדי שנמשך אלינו מן האור המקיף ההוא. וזה סוד מה שאמרנו חו"ל (סוכה יא): כי הסוכה היא כנגד עניני כבוד אשר במדבר, כי הנה כל ענין הוא צמינת חסד, כמ"ש הכתוב (במדבר י) 'כי עני ה' עליהם יומם', ואין 'יומם' אלא חסד, כמ"ש הכתוב (תהלים מז) 'יומם יוה ה' חסדו', ולכן היו 'עניני' כבוד, כנגד אהרן הכהן איש ה' חסד' (כמבואר כל זה בהר אמור קג. ע"ש). והם ' עניני, כנגד

ו' מקיפים של החסדים צו' ספירות תחמונות לוקבא, מחסד עד מלכות שבה, וכנגד הם ' ימי הסוכות. וכן מובא בשער הכוונות (דרושי חג הסוכות א) לגבי מלות נטילת לולב: לריך לנענע הלולב והנעושים הנודעים, להמשיך החסדים ממקורם ושרשם אשר

צדעת דו"א וכו'. גם לריך שלא להפריד כלל את האמרוג מן הלולב, אלא שמי ידיו סמוכות זו לזו, ומתדבקין יחד הלולב והאמרוג. וגם צעת הנענוע תכוון צעת הוצאת הלולב, שתיצאה כנגד החוה

ושמעתי בשמו שאמר, שבהתורה הזאת כלולים הכוונות של לולב, ולא זכיתי לשמוע ביאור הענין, אך עיינתי ומצאתי קצת.

(הפוס מוהר"ן: מוח ע"א)

שגופך וכו', להוליך הלולב למרחוק ולהחזירו, להציאו פעם אחת, וכן פעם שניה, וכן פעם שלישית, הרי הם שלוש הולכות ושלוש הוצאות בכל קצה מו' קצוות וכו'. גם מזהר שלעולם תיקח הלולב ותנענעו דרך גדילתו, שהוא שורשו למטה וראשו כלפי מעלה, אפילו צעת שתנענע נגד מטה וכו', והטעם יוצן, צמה שנתצאר צדושים של הלולב (שעה"כ דרושי חג הסוכות ה), שכוונת הנעושים היא להמשיך הארת הדעת למטה, והו' קצוות כולם הם צדעת למעלה, ונמצא כי אפילו צענוע של מטה של הדעת (ע"י הלולב), הנה הדעת הוא למעלה מראש הלולב, שהמשמחו של הדעת הוא למטה (אל קצה הלולב המתוק, המרמו לוקבא דו"א), צגופא דו"א (בחוה, ששם נמצאת הנוקבא) וכו'. והנה טוב הוא שאחר עלות השחר, שהוא כבר יום, קודם שתחלל, מיטול הלולב בצורך הסוכה ומצדק עליו, ואח"כ הד' נעושים של הלל יהיו צמינת הכנסת. ומה טוב היה אם היית מתפלל בסוכה, כדי שתחלל ומיטול הלולב בצדעתו בשעה הראויה אליו, שהוא אחר תפלת שחרית, קודם הלל. וראה עוד הלן במילוא"פ ד"ה 'וכו' הוא סוד כוונות לולב, בהמשך דברי האר"י ל' צוה.

ילקוט הנחל

נטילת לולב צמינת יום אחד, שצאוהו היום מארצו ומודיעין ע"י נטילת לולב ומיניו כי ה' הוא אלהים, ע"י תיקונים שנעשו בראש השנה ויום כיפור וכו', והוא מספיק לכל השנה. אך במקדש היה ניטל שבעה, כי מצינוה"ק היו זריכים להודיע לכל באי עולם, לכל הרמוקים מאוד מאוד, כי עיקר ההודעה לכל באי עולם הוא מצינוה"ק, מצינת קדשי קדשים, וכמ"ש (דברים לג) 'עמים הר יקראו וכו'', ועל כן היו לריכין נטילת לולב במקדש שבעה, כדי להמשיך ולהאיר הדעת הקדוש בכל צמינת שבעה, בכל שבעה אקלימים, ובכל שבעה ארצות, ובכל מה שנצאר בשבעת ימי בראשית. והכל נמשך משלימות ספרי התורה שנשלם באלו הימים, שהם שבעה ספרים עם פרשת 'יהי בנסוע הארון', צמינת (משלי ט) 'לחנה עמודיה שבעה' (שבת קטז), ש"ז מודיעין ומפרסמין אלקותו יתברך למעלה ולמטה, בכל שבעה רקיעים למעלה, ובכל שבע ארצות למטה, ובכל שבעה מדורי הגיהנם, ובכל מיני נפילות שבעולס ח"ו הללוים שבעה, צמינת (משלי כ) 'כי שבע יפול לדיק וקם', להסיות הכל שבעה משיני טעם הנמשכן מהספרים הקדושים, שהם שלימות התורה, שכלולים שבעה ספרים של התורה. וממחמת שכל עיקר הדיעה הזאת לרמוקים הוא רק מצינוה"ק, על כן היה הלולב ניטל במקדש שבעה, כי לזה לריכין שבעה ימים, להודיע לרמוקים מאוד, לכל צמינת שבעה ה"ל. וזה צמינת שבעים פרי החג, שהם כנגד השבעים אומות (כ"ש סוכה נה). כדי להודיע גם להם אלקותו וממשלתו יתברך. וכל זה היה ממקום הצינוה"ק, ששם היו מקריבין השבעים פרים אלו. ועל כן לריכין שבעה ימים, כדי למעט ולנמסר השכל בכל יום יומה, כדי שיוכלו לקבל הרמוקים צימה, שזהו צמינת 'שמממענין והלכין פְּתִי החג', כי ציום הראשון מקריבין

ואני תפלה

(המשך)

בין בעסקנו בתורה ומצוות וכו' בעסקנו בדרך ארץ, בבלים נהיה דבקים בך ולא נשפך אותך לעולם, ומעורני קדים פאמת מקרא שכתוב "שיתו י קננדי תמיד כי מימיני בל אמוט". ונוקה להרגיש אלהותך עלינו תמיד, כי מלא כל הארץ כבודך, ומתקבחה בכל משפחה, כמו שכתוב "אם יתחר איש במשפחהו ואני לא אראנו נאם יי הלא את השמים ואת הארץ אני מלא". מלא ארץ וישרים וקדושים, אשר שבתם יה קבר בראת וולפך, את השמים ואת הארץ וכל צבאם, וכל העולמות עליונים ותחתונים אלפי אלפים ורבי רבבות, עד אין שיעור ומקפד קדי צדוה אלהותך בעולם, כדי שנוקה ברחמיך הקדושים ואתך בעולם, השפך הנה. כי אתה טוב וימטיב לכל רציה, הקטיב ממוקד קנו, והתראות לנו רחמיך ויניחתי. על כל בראת עולמך פרצונך הפוב, כדי שנוקה לידע ולהביר אותך, ולהזות בעם זיוה, אשר אתה [היא] המוקב הגדולה שבכל הטובות, טובות האמתיות והנצחיות. ואין שום מוקב אחרת בעולם כלי, וכל הטובות וכל הנפשים וכל האות שששית עם אבותינו ועמנו, ואשר אתה עושה עתה עמנו בכל יום ובכל שעה, כלם הם רק שששית חלתי הטוב היה כדי שנוקה לידע מוקב אשר אתה היא התכלית של כל הטובות שבעולם, על כן חתם עלינו איון כל ותקבע אמונתך בלבנו בעולם, ונר, ונשבענו ממוקב, ותכוננו לחזות בעולם וכן (מק"ת).

מבואות

כוונות נעושי הלהב בסיום התורה, במאמר המוסגר, כתב מוהר"ן ששמו של רבינו, שבתורה הזאת כלולים הכוונות של לולב, ולאחר שהציע דבריו בבניאר הכוונות ע"פ המאמר, סיים 'ועדיין צריכין עיונא רבא לבאר על הכוונות של לולב ע"פ התורה הנ"ל באר היטב'. על כן אמרנו להביא את עיקרי הכוונות כפי שמבוארים בשער הכוונות (בעיקר בענין חג הסוכות, דרוש ה), והמסתעף מהמבואר שם בענין עבודת חודש תשרי בכללות, ויכול כל לומד להפיק מכך תועלת כפי עניינו. **בחודש תשרי העולם חוזר כביכול לקדמותו.** הנה נאמר (בראשית ב, ז-כ) 'וייצר ה' אלהים את האדם וגו', ולאדם לא מצא עזר כנגדו וגו', ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם וישן, ויקח אחת מצלעותיו ויסגור בשר תחתנה. ויבן ה' אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה, ויביאה אל האדם. ומבואר בשער הכוונות (ענין ראש השנה א), שסיפור הקורות את אדם, הוא גם סוד סיפור הדברים שקרה בעולמות העליונים בעיר אנפין ונקביה, שאף הו' כביכול מתחילה במצינה אחת, כאשר הנוקבא היתה מהווה חלק אחד מכללות הזעיר אנפין, ואיננה נפרדת ממנו. ואולם בסדר מיוחד (המבואר בע"פ שער יא, ז, ע"ש) היא נגדלת ונעשית מושלמת בעצמה, ועדיין היא מחוברת אל הז"א אחריה באחוריו. וכאשר היא מושלמת וראויה לעמוד בפני עצמה ולהזדווג עם ז"א, נופלת תרדמה על ז"א, והנוקבא כביכול

נסרת מאחוריו, ובאה לו בפניו, ואז מתעורר ז"א ומתייחד עם הנוקבא אפין באפין. תהליך זה כולו היה לראשונה בבריאת העולם, וחוזר על עצמו בכל שנה ושנה בראש השנה. שבליל ר"ה חזרת הנוקבא ועומדת מאחורי ז"א דבוקה באחוריו, ובמהלך הימים הקדושים של ר"ה, עשרת ימי תשובה, יוה"כ, הימים שבין יו"כ לסוכות, וסוכות, הולכת ונבנית הנוקבא, עד שבמוסף של יום שמיני עצרת - שמחת תורה, שבה הנוקבא ומתייחדת עם ז"א, בעת אמירת 'כתר'. ד' ימים שבין יוה"כ וסוכות, וימי החג. והנה מבואר בעץ חיים (שער כא, ב) שבוחר (י"א) יש ג' מוחין חכמה בינה ודעת, ופרטן ד', לפי ש'דעת' עצמו כלולה מב' בחינות, שהם: א' ה' חסדים. ב' ה' גבורות. ואלו המוחין הנמשכין אל הז"א הם בחינות טיפות הנמשכין מן אבא ואימא ממוחיותיהם, בעת יווגם. והם נמשכים בתוך הנה"י (צנה, הוה, יסוד) דאימא הנכנסים לתוך התב"ד (חכמה, בינה, דעת) של ז"א. כך ש'חכמה' דו"א מקורה ב'צנח' דאימא, 'בינה' דו"א מקורה ב'הוה' דאימא, ו'דעת' הכולל חסדים וגבורות, ב'יסוד' דאימא. עוד מבואר בעץ חיים (שער לה, ה), שעיקר בנין הז"א הוא מן החסדים, ועיקר בנין הנוקבא הוא מן הגבורות. והנה, מר"ה עד ערב יוה"כ ירדו הגבורות לנוקבא, והגדילו אותה, עד שעתה פרצוף שלם. זאת ועוד, שבימים אלו אף נסרה הנוקבא ועומדת בפני עצמה. והנה בטרם הייחוד השלם

נענועים

נצות נטילת ד' מינים מתקיימת ע"י הגבתם ביד, אך תיקון חז"ל שאחר הברכה יש לנענע את המינים לכל הכיוונים, כדאימת בסוכה (י"ג) ויחנן, מולך ומביא למי שחר' ורוחם שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים הארץ שלו. מבערב מתנו הכי, א"ר חמא בר עוקבא א"ר יוסי בר חנינא, מולך ומביא כדי לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד כדי לעצור טללים רעים.

מלבד הנענועים שבשעת הברכה, תיקנו חז"ל לנענע גם בחלי, ב'הורו לה וביאנא ה'. במדרש (ויק"ר ל. ד) המסוכ חז"ל את בני הנענוע על הפס' ויהי"א טו) א"ר רבנא דהיער מלפ"ה כי בא לשפוט את הארץ, והיינו שאחר ימי המשפט של ר"ה, מרגלים עם עצי היער, שהם ד' המינים. ענין הנענוע מוזכר בספרי הקבלה בקשר לחתימת ההשתלשלות של העולמות ביטוי של עשיוני הגוים תנועה, שממנו נחקקו האותיות, יש מאין. בכתבי האר"י (מש"כ סוכה ז) מציעו דרדשים שלמים שבהם מבוררים כוחות הנענועים, ראה במקור' ובמילוא' ח"ד"ה 'כוחות הלולב'.

על כן מנעניען באנא ה' הושיעני נא, שמרנו על הישועה האחרונה. והו אנא גימ' אליה', כי הגאולה האחרונה ע"י אלוהו שיבוא ויבשר הגאולה, כי ע"י אלוהו נעשה בחי' התנוצצות שחיה שיבוא בב"א (ליקוטי סוכה ה.ד).

כ"ה הרוחות המנשבות בעולם הוא ע"י ישראל מנעניעם את עצמם בעת שטיקקים בתורה, והנענועים הם מחוברים אל השמות. וז"ל כל כוונת נענועים של חג הסוכות ואמרי פתח, פשיטת ומעדיה, חתן.

כ"ה שאמרים בסוכות נא' כמה פעמים, כמו 'הושעניא', 'הושיעני נא', ובהלל ג"כ אנא הושיעני נא, כי נא' הוא גם לשון נענוע. ואמר על זה שהוא מילת חדאת ואמרי פתח, פשיטת ומעדיה, חתן.

הנענועים בתורה ובתפלה מפור המחשבה וזה מאדם, וגם מפר הנענים (אמרי פתח, פשיטת ומעדיה, חתן). כמו שהוא מנענע את עצמו עם גופו וידיו ורגליו ואצבעותיו, עושה רשימות בעולמות עליונים בבחי' אחרות בקומה עליונה, ואתה תחזה אשר השכל נתון כפי התנועה עם תנועת פריט איבריו הנעשים בצלל אלקים, נכתבים ונרשמים במקום רמימות שמות ירושלים ואורי האיר, שמתן.

כ"ה הנשעם, שפרטי כוונת מצות סוכה ולולב עם מינו, תולה מאז מיזם ר"ה, כאשר קיבל על עצמו עול מלכות שמים שלימה, לבנותה ולתקנה בפרטי עובדותיו, עתה הוא נתן גמור כוונתו שכלב, לנשות בעובדות ממש, כמו שמראה בעצמו על הולב' ואתרוג ואורי האיר, סוכה).

התבטב' בלב'ת אש', שעיקר האש והתלהבות היא בלב, וע"י התלהבות שבלב נענועים באיברים החיצונים (אבות שלום, פיתח).

מסילת הקשרים

קעג וכמבואר לעיל (אות ד') שמחמת אהבתו לישראל, רצה שידבק בו ויאהבוהו מזה העולם הגשמי, ע"כ הליבש אלקותו במדות התורה ותר"י מצוותיו שאוי יוכלו להשיגו, ע"ש.

למך העוה"ז, כדי שזוכה לשמחה הנ"ל, להרגיש השמחה, צמינת העוה"ז, במוך המצוות בעלמך. לבל עדיין אלו נריכין להמשיך השמחה למוך הבל, כי אפשר שירגיש צמינת עוה"ז צמוחו ודעתו, לבל לא צלינו, והעיקר הוא להרגיש השמחה בלב, כמ"ש רבינו ז"ל 'ועיקר השמחה הוא בלב' כנ"ל. ולזה אנו נוטלין ארבעה מינים ומנענעין זהם בכל השעה קצוות, וכל הנענועים עד טעורא לייבא, כדי להמשיך השמחה מהמח אל הלב, כדי להרגיש השמחה צעוה"ז ממש, שהוא צמינת הגוף, שהוא צמינת שש קצוות. כי ע"י הנענועים

ע"ש. ובל זה מבואר בהתורה הנ"ל ע"פ דרכו הנורא של רבינו ז"ל. כי מבואר שם שע"י כפיית היצר זוכה לגלות האהבה, שהוא החסד, שהוא יומא דאוויל עם כולוהו יומין, דהיינו שהאהבה שהוא החסד מלוכש

מילואי חכמה

צריכין לנענע הנענועים כדי להמשיך אור משרוש החסדים שבדעת. ובספר אור המאיר (דרוש לטוכו, ד"ה ולקחתם לנס) הרמזי לנאר את סודות ענועי הלולב, שמרמזים על המשכת הדעת לכל צמינת לצושי המידות, וז"ל: הנה בכל מקום יש התלבשות איברי השכינה, השוכנת בצרטי הנצחיים והזמניים, וגם ק"ס להם חק ומשפט לעשות עבודת רצם, להגביה איברי השכינה אל מקומה הרמחה. ומורא יעלה על ראשם, שלא תלך שפע והארה עליונה, הנשפעת חמדי העולמות בשביל ישראל, לחייונים, כי אם להעלות הכל אל ראשית המתעבה, שורש ומקור המציאות שנמצא צעוה"ז. זה תכלית המכוון צכוונת הנענועים, שאנו מנענעין עם הלולב ומיניו, צמינת הדעת, אל השש קצוות. דהיינו לחצר צמינת הדעת והתכמה אל כל המדרגות, כפי עולם ההשגה ודעתו, שמכיר צמינני פלאי החכמה שהצורא צ"ה מרחה את עלמנו ונדמה אליו, בצמנעות התלבשות מידותיו מזד פעולותיו, אשר אין שעה ורגע דומה לצמננות, ומיוס הצריחה עד סוף כל הדורות, עדיין לא היו שני ימים שזים צדומה אחד, אפילו שני שעות ורגעים לא יהיו צדומה אחד, כי אם בכל שעה ורגע משמחה כזיכול צדמיונו, כבדי להשיגו צצמינות מחודשות, ואם יש משכיל דורש אלקים, ומשיג מ"קש רמיוא דחכמתא. צזה כוחו יפה להכניס לשם הארה עליונה, להיות שפועה הצחקרות החכמה, וחכמה פסיא ומצרכה, ואו מחזיר מחשבה הנ"ל לנמקומה אשר היה שם א"הלה מתחילה, כלל העולה, עיקר תפיסת ההשגה, אינו כי אם מהצנין ולמטה, כמ"ש (מהליט פט) 'עולם חסד יצנה', מחסד ולמטה עיקר צנין העולם, מוסד היצור לשכינה, הנקרא 'עולם', מ"לש"ק ע"גלימא' (והר פינחס, רמב"ם), ושם יכול רעיון ליצות בני משראל כפי אחיות נשמות למעלה, יכול להעלות אל ה' את איברי השכינה. וזהו הנרמז בכתוב (שה"ש ז) 'אמרת אעלה בתמר', ומלת 'אמרת' פליג לשמים, אמרת יו"ד, ש'העולם נצרח צעשרה מאמרות' (צבות ה, ח), ונדוע (והר אד"ר נשא, קלצ): ש'אמירה צמשה', ולכן לא היה עדיין שום צמינת התגלות וכו', ולכן נתן הקצ"ה חס"כ את התורה צעשרת הדברות, ודיצור הוא קשה, ויכולין העולם לתופסו יתצרך

מבואות

קישור הכוונות עם המבואר במאמר. והנה נתבאר, שע"י מצוות נטילת לולב ונענועיו אנו פועלים ב' עניינים א. לעורר את החסדים שכבר התפשטו בו"א, ע"י שמשיכים להם הארה חדשה משרושם, שהם החסדים שבדעת דז"א. ב. להמשיך הארה מהחסדים החדשים שבספירות התחתונות של ז"א, אל הנוקבא. ולגבי הפעולה הראשונה, מבואר במאמר שעניינה להמשיך את אור האהבה שבדעת השרושיה, ולהאירה אל תוך האהבה שבימים ובמידות, המתבטאת בבחינת הספירות התחתונות. ולגבי הפעולה השנייה, מבואר במאמר שעניינה להאיר אל המלכות, שהיא הבחינה הרחוקה והארצית ביותר, המתבטאת גם ב'כל באי עולם', להאיר את אור האלקות עד המקומות הנמוכים והשפלים, ולגלות בהם את הטוב והאור הגנוז בהם.

עיקר ההתלהבות היא בלב, והו מאמר

התבטב' בלב'ת אש', שעיקר האש והתלהבות היא בלב, וע"י התלהבות שבלב נענועים באיברים החיצונים (אבות שלום, פיתח).

ממשיכין הארת החסדים למוך הגוף, ומשם אל האחרון, צמינת מלכות, כמבואר צכוונת. ועיקר התגלות השמחה הוא ע"י החסדים, ועכשו ממשיכין החסדים למוך הגוף והלב, שהוא צמינת אחרון, כי 'אחרון לא ליבא', כמ"ש צעוה"ז (ויח, רכ). וע"י המשכת החסדים למוך הלב, ע"י ממשיכין השמחה למוך הלב, כי עיקר השמחה ע"י החסדים. ואז כשזוכין להרגיש השמחה בלב, זהו עיקר שלימות השמחה, שזוכין לשמחה של עוה"ז צעוה"ז ממש, במוך הלב צמחלל הגוף, שהוא צצמינת עוה"ז.

ע"ש. ובל זה מבואר בהתורה הנ"ל ע"פ דרכו הנורא של רבינו ז"ל. כי מבואר שם שע"י כפיית היצר זוכה לגלות האהבה, שהוא החסד, שהוא יומא דאוויל עם כולוהו יומין, דהיינו שהאהבה שהוא החסד מלוכש

מילואי חכמה

צמנעות עשרת הדברות. שהמורה כללל הוא רושס אלקות, והיינו ע"י עשיות המצוות הכמוצים בה"ע, וצפרט מצות לולב עם מיניו ואחריו, המורים צדרך כלל שצב ימי הצנין, פקללות המורה ש'מצנע עמודיה שצעה' (משלי ט). ולזה רומז הכתוב, אמרת יו"ד, יצנה עשרה מאמרות שצחה נצרח העולם, אי אפשר להשיגם ולתופסם, כי אם בצמנעות ד' מינים אלו, הרשום צמלת 'אעלה', נוטריקון א'חרון ערצה לולב ד'ס (והר רע"מ כי תלך, רפג), שכללותם המה מורים על ז' ימי הצנין, ומהצנין ולמטה ממחשה תפיסה קלת מזד פעולותיו. ובספר מנן אצרהס להמגיד מטריסק (פ' האזינו, ד"ה יערוך כמטר) יציר את צמינת המתקת הדינים שצעהנועים דל כל זד, וז"ל: ע"י כוונת הנענועים מצטלים כל הדינים מעל כל ישראל. שע"י הנענועים לצד דרוס', שהיה לצ הימין, וכמיצ (שערי סג) 'מולך לימין משה ורוע תפארתו', כי מידת התפארת נוטה לצד הימין, וכמיצ (משלי ט) 'ותפארתו עצור על פשע', שצזה אצחנו מצקשים שיעצור השי"ת על כל הפשעים, ויהפוך מ'פשע' ל'שפע', להשפיע כל השפעות טובות על כל ישראל. והנענועים של ז' צפון', מרמז על מה שכמוצ (מהליט ז) 'וצפון תמלא צנטם', שצזה אצחנו מצקשים שיהיו בני ישראל נשמרים מנקרי לילה וכו', צצמינת 'וצפון', שמהיה הטיפה לפון וטמון צמוסם, ולא תלך לריק שלא צמקום מצוה, רק שמהיה צצמינת 'תמלא צנטם', להוליד צממות קדושות צעולם. וע"י הנענועים שלצד 'מורח', שהיה 'מורח שמש' (צדריס ד), 'ושמש' מרומז לאור הו"ה צ"ה, כמ"ש (מהליט פד) 'כי שמש ומגן ה' אלהים', ע"י אצחנו מתפללים וממשיכים עכס אורו יתצרך, להזריח אור צדקתו יתצרך כלל אחד ואחד מישראל. והנענועים שלצד 'מעלה', הוא צכדי להעלות כל ישראל, מסיפס דלל דרגין עד רישא דלל דרגין, ולהמשיך השפעה ממעלה, מרישס דלל דרגין עד סיפס דלל דרגין. ושיתעלו כל הניצויות הקדושים קצקדו למטה, להחזיר למקור שורשם העליון, וזה מרומז צעהנועים לצד 'מטה'. ולצד 'מערב', שמרמז להכתוב (שערי מג) 'ומערב אקבנך', לקצן כל הניצויות הקדושים שנתעברו למטה ולהעלותם למקורם, וע"י נצקש שזוכה להגאולה שלימה, שקצן השי"ת נחמי בני ישראל צמרה צמינו.

מבואות

קישור הכוונות עם המבואר במאמר. והנה נתבאר, שע"י מצוות נטילת לולב ונענועיו אנו פועלים ב' עניינים א. לעורר את החסדים שכבר התפשטו בו"א, ע"י שמשיכים להם הארה חדשה משרושם, שהם החסדים שבדעת דז"א. ב. להמשיך הארה מהחסדים החדשים שבספירות התחתונות של ז"א, אל הנוקבא. ולגבי הפעולה הראשונה, מבואר במאמר שעניינה להמשיך את אור האהבה שבדעת השרושיה, ולהאירה אל תוך האהבה שבימים ובמידות, המתבטאת בבחינת הספירות התחתונות. ולגבי הפעולה השנייה, מבואר במאמר שעניינה להאיר אל המלכות, שהיא הבחינה הרחוקה והארצית ביותר, המתבטאת גם ב'כל באי עולם', להאיר את אור האלקות עד המקומות הנמוכים והשפלים, ולגלות בהם את הטוב והאור הגנוז בהם.

עיקר ההתלהבות היא בלב, והו מאמר

התבטב' בלב'ת אש', שעיקר האש והתלהבות היא בלב, וע"י התלהבות שבלב נענועים באיברים החיצונים (אבות שלום, פיתח).

מסילת הקשרים

קעג וכמבואר לעיל (אות ד') שמחמת אהבתו לישראל, רצה שידבק בו ויאהבוהו מזה העולם הגשמי, ע"כ הליבש אלקותו במדות התורה ותר"י מצוותיו שאוי יוכלו להשיגו, ע"ש.

ואני תפלה

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שתצוני להתדבק בתורתך הקדושה. ותפחת את לבי ודעתי עד שאזכה לשמע ולהקבין היטב בקברי את כל דברי תורתך הקדושה ותהפוך ותתמיהה, המשיבת נפש ותחכימה פתי ומשמחת לב ומאירת עינים ועופרת צעד וצדקו יחדו. ואזכה להתרגיש היטב נפלאות נעימות צרבת מתיקת חדושי התורה הקדושים והנוראים מאה שגלו כל הצדיקים האמתיים, המחייב כל העולמות ואזכה להנות ולהתענג עם יי בדברי תורתך הקדושה, עד אשר אקין ואבאם בחי עולם הזה ובתאויו והב"ק, ותבטלו כל חיי עולם הזה אצלי צמיח, על ידי עצם התגאה והתענוג והשעשוע שאזכה להנות ולהתענג מדברי תורתך הקדושה והנוראה, אשר כל דבריך חיים וקיימים נאמנים ונאמרים לעד, ונתקיים מצוה ומצוה רב, ומתקיים מדבש ונפת צופים, כי באמת מרחוק נראה לי בדעתי נעימת עמקות דברי תורתך, אשר כל דבור ודבור עולה עד אין סוף ויורד עד אין תכלית, ומקשר ומחבר וכוף כל העולמות יחד, ונותן עצות נפלאות לכל דרי מעלה ונרי מטה איד' ונכות הקביר אותך מתברך, ולהתדבק בקד פאמת. מיה נדלו מעשיך יי מאד עמקו מחשבותיך, ואם היינו זוכים לשמע ולהפלות אננינו ולבנו היטב בדבור אהד מתורתך הקדושה אשר גלית לנו על ידי משה עבדך ועל ידי כל הצדיקים האמתיים שהיו בקד

למעשה מהומן

הומן הוא מציאות בפני עצמה, והוא נברא בששת ימי בראשית (ש"ת הרשב"א, ת"ח). תפיסת הומן שונה אצל כל אדם לפי רוחב דעתו. כלומר, ככל שדעתו של אדם מרוחמת, כך הומן הולך אצלו מרח יותר. עובדה זאת ניתן לראות בחלום, שאו דקות ספורות נדמות לשעות וימים, וזאת מחמת שאו הדעת בקטנות גדולה וליקוט ח"ב ס"א.

בעולמות ובממשותפים רוחניים מימד הומן דק יותר, ע"ד שאמרו חז"ל (ב"ר י"ח, ח) 'ומן של הקב"ה אלק שנים', והיינו שבכדור בעולמות הרוחניים יום הינה יחידת זמן השקולה כאלף שנים בעוה"ז.

אולם כל אלו הדרגות הריקות עדיין תחת הומן הם, אבל הבורא יתברך הוא לגמרי מעל הומן.

וזה משמעות השם הו"ה, שהוא ית' היה הוה ויהיה בבת אחת, שוהו אינו מושג תחת גדר הומן, וענין זה אין ביכולת שלק אדם להשיג, שהלא הוא תחת הומן.

בספר "ק השתמשו הרבה במושג של 'למעלה מן הומן' על דברים שמושג הומן שלהם הינו דק ורוחני יותר מהומן התחתון, כך נאמר שהצדיקים הם מעל הומן, ושבת היא מעל הומן, וכן הרבה.

הדברים שהם חשובים במדרגה, לעילוי מציאותם אינם נופלים תחת הומן לגמרי, ישראל מנצבים בדריקות המדרגה העליונה, שהיא למעלה מן סדר הומן (וגר אריה שמות י"א).

תורה היא על הומן, כי הומן הוא תולה בשמש בתנועת הגלגל, והתורה היא למעלה ממשמש, ככת"ש חז"ל (וגר אריה שמות י"א).

הפארוזות הם סביב הומן, וכל הדברים הנפילים תחת הומן יש בהם עצור, אבל כל הנמצאים העליונים שהם למעלה מן הומן ואין הומן שולט בהם אין בהם שום צער (כ"ל יקר בראשית א"ד).

ביו"ב שכל ישראל נמשלו למלאכי השרת שהם למעלה מן הומן ואין הומן שולט בהם, דומה יום קדוש זה כאילו אינו מעלה תחת הומן, כי כל ימות השנה בכלל העת דהיינו הומן, חוץ מיום זה (כ"ל יקר ויקרא טו"ב).

התורה היא אלקית, ולא תנוס בשום זמן כולל, כי איה מן הומן ואין הומן שולט בהם, והיא אשר חדשה את הומן, ולא יפול בה שינוי ותמורה, לא בכללה ולא בפרט מפרטיה (עבודת הקודש ח"א, כא).

תשובה הוא בחי' ביטול הומן, ויש שאדם עושה

הטוב שכלל פושעי ישראל, נצחית א"ס יאמר לך אדם היכן אלתיך וכו' (לכעיל אות ז'). וזהו שבעל רצה בגמר החתימה לנו עושין עבודות גדולות עם הערבי נחל בעלמך, וחוצטין אומן בקרקע, להכניע ולנצל מהם הדינים וההסמכות וההעלמות, להורות שגם זה ערבי נחל בעלמך

מואלץין מורה ועבודה, אפילו כשהם צפני עמך, כי נתגלה המורה שמתוך הימי רע וכו'.

מקבלין המדות אור האהבה שברעת וכו' כנ"ל. וכל זה הוא סוד כוונות לולב הג"ל, שהוא להמשיך הארה משורש החסדים שברעת, שהוא בחינת אהבה שבגוף, שהם בחינת כלליות המדות,

מילואי חכמה

א' ו' צדי הדס' רומים לג' אבות חג"ת (תסד גזורה תפארת), אשר כל אחד כלול משלשן, ולכן צריכין להיות 'עבות', משולשין כל ענף וענף לבדו (סוכה לב: ש"ע א"ח תרמו, ג). ו' צ' צדי ערבות' הם נלח והוד, כנוכר צוהר (זו, לב). והרי נתבאר כי ד' מינין שזלוב כוללים ו' מתמונות דו"א, שהם חג"ת ונה"י (תסד גזורה תפארת, ונלח הוד יסוד), והעטרה שצ"סוד. והם צמיות חסדים עמם המתפשטים צו' מתמונות דו"א, מן החסד עד מלכות שבו. ואינם הו' ספירות עמם, רק החסדים המתפשטים בהם. וממשיך ומנצל עוד את 'סוד הנועשים': הנה נתבאר כי הכוונה נטילת לולב הוא, כי ד' מינין אלו הנפרטים צו' צמיות, שהם ו' צמיות חסדים המתפשטים צו' מתמונות דו"א, אלו מנועשים אותם ומעלים אותם למעלה, עד השורשים שלהם אשר צדעת דו"א כוודע, ומקבלים הם עמם שם הארה גדולה כשעולים שם, שהוא סוד ההולכה שזלוב, ואח"כ צמרת הובאת הלולב מורידין הארה אל הנוקבא, כדי לא היו מקבלים הארה כנ"ל, כי האורות הם שם סמוי, וע"י הנועשים מתעוררים ומאירים בהם. זה סוד הולכת והובאת הלולב. ותכונן צהולכות כי הוא עולה צדעת לקבל הארה משם, וזהו צמיתו כחון להמשיך הארה ההיא אל הנוקבא אשר עומדת ראשה במקום החוה, ולכן צריך לכוין להביא סוף קצה הלולב עד החוה.

להמשיך וכו' בחי אהבה שברעת' לתוך החסדים. מאחז זה פתח רבינו נלשון קדשו 'הלל הוא שצריך לנקט שלום, שיהיה שלום בין ישראל וכו', וזהו שצ"ח (אות ד-ה) ציאר ענין השלום המופלא הזה הוא גילוי האהבה שצדעת, ולכן ראינו להביא את דברי המדרש המפורסם צו"קאר רבה (ג), המבאר שכללות ישראל והתקשרותם זה בזה רמזים צד' מינים אלו, וז"ל: 'פרי עץ הדד' אלו ישראל, מה אחרונן זה יש צו טעם ויש צו ריח, כך ישראל, יש בהם צני אדם שיש בהם מורה, ויש בהם מעשים טובים. 'פכות תמרים' אלו ישראל, מה התמרה הזו יש צו טעם ואין צו ריח, כך הם ישראל, יש בהם שיש בהם מורה, ואין בהם מעשים טובים. 'וענף עץ עבות' אלו ישראל, מה הדס יש צו ריח ואין צו טעם, כך ישראל, יש בהם שיש בהם מעשים טובים, ואין בהם מורה. 'וערבי נחל' אלו ישראל, מה שיש בהם שיש בהם מורה, ואין בהם מעשים טובים. ומה הקצ"ה עושה להם, לנצחין אי אפשר, אלא אמר הקצ"ה יוקשרו כולם אגודה אחת, והן מקצ"ין אלו על אלו. ואם עשיתם כן, אותה עשה אני מתעלה, הדל הוא דכתיב (עמוס ט) 'הצונה בשמים מעלותיו', ואימתי הוא מתעלה, כשהן עשויין אגודה אחת, שנאמר צהמנך הפסוק (שם) 'ואגודתו על ארץ יסדה'. לפיכך משה מזהיר לישראל 'לנקתם לכם ציום הראשון'. ופי' הען יוסף (שם): **ואם עשיתם כן וכו' אני מעלה.** צ"ח צ"ח יחד ילמדו לקח זה מזה, לכן יתעלה ויתכבד ה' מהם. ועוד, שצ"י השלום למטה, מתרצה השלום למעלה, שיחדיו ידקדקו יחד, להשפיע שפע טובה בעולם. **הה"ד הצונה בשמים מעלותיו וכו'.** ששם למעלה מעלות מעלות, ומדרגותיו זו על גבי זו, להשפיע למטה, אך 'יסדה' צאופן א"ס 'אגודתו' צ"ארץ, שהם מתאחדים יחד צהצבה.

להמשיך הארה משורש החסדים שברעת וכו' לתוך החסדים שבגוף. וציאר צליקו"ה (הלוואה ה, ד): צקוכות עוסקים ע"י הארצונה מינים להמשיך ע"י הנועשים הארה המהצנה שצדעת לתוך האהבה שצמיתם. וזה צמיתם התקשרות הערבי נחל עם הארצונה מינים, כי ערבי נחל מרמז על פושעי ישראל כמ"ש רז"ל (ויק"ר ל, יג), כי עכשו אנו מואלץין גם

מקבלין המדות אור האהבה שברעת וכו' כנ"ל. וכל זה הוא סוד כוונות לולב הג"ל, שהוא להמשיך הארה משורש החסדים שברעת, שהוא בחינת אהבה שבגוף, שהם בחינת כלליות המדות,

וב"ז הוא סוד כוונות א"ל. ראה לעיל צמקו"ח ד"ה 'צמורה הזאת כלולים הכוונות וכו', וצטור המצאות, שם הצאנו את עיקרי הדברים. וראינו להמציא להביא עוד מדברי האר"ל צבער הכוונות (דעו שג הסוכות ה), ח"ל: הנה ע"י הלולב נכנסים ו' צמיות חסדים דלור פנימי מן ו"א, אל רחל נוקבא צו' ספירות המתמונות, תסד אחד בכל יום מו' ימי החג. ואע"פ שצבל יום יש נטילת לולב בכל ענועויו להמשיך אלו החסדים בה, עם כל זה אין נכנסין בה רק חסד אחד בכל יום, מעילת למחא, חסד א' בחסד שבה ציום א', וחסד צ' בגזורה שבה ציום צ' וכו', עד כי ציום הו' הנקרא הושענא רבה נכנס כללות הארת החסדים צמלכות שבה וכו'. והנה כל זה נעשה ע"י נטילת לולב וענועיו. וקוד הנועעין הוא, להמשיך החסדים שצדעת דו"א הסמויין סוף יסוד דאימא, וע"י הנועעו יורדת הארתם בחסדים המתפשטים צו' מתמונות דו"א, שהם סוד הלולב ומיניו, ומשם נמשכים לנוקבא וכו'. ומה שכתבין אז הוא, כי הנה נתבאר כי בכל יום נכנס חסד אחד דלור פנימי, והנה החסד הראשון שצכולס נכנס ציום א', ונקרא 'זומס', יומא דלולבו, כי היא הולך ומתפשט עם כולם בכל יום ויום. והנה חס"ד צגימטריא ע"ב, והנה ד' ענועיו הלולב, כל ענועו יש צו ח"י ומיניו, שהם ג' פעמים בכל קצה מו' קלות (3x6=18), וד' פעמים ח"י צגימטריא ע"ב, כמנין חס"ד (ממנואר כל זה צמקו"ח מיקון יג, טג), למנוו אל חס"ד האחד שהולך ומתפשט צולם בכל יום ויום, עם החסד של אומו היום הבא. ונבאר עמה פרטי הלולב ומיניו היכן רמזים צדך קצרה, כדי שתבין סוד הנועעוין, ואח"כ נשלים ציבור פרטיו. הנה יתבאר כי ד' מינין שזלוב הם רומים אל ד' אותיות ההו"ה, והנה הו"ה זו כולה היא צו"א לבדו, צוה האופן: יו"ד תסד גזורה תפארת (חג"ת), והם ג' הדסים. ה"ה נלח והוד, והם צ' ערבי נחל. ו' יסוד, והוא ה'לולב. ה"ה אחרונה, 'אחרונה' היא מלכות שבו (צ"ח), שהיא העטרה שצ"סוד, הנקרא ראש צדיק. אצל אינו נוקבא דו"א כמו שכתבו צדים, כי זהו טעות מפורסם, כי המלכות דו"א עמנו המחוצרת עמו, גם היא נמזת צמיוצו צכוד ארת הו"ה אחרונה של הו"ה, אצל הנקבה יש לה שם שלם צפני עמלה, והוא אלה"ם, או אדני' כוודע. ולכן נקרא 'פרי עץ הדד' (ויקרא כג), ר"ל פרי של היסוד הנקרא 'עץ הדד', והפרי שבו הוא העטרה וכו'. וזהו טעם איסור הפרשת האחרונן מן הלולב צעת נטילתו, וצריך לחצורס יחד, כי הלולב הוא היסוד, והאחרונן הוא העטרת הדוקה עמו צלי פירוד. וזה סוד הנזכר צספר הקראנטי (ויקרא כג, מ) על ענין אומו החלום, שראה אומו חסם שהיה מפריד ה' אחרונה משאר ג' אותיות ההו"ה, והיה זו על שהיה מפריד האחרונן מן הלולב. והיותם כי המלכות נאחזת צצמאלץ, לכן אחרונן צשמאל, אצל עם כל זה אין להפרידו מן היסוד. והנה ה'לולב' הוא היסוד, וממך (היסוד) דרך חוט השדרה, וזה סוד הלולב הדומה לשדרה. ולכן מקום ציצור האחרונן עם הלולב כנ"ל הוא צציומא, צמקום אחיותו של הלולב מלמטה, כי כן העטרה היא צסוף היסוד. וטעם הענין, לפי ציוסף (הוא היסוד) סליק צצציו לעילת עד המוט ויורד למטה וכו', להמשיך משם טיפת הרע, ולכן הלולב גזוה מכל שאר המינין, מן הדסם והערצות כוודע (סוכה לב: ש"ע א"ח מר,

ואני תפלה

(המשך)
הור ודור עד היום הזה היינו מתבטלים צמרי, אך בעוונותינו הרבים אין אנו זוכים להכניס הדעת צ"ב, ולבטח תאות חלב על ידו, כי צבנו קלא מחשבות חוץ, תאות ובלבולים ורהורים ועקמימיות שצ"ב, עד אשר צבנו רחוק מאד מדברי תורתך הקדושה, על כן אין אנו מרזינין נעימות פתיקות אמרותיה הקדושים. אָנָּה אֲדוֹן יְהוִה הַקָּלִיִּם תורה לעמו ישראל, רחם עלינו צמען שמה ותפתח לבנו בחלמוד תורה, ונבנו שצדק צבנו באמת בדברי תורתך הקדושה, עד שנוכח להות והתענגנו מאד מדברי תורתך הקדושה עד שיהיה נמאם אצ"נו על ידו זה כל חיי עולם הזה ותאותיו ותבלי ונזפה צחיים טובים וארובים באמת להתדבק בך ובתורתך ובמצותיך הקדושים ועוד ויא נסור מרצונך מינין ושמא. אָנָּה אֲדוֹן יְהוִה הַקָּלִיִּם אֲהִינֵנו אֶת דְּבַר תּוֹרַתְךָ בְּפִינֵנו, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִדְקָתֵנוּ וְצִדְקָתְךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּלִפְנֵי יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלִמְדֵי תוֹרַתְךָ לְשִׁמְךָ, עַד אֲשֶׁר נִגְבַּה וְלִקְבַּר בְּחַיִּיךָ, מִשְׁתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן סָלָה (ליקו"ת צ"א).

דהיינו שהומן נאחז, דהיינו שהומן עולה ותקשר ונכלל בבחי' למעלה מהומן (ליקו"ת ח"ב עט). אברהם הוא בחי' למעלה מן הומן, כי מידתו של אברהם היא אהבה, כמ"ש 'אברהם אהבי', ואהבה הוא בחי' התאחדות הומן וליקוט ח"ב ע"א. תשובה הוא למעלה מהומן, ומעלה כל הימים למעלה מהומן, וכן יו"ב הוא למעלה מהומן (ספר מדרות, תשובה ח"ב א).

עצה ותושיה * ע"י מצות נטילת לולב ומיניו וזכה לצלות הרעת הקדוש ככל באי העולם, לידע שמלא כל הארץ כבודו, ולצלות אלקותו יתברך בכל מקום, ואפילו בכל לשונות הגויים, ולהכיריו יתברך ולהתקרב אליו אפילו בכל המדרגות התחתונות, ולקשר הרעת הקדוש לתוך חלב, שיהיה לבו ברשותו, ולאחוב את עצמו עם הש"ת באהבה, ולבוא לאור האהבה שברעת, שהוא אור הגנון, ויתלוצו הצדיקים והתורה הגנונה, וע"י יתרבה שלום רב בעולם (קצור ליקו"ת ג, יב).

אתרוג

האתרוג הוא א' מד' מינים שהתורה ציוותה ליטול בתה הסוכות, והוא נקרא בתורה 'פרי עץ הדור'.

ובכל זה כדי להאיר אף המלכות שהוא האתרוג, ובענין זה מובא בש"ח (פז). צימם נוראים ישראל הם צנחית נער, כי אזי הם צנחית (שמות ז) 'והנה נער צוכה', מיד 'ומתמול עליו', כנ"ש צתיקונים (תיקון אה, נה), ועל כן ראו שיהיה לשראל אתרוג נאה, ומי שצוכה צימה, וכנעם צימה צנחית 'נער צוכה', ראו שיהיה לו אתרוג נאה צימה. וכמז בהמשך דברי שם: וזה צנחית שנמשכין שורשי הדעת אל האתרוג, ועיין צנחית (פע"ח שער הלוגג א) סוד אתרוג ולוגג, ע"ש. ולבאר קצת, כי עיקר הכוונה, להמשיך אל האתרוג, שהוא צנחית מלכות, המוחין בצגוף, דהיינו החסדים שצו"ו קצוות. אך אי אפשר שימנו הארה אל האתרוג, כי אם ע"י שמקבלין הארה משורשי המוחין, דהיינו משורשי החסדים שצדעת, שזהו סוד הנענועים, ע"ש. נמלא שיעקר הארת האתרוג צנחית מלכות, ע"י שמתרצין ומאירין צנחית המוחין שצו"ו קצוות, ע"י שממשך אליהם הארת המוחין שצדעת כנ"ל. ולעודא ולמעשה ציאר שימה זו בליקו"ה (וא"ח יוס הכיפורים ג, א): עיקר התגלות מלכותו יתברך הוא רק ע"י מעשים טובים, ע"י מצוות מעשיות. כי מלכות הוא צנחית עשה כידוע, כמוכא צוכה (ע' תיקו"ו, ג, אה) שמלכות מתקן בעשה, וזה עיקר עבודתנו צדאש השנה וציוס כיפור, שאז ישראל הם צנחית 'נער צוכה', דהיינו שממשכין ומשליכין כל החכמות, רק ממשכין הדעת אל הלג, ומסתכל כל אחד עצמו

אם ליצו קשור לדעתו, דהיינו אם מתנהג בתאוות ליצו וגופו כפי הדעת שלו. כי כל אחד ואחד יודע מהש"מ כלל שמלא כל הארץ כבודו, ונריך להסתכל בעצמו אם הוא מתנהג כך עם גופו כפי דעתו, ואם מעשיו עולים יפה כפי דעתו ותוכנתו ע"פ. ואז צד"ה ויו"כ שכל ישראל מתעוררים צתשובה, ואז נתעורר לצביה ע"י, כי כל אחד רואה בעצמו איך מעשיו אינם עולים יפה כפי חכמתו, שידע שהש"מ מלא כל הארץ כבודו, ואעפ"כ נטה מרצונו יתברך, ומכל שכן מי שפגס ח"ו, או קטף ח"ו. וזה צנחית 'נער צוכה', דהיינו שמסתלקים כל החכמות, ומסתכלים רק על המעשים, אם עבודתו היתה כראוי צנחה זו כפי חכמתו ודעתו עכ"פ, וע"י נתעורר ליצו לצביה גדולה, כי רואה כמה רחוקים מעשיו אפילו מחכמתו ודעתו הקטנה. וזה שכתב רבינו ז"ל שצ"י צנחית נער צוכה וזכה לאתרוג נאה כנ"ל, כי ע"י 'נער צוכה', שזה צנחית שממשך הדעת אל הלג והגוף, להשתדל שיהיו מעשיו מרובים מחכמתו כנ"ל, ע"י עיקר התגלות מלכותו יתברך כנ"ל, שזהו צנחית הידור האתרוג, שהוא צנחית מלכות כנ"ל. וזה צנחית שממשכין שורשי הדעת אל הששה קצוות, דהיינו אל הגוף, ומשם נמשך הידור האתרוג, דהיינו כנ"ל, שממשכין עיקר הדעת אל הגוף, להשתדל לעשות מעשים טובים צלי חכמות כנ"ל, וע"י עיקר התגלות מלכותו יתברך, שהוא צנחית הידור האתרוג כנ"ל.

מילואי חכמה

שהוא הראשון ממטה למעלה. והאיצר השביעי שיש צדאש היא אשמו, והיא 'עצם מעלמיו וצבר מנשרו', והיא כנגד האתרוג, וכנגד מלכות קמים היפה נגשים (מלכות קדושה), שהיא תכלית הכל. ועל כן לוגג צימין, ואתרוג צמאל, ואינו נאגד עם הלוגג. אע"פ שהאיש דבק בצדאשו 'היו לצבר אחד', וזה דבקוה האהבה והחשק, מכל מקום אינה אגודה עמו מכל וכל כשאר האיברים. ואע"פ שצתחילת הבריאה היתה אגודה עמו, כי אדם ותוה שני פרצופין נבראו, ולכסוף הפרידן זה מזה, וזהו 'ויקח אחת מללעותיו' (בראשית ג), פקסרין (מהדריים), כמו 'ולללע המשך' (שמות ו). נמלא ששהש איברים שצדאש, כנגד הששה ענפים שצלוגג, והם כנגד הששה צורות העליונות. וזהו 'ומנשרי אמהו אלוה' (איוב יט), וצללס אלהים עשה את האדם' (בראשית ט). והאיצר השביעי שהיא צדאש, היא אשמו, שנצדדה ממנו ומקצא, והיא כנגד האתרוג, וכנגד הצורה האחרונה (מלכות), והיא תכלית הכל. ומפני שראו קצת מחותם שכתבנו לפרסם כי אשם האדם חלוקה ומצדלת ממנו, והיא נפרדת מגופו, וכן האתרוג אינו נאגד עם הלוגג, משצו מחצבות רעות וקייצו צנחיות, ועל זה אמר (תהלים קיח) 'אצן מאסו צבונים יתה לראש פינה, מאת ה' היתה זאת', 'כי מאיש לוקחה זאת' (בראשית ז). ועל כלל ופרט של כל אלו הענינים אמר 'שבע ציוס הללתיך על משפטי דקדק', כי אין הצנין שלם אלא עם השביעית. וראה צוכה (כי תא, רפג ע"א, רעיא מהימנא), שציאר כל ענין זה של צנחית השבע הרחמים כפסוק 'שבע ציוס הללתיך וכו', ע"ש כל הענין.

ובכל זה כדי להאיר אף המלכות. ובספר תורת המנחה (דרשה פג), לרבי יעקב סקילי תלמיד הגש"כ, ציאר על הפסוק תהלים (קטז, קסד) 'שבע ציוס הללתיך על משפטי דקדק', שרמז בה שבעה צנחיות שיטנס כמל מועד ומועד (שקנ"ס ס), וצין דברי ציאר את סוד ארבעת המינים וענוגוניהם, שחלילתם לאזיר ולרומם את מלכות קדושה, וז"ל: 'ולוגג' שבעה, דכתיב (ויקרא כג) 'ולקחתם לכם ציוס הראשון וגו', ושמתחם לפני ה' אלהיכם שבעה ימים'. ועוד יש בו שבעה זמחים, שלשה הדסים, ושתי ערבות, ולוגג אחד, ואתרוג אחד. ועל כן היו מקיפין בו שבע הקפות, בכל יום אחת, וציוס ערבה שבעה. ועל כל אלו השביעיות, כלל ופרט, נאמר 'שבע ציוס הללתיך על משפטי דקדק', כי זהו משפט העולם וצדקו, שכן קצוות העולם, והנקודה הפנימית, הרי שבע וכו'. ומתעורר צמה שאמר (ויק"ד ט, ט) 'פרי עץ הדור זה הקצ"ה וכו'. וצוה המדרש יש סוד נגשג ונורא מאז, אל תגלהו צבנים, אלא יהיו לך לצדך. והוא מה שאמרנו בספר הצהיר (אות קעג), 'שבע צורות יש לו להקצ"ה, וכנגדו יש צדאש שבעה איברים', הראש ושני הזרועות, הרי שלש, ואלו כנגד שלשה הדסים הנקראים 'ענף עץ צבות' (ויקרא כג), 'ענף לשמאל', 'צבות' לימין, נמלא 'ענף צתמנע', והם כנגד השלש צורות העליונות כתר חכמה צינה, 'ענף כנגד הכתר, 'צבות' כנגד החכמה, 'ענף' כנגד הצנינה. ועל כן היו שלשה הדסים. וצריכין שיהיו שלשה עלים בכל צד וצד, וככל שורה ושורה (סוכה זכ). וזהו שאמרנו שם בספר הצהיר (אות קעו), 'משל לאדם שיש לו זרועות, וצדאש יגן על ראשו', הרי 'זרועותיו' שנים, ו'ראשו' אחד, הרי שלשה. ומוטו השדרה עם שחר הגוף, עקמ אחד, והוא כנגד הלוגג, והוא דומה לו (ויק"ד ל, יד), והוא מראש ועד סוף, והוא כנגד התפארת והיסוד. וזהו הטעם לא מן העלים, אלא מן השדרה (סוכה זכ). והצן זה, שכתם שיעקר חוט השדרה יוצא מן המוט, ומשם הוא מקורו, והולך ויורד דרך ישר עד ראש הגוף, וצחיליתו מתפשט לכלן ולכלן, ולתם כח ההרגשה בכל האיברים, כך שפע האלקי יוצא מעילת העילות עד תכלית העליונות. והשתי שוקיים כנגד 'ערבות'. וכשם שחוט השדרה כלה צפרקי השוקיים העליונים, ומשם צא אל ראש הגוף, כך השפע האלקי נגמרה השפעתו העליונית 'לימודי ה' צדאש' (שם הנ"ל והוה, הרחמים צמתי שקיים). ועל כן נקראם 'ערבי' נהל, ששם מתערבין כל הכוחות. והרי ששה איברים צדאש, והם כנגד ששה ענפים, שלשה הדסים, והתי ערבות, ולוגג. ואין צדאש פרי, כי הפרי הוא תכלית היגמנו הפעולה והשקמקה (ושלוש מינים אלו אינם אלא קלי הפעולה, לאזיר אל המלכות, ואינם תכלית צפני עמנס). ועל כן ציוה צלחיתת 'פרי עץ הדד', שהוא סוף כל הצורות וגמר פעולתן, והתחיל בו צפסוק (שהכירו ראשון לארבעת המינים),

האתרוג, יש בו דוגמת ד' יסודות כאשר הם בנינים בעולם הקליפה העליונה דומה ליסוד האש במראו ובטבעו, הם יושב כמותו, והלבו שנתח הקליפה דומה לבראו ליסוד האור, והוא חם ולח כמותו, והלח שסביב הערעין דומה ליסוד המים, והוא כמים קרושין וישר ולח כהן, והערעין הן קשין כארץ, וזמין ליסוד העפר וקרים רבשים כמותו (ונורות המאר קבוס).

ובי אתרוג מעין הדר הוא, והוא כמה קוצין אית סחוריה כמאן ומכאן, ואח אמתת 'פרי עץ הדר', אל רוא דמילה, דכתיב 'יבן ה' אלהים את העלל אשר לקח מן האדם לאשת ויבנה' אל האדם, וכתיב 'עצם מעצמי ובושר מבשרי, ודא הוא פרי עץ הדר'. מכל דאדם עץ אקיר, דכתיב 'כי האדם עץ השדה' (והו ויפיר ד.ד).

קמה דלית פסול ביעקב דלעילא כן צדיר דלא יוא פסול בהתרוג, לקייצט קרא 'טולך יפה רעיוני ומוט אין בו', ואם היא ירוקת היא משבחת ימיר, כדקייצא דהות אסתר ירוקת, דאיתמור בה 'תולבש אסתר מלכות' (תהי"א א.גו).

הפכת צבות על אתרוג הוא רפואה לכאב עיניים וספר המדות. ראה ח"ב ט.

הג' מינים בח' תלת גוונין דעניא, והאתרוג בח' בת עין, ואח"כ תמריים יחד, כי כולם נכללים ונתחברים יחד בהאתרוג שהוא בח' בת עין, שכולל כל הגוונין דעניא (ליקו"ה לילוב ואתרוג א.א).

אתרוג גימ' שכינה' במילוי, ש"ו כ"ו י"ד ג"ו ה"ו ו"ד' איתות' קה"י, ואתרוג.

להאיר אף המלכות

שהוא הראשון ממטה למעלה. והאיצר השביעי שיש צדאש היא אשמו, והיא 'עצם מעלמיו וצבר מנשרו', והיא כנגד האתרוג, וכנגד מלכות קמים היפה נגשים (מלכות קדושה), שהיא תכלית הכל. ועל כן לוגג צימין, ואתרוג צמאל, ואינו נאגד עם הלוגג. אע"פ שהאיש דבק בצדאשו 'היו לצבר אחד', וזה דבקוה האהבה והחשק, מכל מקום אינה אגודה עמו מכל וכל כשאר האיברים. ואע"פ שצתחילת הבריאה היתה אגודה עמו, כי אדם ותוה שני פרצופין נבראו, ולכסוף הפרידן זה מזה, וזהו 'ויקח אחת מללעותיו' (בראשית ג), פקסרין (מהדריים), כמו 'ולללע המשך' (שמות ו). נמלא ששהש איברים שצדאש, כנגד הששה ענפים שצלוגג, והם כנגד הששה צורות העליונות. וזהו 'ומנשרי אמהו אלוה' (איוב יט), וצללס אלהים עשה את האדם' (בראשית ט). והאיצר השביעי שהיא צדאש, היא אשמו, שנצדדה ממנו ומקצא, והיא כנגד האתרוג, וכנגד הצורה האחרונה (מלכות), והיא תכלית הכל. ומפני שראו קצת מחותם שכתבנו לפרסם כי אשם האדם חלוקה ומצדלת ממנו, והיא נפרדת מגופו, וכן האתרוג אינו נאגד עם הלוגג, משצו מחצבות רעות וקייצו צנחיות, ועל זה אמר (תהלים קיח) 'אצן מאסו צבונים יתה לראש פינה, מאת ה' היתה זאת', 'כי מאיש לוקחה זאת' (בראשית ז). ועל כלל ופרט של כל אלו הענינים אמר 'שבע ציוס הללתיך על משפטי דקדק', כי אין הצנין שלם אלא עם השביעית. וראה צוכה (כי תא, רפג ע"א, רעיא מהימנא), שציאר כל ענין זה של צנחית השבע הרחמים כפסוק 'שבע ציוס הללתיך וכו', ע"ש כל הענין.

ובכל זה כדי להאיר אף המלכות. ובספר תורת המנחה (דרשה פג), לרבי יעקב סקילי תלמיד הגש"כ, ציאר על הפסוק תהלים (קטז, קסד) 'שבע ציוס הללתיך על משפטי דקדק', שרמז בה שבעה צנחיות שיטנס כמל מועד ומועד (שקנ"ס ס), וצין דברי ציאר את סוד ארבעת המינים וענוגוניהם, שחלילתם לאזיר ולרומם את מלכות קדושה, וז"ל: 'ולוגג' שבעה, דכתיב (ויקרא כג) 'ולקחתם לכם ציוס הראשון וגו', ושמתחם לפני ה' אלהיכם שבעה ימים'. ועוד יש בו שבעה זמחים, שלשה הדסים, ושתי ערבות, ולוגג אחד, ואתרוג אחד. ועל כן היו מקיפין בו שבע הקפות, בכל יום אחת, וציוס ערבה שבעה. ועל כל אלו השביעיות, כלל ופרט, נאמר 'שבע ציוס הללתיך על משפטי דקדק', כי זהו משפט העולם וצדקו, שכן קצוות העולם, והנקודה הפנימית, הרי שבע וכו'. ומתעורר צמה שאמר (ויק"ד ט, ט) 'פרי עץ הדור זה הקצ"ה וכו'. וצוה המדרש יש סוד נגשג ונורא מאז, אל תגלהו צבנים, אלא יהיו לך לצדך. והוא מה שאמרנו בספר הצהיר (אות קעג), 'שבע צורות יש לו להקצ"ה, וכנגדו יש צדאש שבעה איברים', הראש ושני הזרועות, הרי שלש, ואלו כנגד שלשה הדסים הנקראים 'ענף עץ צבות' (ויקרא כג), 'ענף לשמאל', 'צבות' לימין, נמלא 'ענף צתמנע', והם כנגד השלש צורות העליונות כתר חכמה צינה, 'ענף כנגד הכתר, 'צבות' כנגד החכמה, 'ענף' כנגד הצנינה. ועל כן היו שלשה הדסים. וצריכין שיהיו שלשה עלים בכל צד וצד, וככל שורה ושורה (סוכה זכ). וזהו שאמרנו שם בספר הצהיר (אות קעו), 'משל לאדם שיש לו זרועות, וצדאש יגן על ראשו', הרי 'זרועותיו' שנים, ו'ראשו' אחד, הרי שלשה. ומוטו השדרה עם שחר הגוף, עקמ אחד, והוא כנגד הלוגג, והוא דומה לו (ויק"ד ל, יד), והוא מראש ועד סוף, והוא כנגד התפארת והיסוד. וזהו הטעם לא מן העלים, אלא מן השדרה (סוכה זכ). והצן זה, שכתם שיעקר חוט השדרה יוצא מן המוט, ומשם הוא מקורו, והולך ויורד דרך ישר עד ראש הגוף, וצחיליתו מתפשט לכלן ולכלן, ולתם כח ההרגשה בכל האיברים, כך שפע האלקי יוצא מעילת העילות עד תכלית העליונות. והשתי שוקיים כנגד 'ערבות'. וכשם שחוט השדרה כלה צפרקי השוקיים העליונים, ומשם צא אל ראש הגוף, כך השפע האלקי נגמרה השפעתו העליונית 'לימודי ה' צדאש' (שם הנ"ל והוה, הרחמים צמתי שקיים). ועל כן נקראם 'ערבי' נהל, ששם מתערבין כל הכוחות. והרי ששה איברים צדאש, והם כנגד ששה ענפים, שלשה הדסים, והתי ערבות, ולוגג. ואין צדאש פרי, כי הפרי הוא תכלית היגמנו הפעולה והשקמקה (ושלוש מינים אלו אינם אלא קלי הפעולה, לאזיר אל המלכות, ואינם תכלית צפני עמנס). ועל כן ציוה צלחיתת 'פרי עץ הדד', שהוא סוף כל הצורות וגמר פעולתן, והתחיל בו צפסוק (שהכירו ראשון לארבעת המינים),

מפילת הקשרים

קעד) וראה עוד להלן (בסוף דברי מוהר"ן), שבסוכות עוסקים אנו לגלות מלכותו לכל באי עולם, ואפילו לכל השבעים לשונות העכו"ם. ויתכן לרמוז ולבאר בזה, שש"ה דה' מינים אנו נוצחים את כפירותיהם, בח' שאלת 'היכן אלקיך' (כדלעיל אות ב'), ואנו מגלים ומודיעים להם שמעולם משלה מלכותו יתברך אף בכל מקומותיהם, בח' למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא אלהים אין עוד, בח' 'בה' אהלל דבר באלהים אהלל דבר', בין בטיבו בין בעקו (כדלעיל אות א'), והבן.

קעד) וראה עוד להלן (בסוף דברי מוהר"ן), שבסוכות עוסקים אנו לגלות מלכותו לכל באי עולם, ואפילו לכל השבעים לשונות העכו"ם. ויתכן לרמוז ולבאר בזה, שש"ה דה' מינים אנו נוצחים את כפירותיהם, בח' שאלת 'היכן אלקיך' (כדלעיל אות ב'), ואנו מגלים ומודיעים להם שמעולם משלה מלכותו יתברך אף בכל מקומותיהם, בח' למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא אלהים אין עוד, בח' 'בה' אהלל דבר באלהים אהלל דבר', בין בטיבו בין בעקו (כדלעיל אות א'), והבן.

מז מה שכתוב 'פרי עץ הדור, פרי היינות האחרים המרמז לאם התחמוס (מלכות), וע"ן רומז על לולב, והוא אמותיו ל"ו ל"ב נחמיות, של"ב הוא האחרון, וזכר לנענוע את הלולב ומיניו לששה ימים, דייקו לארבע רוחות ולמעלה ולמטה (לפי מהלך זה: דום, אפון, מזרח, מעלה, מטה, מערב, לעורר עליו ו' ופגשה נענועים ללל על המטה דלים, כנגד ג' אמותיו הי"ו בששה ימים, הרי שש פעמים ג', עולים למספר ח"י, וזכר לנענוע ארבע פעמים ח"י, דייקו שש אתה נעוילת לולב בדרכי, ופעם אחת ב'אנף ה', שני נענועים האחרים ב'הודו לה' מחילה ו'אוף (הי ארבע פעמים ח"י, שמספרים ע"ב, מספר חס"ד, לזכות ש"י) הענועים מתחייבים חסדים, וצאלו הענועים משפילים ישראל למעלה למטה את הע"ב אמות (מיניו נענועם מתחייבים חסדים ע"ב, מספר ששס"ה אמות עט עטו ירמיהו, שסס אהייה).

ומלכותו בכל משלה. עתה מוסף מוהר"ם, שמה שצ"ר רבינו לעיל (אות ז') שצ"ר למנוח אלקותו יתברך בכל לשונות העכו"ם וכו', ענין זה הוא כבוד הפסוק 'ומלכותו בכל משלה', ונרמז בכוונות הענועים, שיפוסם הוא, להמשיך החסדים עד החוץ, מקום הלל, ששם נמצאת המלכות, הנמוח באתרו, (ראה את צ"ר צ"ר הדברים לעיל בקמרון בטור המנוחות, ד"ה 'כוונות נענועי הלולב'). וראה לעיל אות ז' במקו"ם ד"ה 'צאל אלקותו אין להם שום חיות וקיום כלל, בדברי המיקו"ו המצא את סוד פסוק זה, וצאל ג' במקו"ם ד"ה 'צרכו ה' מלאכי גבורי כח עושי דברו, שם הצאלו את לשוה"כ 'ומלכותו בכל משלה' והשיך לו, ע"ש.

ומלכותו בכל משלה. וכמו צ"ר וכו' (או"ח חנוכה ג, א): הצדיק הוא צחינת כולו טוב, וכולו טוב זה צחינת 'אוס אחד, כמ"ש (בראשית ה) 'ויהי ערב ויהי בקר, יום אחד, ופירש"י שהיה הקב"ה יחיד צעלמו, ואפילו מלאכים לא נבראו עדיין וכו'. וכשהקב"ה יחיד צעלמו, היינו קודם הצריחה, זה צחינת כולו טוב, כי שם הוא כולו טוב צודל: אך עיקר התכלית הוא כשאחרי ה'הינה, כשיש ה'הינה צעולם, ואז יש אחיזה להרע, כשמברכין ומוליאין הטוב מן הרע ונתהפך רע לטוב, ואז נתגלה מלכותו בכל העולמות אפילו צעלמות התחמוסים, צחינת 'ומלכותו בכל משלה', והו עיקר התכלית והשלימות, שבצדל זה היתה כוונת הצריחה כידוע, ואז אחר ה'הינה כשמעלין הטוב מן הרע, אזי נעשה ע"ס שלם כצ"ל, צחינת (וכריה יד) ה' אחד ושמו אחד, צחינת שמונה אמות של השני שמונת יאהדונה"י. והו תכלית האחדות, כשנתגלה יחדו ואחדותו יתברך בכל העולמות התחמוסים, אפילו צעומק הרע, שכולם יעידון ויגידון כי ה' אחד ושמו אחד, כי נתהפך הרע לטוב ע"י הצדיקים שצדל דור.

מילואי הכמה

ילקוט הגה"ל

דאיהו לְקַבֵּל ח"י חולין דשדדה. ובגין דא אוקמהו מארי מתניין (ויק"ר (יד) לולב דומה לשדדה. וראו לולב צ"די כחמור ישרה, ודא איהו 'כי כל בשמים וצברך' (דב"י א ח טו) ותרס אונקלוס 'דאחיד בשמיה וצברעה'. ופירש המתוק מדש (ס: **אמאי צימא קמשה** וכו'. הלא בתמימה עשר יום לחודש משרי הוא חג הסוכות, ולמה קרא אותו 'אשון' **צימא נעלין לון**. צכה חסדה, כמ"ש (שמות טו) 'מיניך ה' נאדרי צכה', דייקו נאדר צכה חסדה שזימין, ולכן אמר הכתוב 'ציוס הראשון', כי חסדה קראו יומא דליל כולהו יומי, והוא הראשון לשבעת ימי הצנין. **מסמלון צאלין דרטימין נחמאי קרנא וכו'.** ר"ל שנוטלים את הלולב ומיניו צדיהם, שהם סוד המשכת החסדים, ועי"ז תדעו מי ניחא את הדין, כי ע"י נעילת לולב ומיניו ממתיקים את כל הגבורות וזוכים צנין. **אמרו דאיהו צנימא לינא.** לפי צנימין שאלה יום הכיפורים השכינה עומדת פנים בפנים עם ז"א מן החוץ שלו ולמטה, נמצא שהיא עומדת כנגד הלב. **לולב דומה לחדה.** ר"ל שהסוד מעורר את היסוד ע"י שמוילא את הטיפה מן מוח הדעת, וממשיכה אליו דרך חוט השדרה, כמו כן הלולב מעורר את החסדים שצדעת וממשיכים דרך חוט השדרה אל ה'א"ק. וכן מוצא במקו"ם (מיקו"ו, כג ע"א), גבי סודות הענועין: **"פרי עץ הדור, אימא תחאה, ע"ד איהו לולב, ל"ו ל"ב נחמיות, דאיהו אחרון.** וזכר לנענוע ציה לשים סטריין, ארבע רוחין ועילא ותתא, לאתערב עליה ו', ותלת נענועין לכל סטרה, סלקין ח"י. וזכר ארבע זמנין ח"י, חד צנימיל לולב, וחד ב'אנף ה', מרין אחרנין ב'הודו לה' מחילה ו'אוף. וצאלין נענועין איוון משפילין מעילא לתתא לשבעין ותרין אומין. ופירש המתוק מדש (ס: **ל"ו ל"ב נחמיות דאיהו אמרו.** ר"ל ש"ע"י הלולב, שהוא צחינת היסוד, שהוא סוד אות ו' הנרמז צמלת ל"ו, דייקו לו', נמשך השפע לאחריו שהוא צחינת המלכות, והיא צחינת חכמה תחאה שיש בה ל"ב נחמיות. **לאמערל עליה ו'.** לעורר ולהמשיך להחסדים של ה' אקוות דו"א, אלה מן החסדים של ה' אקוות דדעת.

קריאת שמע: הוא יתברך משגיח תמיד בהשגחה פרטית על כל פרטי הצריחה, שזהו סוד כוונת קריאת שמע, שצריכין לכוון ב'אחד, כדי להמליכה למעלה ולמטה וצברעה רוחות' (צרכו יג). היינו שדע צאמונה שלימה שהוא יתברך מְלַךְ על כל הארץ, 'ומלכותו בכל משלה', והמלכות וההנהגה אפילו של העולם הגשמי הזה הוא על ידו יתברך צעלמו, כי לה' המלוכה וכו'. והו צעלמו סוד כוונת קריאת שמע ע"פ סוד, כפי המצואר צוה"ק (והר חזונה, קלה) וצכצני האר"י ז"ל (פע"ח ק"ט ע), שמצואר שם שצריכין כוונת קריאת שמע לקשר וליחד צחינת מלכות להקב"ה, ע"ש, היינו כנ"ל, שדע צאמונה שלימה, שהנהגת העולם, שזהו צחינת מלכות, שהוא מלך ומושל ושליט ומנהיג העולם, זאת ההנהגה מקושרת ומיוחדת אליו יתברך בצדו, ומלגנדו אין אלהים, כי הוא לצדו יתברך מנהיג ומושל בכל העולם. נמצא, שבאמת למי שהוא חכם ומצין מדעתו כל כוונת האר"י ז"ל והוה"ק, כולם שדים למקום אחד, לכוונה הפשטיות של כלל ישראל, שמכוונים באחד להמליכה למעלה ולמטה וכו'. אבל אינו יוצא אס יכוון סתם שהש"ת אחד ואין שני, כי אע"פ שזהו כוונה אמיתית, אבל אינו יוצא בואת הכוונה לצד, כי אס לא יכוון רק שהש"ת אחד ואין שני, עדיין לא כיוון ליצו להאמין צאמונה השגחתו יתברך, שהוא צעלמו מנהיג ומושל צעלום, וכשאמין מאמין צוה ח"י, הוא כופר גמור, על כן ציוו אותנו ז"ל (צרכו יג) להאריך דלת"ת דאחד כדי להמליכה למעלה ולמטה וכו', כי זהו עיקר סוד שורש היסוד, כשמקשרין ומייחדין הנהגת כל העולמות אליו יתברך, שמאמינים שהוא יתברך מלך ומנהיג, ומושל צעלמו בכל העולם הגשמי הזה, ומכל שכן בכל העולמות כולם. ועל נקודה זאת סובב כל כוונת המורה והמנוות, וכל סודות הכוונות של כל כתבי האר"י ז"ל וכו"ק. כי מצואר בכל הספרים ששורש כוונת כל המנוות הוא ליחד קוב"ה ושכינתיה, וכמו שנהגין לומר קודם כל מנוח דצד שבקדושה לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה וכו', היינו כנ"ל, כי עיקר סוד יחוד קוב"ה ושכינתיה הוא ומי צכופר ח"י בהשגחה, ומפריד הנהגת מלכותו ממנו יתברך, הוא 'ירגן מפריד אלון' (משלי טו). ועיקר אמונתו הקדושה הוא שאנו מאמינים כי לה' המלכות, היינו שהנהגת העולם, שהוא צחינת מלכות, מקושר ומיוחד אליו, כי הוא לצדו מלך שליט ומושל בכל העולם, ומנהיג הכל בהשגחתו לצד. ואמונה הקדושה הזאת אנו ממשכין ע"י כל מנוח ומנוח, כי אמונה הקדושה הזאת הוא יסוד כל המורה כולה, כמ"ש (תהלים קט) 'כל מנוותיך אמונה'. ועל כן אומרים קודם כל מנוח לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה וכו', כי עיקר כוונתנו בכל מנוותינו ועבודתנו כדי להמשיך עלינו אמונה הזאת, שהוא צחינת יחוד קוב"ה ושכינתיה, ליחד ולקשר הנהגת המלכות אליו יתברך לצד כנ"ל.

ידם לכל אשר בשקנו מלפניו ואם, הם ושלום, המאמין הקרבים ירמו לעשות כסך הפקדיה בעינו ובין הצדיקי אמת, שיהיו נעלמים ונקתרים מעינינו, הם ושלום, ואין אנו יבואים להוציא לאור תעלמות והסתרת צדיקי האמת, ויר ציון מלפניו י אלהינו ואלהינו אבותינו, שאמת בעצמך ברחמיך הרבים תוקה אותנו ותעור לנו לצבות ולהגיע לכל מה שבשקנו מלפניך וכו', כי אתה אבינו ואין לנו על מי להישען כי אם עליך אבינו שבשמים. כי גלי וידוע לפניך שרצוני וכפני חוק מאד להתקרב לצדיקי האמת, אך בפעולותי הרבים אני זוכה לדעת מי הוא ואיפה הוא. מי והן ידעתי ואמצארה, הייתי מלך על הררים מקפץ על הגבעות לבוא להתקרב אליו, מספר צעדי אבדנו, מלא רחמים, ראה עני ועמלי, ראה עני וצדקי לענה וראש, שקדתי ואהיה כצפור בורד על גג. כי אין לי קמי לפנות להישען, רק קך קבר עני תלויות. חום וקמל נא עלי, וסלה נא ומהל נא וכפר נא על חטאי ועוני ופשעי הקרבים. ליי אלהינו הרחמים והסליחות כי מרדנו בו, למען שקמך יי וסליחת לעוני כי רב הוא, כי עמך הפליחה למען תנא. ועורנו וזכנו ותחן לנו במתנת חנם ונדבת חסד כל מה שבשקנו מלפניך ואם שניתני בלשוני אמה י הכפר בעד. ותוכנו גם בעולם הזה למען מעין העולם הבא להתבטל אלקיך וידעת, שכל מארעותינו הכל לצכותנו, כי טוב י לכל. ותוכנו נלכות מלכותך בעולם למען דעת כל עמי הארץ כי יי הוא האלהים אין עוד, והנה יי למקד על כל הארץ, ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד, והיו צרוץ אמרי פי, והיון לפי קנני י צורי וגואלי" (יקרי"ח).

בסוכות אנו עוסקין לגלות מלכותו לכל באי עולם וכו' **סוד הע' פרים**. וזלוק"ה (הלוואה ה' ג-ד) הרמז מוהר"ם לנאר בקשרי המאמר את ענין חג הסוכות ושמייני ערמ, שזה סוד שבעים פרי התק"פ⁽¹⁾, ו"ל: 'סוכה' היא בחינת 'סוכת שלום', בחינת 'אהבה' וכו'⁽²⁾, עד שזוכין ע"י לאהבה שזדעת, להאיר האהבה שזדעת לתוך הימים, שזה כל כוונת הנענועים שזדעת מיינס צסוכות המצואר במאמר. ועי"ז זוכין לשמחת

צדיק בתמר יפרח. עתה מקשר מוהר"ם את המוצא צכוונת (פ"ה) שער הלולג א) שסוד הלולג נרמז צפסוק 'צדיק כממר יפרח', עס המצואר לעיל (אות ד' ואות ו'), מענין ה'צדיק' הכופה את יצרו, שע"ז מוצא את הסי"ת ככל לשונות העבו"ם ומדווי הקליפות⁽³⁾. ולמעלת הלימוד ראינו להרחיב ולהציא את לשו"כ והשייך לו (על אף שעיקר דברי מוהר"ם מיוסדים על לשון הטוונות). והנה פסוק זה נאמר במזמור העוסק צלמונת הצטתחו ימצרך לישראל, לכל ימפעלו

צית השואבה, בחינת (ישעיה יב) 'שחצתם מים צששון ממעייני הישועה'. כי סס צבחנת האהבה שזדעת סס מעייני הישועה, כי התורה כלליות נקרא (ישעיה לג) 'חוסן ישועות וכו' כמו שדרשו חו"ל (שנ"ל), אצל התורה הגנוזה וכו' סס בחינת 'מעייני הישועה'. ועי"ז זוכין לשמייני ערמ, לשון כנישו וססיפה, שאוספין וכוללין האהבה שזדעת עס האהבה שציימים, שסס מקור השמחה⁽⁴⁾. וזה בחינת חיבור סיוס התורה צהחלמה, 'צראשית', בחינת

מהללח הרשעים צבוה"ה, כי עיקר ההללח האמיתית תהיה ניכרת לעת"ל, ציוס שכולו צבת. והגס שרעה שהכל נוהג ע"פ הטבע, מכל מקום עין המשכיל תראה צו השגחה ה', ועוש הרשעים וגמול הצדיקים. ומה שמסמיר הש"ס את השגחתו מעין ההמון, וזה למען יהיה מקום לצחירה⁽⁵⁾. ולכן ממשיל זאת לתמר, שנות פירותיו רק אחר כמה שנים. וחלשה"כ צתהלים (צג, ו-טו): **מִה יִגְדְּלוּ מַעֲשֵׂיךָ ה', מֵאֵד עֲמָקוֹ מִתְּצַדִּיקִי; אֵיךְ פֶּעַר לֹא יֵדַע, וְכִסְלִי לֹא יֵדִין אֵת אֹתוֹ: צִפְרַת רֶשָׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב, וְיִלְיוּ כָּל פְּעֵלֵי אָוֶן, לְהִשָּׁמֵד עֲדֵי עַד: וְאִתָּה מְרוֹס עֲלֵס ה': (...)** צדיק פתקמר יפרח, פארן צלנגון יגנה: פחוליס צצית ה', פחלרות פלהינו יפרח: עוד ינוצן פצצה, פשינס ורענגיס יהי: להגיד פי יצר ה', נארי ולא עולתה צו: ופירש"י (סג): **צפרות רשעים כמו עשב וכו'.** אינס יודעים פהפחקתס אינה אלא להשמידם עדי עד, שמשלס לשונאלי על פניסם להצדיקס. ומה מווס לעולס ה'. ככל משפטין ירך על העליונה, שהכל מצדיקים עליהס את דינך. **צדיק כממר יפרח** וגו'. 'כממר' לעשות פירות, ו'כארו צלנגון', להחליף גועו (צמדצ"ר ג, א), כלומר שאין נעקר גועו לגמרי, אלא גועו עצמו מחליף ומתחדש לאחר זמן (מעניס כה. ע"ש). **שחוליס צצית ה'.** 'שחוליס' יהיו הצדיקים 'צצית ה''. עוד ינוצן. ילמחון. **דשינס ורענגיס יהיו.** שמינס ורענגיס יהיו, ואז יגידו 'כי ישר ה''. וציאר המלבי"ם (סג): **צדיק כממר יפרח** וכו'. עי"ז עצמו פהפחקתס קמינס על הצדיק (כנלמר צמזמור זה צפסוק יב), עי"ז יפרח כממר ויתרומם וילל. והנה התמר פורח ועושה פירות, אצל יש לו חסרון, שאחר הפריחה יתמעט ליחותם השורש, ורובס ייבשו אחר הפריחה, וצפרט אס יקח את התמר, אין גועו מחליף. והארו הוא יגה תמיד, וגועו מחליף אס יקאו אותו, אצל אינו פורח ועושה פירות. והצדיק נמשל לשני העניס (צמדצ"ר ג, א), אל ה'תמר', צמה שהו פורח כמוהו, ועושה פרי קודש הילוליס, שהס צניו וקיוס מינו, ואל ה'ארו', שהו עצמו מתקיים צקיוס אישיי לנלח, ע"י נפשו הרחנית, שחי לעולס צעולס הנלח. וציקרל רבה (ל, יא) דשו, שנמשל הצדיק לתמר, על סס שחופה את יצרו ללמוד תורה, ו"ל: 'כפות תמרס', אלו תלמידי חכמיס, שכופין את עצמן ללמוד תורה אלו מאלו. וכן אמרו צמיקרו (מיקון יג, כט ע"ב): **מ"רזל דלולג 'צדיק כממר יפרח', ודל אינו 'כי כל צשמיס וצארך' (היא"כ כט), ותרנס אונקלס 'דלחיד צשמיא וצארעל'.** (וראה עוד לעיל צסמון צמילוח"ה ד"ה להאיר אל המלכות שהו אחרו וכו', עס בהלכו מלך תיקו"ה זה צהחצנה, ע"ש). וצספר הליקוטיס להארי"ל (פ' אמר כג, ד"ה אמנס להצין) ציאר מאמר זה, ו"ל: **חל לולג וכו' פי כל צשמיס וצארך.** ר"ל היסוד שהו 'כל', אוחו צ'צמיס' שהו תפארת, וצ'ארך', שהיא מלכות. וצספר ארוב ישראל (פ' ויגש, ד"ה וסע ישראל) ציאר ענין זה, ו"ל: הנה כתיב 'צדיק כממר יפרח וגו'', כי כמו עלי לולג התמר, אשר טבע גידולס הו צחיבור פשינס כחחד, צסוד דכר ונוצקל, ורשאי העליס למעלה, כך הו דרכו של צדיקים, שמתקשר עצמו ע"י ח"י חוליות שצזדעה, צסוד ח"י עלמין, ועולה עד למעלה, צסוד הדעת ומחוץ עילאין קדישין, עד צחינת אין סוף כציקול, וממשיך השפעות טובות, וכל טיבו וקדו, וכל נהורין עילאין קדישין (וכל הטוונות והשגחות, וכל מאורות עליונים קדוסיס) לכל העולמות העליונים, עד שממשיך משס כל צקראין קצין (צרכות טובות) ומסדים ורממיס אל הכנסת ישראל, לעילל ותמל (למעלה ולמטה).

מ"ה סוד הלולג נרמז צמזמור שזכור 'צדיק כממר יפרח', וזהו מה שזכור 'כי כל צשמיס וצארך', ומתנוול 'שחוליס צשמיס וצארך'.

ואני תפלה

רבונו של עולם וכו', וצניו בדורות האלה קאורות נפלאים ונוראים פאקה, אורות צחים ומצחצחים פאקה, אשר אפסו הדבורים והצופי אוחיות קספר קשבחם ויודתם ורקסם וקבחס ומעלתם ותפארתם. וכמה קלגוליס סבכת בעולמך, וכמה עלמין אתה פוכו בגנינה וכמה נסיה ונפלאות בלי שעור וצרך עשית עד אשר הבאת לעולם אורות פאקה, צדיקים קדושים פאקה, מורי דרך פאקה, מלפני דעת מביני מדע פאקה, בעלי עצות פאקה, ותיבת עקבהם כל ימי חייכם הקדושים, והרבות נפלאותיך עקבהם בלי שעור, כי רבים קמו אצתיכם בכל יום, ואתה הצלת אותם מיד כל אצתיכם ורודףיהם, ועשית מה שעשית בדרךבי נפלאותיך הנעלמים מאד מאד וקבחה אותם ברחמיך, עד אשר פעלו ועשו והתחילו וקברו והפלאו לעשות תקונים וצדיקים נפלאים ונוראים בכל העולמות מראש ועד סוף, והקניו נפשות רבות בלי שעור, נפשות החיים והמתים, פאשר אתה יודעת את כל התקונים והשעשועים שצבחת מהצדיקים שהיו בדורות האלה, מיום שצתגה אור הגנוי, אור ישראל איש וקדושו, רב רבנו, איש אלהים נורא מאד, מרובו ורבנו הרב רבי ישראל בעל שם טוב וכו' וכו' פקרה, אשר האי פני תביל, והעמיד תלמידים הרבה, צדיקים וחסידים קדושים ונוראים, והשאר אחריו בקרה נסע ש'שעשעו ורע קדש מצבתו, ויצא תלמידי הקדושים הקדוים מן פניו וכל הפצים לא ישו בהם, אשר הוא ותלמידיו ויצא תלמידי גלי אלהיהם בדורות האלה והרבינו תורה פישראלי, תמה האירו ענינו ופתחו לבנו, למדו ולמדו וירכיסו ושרים ונעוץ נפלאות קהקרב אלה פאמת. אשר עין ראתה כל אלה (מיקו"ה ח"ב, ט).

מילואי חכמה

צדיק בתמר יפרח. ראה מעלה צמקו"ה ד"ה 'צדיק כממר יפרח' צדניו המלבי"ם גני ענין 'ממר' ו'ארו'. וראינו להציא את המוצא צספר צש"ט עה"ת (פ' צמדכ, ג) צענין זה, ו"ל: נאמר צמדכס רבה (צמדצ"ר ג, א) 'הקרב את מטו לוי' (צמדצ"ר א), הדל הו צדכני 'צדיק כממר יפרח' כארו צלנגון יגה כו', והארינו לדמות את הצדיק לתמר צמה אופנים, ע"ש. וציאר הדבר שנמשל הצדיק לנ' צחיות, 'תמר' ו'ארו', כי גנה יש מני צדיקים, וסניחס צדיקים גמורים, אך החילוק צנייחס, האחד הו תמר צדניקות הש"ס, ועושה עבודתו המוטלת עליו, והו צדיק רק לעצמו ולא לזולתו, כלומר שאינו משפיע מצדקתו לאחרים, וזהו הנמשל ל'ארו', שאמרנו ר"ל (סס צמדכ) 'שחינו עושה פירות', שהו צדיק רק צפני עצמו, ואינו עושה פירות, שחינו לאחרים למנוע ויפרו וירבו צדיקים צעולס, זה אינו עושה, אלא לעצמו יגה ומרבה שכרו. אצל הצדיק השני הו נמשל לתמר ומרבה פירות, וזהו 'כממר יפרח', כלומר שהו מוציא יקר מוולג, ומפריח ומרבה טוב צעולס. וזהו שאמרנו ר"ל (צרכות לה) 'צמקוס צעעלל משוזה עומדים אין צדיקים גמורים יוליס לעמוד', ר"ל שזה הצדיק ה' הממר הו הגרמל 'צעלל משוזה', פירוש, שהו 'צעל' ואזון אל ה'משוזה', כי הו המורס למנוע ורבים השיב מעון, וגרס משוזה צעולס, שכרו כפולה ומכופלת הרבה יותר מצדיק הראשון הנ"ל, אף שגס הו צדיק גמור.

ליקוט הגדול

בסוכות אנו עוסקין לגלות מלכותו לכל באי עולם וכו' **סוד הע' פרים**. וזלוק"ה (ה' סוכה ג, ה) קישר למאמר גס את מלות ניסוך המיס שצגה הסוכות, ו"ל: עיקר השגת אורייתל סתימחה הו ע"י כנענת הרע, כמ"ס צרינו ז"ל צמלמר 'מי האיש החפץ חיים', שע"י שמתגבר על יצרו, עי"ז מכניע ומצטל הרע שזוכן על הטוב, ועי"ז נתגלה התורה המכוסה ועלמנת מן לשונות העמיס, ואז עי"ז וכה לאורייתל דעתיקל סתימחה. וזהו צחינת ניסוך המיס, המיומן צין נסכי הפריס, שהס כנגד שבעיס אומות שמתמעטין והולכין כמ"ס רז"ל (סוכה נה), להורות שסס צין האומות, מלוצש סס התורה הנעלמת צנייחס, ועל כן כשמכניעין אותן שיהיו מתמעטין והולכין, אז נתגלה התורה צצנייחס, שהיתה מכוסה עד עכשו. כי המיס סס צבחנת התורה הסקומוה הנ"ל, כמ"ס (ישעיה יב) 'שחצתם מים צששון, ותרגמו 'תקבלון אולפן חדת' (תקבלו לימוד חדש). ועל כן נעשה זה צסוכות, שאו הו כנענת הרע של כל צשמיס אומות, ע"י התיקונים שעושין או. וזה בחינת שמחת צית השואבה. וזה צחינת שמחת תורה, ששמחיס מאד שזכו להשיג אורייתל סתימחה, ע"י ניחחון המלחמה והתיקונים של ימי הסוכות. צרוך ה' לעולס, אמן ואמן.

מסילת הקשרים

קעה) ויתכן לרמז ולבאר, שעל כן נאמר בפס' 'צדיק כממר יפרח', 'פרח' דייקא, בחי' נענויע הלולב לכל עבר (בחי' פריחה), כדי לעצור טללים רעים (סוכה לו), בחי' הכנעת היצר וביטול הקליפות, שזוכה להם הצדיק. (קעה) בבח' המבואר לעיל (אות ג'), שאף בימי הרעה מסתתרת ומתלבשת טוב הנגהתו יתברך, בחי' אוחיות התורה השורים בימי החושך, ע"ש. (קעה) ראה במקו"ה ד"ה 'סוד השבעים פרים וכו'', במה שהבאנו בבואר ענין זה בהרחבה, ע"ש. (קעה) כמבואר בריש המאמר (אות א') ע"ש התורה והצדיקים הנקראים שלום, יכול לאהוב את השלום בכל מקום הן בטיבו כו', ויכול להיות שלום בין ישראל וכו', ע"ש. (קעה) בבח' המבואר לעיל (אות ו') שצדיק לקשר ליבו לדעתו, היינו להמשיך ולקשר את אור האהבה שבעדת לתוך הימים והמידות.

כ"ב מה שכתוב 'צו יצונו לך', המלה 'צו' על מה צאה לרומ' על יום 'צ' ויום 'ו' ויום 'ו' על סוכה, שאז היו מנסכים גם מים יחד עם היין על גבי המזבח, ואמר עזר, שצבעת ימי הסוכות, היו מקריבים ישראל שבעים פרים, לכפר על שבעים ממונים (כל השבעים אומות), כדי שלא יאמר העולם תרוב על ידו, וזהו כחבו 'צבתמשה' עשר יום לתושב השביעי, והקריבת עולה אשה רוח ימות לה, פרים בקר שלשה עשר 'וגו' (עד שצבעת ימי הסוכות הקריבו שבעים פרים).

החיות עשר יום לתושב השביעי הוא חג הסוכות, והוא כנגד מדריגת אלהים שאחז במדת הבורא (מתחמת), ויולה גם בחסד (מתחמת הבורא), ולפיכך צוה הזמן עושה הקב"ה חסד אפילו עם כל אומות העולם (ע"י הקריבת שבעים פרים שבעת ימי הסוכות), לפי שנוסף חסדו של הבורא עם החסד של אלהים, והנהיג מקריבים שבעת ימי הסוכות קרבנות ועולות, כדי שיזמחו כל בני העולם שמתחנן של ישראל, והנה שבעים פרים הקריבו שבעת ימי חג הסוכות, כנגד שבעים אומות העולם, וזויה הראשון היו מקריבים שלשה עשר פרים, כדי להראות שאין אומות העולם ראויים להתקיים בעולם, אלא מכת חסדיו של הקב"ה, שיש בו 'א' מדות הרחמים (שמשפחותו ע"י הקריבת י"ג פרים).

פוך השבעים פרים שמקריבין בשבי"ם בסוכות. מוסיק עתה מוהר"ם ומנצח, שחתי גילוי אומות התורה המלוששים שבעים לשונות העבריים כדלעיל במאמר (אות צ'), נרמז גם צענין הקריבת שבעים הפרים צימיו חג הסוכות הפגוניים בספר במדבר (כט, יג-לד), שציוס ראשון מקריבים שלושה עשר פרים, וזבל יום מימי החג נממעטים והולכים, עד שציוס האחרון מקריבים שבעה פרים, ואמרו חז"ל במסכת סוכה (נה ע"ב) שטעם הקריבתם הוא לנרץ שבעים אומות העולם, לעומת פר שמיני עזרת, שהוא לנרץ ישראל, וז"ל: ח"ו! א"ר אלעזר, הני שבעים פרים כנגד מי, כנגד שבעים אומות. פר יחיד של שמיני עזרת למה, כנגד אומה יחידה. משל למלך צפר ודס שאמר לעצדיו עשו לי סעודה גדולה, ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה, כדי שאהנה ממך בלחוד. ח"ו יוחנן, אזי להס לעצדי כוכבים, שאיצדו ואין יודעין מה שאיצדו, צומן שביהמ"ק קיים, מוצה מכפר עליהן, ועכשיו מי מכפר עליהן. ופירש"י (ס): שבעים פרים. פרי החג שבעים הם, חוץ משל שמיני עזרת. כנגד שבעים אומות, לכפר עליהם, שגרדו בשמים בכל העולם, לפי שנידונין בחג על המים. פר יחיד. של שמיני עזרת. ח"ו! והקריבתם עולה אשה רוח צבל אלו, אלא בשלך. והאריך רבינו בחיי צביאורו לפרשת מנין פרי החג (במדבר כט, יג), שבעים ענין זה וסודו, ח"ו! והקריבתם עולה אשה רוח ימות לה' פרים צני נקר שלושה עשר. פרי החג שצפרשה זו הם שבעים, כנגד שבעים אומות, והיו מקריבין אותן ציוס ראשון שלושה עשר, וציוס שני שנים עשר, וציוס שלישי אחד עשר, וכן כולן מתמעטים והולכים, והיה זה סימן כליה לשבעים אומות עוצדי גלולים, שיהיו כולן קלין מן העולם. וכבר ידעת כי היו לשבעים אומות הקדמונים שבעים פרים למעלה, שהרי כל אומה ואומה יש לה שר ממונה עליה ומנהיגה, כענין שכתוב (דניאל י) 'ושר מלכות פרס וגו',

ראשית המשפחה, צחינת אהבה שצדעת, צחינת ישראל עלה צמחשבה תחילה וכו', לכל האומות והמופחים וכו' לעיני כל ישראל, הם צחינת האהבה שצמיים, שממש כל התורה שצנגלה שהיא לעיני כל ישראל, שהראה אהבתו ימצרך לעיני כל ישראל, ע"י 'כל האומות וכו', אצל האהבה שצדעת (צחינת 'צראשית', שהוא צחי' מאמר סמוס) אי אפשר לראות כי אס לכל חד כפוס מה דמשער צליציה. אצל כל ההתגלות האהבה ע"י המופחים נוראים שהראם משה, הכל נמשך מהאהבה שצדעת שהאיר לתוך האהבה שצמיים, ע"י שידד המערכות צימיי וצומן דייקא, שזה עיקר השלימות. על כן צריכין צכל שנה צצוק התיקון של ר"ה ללול התורה סופה צמחילתה, ללול האהבה שצמיים צצההבה שצדעת, שהוא צחינת 'צראשית' וכו'. ועל כן אז עיקר האהבה שצין ישראל לצביהם שצמיים, כאשר הפליגו רז"ל צזה, כמ"ס (ש"י ויקרא כג, לו) 'צצקשה מכס עקצו עימי עוד יום אחד וכו', צחינת (וכריה יד) 'יום אחד הוא יקדע לה' וכו', שהוא צחינת האהבה שצדעת וכו'. כי צהבה שצמיים, צחינת 'אומס יצוה ה' חסדו', שהם צחינת שבעת ימי הסוכות, צהם יש אחיה קצת להימי רע, שמהם אחיות השבעים אומות, רק שצסוכות וזיין ישראל ע"י העבודה של ר"ה ויוה"כ צכה הצדיקי אמת להתקרב אל האהבה והשלוס שהם צחינת 'סוכה' כנ"ל, כי כבר זכינו למנוח הטוב, שהם אומות התורה שצתוך הימי רע צעצמן, דהיינו הטוב שצצוך שבעים לשונות האומות. ועי"ז שאנו מתקריבים אל השלוס, עד שיש לנו שלוס גדול עם האומות, מאחר שזכינו למנוח גם צתוכס תורה וכו', וזה צחינת 'שבעים פרי החג' וכו', ע"י כל זה וזיין צצמיני עזרת שיהיה נשלים צשלימות נפלא כל התיקונים האלה, שעיקר שלימותם הוא כשמאיר צשלימות האהבה שצמיים, שהוא צחינת שמיני עזרת, ואז נצצטלין הימי רע לגמרן, ועל כן אין שוס אחיה להעכו"ס כמ"ס רז"ל (מנחומא פינתם טו), רק ישראל צעצמן מתיידיין ומתחברין עם השי"ת צצהבה יחיה, ע"י ההארה שמאיר עליהם אז האהבה שצדעת צצהרה נפלאה וכו'. וכל אחד כפי התקצבותו לצדיקי אמת, וכפי תיקונו צרה ויוה"כ וסוכות, כן וזכה להמשיך השפע לצרכה לישראל הכשרים, צכה הצדיקי אמת שעוסקים צכל התיקונים האלה צשלימות.

מילואי הכמה

שצצהבתם לצביהם שצמיים, יצחו ישראל לכל פיתויי האומות, ע"ש צצירש"י: ח"ל המוספתא שצזהר (סס): כ"ב צו יצונו לו, מאי 'צו' וכו', יומא תניינא, ויומא שתימחא, ויומא שציעמא דסוכות, דבהון הוו מנסכי מים ויין. דשבעה יומין דסוכות, בהון הוו מקריבין ישראל שבעים פרים, לקצבא על שצצין מנמן, צגין דלא ישחאר עלמא תרוב מנייהו, דלא הוא דכתיב (במדבר כט) 'וצבתמשה עשר יום וגו', והקריבתם עולה אשה וגו'. ופירש"י הממוק מדש (סס): ח"ו! וכו' דצחון הוו מנסכי מים, כי כדי להכניע את שבעים אומות לא היה ניסוך אלא צימי צו", אצל ניסוך המים צצמי אגד"ה לא היו כדי להכניעם, ואס גם צאלו הימים היו מנסכים המים כנגדס, אז היו נכניעם צאופן שלא היו יכולים עוד להרע לישראל כלל. דצחון הוו מנסכי מים ויין, אז היו מנסכים גם מים יחד עם היין על גבי המזבח. לנפלא על שצצין מנמן צגין דלא ישחאר עלמא תרוב מנייהו. כי כשהקב"ה שופטו העולם ורואה מעשיהם הרעים של האומות עד שהם ראויים לתורצן וכליון, רואה לאצדס. אצל מאחר שהם נרץ העולם, לכן ישראל ע"י שבעים פרי החג מכפרים עליהם, כדי שיהיה להם קיוס. כי ע"י השוחד שמקבלים, שצז אינם מקטרגים. וראה עוד צזהר (פינתם, רט ע"ב) צצמאר הרעיא מהיימא (שמוספתא זו היא תחילתו), המצאר כל ענין זה צהקשר לענין נעועי הלוצ ומיניו צחג הסוכות, ע"ש.

פוך השבעים פרים שמקריבין בשבי"ם בסוכות. ומוצא צזהר (השמות, ח"א רפא ע"א) צעעס ענין זה, שזה צצוד מידת החקר השייכת לימי חג הסוכות (ס), ח"ו! צחמישה עשר לירחא (לחודש תשרי), הוא לקצב דרגא דאחרן דאחיד צהו"ד, ואסתלק נמי צחס"ד. וצגין כך צחאי ומנא אפילו עם כל אומין דעלמא עביד קב"ה טיבו, צגין דצחוספס חס"ד דלאחרן עם חס"ד דאצרהס, ואינון מקריבין ציה צצבעה יומין קרביין עגון, צגין יקדו כוליה עלמא צצחודתא דישראל. שבעים פרים, לקצב שבעים אומין עכו"ל דעלמא, וציומא קדמאה פרים שלשה עשר, לאחואה דלאו אינין כדאי לתאקיימא צעלמא, אלא צטיבו קצב"ה דאית ציה תליסר מכלין דחמי.

פוך השבעים פרים שמקריבין בשבי"ם בסוכות. ומוצא צצפר צני יששכר (מאמרי חודש תשרי יב, ד): הנה כבר ידוע לך קבלת רצותינו (וזר פינתם, רכח). אשר הי"ג מידות שהתורה נדרשת צהם הן המה מפתחות מכוונים לעורר ולפתוח הי"ג מידות של רחמים, וכל מידה ומידה צימדוד האדם צלימוד התושבע"פ, מעורר כנגדו המידה צגוציה מרומים המצוצארים צמושצ"כ אל רחוס ומנון וגו', וכמ"ס הרב חסיד הקדוש מוה"ר דוב צער ממעריטש זצוק"ל (מגיד דבריו ליעקב אהרן קא), אשר משה

עדיין, אצל עשה סימנים למה שמעיד הקב"ה להשלים. כי על הדרך ההוא נשלים ונדע מלכותו יתברך, צמחילה ציער הקב"ה את האמונות הכרייות והדעות הרות ע"י נוראותיו אשר עשה צצמרים, והעציר השקר ורוח הטומאה, ואחר חל הענין האלקי והודיע לכל צאי עולם כי הוא האלקים אמיתי ומלכותו צכל משלה. וזה ראשית קציעות האמונה והאמת על ישראל צצמרים, אשר קס נחפרסם כל זה על השלמות. ולזה היה ההחלט קבלת המלכות והאלקות עליהם קס, אז, לא קודם. ולזה קצב ואמר (הושע יג) 'ואנוכי ה' אלהיך מארץ מצרים', ועל ואמר 'ואלהים זולתי לא תדע'. כי מי אל צצמיים וצארץ אשר ישעה' כמעשהו וצנצרותיו, ומי אשר לו היד החזקה והיכולת העזס להודיע שמו ולפרסם מלכותו קצקדו עליונים ותחמוים, זולמו אין אלהים, ואחר שהודעה כוז אין שוס כח קאל יכול עליה, גם אהה אלהים זולתי לא תדע. כי ראוי לך לדעת ולהכיר כי אס למי שלו היד העליונה להודיע שמו ואלקותו נגד כל אלהים, כי צכל אלהי מצרים אעשה שפטים, ומי צנה יכול להודיע וכו' והנלל מידו. ומה תדע כי 'מושיע אלת' צנת: כי מצרים צצמיהים וצבושפיהם, צכה עליונים ועליונים, אסרו את ישראל לצל לכל יצאו מתחת רשותם ומשיעצודם לעולם, כי כוחם כן קצב, ולזה היה נמנע לצאת מעצדותם לדורות עולם צכה וצחוק שוס צצרא עליון ותחמון. לולא שנגלה המלך הגיבור וקצד הכל ואיצד ושיצר דלתות נחושת וצריחי צרול, והפך משורסם ההרים החזקים והגדולים, מצבור פרעה עד צבור השבץ, והם הכוחות עליונים ותחמוים, כידוע לחכמי לב, אשר מנמקסם נאסרו ישראל צצמאסר שיעצודם, והושיעו תשועת עולמיים.

פוך השבעים פרים. והנה צזהר (מורה, נה ע"א) מוצאת מוספתא, המצאת סוד ענין זה ועעמו. וצכדי לקצב, נקדים וציא את דברי האר"ל צליקוטי תורה (תהלים קיט, קסא) על הפסוק 'שרים רדפווי חייס', ח"ו! ה'שרים' הם שבעים פרים של אומות העולם שהם צעולם העשיה, וס"מ ראש לכולם, וכולם רודפים לישראל. וזה 'מינס', כי הקליפה לעולם היא חייס, צכל חועלת כלל, והם חייס מן המזאת וכו'. והנה שבעים פרים שהיו ישראל מקריבים צסוכות היו כנגדס, כענין 'אס רעב שונאך האליהו להם' (משלי כה), וכן ניסוך המים היה ג"כ כדי להכניעם. והנה ניסוך המים רמזו צג' פסוקים צצכה אומות מ' י' ס' מיומרות, והיינו 'ונסכיהם', 'ונסכיה', 'כמשפט', שהם כצובים צימי צ' ו' י' דסוכות (תענית ב), וסימןן, 'צו' ו' צונו לו'. ולמה, שמעיד פסח זה צציר השירים (ת, ז),

והנה שר יון צא' ולא תמלא כל הפרשה הזו בכל שצעת הימים שיזכיר בהם ל'ה', כי אם זיוס ראשון בלבד. והכוונה, כי מה ששראל מ'הין לכל אותן הכוחות, לפי טענות העולם בזאת על ידן, כדי שימיתו הכוחות זה בזה, ויודה כל אחד ואחד למי

שהוא מקבל כח על ידו מאת הסיבה העליונה, ונמצאו כולן מכירים ומודים שאדון יחיד מושל עליהם. ולכך הזכיר בראש זיוס ראשון בלבד ל'ה', ללמדך שמהיה הכוונה בכל שצעים פרים ל'ה' בלבד, שהוא ראש הממשלות והמערכות כולן. וזהו שאמרו חז"ל במסכת סוכה 'אוי להם לאומות העולם שאיבדו ואינן יודעין מה איבדו,

זומן שציהמ"ק קיים היה המוצא מכפר עליהם, האידנה מאן מכפר עליהם'. לימדו אותנו בזה, שהיו ישראל מקריבין שצצעת ימי הסוכות שצעים קרבנות, לכפר על שצעים לאומות, והקריבין היה לקרב הכוחות זה בזה, ש'פיר כח כל אומה ואומה הכח שהוא למעלה ממנו, וכן מכה לכה, ומעליון לעליון, ומגובה לגובה, עד הסיבה הראשונה העליונה על הכל, וכולן מודים ומייחדים שאין להם גדולה ומלכות אלא ממנו והוא אינו חסר כלום, וזהו היסוד השלם. וזהו לשון 'קרבן' שהוא קירוב הכוחות, שכולן מודין למי שמקבלין כח ממנו. ובמדרש (במדב"ד כא, כד) 'והקרבנות אשה', זהו שאמר הכתוב (תהלים קט) 'תחת אהבתי יטעוני, ואני תפלה', אהה מולא חג, ישראל מקריבין שצעים פרים על שצעים אומות העולם, לפיכך היו לריבין שיהיו אהבים אותנו, ולא די שאין אהבים אותנו, אלא

ששונאין אותנו, שנאמר 'תחת אהבתי יטעוני ואני תפלה'. ועיין לעיל בסמוך במילוא"מ ד"ה 'סוד השצעים פרים', שם הרמזנו להביא את דברי האור, והן את דברי הארז"ל, המבאר בקוד ענין זה, שצוה נתמעט כח האומות, ואין מקבלים מיוסם מהקדושה, אלא כדי חיוסם בנמלסו"מ.

למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים אין עוד

אחר שציאר מוהר"מ כי"ד כלל ענייני חג הסוכות (נענועי הלולב, שצעים הפרים) מקושרים להמבואר לעיל במאמר (אות ב') 'ריב לדעת שמלא כל הארץ כבודו וכו', מוסיק ומצאה, שזה נרמז גם במנהג ישראל לומר אחר סדר ההקפות עם הלולב ומיניו את לשו"כ בתפלת שלמה, אותה אמר בחודש תשרי צעת חניכת

וזהו שאנו אומרים אחר נטילת לולב והקפותיו, למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים אין עוד. וכל זה מבואר בהתורה הזאת במבואר לעיל באריכות. ועדיין צריבין עיונא רבא, לבאר כל הכוונות של לולב ע"פ התורה הנ"ל באר היטב. וה' יאיר עינינו בתורתו, שנוכה להבין דבריו ורמזותיו הנוראים והנפלאים]:

המקדש, וזה פונה להשי"ת, ומצק ממנו, שמלכד שיתקבלו ויעלו משם תפלות ישראל לנח, עוד יתקבלו שם אף בקשות כל עמי הארץ והיכרים, כי זהו יודע לכל 'כי ה' הוא האלהים', וכדכתיב במלכים א (ח, טז-ט): 'ויקרי דברי אלה האשר התפנתני לפני ה', קרבים אל ה' ה' לל'הינו יומם ולי'לה, לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל, דבר יום ציומו: למען דעת כל עמי הארץ, פי ה' הוא האלהים' (שם), אין עוד: ופירש המנ"י ד (שם): 'ויהיו דברי אלה וכו'. האומרים למעלה בדברי תחינתו, אשר שאל על כל המתפללים. קרובים אל ה' וכו'. להיות התפלות קרובים להישמע לה' בכל עת התפלה, בין זיוס בין בליה. לעשות וכו'. ר"ל, לשמוע התפלה ולעשות המצוקה. משפט עבדו וכו'. ר"ל, דבר הנצרך, בין ליחיד בין לרבים. דבר יום ציומו. רצה לומר, דבר הנצרך זיוס הוא, יעשה ציומו. למען דעת כל עמי הארץ וכו'. בראותם השגחתו הנפלאה צעמו.

מילואי חכמה

רבינו ע"ה ביקש 'אל נא רפא וכו' (במדב"ד יב), ה'שיבו השי"ת שילמוד ק"ו (עי' ב"ק כא), 'ואביה ירוק יצק בפניה וכו', עי"ז יעורר מידת א"ל. וכבר ידעת שם א"ל הוא המידה הראשונה מן הי"ג מידות (עי"מ שער יג, ט), והוא מה שנאמר (תהלים נב) 'חסד אל כל היום', כי הוא חסד עליון כל ימות, ועי"ה ק"ו, שהוא המידה הראשונה שהתורה נדרשת, מעוררים א"ל - חסד עליון (עי' זהר אחרי מות, סה). ומהתה אחרי הודיענו ה' אלוקינו את כל אלה, בין תבין את אשר לפניך, הנה בימי התשובה ימי המה ימי הדיון לשפט תכל בלדק, הנה ישראל עם קרובו מסדרים טענותיהם, והנה בגציה מרומים צעת המשפט הנה יש מיימיים ומשפטיים (שהש"ר א, מה), ונתקב (מנקים ונדקים) פנקסיהם של ישראל, הנה קודם מסירת הפתקים והפסקים לבעלי וכו' (למזיזים) את גור הדיון לפועל, כמבאר בזהר (ויח, כד). שזה לאחר חג שמיני עשרת, גינו היוצר כל, הוא אלוקינו המרחם על צניו ורע עבדיו אברהם יצחק ויעקב, להקריב חג הקדוש הזה שצעים פרים, שצביל שצעים אומות, ליתן להם כח הקיום (פוכה נה), והנה עי"ז אהנו צניו יתברך שמו יש לנו לטעון ק"ו היתן לדרוש, צ'מ'נו, ריבוננו של עולם, אל לעוצרי רלונך אהה קם עליהם, ו'היות לנו להקריב קרבנות עצורים, בכדי ליתן להם כח הקיום, ק"ו לבניך עושי רלונך, ילידי ש'ש'יך, על אחת כמה וכמה שמתרחם עליהם, אפילו ח"ו אינם ראויים לכך. הנה עי"ה ק"ו מעוררים מידת א"ל, שהוא במילואו, ק"ו ושמייה מן כל המקטרגים, הנה הק"ו הזה למדין ואין משיבין (עי' נדה כג), והוא מנהג ההקפות בכונת שם א"ל במילוי (א"י למ"ד), גימטריא ק"ו, שאהנו עושים חג הקדוש הזה וצפרט זיוס הערצה (הושענה רבה) גמר הקרבת השצעים פרים שצביל השצעים אומות, כביכול אהנו צאים צורוע מכה הק"ו, וזו מעוררים א"ל מלא רחמים, ומתהפך הכל לרחמים ולישועה לכנסת ישראל, ומשמעשע השי"ת עם כנסת ישראל זיוס השמיני (עי' זהר טו, לב), אין שטן ואין פגע רע, אשרי העם שככה לו.

שנאמר בפרשת שופטים (דברים יו) 'כי ימצא בקרבך וכו', וילך ויעבוד אלהים אחרים וכו', ולשמע או לירח או לכל כצא השמים אשר לא ציוית'. הנה מציבות 'אשר לא ציוית' אינו מובן (שנראה שה' לא ציויה לצורחם, ואע"פ"י הם במציאות ההווה), ויש בזה מקום ח"ו לטענות האפיקורסים (וכבר דיברו בזה רבותינו (מגילה ט) כי"ד ה' הטובה עליהם, עי"ה). ואהנו צענינו פירשנו בזה (אגרא דלה פ' שופטים, שט ע"א) דהנה התחלת הטעות של עבודה זרה צדור אנוש צאמרם שמן הראוי לכבד ולעבוד לכוכבי השמים וכסיליהם, להיותן שרי המלך, שהש"ת מסר צידם להגת העולם, וכמבואר הדבר ברמז"ם ריש הלכות עבודה זרה (א, ח). ולכאורה מהראוי להתבונן, למה יהיה זה באיסור, הלא זה מקבד המלך, שצודין ומכבדין את שריו ועבדיו. אבל תבין הענין, דהן אהת מחויבין לכבד את שרי המלך צייתם ובהיכלותיהם, מקום שאין שם המלך כצודו וצענומו, אבל העובד את שר המלך בהיכל המלך, הגה תחייב ראשו, הלא תראה, אוריה הקפי על שאמר בפני דוד 'אדוני יואב', נתחייב כידוע (שבת טו), ולפי זה לא צדוק מקום שאין שם כבוד מלכותו יתברך שמו, הלא מלא כל הארץ כבודו', וליה אהת פנוי מיניה, ומי שמכבד ועובד איהו דבר חוק מכבודו יתברך שמו, הלא הוא כופר בדבר זה, והוא כפירה גמורה. ולפי זה יקשה לך, אם כן איך אנו מכבדין את המלאות, היינו תשמישי המלאות, מחבדין ומנשקין אותן, הלא הוא בפני המלך, ובהיכלו, ואין עוד מלכדו'. זה אינו קושא, דכיון דזהו מצוה שנצטוונו מפיו יתברך שמו, הנה אמר ועשה רלוננו, אם כן רלוננו כביכול מלוכב בהמלאה, ובזוה"ק קורא ומכנה להמלאות כביכול 'אריבין דמלכא', כי כביכול כח הפנ'ה צ"ה מלוכב בפנ'ה, מה שאין כן העובד ומכבד את צצא השמים, שאין צוה ציווי מאת השי"ת, הגה היא כפירה. וזהו שאמר הכתוב 'או לכל צצא השמים אשר לא ציוית', הן על כן מנהג אבותינו תורה היא, כאשר אהנו משמעשים ומכבדין את מלות ארבעה מינים, אשר נתן לנו השי"ת צצבה ציומן שמתחנו, הנה לא יעלה על לב איש ח"ו שמתור לעבוד איהו דבר זולת הבורא יתברך שמו, חלילה חלילה להעלות זה על לב, רק מה שאנו מכבדין את המלאות, על כי כח הפנ'ה צ"ה מלוכב בה, והוא אשר קדשנו במלאותיו וצינו על זה, על כן בגמר הפנ'ה אנו מכריזין ואומרים למען דעת כל עמי הארץ כי הוי"ה הוא האלהים, אין עוד, הן.

ואני תפלה

עניני והישיענו ומהר ל' ע' כ' עונותי הקרבים, ותקני בעצה מוכה מלפניך והישיעני מהרה למען שמה ופני ההקרב א'יך באמת מעתה ועד עולם וכו', ואובה ברחמיך ג'עויות וצ'פרים א'להיתך ורוממותך ואדנותך ק'ב' באי עולם וידע כל פעול פי אתה פעלתו ויבין כל יצור פי אתה יצרתו ותהפך וישתבח שמך בלפני בפי כל ויתג'ה ויתרומם ותפאר ותגשא ותעלה מלכותך לעולם ועד. ויאמר כל אשר נשמה באפו יי אלהי ישראל ק'יך ומלכותו בפי משפ'ת (ויק"ח ט).

מפילת הקשרים

קפא) וכמבואר לעיל במאמר (אות ג') עיין המשכת השפע לקליפות בצמצום ולא יותר, ע"ש. קפב) בבחי' 'בה' אהל דבר באלקים אהל דבר' כמבואר בריש המאמר.